Skonsolidowany raport roczny Grupy LOTOS S.A.

A. List Prezesa Zarządu

B. Grupa Kapitałowa LOTOS - Wybrane skonsolidowane dane finansowe

C. Grupa Kapitałowa LOTOS - Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2017

D. Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy LOTOS S.A. oraz jej grupy kapitałowej za rok 2017

E. Opinia niezależnego biegłego rewidenta wraz z raportem z badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2017

Szanowni Państwo, Drodzy Akcjonariusze,

z satysfakcją przekazuję Państwu Raport Roczny, podsumowujący wyniki finansowe Grupy Kapitałowej LOTOS, który potwierdza, że ubiegły rok był dla nas czasem konstruktywnych zmian i ciężkiej pracy, ale też wielu sukcesów.

Optymalnie gospodarując posiadanymi aktywami, maksymalizując korzyści płynące z otoczenia rynkowego oraz dyskontując skuteczną walkę rządu z „szarą strefą" w krajowym handlu paliwami, osiągnęliśmy rekordowe wyniki finansowe, co przełożyło się na wysokie notowania akcji. Znacząco obniżyliśmy poziom zadłużenia oraz wypłaciliśmy pierwszą od dziesięciu lat dywidendę. Nasze skonsolidowane przychody ze sprzedaży poprawiły się o 15% rok do roku, przekraczając 24 mld zł. Wynik na poziomie operacyjnym EBITDA wg. LIFO osiągnął historyczną wartość 3,1 mld PLN (+18% rok do roku), a zysk netto wzrósł aż o 65% i osiągnął wartość blisko 1,7 mld zł.

Wykorzystując sprzyjające uwarunkowania makroekonomiczne kontynuowaliśmy działania zmierzające do redukcji zadłużenia i optymalizacji jego struktury. Na koniec 2017 roku skonsolidowane zadłużenie netto Grupy wyniosło 2,5 mld zł, co oznacza redukcję o 2,3 mld zł i bezpieczny poziom dźwigni finansowej na poziomie 23%. Istotnie poprawiliśmy przepływy pieniężne z działalności operacyjnej, które wyniosły przeszło 3,1 mld zł, co stanowi wzrost o 18% względem 2016 roku (2,6 mld zł) i 110% względem roku 2015 (1,5 mld zł).

Wymierne efekty naszej pracy docenił rynek kapitałowy. Kurs akcji LOTOSU na warszawskim parkiecie wzrósł z poziomu ok. 37 zł do ok. 58 zł na koniec 2017, osiągając jesienią swoje maksimum na poziomie blisko 69 zł, co naturalnie przełożyło się na wzrost kapitalizacji spółki.

Od początku 2017 r. konsekwentnie wdrażamy nową strategię na lata 2017 – 2022. W minionym i bieżącym roku koncentrujemy się na stabilizacji przepływów pieniężnych, redukcji zadłużenia oraz efektywnej realizacji rozpoczętych projektów inwestycyjnych, na które w minionym roku przeznaczyliśmy prawie 1,5 mld PLN. Kluczowa inwestycja, Projekt EFRA - pogłębionego przerobu ropy, który jest już na ostatniej prostej (90% realizacji inwestycji na koniec roku), przyniesie nam w przyszłym roku ok. 900 tys. ton rocznie dodatkowych wysokomarżowych paliw i dodatkową marżę na poziomie ok. 2 USD na baryłce.

Grupę Kapitałową LOTOS tworzy obecnie 17 spółek i grup kapitałowych (w tym w Norwegii i na Litwie), działających w obszarze poszukiwań i wydobycia oraz produkcji, handlu i usług. Posiadając jedną z najnowocześniejszych rafinerii w Europie, pozostajemy drugim co do wielkości producentem paliw w Polsce, który zaopatruje blisko 1/3 krajowego rynku. W minionym roku przerobiliśmy ponad 9,6 mln ton ropy naftowej, optymalnie wykorzystując nominalne moce wytwórcze, oraz zgodnie z harmonogramem i budżetem przeprowadziliśmy planowany raz na cztery lata postój remontowy rafinerii.

Jako właściciel lub współwłaściciel 33 koncesji morskich oraz 10 koncesji lądowych, wydobywamy węglowodory w polskiej strefie Morza Bałtyckiego, na Norweskim Szelfie Kontynentalnym, w Polsce i na Litwie. W 2017 roku łączny potencjał zasobów wydobywalnych 2P LOTOSU wzrósł do 88,4 ml baryłek, a własne wydobycie osiągnęło poziom ok. 8,1 mln baryłek.

W ramach zapowiedzianej w strategii reorganizacji kapitałowej obszaru wydobycia, w 2017 roku powołaliśmy spółkę LOTOS Upstream, która w grudniu ubiegłego roku sfinalizowała zakup od LOTOS Petrobaltic jego zagranicznych aktywów (tj. LOTOS Norge i Geonafta). Poprzez LOTOS Upstream będziemy zarządzać naszą międzynarodową działalnością poszukiwawczo-wydobywczą, w tym realizować ok. 90% inwestycji grupy w tym segmencie.

Własne wydobycie to element strategii dywersyfikacji surowcowej, której realizacja obniża ryzyko biznesowe firmy, jak również ma ogromne znaczenie dla krajowego bezpieczeństwa w sektorze energii. W 2017 r. podjęliśmy skuteczne działania na rzecz dywersyfikacji kierunków dostaw ropy, m. in. realizując pionierskie w 45-letniej historii gdańskiej rafinerii zakupy surowca w Kanadzie i USA. W grudniu podpisaliśmy pierwszą w historii polskiego przemysłu naftowego umowę terminową na dostawy amerykańskiej ropy.

Segment produkcji i handlu w 2017 r. odnotował sprzedaż blisko 11 mln ton produktów i wzrost sprzedaży krajowej o 19%. O 14% rok do roku zwiększyliśmy sprzedaż produktów i usług pozapaliwowych w segmencie detalicznym, który - dzięki optymalizacji kosztów – uzyskał 23% dynamikę wzrostu marży. W naszej sieci, którą na koniec roku tworzyło blisko 500 stacji, konsekwentnie podnosimy standardy obsługi klienta oraz zakres i jakość oferty pozapaliwowej. Testujemy stanowiska szybkiej obsługi klienta, umożliwiające płatność za zakupione paliwo

bezpośrednio przy dystrybutorze. Rozszerzamy ofertę usług dodatkowych, artykułów spożywczych i gastronomii - na kolejnych stacjach pojawiają się Cafe Punkty i restauracje Subway.

Sieć stacji paliw LOTOS odpowiada również na wyzwania wynikające z dynamicznego rozwoju elektromobilności w Polsce. W ostatnim roku wytypowaliśmy 50 stacji, na których planujemy instalację urządzeń ładowania pojazdów energią elektryczną. W drugiej połowie bieżącego roku, w ramach pilotażu, uruchomimy pierwszych 12 punktów szybkiego ładowania na stacjach przy trasie Warszawa - Trójmiasto.

Innowacyjne projekty, w które systematycznie angażujemy coraz większe środki, stanowią naszą odpowiedź na wyzwania technologiczne i są warunkiem sine qua non dalszego rozwoju LOTOSU. Poza kluczowymi inicjatywami z obszaru elektromobilności, prowadzimy badania nad paliwami alternatywnymi (biopaliwa, wodór) oraz realizujemy pierwsze wspólne projekty ze start-upami w ramach akceleratora Space3AC. Jesteśmy współzałożycielem Klastra Technologii Wodorowych i Czystych Technologii Energetycznych, wspieramy Krajową Ligę Innowacji. Intensywnie pracujemy nad zbudowaniem zespołu i uruchomieniem funduszu Corporate Venture Capital.

Zmieniliśmy strategię, cele i rozszerzyliśmy zakres działalności LOTOS LAB – spółki, której kilka miesięcy temu powierzyliśmy rolę nie tylko centrum badań i rozwoju, ale także lidera wdrożeń i komercjalizacji innowacyjnych projektów w Grupie Kapitałowej LOTOS, realizowanych w ramach zwiększonego o blisko 100 mln zł kapitału własnego oraz środków pozyskiwanych z zewnętrznych źródeł.

Budujemy kulturę korporacyjną, wzmacniającą innowacyjność pracowniczą. W ramach programu *LOTOS Inspiruje* pracownicy czterech spółek grupy zgłosili w minionym roku blisko 300 projektów, z których kilkadziesiąt jest lub będzie wdrażanych.

W minionych miesiącach realizowaliśmy również szereg innych działań wynikających z naszej strategii, w tym, zarządzania ryzykami i szansami w Grupie Kapitałowej LOTOS, w obszarze bezpieczeństwa pracowników, który jest dla nas absolutnym priorytetem, cyberbezpieczeństwa, poprawy efektywności oraz usprawnianie procesów wewnątrz organizacji. Podjęliśmy inicjatywy związane z optymalizacją procesów HR, identyfikacją oraz rozwojem talentów w organizacji, stworzeniem nowoczesnego systemu zarządzania i dzielenia się wiedzą. Potwierdzeniem zaangażowania w sprawy pracownicze oraz profesjonalnego zarządzania zasobami ludzkimi jest przyznany w 2017 roku przez Polskie Stowarzyszenie Zarządzania Kadrami Certyfikat HR Najwyższej Jakości (trzeci raz z rzędu).

Realizujemy naszą strategię społecznej odpowiedzialności biznesu, skoncentrowaną na programach edukacyjnych i sportowych, adresowanych w szczególności do dzieci i młodzieży, poprawie bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz ochronie środowiska. W 2017 r. kontynuowaliśmy też współpracę z United Nations Global Compact. W czerwcu 2017 r. przystąpiliśmy do inicjatywy partnerstwa na rzecz realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju 2030 ONZ (SDGs). Potwierdzeniem skuteczności działań w obszarze CSR jest obecność Grupy LOTOS w giełdowym indeksie RESPECT Index - najbardziej odpowiedzialnych społecznie spółek na GPW w Warszawie oraz wysokie 4. miejsce w XI edycji Rankingu Odpowiedzialnych Firm.

Na koniec warto jeszcze przypomnieć, że przez cały rok intensywnie wzmacnialiśmy rozpoznawalność i pozytywne postrzeganie marki LOTOS za pośrednictwem kampanii medialnych z udziałem naszych sportowych ambasadorów: piłkarskiej reprezentacji Polski, w tym Kuby Błaszczykowskiego, polskich skoczków narciarskich, tenisistki Agnieszki Radwańskiej i wielokrotnego rajdowego mistrza Europy - Kajetana Kajetanowicza. Pozytywnym efektem naszej mocnej kondycji finansowej jest ekspercka wycena marki LOTOS w najnowszym rankingu najcenniejszych polskich marek, szacowana na kwotę ok. 1,2 mld PLN. W kategorii produktów niespożywczych LOTOS znalazł się na podium, zaraz za spółkami PKN Orlen i PGNiG.

W biznesie tak jak w sporcie: ***naj****(wyższa jakość i skuteczność)* ***nie bierze się znikąd.*** W imieniu własnym oraz całego Zarządu Grupy LOTOS S.A. serdecznie dziękuję pracownikom oraz Radzie Nadzorczej, za konstruktywną współpracę, zaangażowanie i profesjonalizm. Dziękuję naszym klientom, którzy wybierając nasze produkty i usługi zaufali wysokiej jakości LOTOSU, oraz partnerom biznesowym i społecznym, którzy wspierali nas w realizacji celów .

Marcin Jastrzębski
Prezes Zarządu Grupy LOTOS S.A.

WYBRANE SKONSOLIDOWANE DANE FINANSOWE

	mln PLN		mln EUR	
	za rok 2017	**za rok 2016**	**za rok 2017**	**za rok 2016**
Przychody ze sprzedaży	24.185,6	20.931,1	5.697,8	4.783,5
Zysk operacyjny	2.228,5	1.854,7	525,0	423,9
Zysk przed opodatkowaniem	2.447,7	1.579,4	576,6	361,0
Zysk netto	1.671,8	1.015,2	393,9	232,0
Zysk netto przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej	1.671,8	1.015,2	393,9	232,0
Zysk netto przypisany udziałom niekontrolującym	-	-	-	-
Całkowite dochody/(straty) ogółem	2.286,5	898,7	538,7	205,4
Całkowite dochody/(straty) ogółem przypisane akcjonariuszom Jednostki Dominującej	2.286,5	898,7	538,7	205,4
Całkowite dochody/(straty) ogółem przypisane udziałom niekontrolującym	-	-	-	-
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	3.126,5	2.653,9	736,6	606,5
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(1.448,7)	(1.003,2)	(341,3)	(229,3)
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	(482,7)	(1.201,4)	(113,7)	(274,6)
Przepływy pieniężne netto razem	1.195,1	449,3	281,6	102,7
Podstawowy zysk netto na jedną akcję (w złotych/EUR)	9,04	5,49	2,13	1,25
Rozwodniony zysk netto na jedną akcję (w złotych/EUR)	9,04	5,49	2,13	1,25

	mln PLN		mln EUR	
	Stan na 31.12.2017	**Stan na 31.12.2016**	**Stan na 31.12.2017**	**Stan na 31.12.2016**
Aktywa razem	21.171,2	19.326,3	5.075,9	4.368,5
Kapitał własny przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej	10.712,4	8.610,8	2.568,4	1.946,4
Udziały niekontrolujące	0,1	0,1	0,0	0,0
Kapitał własny razem	10.712,5	8.610,9	2.568,4	1.946,4

W celu przeliczenia pozycji wykazanych w tabeli "Wybrane dane finansowe" na EUR zastosowano następujące kursy wymiany:

Pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej przeliczono stosując średni kurs NBP obowiązujący w dniu kończącym okres sprawozdawczy:

na dzień 31.12.2017	**na dzień 31.12.2016**
1 EUR = 4,1709 PLN	**1 EUR = 4,4240 PLN**

Pozycje sprawozdania z całkowitych dochodów oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych przeliczono stosując kurs stanowiący średnią arytmetyczną średnich kursów NBP ustalonych na ostatni dzień każdego miesiąca kalendarzowego okresu sprawozdawczego:

za rok 2017	**za rok 2016**
1 EUR = 4,2447 PLN	**1 EUR = 4,3757 PLN**

Grupa Kapitałowa LOTOS
Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2017

sporządzone
według Międzynarodowych Standardów
Sprawozdawczości Finansowej
zatwierdzonych przez Unię Europejską
wraz ze sprawozdaniem niezależnego biegłego rewidenta z badania

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW 4
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ 5
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH 6
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE ZE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM 7

DODATKOWE INFORMACJE I OBJAŚNIENIA 8
1. Informacje ogólne 8
2. Skład Grupy Kapitałowej oraz jego zmiany 8
3. Podstawa sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych 10
4. Nowe standardy i interpretacje 10
5. Zastosowanie założeń, szacunków i osądów w rachunkowości 11
6. Zmiana danych prezentowanych we wcześniejszych okresach sprawozdawczych oraz zmiana zasad rachunkowości 13
7. Zasady rachunkowości 13
7.1 Konsolidacja 13
7.2 Przychody ze sprzedaży 13
7.3 Przychody z tytułu dywidend 14
7.4 Przychody z odsetek 14
7.5 Podatek dochodowy 14
7.6 Podatek od towarów i usług (VAT), podatek akcyzowy i opłata paliwowa 14
7.7 Waluta funkcjonalna i waluta prezentacji oraz przeliczanie waluty obcej 14
7.8 Transakcje w walucie obcej 15
7.9 Rzeczowe aktywa trwałe oraz aktywa niematerialne 15
7.9.1 Rzeczowe aktywa trwałe 15
7.9.2 Wartość firmy 16
7.9.3 Pozostałe aktywa niematerialne 17
7.10 Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych 17
7.11 Aktywa trwałe wchodzące w skład infrastruktury wydobywczej ropy naftowej i gazu ziemnego 18
7.11.1 Nakłady na poszukiwanie i ocenę zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego 18
7.11.2 Aktywa produkcyjne związane z działalnością wydobywczą ropy naftowej i gazu ziemnego 18
7.12 Leasing 18
7.13 Zapasy 19
7.14 Zapasy obowiązkowe 19
7.15 Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe 19
7.16 Środki pieniężne i ich ekwiwalenty 19
7.17 Kapitały własne 19
7.18 Kredyty bankowe, pożyczki i obligacje 20
7.19 Świadczenia pracownicze 20
7.19.1 Odprawy emerytalne, nagrody jubileuszowe i inne świadczenia 20
7.19.2 Podział zysku na cele pracownicze oraz fundusze specjalne 20
7.20 Koszty finansowania zewnętrznego 20
7.21 Aktywa i zobowiązania finansowe 21
7.22 Utrata wartości aktywów finansowych 23
7.23 Pochodne instrumenty finansowe 23
7.24 Rachunkowość zabezpieczeń 23
7.25 Rezerwy 24
7.25.1 Rezerwa na koszty likwidacji i rekultywacji 24
7.26 Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania i rozliczenia międzyokresowe 25
7.27 Dotacje 25
7.28 Wspólne ustalenia umowne 25
7.29 Sprawozdawczość dotycząca segmentów operacyjnych 25
7.30 Zobowiązania i aktywa warunkowe 26
7.31 Prawa do emisji dwutlenku węgla (CO_2) 26
8. Segmenty działalności 27
9. Przychody i koszty 28
9.1 Koszty według rodzaju 28
9.2 Koszty świadczeń pracowniczych 28
9.3 Pozostałe przychody 28
9.4 Pozostałe koszty 29
9.5 Przychody finansowe 29
9.6 Koszty finansowe 30
10. Podatek dochodowy 30
10.1 Obciążenia podatkowe 30
10.2 Podatek dochodowy według efektywnej stawki podatkowej oraz uzgodnienie wyniku brutto do podstawy opodatkowania 30
10.3 Odroczony podatek dochodowy 30
10.3.1 Aktywa i zobowiązania z tytułu podatku odroczonego 31
11. Zysk netto przypadający na jedną akcję 32
12. Dywidendy 32
13. Rzeczowe aktywa trwałe oraz aktywa niematerialne 32
13.1 Aktywa trwałe segmentu produkcji i handlu 33
13.1.1 Rzeczowe aktywa trwałe segmentu produkcji i handlu 33
13.1.2 Wartość firmy segmentu produkcji i handlu 35
13.1.3 Pozostałe aktywa niematerialne segmentu produkcji i handlu 36
13.2 Aktywa trwałe segmentu wydobywczego 36
13.2.1 Aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego 37
13.2.2 Aktywa produkcyjne związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego 40
13.2.3 Pozostałe aktywa trwałe segmentu wydobywczego 46
13.3 Pozostałe informacje dotyczące rzeczowych aktywów trwałych oraz aktywów niematerialnych 48
14. Wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności 48
14.1 Skrócone informacje dotyczące istotnych wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności 49
15. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe aktywa 51
15.1 Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość należności 52
15.2 Należności z tytułu leasingu finansowego 52
16. Zapasy 53
16.1 Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość zapasów 53
17. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty 53
18. Kapitał podstawowy 53
19. Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji 53
20. Kapitał rezerwowy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych 54

21. Zyski zatrzymane 54
21.1 Ograniczenia zdolności jednostek zależnych do przekazywania funduszy Jednostce Dominującej w postaci dywidend 54
22. Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego 54
22.1 Kredyty bankowe 55
22.2 Pożyczki 56
22.3 Obligacje 56
22.4 Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego 57
22.4.1 Nieujęte zobowiązania wynikające z zawartych umów leasingu operacyjnego 57
23. Pochodne instrumenty finansowe 58
23.1 Hierarchia wartości godziwej 58
24. Świadczenia pracownicze 58
24.1 Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia 59
24.2 Łączna kwota kosztów ujętych w wyniku finansowym z tytułu przyszłych wypłat świadczeń pracowniczych 59
24.3 Założenia aktuarialne 60
24.4 Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy 60
24.5 Analiza wrażliwości 60
25. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, pozostałe zobowiązania i rezerwy 61
25.1 Rezerwy 62
25.2 Dotacje 64
26. Instrumenty finansowe 65
26.1 Wartość bilansowa 65
26.2 Istotne pozycje przychodów, kosztów, zysków i strat ujęte w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w podziale na kategorie instrumentów finansowych 66
27. Cele i zasady zarządzania ryzykiem finansowym 68
27.1 Ryzyko cen surowców i produktów naftowych 68
27.1.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami cen surowców i produktów naftowych 69
27.2 Ryzyko cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO_2) 70
27.2.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO_2) 71
27.3 Ryzyko walutowe 71
27.3.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut 72
27.4 Ryzyko stopy procentowej 74
27.4.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami stóp procentowych 74
27.5 Ryzyko płynności 75
27.6 Ryzyko kredytowe 77
28. Zarządzanie kapitałem 77
29. Zobowiązania i aktywa warunkowe 78
29.1 Informacje o istotnych postępowaniach toczących się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej i innych ryzykach Jednostki Dominującej lub jednostek od niej zależnych 78
29.2 Pozostałe zobowiązania warunkowe 80
30. Informacje o podmiotach powiązanych 80
30.1 Informacje o transakcjach z jednostkami powiązanymi, w których Grupa posiada udziały 80
30.2 Podmiot sprawujący kontrolę nad Grupą 80
30.2.1 Transakcje z jednostkami powiązanymi, w których Skarb Państwa sprawuje kontrolę, współkontrolę lub ma na nie znaczący wpływ 80
30.3 Wynagrodzenie Zarządu i Rady Nadzorczej oraz informacje o pożyczkach i świadczeniach o podobnym charakterze udzielonych osobom wchodzącym w skład organów zarządzających i nadzorujących 80
30.4 Wynagrodzenie wypłacone lub należne pozostałym członkom głównej kadry kierowniczej 81
30.5 Transakcje z podmiotami powiązanymi poprzez członków Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki 81

ZATWIERDZENIE SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO 82

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW

	Nota	2017	2016
Przychody ze sprzedaży	8	24.185,6	20.931,1
Koszt własny sprzedaży	9.1	(20.194,1)	(17.215,7)
Zysk na sprzedaży		**3.991,5**	**3.715,4**
Koszty sprzedaży	9.1	(1.252,3)	(1.291,1)
Koszty ogólnego zarządu	9.1	(450,0)	(425,9)
Pozostałe przychody	9.3	60,3	107,1
Pozostałe koszty	9.4	(121,0)	(250,8)
Zysk operacyjny		**2.228,5**	**1.854,7**
Przychody finansowe	9.5	450,0	26,6
Koszty finansowe	9.6	(234,0)	(304,8)
Udział w wynikach netto wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności	14	3,2	2,9
Zysk przed opodatkowaniem		**2.447,7**	**1.579,4**
Podatek dochodowy od osób prawnych	10.1	(775,9)	(564,2)
Zysk netto		**1.671,8**	**1.015,2**
Inne całkowite dochody/(straty)			
Pozycje, które w przyszłości mogą zostać zreklasyfikowane do wyniku:		**614,8**	**(118,2)**
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		27,2	(6,3)
Zabezpieczenia przepływów pieniężnych	20	725,4	(138,2)
Podatek dochodowy dotyczący zabezpieczenia przepływów pieniężnych	10.1	(137,8)	26,3
Pozycje, które w przyszłości nie zostaną zreklasyfikowane do wyniku:		**(0,1)**	**1,7**
Zyski/(Straty) aktuarialne z tytułu świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia		(1,4)	2,0
Podatek dochodowy dotyczący zysków/(strat) aktuarialnych z tytułu świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia	10.1	1,3	(0,3)
Inne całkowite dochody/(straty) netto		**614,7**	**(116,5)**
Całkowite dochody/(straty) ogółem		**2.286,5**	**898,7**
Zysk netto przypisany:			
Akcjonariuszom Jednostki Dominującej	11	1.671,8	1.015,2
Całkowite dochody/(straty) ogółem przypisane:			
Akcjonariuszom Jednostki Dominującej		2.286,5	898,7
Zysk netto przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej na jedną akcję (w złotych)			
Średnia ważona liczba akcji w milionach sztuk	11	184,9	184,9
- podstawowy/(a)	11	9,04	5,49
- rozwodniony/(a)	11	9,04	5,49

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ

	Nota	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
AKTYWA			
Aktywa trwałe			
Rzeczowe aktywa trwałe segmentu produkcji i handlu	13	8.761,5	8.261,7
Aktywa niematerialne segmentu produkcji i handlu	13	163,2	170,0
Rzeczowe aktywa trwałe segmentu wydobywczego	13	2.404,2	2.390,0
Aktywa niematerialne segmentu wydobywczego	13	304,8	481,8
Wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności	14	106,5	98,1
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	10.3	415,4	596,0
Pochodne instrumenty finansowe	23	2,7	20,9
Pozostałe aktywa długoterminowe	15	303,8	312,2
Aktywa trwałe razem		**12.462,1**	**12.330,7**
Aktywa obrotowe			
Zapasy	16	3.559,6	3.333,6
- w tym zapasy obowiązkowe		2.098,7	2.008,9
Należności z tytułu dostaw i usług	15	2.677,0	2.251,7
Należności z tytułu podatku dochodowego		1,3	8,0
Pochodne instrumenty finansowe	23	161,8	80,0
Pozostałe aktywa krótkoterminowe	15	388,7	577,2
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	17	1.920,7	744,6
Aktywa obrotowe razem		**8.709,1**	**6.995,1**
Aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) przeznaczone do sprzedaży		-	0,5
Aktywa razem		**21.171,2**	**19.326,3**
KAPITAŁ WŁASNY I ZOBOWIĄZANIA			
Kapitał własny			
Kapitał podstawowy	18	184,9	184,9
Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji	19	2.228,3	2.228,3
Kapitał rezerwowy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych	20	(225,2)	(812,8)
Zyski zatrzymane		8.432,2	6.945,4
Różnice kursowe z przeliczenia		92,2	65,0
Kapitał własny przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej		**10.712,4**	**8.610,8**
Udziały niekontrolujące		0,1	0,1
Kapitał własny razem		**10.712,5**	**8.610,9**
Zobowiązania długoterminowe			
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	22	2.738,3	3.980,5
Pochodne instrumenty finansowe	23	6,7	36,3
Zobowiązania z tytułu podatku odroczonego	10.3	277,7	57,4
Świadczenia pracownicze	24	169,3	168,5
Pozostałe zobowiązania i rezerwy	25	1.072,4	1.201,0
Zobowiązania długoterminowe razem		**4.264,4**	**5.443,7**
Zobowiązania krótkoterminowe			
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	22	1.687,6	1.576,7
Pochodne instrumenty finansowe	23	72,7	172,9
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	25	2.201,7	1.718,2
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego		210,0	49,2
Świadczenia pracownicze	24	145,3	135,6
Pozostałe zobowiązania i rezerwy	25	1.877,0	1.619,1
Zobowiązania krótkoterminowe razem		**6.194,3**	**5.271,7**
Zobowiązania razem		**10.458,7**	**10.715,4**
Kapitał własny i zobowiązania razem		**21.171,2**	**19.326,3**

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

(sporządzone metodą pośrednią)

	Nota	2017	2016
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Zysk netto		**1.671,8**	**1.015,2**
Korekty:		**1.804,9**	**1.708,8**
Podatek dochodowy	10.1	775,9	564,2
Udziały w wynikach netto wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności	14	(3,2)	(2,9)
Amortyzacja	9.1	844,3	1.067,9
(Zyski)/Straty z tytułu różnic kursowych		72,3	37,6
Odsetki i dywidendy		146,2	175,0
(Zyski)/Straty z tytułu działalności inwestycyjnej		8,6	12,8
Odpisy z tytułu utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych	9.4	83,6	156,4
Rozliczenie i wycena instrumentów finansowych	9.5; 9.6	(314,1)	33,5
(Zwiększenie) stanu należności z tytułu dostaw i usług		(425,3)	(671,9)
Zmniejszenie/(Zwiększenie) stanu pozostałych aktywów		160,1	(126,8)
(Zwiększenie) stanu zapasów		(230,9)	(126,5)
Zwiększenie stanu zobowiązań z tytułu dostaw i usług		483,5	457,7
Zwiększenie stanu pozostałych zobowiązań i rezerw		194,8	130,1
Zwiększenie stanu świadczeń pracowniczych		9,1	1,7
Podatek dochodowy zapłacony		(350,2)	(70,1)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej		**3.126,5**	**2.653,9**
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Dywidendy otrzymane - wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności		2,1	-
Dywidendy otrzymane od jednostek pozostałych		1,7	2,0
Odsetki otrzymane		11,3	11,4
Sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych		4,3	28,4
Zakup rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych		(1.439,2)	(1.243,6)
Wniesienie wkładów pieniężnych - wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności	14	(5,4)	(24,4)
Środki pieniężne przeznaczone na realizację Projektu EFRA		-	433,4
Lokaty		(8,0)	-
Depozyt zabezpieczający		25,3	(26,4)
Środki przeznaczone na koszty przyszłej likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego		(42,9)	(187,2)
Kaucja na zabezpieczenie realizacji kontraktu na usługi inżynieryjne, zakupowe i zarządcze związane z morskim centrum wydobywczym na złożu B-8		-	10,6
Rozliczenie pochodnych instrumentów finansowych		2,8	(7,4)
Inne wydatki inwestycyjne		(0,7)	-
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		**(1.448,7)**	**(1.003,2)**
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów	22.1	925,8	379,3
Wpływy z tytułu zaciągniętych pożyczek	22.2	-	1,2
Emisja obligacji	22.3	296,1	-
Wydatki z tytułu spłaty kredytów	22.1	(1.223,4)	(1.499,5)
Wydatki z tytułu spłaty pożyczek	22.2	(12,8)	(11,6)
Wykup obligacji	22.3	(160,2)	(19,2)
Zapłacone odsetki		(203,3)	(203,7)
Zapłacone dywidendy	12	(184,9)	-
Płatności zobowiązań z tytułu umów leasingu finansowego		(36,8)	(31,2)
Rozliczenie pochodnych instrumentów finansowych		116,8	183,3
Środki pieniężne netto z działalności finansowej		**(482,7)**	**(1.201,4)**
Przepływy pieniężne netto razem		**1.195,1**	**449,3**
Zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych		(5,3)	3,4
Zmiana stanu środków pieniężnych netto		**1.189,8**	**452,7**
Środki pieniężne na początek okresu		**730,8**	**278,1**
Środki pieniężne na koniec okresu	17	**1.920,6**	**730,8**

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE ZE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM

	Nota	Kapitał podstawowy	Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji	Kapitał rezerwowy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych	Zyski zatrzymane	Różnice kursowe z przeliczenia	Kapitał własny przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej	Udziały niekontrolujące	Kapitał własny razem
1 stycznia 2017		**184,9**	**2.228,3**	**(812,8)**	**6.945,4**	**65,0**	**8.610,8**	**0,1**	**8.610,9**
Zysk netto	11	-	-	-	1.671,8	-	1.671,8	-	1.671,8
Inne całkowite dochody/(straty) netto		-	-	587,6	(0,1)	27,2	614,7	-	614,7
Całkowite dochody/(straty) ogółem		-	-	587,6	1.671,7	27,2	2.286,5	-	2.286,5
Dywidenda	12	-	-	-	(184,9)	-	(184,9)	-	(184,9)
31 grudnia 2017		**184,9**	**2.228,3**	**(225,2)**	**8.432,2**	**92,2**	**10.712,4**	**0,1**	**10.712,5**
1 stycznia 2016		**184,9**	**2.228,3**	**(700,9)**	**5.928,5**	**71,3**	**7.712,1**	**0,1**	**7.712,2**
Zysk netto	11	-	-	-	1.015,2	-	1.015,2	-	1.015,2
Inne całkowite dochody/(straty) netto		-	-	(111,9)	1,7	(6,3)	(116,5)	-	(116,5)
Całkowite dochody/(straty) ogółem		-	-	(111,9)	1.016,9	(6,3)	898,7	-	898,7
31 grudnia 2016		**184,9**	**2.228,3**	**(812,8)**	**6.945,4**	**65,0**	**8.610,8**	**0,1**	**8.610,9**

DODATKOWE INFORMACJE I OBJAŚNIENIA

1. Informacje ogólne

Grupa LOTOS Spółka Akcyjna („Grupa LOTOS S.A.", „Spółka", „Jednostka Dominująca") została utworzona 18 września 1991 roku. Siedziba Spółki mieści się w Polsce pod adresem: 80 - 718 Gdańsk, ul. Elbląska 135.

Podstawowym przedmiotem działalności Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A. („Grupa Kapitałowa LOTOS", „Grupa Kapitałowa", „Grupa") jest wytwarzanie i przetwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej oraz ich sprzedaż hurtowa i detaliczna. Grupa prowadzi również działalność w zakresie pozyskiwania oraz eksploatacji złóż ropy naftowej i gazu ziemnego. Według klasyfikacji Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie, Grupa LOTOS S.A. zakwalifikowana jest do sektora paliwowego.

2. Skład Grupy Kapitałowej oraz jego zmiany

W skład Grupy Kapitałowej LOTOS wchodzą: Grupa LOTOS S.A. jako Jednostka Dominująca oraz podmioty o profilu produkcyjnym, usługowym i handlowym (spółki zależne oraz spółki pośrednio zależne od Grupy LOTOS S.A.) i fundacja.

Poniżej przedstawiono podstawowe informacje na temat wymienionych wyżej podmiotów, a także dane na temat procentowego udziału Grupy w ich własności.

Nazwa podmiotu	Siedziba	Przedmiot działalności	Procentowy udział Grupy we własności jednostki	
			31.12.2017	31.12.2016
Jednostka Dominująca				
Segment produkcji i handlu				
• Grupa LOTOS S.A.	Gdańsk	Wytwarzanie i przetwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej (głównie paliw) oraz ich sprzedaż hurtowa	Nie dotyczy	Nie dotyczy
Jednostki bezpośrednio zależne konsolidowane metodą pełną				
Segment wydobywczy				
• LOTOS Upstream Sp. z o.o. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Upstream Sp. z o.o.) (1)	Gdańsk	Działalność firm centralnych (head offices) i holdingów	100,00%	-
• LOTOS Petrobaltic S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Petrobaltic S.A.)	Gdańsk	Pozyskiwanie oraz eksploatacja złóż ropy naftowej i gazu ziemnego	99,99%	99,99%
Segment produkcji i handlu				
• LOTOS Paliwa Sp. z o.o.	Gdańsk	Sprzedaż hurtowa, detaliczna paliw, lekkiego oleju opałowego, zarządzanie siecią stacji paliw LOTOS	100,00%	100,00%
• LOTOS Oil Sp. z o.o.	Gdańsk	Produkcja i sprzedaż olejów smarowych i smarów oraz sprzedaż olejów bazowych	100,00%	100,00%
• LOTOS Asfalt Sp. z o.o.	Gdańsk	Produkcja i sprzedaż asfaltów	100,00%	100,00%
• LOTOS Kolej Sp. z o.o.	Gdańsk	Transport kolejowy	100,00%	100,00%
• LOTOS Serwis Sp. z o.o.	Gdańsk	Działalność w zakresie utrzymania ruchu mechanicznego, elektrycznego i automatyki, usługi remontowe	100,00%	100,00%
• LOTOS Lab Sp. z o.o. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Lab Sp. z o.o.) (2)	Gdańsk	Wykonywanie analiz laboratoryjnych	100,00%	100,00%
• LOTOS Straż Sp. z o.o.	Gdańsk	Ochrona przeciwpożarowa	100,00%	100,00%
• LOTOS Ochrona Sp. z o.o.	Gdańsk	Ochrona mienia i osób	100,00%	100,00%
• LOTOS Terminale S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Terminale S.A.)	Czechowice-Dziedzice	Magazynowanie i dystrybucja paliw	100,00%	100,00%
• LOTOS Infrastruktura S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Infrastruktura S.A.)	Jasło	Magazynowanie i dystrybucja paliw. Wynajem i zarządzanie nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi	100,00%	100,00%
• LOTOS Gaz S.A. w likwidacji	Kraków	Spółka nie prowadzi działalności operacyjnej	100,00%	100,00%
Jednostki bezpośrednio zależne nie objęte konsolidacją (3)				
• Infrastruktura Kolejowa Sp. z o.o.	Gdańsk	Spółka nie prowadzi działalności operacyjnej	100,00%	100,00%
• Fundacja LOTOS	Gdańsk	Działalność społecznie użyteczna w sferze zadań publicznych określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego. Fundacja nie prowadzi działalności gospodarczej	100,00%	100,00%

w mln zł

Nazwa podmiotu	Siedziba	Przedmiot działalności	Procentowy udział Grupy we własności jednostki	
			31.12.2017	31.12.2016
Jednostki pośrednio zależne konsolidowane metodą pełną				
Segment produkcji i handlu				
GK LOTOS Lab Sp. z o.o.				
• LOTOS Vera Sp. z o.o.	Gdańsk	Produkcja samochodów osobowych	100,00%	-
GK LOTOS Infrastruktura S.A.				
• RCEkoenergia Sp. z o.o.	Czechowice-Dziedzice	Wytwarzanie i dystrybucja energii elektrycznej, ciepła i gazu	100,00%	100,00%
GK LOTOS Terminale S.A.				
• LOTOS Biopaliwa Sp. z o.o.	Czechowice-Dziedzice	Produkcja estrów metylowych kwasów tłuszczowych (FAME)	100,00%	100,00%
Segment wydobywczy				
GK LOTOS Upstream Sp. z o.o.				
• LOTOS Exploration and Production Norge AS	Norwegia, Stavanger	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej na Norweskim Szelfie Kontynentalnym; świadczenie usług związanych z poszukiwaniem i wydobyciem ropy naftowej i gazu ziemnego	100,00%	99,99%
• AB LOTOS Geonafta (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK AB LOTOS Geonafta)	Litwa, Gargždai	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej, świadczenie usług wiertniczych oraz kupno i sprzedaż ropy naftowej	100,00%	99,99%
• UAB Genciu Nafta	Litwa, Gargždai	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej	100,00%	99,99%
• UAB Manifoldas	Litwa, Gargždai	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej	100,00%	99,99%
GK LOTOS Petrobaltic S.A.				
• Aphrodite Offshore Services N.V.	Curaçao	Świadczenie usług w obszarze transportu morskiego (spółka nie prowadzi działalności operacyjnej)	99,99%	99,99%
• B8 Sp. z o.o.	Gdańsk	Działalność usługowa wspomagająca górnictwo i wydobywanie	99,99%	99,99%
• B8 Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością BALTIC S.K.A.	Gdańsk	Poszukiwanie i eksploatacja złóż ropy i gazu ziemnego	99,99%	99,99%
• Miliana Shipholding Company Ltd. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK Miliana Shipholding Company Ltd.)	Cypr, Nikozja	Świadczenie usług magazynowania i transportu ropy naftowej oraz innych usług w obszarze transportu morskiego	99,99%	99,99%
• Technical Ship Management Sp. z o.o. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK Technical Ship Management Sp. z o.o.)	Gdańsk	Działalność usługowa wspomagająca transport morski, doradztwo w zakresie eksploatacji statków	99,99%	99,99%
• SPV Baltic Sp. z o.o.	Gdańsk	Świadczenie usług w obszarze transportu morskiego	99,99%	99,99%
• Miliana Shipmanagement Ltd.	Cypr, Nikozja	Świadczenie usług w obszarze transportu morskiego	99,99%	99,99%
• Miliana Shipping Group Ltd. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK Miliana Shipping Group Ltd.)	Cypr, Nikozja	Zarządzanie posiadanymi aktywami	99,99%	99,99%
• Bazalt Navigation Co. Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%	99,99%
• Granit Navigation Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%	99,99%
• Kambr Navigation Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%	99,99%
• St. Barbara Navigation Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%	99,99%
• Petro Icarus Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%	99,99%
• Petro Aphrodite Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%	99,99%
• Energobaltic Sp. z o.o.	Władysławowo	Produkcja energii elektrycznej, energii cieplnej, LPG oraz kondensatu gazowego	99,99%	99,99%

(1) Dnia 10 marca 2017 roku Grupa LOTOS S.A. nabyła 100% udziałów w spółce LOTOS Upstream Sp. z o.o. za łączną cenę 6 tys. zł.
(2) Dnia 6 listopada 2017 roku spółka LOTOS Lab Sp. z o.o. nabyła 100% udziałów w spółce Lucea 3 Sp. z o.o (obecnie LOTOS Vera Sp. z o.o.) za łączną cenę 6 tys. zł.
(3) Podmioty wyłączono z konsolidacji z uwagi na fakt, iż wielkości wykazywane w sprawozdaniach finansowych tych jednostek na dzień 31 grudnia 2016 roku są nieistotne dla realizacji obowiązku określonego w standardzie MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe".

Informacje na temat udziałów Grupy we wspólnych przedsięwzięciach wycenianych metodą praw własności znajdują się w nocie 14.

3. Podstawa sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe („skonsolidowane sprawozdanie finansowe", „sprawozdanie finansowe") zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej („MSSF") zatwierdzonymi przez Unię Europejską, opublikowanymi i obowiązującymi na dzień 31 grudnia 2017 roku.

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez spółki Grupy w dającej się przewidzieć przyszłości. Na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego nie stwierdza się istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuowania działalności przez spółki Grupy.

4. Nowe standardy i interpretacje

Nowe standardy, zmiany w obowiązujących standardach oraz interpretacje, które zostały przyjęte przez Unię Europejską („UE"):

- MSSF 16 „Leasing" opublikowany 13 stycznia 2016 roku (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub później),
- Wyjaśnienia do MSSF 15 „Przychody z umów z klientami" opublikowane 12 kwietnia 2016 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później),
- Zmiany do MSSF 4: zastosowanie MSSF 9 „Instrumenty finansowe" łącznie z MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe" opublikowane 12 września 2016 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później),
- Zmiany do MSR 12: Ujmowanie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynikających z nierozliczonych strat podatkowych opublikowane 19 stycznia 2016 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub później),
- Zmiany do MSR 7: Inicjatywa w zakresie ujawniania informacji opublikowane 29 stycznia 2016 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub później).

Nowe standardy, zmiany w obowiązujących standardach oraz interpretacje, które nie zostały przyjęte przez Unię Europejską:

- MSSF 17 „Umowy ubezpieczeniowe" opublikowany 18 maja 2017 roku (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2021 roku lub później),
- KIMSF Interpretacja 22: Transakcje w walutach obcych oraz zaliczki opublikowana 8 grudnia 2016 roku (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później),
- KIMSF Interpretacja 23: Niepewność związana z ujmowaniem podatku dochodowego opublikowana 7 czerwca 2017 roku (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku),
- Zmiany do MSSF 2: Klasyfikacja i wycena transakcji płatności na bazie akcji opublikowane 20 czerwca 2016 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później),
- Zmiany wynikające z przeglądu MSSF cykl 2014 - 2016 wydane 8 grudnia 2016 roku (zmiany do MSSF 12 oraz MSSF 1 mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2017 roku lub później, natomiast zmiany do MSR 28 mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później),
- Zmiany do MSR 40: Przeniesienie nieruchomości inwestycyjnej opublikowane 8 grudnia 2016 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później),
- Zmiany do MSSF 9: Kontrakty z cechami przedpłat z ujemną rekompensatą opublikowane 12 października 2017 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub później),
- Zmiany do MSR 28: Udziały długoterminowe w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach opublikowane 12 października 2017 (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub później),
- Zmiany wynikające z przeglądu MSSF cykl 2015 - 2017 wydane 12 grudnia 2017 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2019 roku lub później),
- Zmiany do MSR 19 Zmiana, ograniczenie lub rozliczenie programu opublikowane 7 lutego 2018 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub później).

Grupa nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie żadnego z przyjętych przez UE standardów, interpretacji lub zmian, które na dzień 31 grudnia 2017 roku nie miały zastosowania.

Analiza Zarządu i dokonana na dzień 31 grudnia 2017 roku ocena wpływu nowych lub zmienionych standardów na stosowane przez Grupę zasady (polityki) rachunkowości oraz przyszłe sprawozdania finansowe obejmowała w szczególności wpływ nowych standardów MSSF 9, 15 oraz 16, których zastosowanie może wywołać zmiany w rachunkowości i sprawozdawczości Grupy w latach 2018-2019.

MSSF 9 "Instrumenty finansowe"

Nowy standard MSSF 9 usuwa obecnie występujące w MSR 39 kategorie instrumentów finansowych i klasyfikuje instrumenty jako wyceniane w wartości godziwej (przez wynik finansowy bądź przez pozostałe dochody całkowite) lub jako wyceniane według zamortyzowanego kosztu. Standard ten wprowadza nowe podejście do szacowania utraty wartości, które bazuje na wyznaczaniu oczekiwanych strat (z ang. expected loss), ponadto zawiera nowe wytyczne dotyczące rachunkowości zabezpieczeń, mające na celu uproszczenie bieżących rozwiązań oraz lepsze odzwierciedlenie zasad zarządzania ryzykiem.	Po dokonaniu oceny aktywów finansowych pod kątem ich klasyfikacji zgodnie z wymogami MSSF 9 Grupa jest zdania, iż większość aktywów ujmowanych obecnie jako pożyczki i należności (w tym należności z tytułu dostaw i usług oraz środki pieniężne) będzie nadal wyceniana według zamortyzowanego kosztu. Grupa analizowała także zasadność wyodrębnienia innego modelu biznesowego w odniesieniu do należności podlegających umowom faktoringu, co mogłoby skutkować koniecznością wyceny tych należności do wartości godziwej przez wynik finansowy, jednak potencjalna zmiana w tym zakresie nie powinna mieć istotnego wpływu na wycenę tego portfela w momencie pierwszego zastosowania MSSF 9, czyli w okresie rozpoczynającym się 1 stycznia 2018 roku. W zakresie utraty wartości Zarząd zadecydował o zastosowaniu uproszczeń i rozwiązań praktycznych dopuszczonych przez MSSF 9 w tym zakresie. Dokonane wstępne kalkulacje odpisów na dzień 31 grudnia 2017 roku wg przyjętego modelu oczekiwanych strat potwierdziły brak istotnego wpływu na zyski zatrzymane na moment pierwszego zastosowania standardu. Jeżeli chodzi o rachunkowość zabezpieczeń, aktualne relacje zabezpieczające mogą być, w ocenie Zarządu, kontynuowane w momencie wdrożenia nowego standardu. Wobec małej istotności oszacowanego wstępnie wpływu MSSF 9 na rachunkowość i sprawozdawczość, Grupa nie ujawnia danych ilościowych na ten temat w niniejszym sprawozdaniu finansowym.

MSSF 15 "Przychody z umów z klientami" oraz Objaśnienia do MSSF 15

Standard MSSF 15 „Przychody z tytułu umów z klientami", który zastępuje standardy MSR 18 i MSR 11, a także powiązane z nimi interpretacje, ustanawia i systematyzuje zasady ujęcia przychodów z kontraktów z klientami. Standard wprowadza między innymi jeden, pięciostopniowy model ujmowania przychodów, który będzie miał zastosowanie do wszystkich umów z klientami i będzie oparty o identyfikację odrębnych obowiązków świadczenia oraz alokację przychodów z transakcji do poszczególnych obowiązków świadczenia. Standard doprecyzowuje również zasady szacowania wynagrodzenia zmiennego, ustalania kiedy umowa zawiera czynnik finansowania oraz rozróżnia ujęcie obowiązków wykonania świadczenia wynikające z umowy jako spełnianych w czasie lub w określonym momencie. Objaśnienia do MSSF 15 dostarczają dodatkowych informacji i wyjaśnień dotyczących głównych założeń przyjętych w MSSF 15. Oprócz dodatkowych objaśnień, wprowadzono także zwolnienia i uproszczenia dla jednostek stosujących nowy standard po raz pierwszy.	Na dzień publikacji niniejszego sprawozdania finansowego Spółka kończy analizy związane z oceną wpływu MSSF 15. Na podstawie dotychczasowych danych Zarząd zakłada wdrożenie standardu metodą retrospektywną zmodyfikowaną. Kończący się etap weryfikacji wpływu MSSF 15 obejmował między innymi: i) identyfikację odrębnych obowiązków świadczenia (np. umowy partnerstwa, kontrakty z kontrahentami hurtowymi na dostawy paliw i olejów, kompleksowe umowy na dostawy usług i produktów w zakresie projektów infrastrukturalnych i wydobywczych, umowy na świadczenie usług w zakresie transportu i logistyki), ii) szacowanie wynagrodzenia zmiennego (np. rabaty uzależnione od wolumenu sprzedaży, premie posprzedażne w umowach na dostawę paliw i olejów), iii) wyodrębnienie elementów leasingu z umów usługowych, rozliczenie transakcji jako sprzedaż lub wymiana aktywów niepieniężnych w sytuacji nierównowagi w podziale surowca wydobytego ze złóż produkcyjnych. Na podstawie dotychczasowej analizy transakcji, w stosunku do których mogłyby wystąpić ewentualne różnice w zakresie ujmowania przychodów wg nowych regulacji, Grupa ocenia, że wdrożenie MSSF 15 nie powinno mieć istotnego wpływu na wysokość przychodów w sprawozdaniu finansowym w momencie jego pierwszego zastosowania, to jest w okresie rozpoczynającym się 1 stycznia 2018 roku. Wobec małej istotności oszacowanego wstępnie wpływu MSSF 15 na rachunkowość i sprawozdawczość, Grupa nie ujawnia danych ilościowych na ten temat w niniejszym sprawozdaniu finansowym.

MSSF 16 „Leasing"

Nowy standard MSSF 16 „Leasing" ustanawia zasady ujęcia, wyceny, prezentacji oraz ujawnień dotyczących umów leasingu. Standard ten zniesie klasyfikację leasingu operacyjnego i leasingu finansowego, obowiązującą zgodnie z MSR 17 i wprowadzi jeden model dla ujęcia księgowego leasingu przez leasingobiorcę.	Na dzień 31 grudnia 2017 roku Zarząd ocenia, iż umowy leasingu (operacyjnego oraz finansowego), a także umów najmu, dzierżawy i użyczenia, których Grupa jest stroną, mogą zostać zakwalifikowana do umów leasingu w rozumieniu MSSF 16. Umowy te dotyczą między innymi dzierżawę gruntów, powierzchni magazynowej i biurowej, najem różnorodnych środków transportu (floty samochodowe, barki i cysterny), a także bazy paliwowe oraz pozostałe maszyny i urządzenia produkcyjne oraz biurowe. Grupa dokonała ogólnej analizy umów spełniających kryteria leasingu wg definicji zawartej w MSSF 16 i spodziewa się zwiększenia wartości aktywów oraz zobowiązań z tytułu leasingu w sprawozdaniu z sytuacji finansowej po zastosowaniu nowych regulacji, to jest po 1 stycznia 2019 roku. Należy mieć na uwadze, że ujęte aktywa i zobowiązania będą odmiennie rozliczane niż to wynika z dotychczas obowiązujących zasad rozliczenia leasingu operacyjnego wg MSR 17. Obecnie opłaty z tytułu leasingu rozliczane są w znacznej mierze liniowo, natomiast w wyniku zmian spowodowanych przyjęciem MSSF 16 oczekuje się, że o ile aktywa z tytułu najmu prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej będą również rozliczane liniowo, to zobowiązania będą rozliczane efektywną stopą procentową, co spowoduje zwiększenie obciążeń w okresie zaraz po zawarciu lub modyfikacji umowy najmu i zmniejszanie się ich wraz z postępem czasu. Spółka jest jeszcze w trakcie dokonywania szczegółowej symulacji zmian do ujęcia w sprawozdaniu finansowym w pierwszym okresie sprawozdawczym stosowania MSSF 16 czyli po 1 stycznia 2019 roku i planuje przeprowadzenie dalszych analiz oraz kalkulacji w 2018 roku.

5. Zastosowanie założeń, szacunków i osądów w rachunkowości

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF wymaga przyjęcia pewnych założeń oraz dokonania szacunków i osądów, które wpływają na wielkości wykazane w sprawozdaniu finansowym.

Założenia i szacunki są oparte na najlepszej wiedzy kierownictwa na temat bieżących i przyszłych zdarzeń oraz działań, jednak rzeczywiste wyniki mogą się różnić od przewidywanych.

Szacunki i związane z nimi założenia podlegają bieżącej weryfikacji. Zmiana szacunków księgowych jest rozpoznawana w okresie, w którym zostały one zmienione, jeśli dotyczy to wyłącznie tego okresu, lub w okresie bieżącym i przyszłym, jeśli zmiany dotyczą zarówno okresu bieżącego jak i przyszłego. Przyjęte istotne założenia przy dokonywaniu szacunków przedstawione zostały w odpowiednich notach do sprawozdania.

Przyjmując założenia, dokonując szacunków i osądów zarząd Spółki (Zarząd) może kierować się własnym doświadczeniem i wiedzą, a także opiniami, analizami i rekomendacjami niezależnych ekspertów.

Ważne założenia i szacunki

Świadczenia pracownicze

Zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych zostały oszacowane za pomocą metod aktuarialnych. Założenia aktuarialne i wycena zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych opisana została w nocie 24.3.

Amortyzacja

Podstawą do naliczania amortyzacji naturalnej składników majątku morskich i lądowych kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego są oceniane przez Grupę, weryfikowane i aktualizowane wielkości zasobów węglowodorów (wg tzw. kategorii 2P zasoby pewne oraz zasoby prawdopodobne) oraz prognozy wydobycia dla poszczególnych złóż ropy naftowej i gazu sporządzane na podstawie danych geologicznych, w oparciu o próbną eksploatację, późniejszy przebieg produkcji i harmonogram planowanych prac przyjętych w strategii długoterminowej.

Wysokość stawek amortyzacyjnych rafineryjnych i pozostałych aktywów trwałych ustalana jest na podstawie przewidywanego okresu ekonomicznej użyteczności składników rzeczowego majątku trwałego oraz aktywów niematerialnych. Grupa corocznie dokonuje weryfikacji przyjętych okresów ich ekonomicznej użyteczności na podstawie bieżących szacunków. Aktualizacja szacunków w tym zakresie, która miała wpływ na sprawozdanie finansowe Grupy za rok 2017 dotyczyła przede wszystkim Jednostki Dominującej, w której nastąpiło zmniejszenie amortyzacji z tego tytułu o 0,6 mln zł.

Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość godziwą instrumentów finansowych, dla których nie istnieje aktywny rynek wycenia się wykorzystując odpowiednie techniki wyceny. Przy doborze właściwych dla tych celów metod i założeń Grupa kieruje się profesjonalnym osądem.

Założenia dotyczące wyceny wartości godziwej instrumentów finansowych opisano w nocie 7.21.

Aktywa z tytułu podatku odroczonego

Grupa rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie to stałoby się nieuzasadnione. Zarząd Jednostki Dominującej weryfikuje przyjęte szacunki dotyczące prawdopodobieństwa odzyskania aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego w oparciu o zmiany czynników branych pod uwagę przy ich dokonywaniu, nowe informacje oraz doświadczenia z przeszłości.

Informacje dotyczące aktywów z tytułu podatku odroczonego przedstawiono w nocie 10.3.

Utrata wartości ośrodków wypracowujących środki pieniężne oraz pojedynczych składników rzeczowych aktywów trwałych i aktywów niematerialnych

Stwierdzenie utraty wartości wymaga oszacowania wartości odzyskiwalnej składników aktywów lub ośrodków wypracowujących środki pieniężne. Do istotnych założeń uwzględnianych przy szacunkach tej wartości należą takie zmienne jak: stopy dyskontowe, stopy wzrostu, wskaźniki cenowe.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku, po przeprowadzeniu analiz przepływów pieniężnych dla poszczególnych ośrodków wypracowujących środki pieniężne i wykonaniu stosownych testów na utratę wartości dla aktywów, które tego wymagały, Grupa dokonała niezbędnych korekt wartości tych aktywów i ujawniła szczegółowe informacje dotyczące założeń i wyników testów w nocie 13.

Rozpoznawanie przychodów z tytułu sprzedaży ropy naftowej i gazu ziemnego w Norwegii

Zgodnie z zastosowaną przez Grupę polityką rachunkowości, przychody ze sprzedaży węglowodorów wydobytych ze złóż na Norweskim Szelfie Kontynentalnym, w których Grupa posiada udziały, są ujmowane zgodnie z tzw. metodą uprawnień (patrz nota 7.2), odpowiednio do wysokości udziału w produkcji danego złoża. Szacunek przychodów ze sprzedaży ujętych w sprawozdaniu z całkowitych dochodów danego okresu sprawozdawczego dokonywany jest na podstawie bieżących danych na temat produkcji z poszczególnych złóż w tym okresie. Różnice między wartością sprzedaży uzyskaną ze złóż produkcyjnych Heimdal: Skirne, Vale, Atla oraz Sleipner: Sleipner Ost, Sleipner Vest, Gungne i Loke, a szacowanym na podstawie umownego udziału w produkcji z danego złoża przychodem Grupy, są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w należnościach i zobowiązaniach z tytułu dostaw i usług, które w roku 2017 wynosiły odpowiednio 81,2 mln zł i 36,2 mln zł (2016: 121,1 mln zł i 34,0 mln zł).

Rezerwa na koszty likwidacji instalacji segmentu wydobywczego i rekultywację terenu

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa dokonuje analizy kosztów niezbędnych do poniesienia w celu likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego oraz nakładów do poniesienia na przyszłą rekultywację terenu. W wyniku tych analiz Grupa koryguje wartość utworzonej w poprzednich latach rezerwy na rekultywację, urealniając jej poziom do wysokości szacowanych przyszłych, niezbędnych do poniesienia kosztów. Na wzrost rezerwy z tego tytułu wpływ ma również szacunek zmiany wartości pieniądza w czasie. Zasady ujmowania tych rezerw przedstawiono w nocie 7.25.1, natomiast informacje na temat rezerw ujętych w niniejszym sprawozdaniu finansowym za rok 2017 znajdują się w nocie 25.1.

Profesjonalny osąd w rachunkowości

Współkontrola nad jednostką, bądź działalnością, w której dokonano inwestycji

Grupa sprawuje współkontrolę nad jednostką, jeśli wraz ze wszystkimi współinwestorami musi współdziałać w celu kierowania jej istotną działalnością, co oznacza tym samym, że żaden ze współinwestorów pojedynczo nie sprawuje nad nią kontroli i bez współdziałania z pozostałymi nie może nią kierować. Grupa dokonuje oceny, czy sprawuje współkontrolę nad tzw. ustaleniem umownym definiowanym wg MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne" bądź jako wspólne przedsięwzięcie, bądź wspólną działalność biorąc pod uwagę, czy wszystkie strony takiego ustalenia je kontrolują, czy podlegają wspólnie ekspozycji na zmienne zwroty z realizowanej inwestycji lub posiadają prawa do takich zwrotów oraz są w stanie decydować i wpływać wspólnie na ich wysokość poprzez wspólne kierowanie.

Na dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa prowadziła wspólne działania w ramach inwestycji realizowanych w Norwegii na złożach obszaru Heimdal, a także posiadała wspólne przedsięwzięcia (patrz nota 14) w rozumieniu MSSF 11 i w tym zakresie, biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności oraz fakty, sprawowała współkontrolę.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Grupa posiadała ponadto udziały w złożach pola gazowego Sleipner w Norwegii, z których nabyciem - w grudniu 2015 roku (patrz nota 13.1.3 Skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2015), przystąpiła do umowy z pozostałymi udziałowcami licencji: Sleipner, Gungne, Loke, Alfa Sentral oraz PL046D. Biorąc pod uwagę kryteria MSSF 11, działalność Grupy na wymienionych wyżej złożach nie stanowi wspólnych ustaleń umownych w rozumieniu tego standardu i Grupa nie sprawuje współkontroli nad tą działalnością, ze względu na fakt, iż istnieje więcej niż jedna kombinacja stron, które wspólnie mogą porozumieć się w celu podjęcia istotnych decyzji. Z tego względu dla celów prawidłowego rozliczenia i ujmowania operacji związanych z działalnością na polu Sleipner, Grupa stosuje zapisy innych, odpowiednich MSSF, uwzględniając swój udział w złożach, co sprawia, że nie ma istotnych różnic w metodzie księgowego ujmowania i rozpoznawania związanych z tą działalnością operacji w porównaniu do sposobu rozpoznawania operacji prowadzonych wspólnie z udziałowcami licencji Heimdal, które spełniają definicję wspólnych działań w rozumieniu MSSF 11.

Klasyfikacja umów leasingowych

Grupa dokonuje klasyfikacji umów leasingu jako operacyjnego lub finansowego w oparciu o ocenę, w jakim zakresie ryzyko i pożytki z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy. Ocena ta opiera się na treści ekonomicznej każdej transakcji. Grupa każdorazowo ocenia wszystkie fakty i okoliczności oraz dokonuje oceny zidentyfikowanych przesłanek, a także określa zamierzenia i intencje na dzień rozpoczęcia leasingu dla konkretnej umowy w celu określenia, czy zasadniczo całe ryzyko i korzyści zostały przeniesione na leasingobiorcę. W przypadku istotnych modyfikacji w umowach, Grupa przeprowadza ponowną ocenę klasyfikacji leasingu i kieruje się wówczas analogicznymi zasadami jak przy klasyfikacji pierwotnej umowy leasingu.

Klasyfikacja aktywów złóż ropy naftowej i gazu ziemnego w sprawozdaniu finansowym

Grupa dokonuje klasyfikacji aktywów złożowych odpowiednio do aktywów związanych z poszukiwaniem i oceną zasobów danego złoża (ang.exploration & evaluation) lub do aktywów związanych z zagospodarowaniem (ang. development) i pełną eksploatacją (ang. production) kierując się profesjonalnym osądem.

Po potwierdzeniu wielkości danego złoża i zatwierdzeniu planu jego eksploatacji nakłady na aktywa złożowe są przenoszone z pozycji aktywów z tytułu poszukiwania i oceny zasobów mineralnych do odpowiednich pozycji rzeczowych aktywów trwałych lub aktywów niematerialnych związanych z zagospodarowaniem i wydobyciem.

Decyzja o prezentacji aktywów złoża w sprawozdaniu finansowym w ramach zagospodarowania lub aktywów związanych z wydobyciem zasobów uwzględnia wszelkie warunki i okoliczności związane z prowadzonym w segmencie wydobywczym procesem realizacji inwestycji i późniejszego pełnego eksploatowania złoża.

Zasady rachunkowości dotyczące aktywów złożowych opisano w notach 7.11, natomiast prezentacja i szczegółowe informacje na temat tych aktywów w sprawozdaniu finansowym przedstawiono w nocie 13.2.

6. Zmiana danych prezentowanych we wcześniejszych okresach sprawozdawczych oraz zmiana zasad rachunkowości

W Grupie nie wystąpiły istotne zmiany wartości szacunkowych kwot prezentowanych w poprzednich okresach sprawozdawczych, które miały istotny wpływ na bieżący okres sprawozdawczy.

7. Zasady rachunkowości

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z zasadą kosztu historycznego, z wyjątkiem pochodnych instrumentów finansowych, które są wyceniane według wartości godziwej i zobowiązań finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie.

Najważniejsze zasady rachunkowości stosowane przez Grupę przedstawione zostały poniżej.

7.1 Konsolidacja

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone na podstawie sprawozdania finansowego Jednostki Dominującej oraz sprawozdań finansowych jednostek przez nią kontrolowanych i współkontrolowanych sporządzonych na dzień 31 grudnia 2017 roku.

Wszystkie znaczące salda i transakcje pomiędzy jednostkami powiązanymi, w tym istotne niezrealizowane zyski wynikające z transakcji między nimi, zostały w całości wyeliminowane. Niezrealizowane straty są eliminowane, chyba że dowodzą wystąpienia utraty wartości.

Spółki zależne podlegają konsolidacji metodą pełną od momentu objęcia kontroli przez Grupę, natomiast przestają być konsolidowane w momencie utraty nad nimi kontroli. Zgodnie z MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe" Grupa sprawuje kontrolę nad jednostką, jeżeli z tytułu swojego zaangażowania w tę jednostkę podlega ekspozycji na zmienne zwroty lub gdy ma prawa do takich zmiennych zwrotów oraz ma możliwość wywierania na nie wpływu poprzez sprawowanie nad tą jednostką władzy.

Grupa sprawuje współkontrolę nad jednostką, jeśli wraz ze wszystkimi współinwestorami musi współdziałać w celu kierowania jej istotną działalnością, co oznacza tym samym, że żaden ze współinwestorów pojedynczo nie sprawuje nad nią kontroli i bez współdziałania z pozostałymi nie może nią kierować. Posiadane przez Grupę udziały we wspólnych przedsięwzięciach (patrz nota 14) ujmowane są metodą praw własności (patrz nota 7.28).

7.2 Przychody ze sprzedaży

Przychody ze sprzedaży ujmowane są w wartości godziwej otrzymanych lub należnych wpływów z tytułu transakcji sprzedaży produktów, towarów lub usług dostarczonych odbiorcom w ramach normalnej działalności gospodarczej, po pomniejszeniu o rabaty, podatek od towarów i usług (VAT) i inne podatki związane ze sprzedażą (podatek akcyzowy, opłata paliwowa). Sprzedaż towarów i produktów ujmowana jest w momencie ich dostarczenia, kiedy znaczące ryzyko i korzyści wynikające z prawa własności towarów i produktów zostały przekazane nabywcy, z tym że przychody ze sprzedaży ropy naftowej i gazu ziemnego w Norwegii rozpoznaje się i ujmuje z zastosowaniem tzw. metody uprawnień (ang. „entitlements method", „right method").

Metoda uprawnień to jedna z dwóch powszechnie stosowanych w przemyśle wydobywczym metod ujmowania przychodów (metodą alternatywną jest metoda określana jako metoda sprzedaży - ang. tzw. „sales method"), która jest akceptowana na gruncie MSSF i w ocenie Zarządu zapewnia prawidłową i rzetelną prezentację sytuacji majątkowej oraz wyniku finansowego i rentowności działalności w ramach wspólnych działań prowadzonych przez Grupę na produkcyjnych złożach ropy naftowej i gazu ziemnego.

Z uwagi na kwestie logistyczne, w sytuacji gdy złoże eksploatowane jest przez wielu udziałowców, występują naturalne różnice w ilościach surowca faktycznie uzyskiwanego przez poszczególnych udziałowców w stosunku do ich umownego (wynikającego z ustaleń umownych) udziału w produkcji ze złoża. Istnieje tym samym potrzeba zastosowania specjalnego księgowego mechanizmu rozliczania powstałych w ten sposób różnic. Zgodnie z przyjętą przez Grupę metodą uprawnień, przychód ujmowany jest w księgach zawsze odpowiednio do udziału, jaki przypada Grupie w produkcji ze złoża. Prawidłowy obraz przychodów w sprawozdaniu finansowym osiąga się w taki sposób, że udziałowiec który uzyskuje w danym cyklu produkcyjnym ilości surowca przekraczające przypadający mu umownie udział w produkcji ze złoża (ang. tzw. „overlift party") rozpoznaje w swoich

księgach tę nadwyżkę nie jako przychód lecz jako zobowiązanie. Analogicznie, jeśli w danym cyklu produkcyjnym udziałowiec uzyskuje mniej surowca z produkcji ze złoża (ang. tzw. „underlift party"), to automatycznie rozpoznaje ten niedobór jako należność i przychód. W skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej zobowiązania i należności wynikające z metody uprawnień prezentowane są odpowiednio w pozycjach: Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz Należności z tytułu dostaw i usług. Informacje na temat szacunków wynikających z zastosowania metody uprawnień przedstawiono w nocie 5.

7.3 Przychody z tytułu dywidend

Należne dywidendy zalicza się do przychodów finansowych na dzień powzięcia przez właściwy organ jednostki wypłacającej dywidendę uchwały o podziale zysku, chyba że w uchwale określono inny dzień prawa do dywidendy. Klasyfikacja przychodów z tytułu dywidend jako przychodów finansowych nie wynika wprost z MSR 18, jednak Grupa zadecydowała o takiej prezentacji z uwagi na jej powszechność w sprawozdawczości wśród stosujących MSSF podmiotów, nie będących instytucjami finansowymi (ang. common practice). Grupa stosuje taką prezentację w sposób ciągły.

7.4 Przychody z odsetek

Przychody z tytułu odsetek są rozpoznawane w momencie ich naliczenia (przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej), jeżeli ich otrzymanie nie jest wątpliwe. Grupa zalicza przychody z odsetek do przychodów finansowych, co nie wynika wprost z MSR 18, ale z powszechnie stosowanej i akceptowanej praktyki sprawozdawczej podmiotów stosujących MSSF, nie będących instytucjami finansowymi (ang. common practice). Prezentacja ta jest stosowana przez Grupę w sposób ciągły.

7.5 Podatek dochodowy

Na obowiązkowe obciążenia wyniku składają się: podatek bieżący (CIT) oraz podatek odroczony. Bieżące obciążenie podatkowe jest obliczane na podstawie wyniku podatkowego (podstawy opodatkowania) danego roku obrotowego. Zysk (strata) podatkowa różni się od księgowego zysku (straty) netto z powodu występowania tzw. różnic przejściowych między przychodami w ujęciu księgowym i podatkowym tj. przychodów podlegających opodatkowaniu i kosztów stanowiących koszty uzyskania przychodów w innym okresie niż bieżący okres sprawozdawczy oraz tzw. różnic trwałych wynikających z faktu, iż część kosztów i przychodów, ujętych księgowo nigdy nie będzie uwzględniona w rozliczeniu podatkowym. Obciążenia podatkowe są wyliczane w oparciu o stawki podatkowe obowiązujące w danym roku obrotowym.

Na potrzeby sprawozdawczości finansowej, zobowiązanie z tytułu podatku dochodowego ustalane jest z uwzględnieniem wszystkich różnic przejściowych występujących na dzień kończący okres sprawozdawczy między wartością podatkową aktywów i pasywów a ich wartością bilansową wykazaną w sprawozdaniu finansowym.

Zobowiązanie z tytułu podatku odroczonego ujmowane jest w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych:

- z wyjątkiem sytuacji, gdy zobowiązanie z tytułu podatku odroczonego powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku dodatnich różnic przejściowych wynikających z inwestycji w jednostkach zależnych, współzależnych lub stowarzyszonych i udziałów we wspólnych przedsięwzięciach – z wyjątkiem sytuacji, gdy terminy odwracania się różnic przejściowych podlegają kontroli inwestora i gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu podatku odroczonego ujmowane są w odniesieniu do wszystkich ujemnych różnic przejściowych, jak również niewykorzystanych aktywów podatkowych i niewykorzystanych strat podatkowych przeniesionych na następne lata, w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że zostanie osiągnięty dochód do opodatkowania, który pozwoli wykorzystać ww. różnice, aktywa i straty:

- z wyjątkiem sytuacji, gdy aktywa z tytułu podatku odroczonego dotyczące ujemnych różnic przejściowych powstają w wyniku początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku ujemnych różnic przejściowych z tytułu inwestycji w jednostkach zależnych, współzależnych lub stowarzyszonych oraz udziałów we wspólnych przedsięwzięciach, składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jedynie w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, iż w dającej się przewidzieć przyszłości ww. różnice przejściowe ulegną odwróceniu i osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który pozwoli na potrącenie ujemnych różnic przejściowych.

Wartość bilansowa składnika aktywów z tytułu podatku odroczonego jest weryfikowana na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy i ulega stosownemu obniżeniu o tyle, o ile przestało być prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do jego częściowego lub całkowitego zrealizowania.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz zobowiązania z tytułu podatku odroczonego wyceniane są z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów lub zobowiązań zostanie zrealizowany, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na dzień kończący okres sprawozdawczy lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na dzień kończący okres sprawozdawczy. Wpływ podatku odroczonego dotyczący pozycji ujmowanych bezpośrednio w kapitale własnym jest ujmowany w kapitale własnym poprzez inne całkowite dochody.

Aktywa oraz zobowiązania z tytułu podatku odroczonego prezentowane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości po skompensowaniu dla poszczególnych jednostek objętych konsolidacją.

7.6 Podatek od towarów i usług (VAT), podatek akcyzowy i opłata paliwowa

Przychody, koszty, aktywa i zobowiązania są ujmowane po pomniejszeniu o wartość podatku od towarów i usług (VAT), podatku akcyzowego i opłaty paliwowej, z wyjątkiem:

- gdy podatek od towarów i usług (VAT) zapłacony przy zakupie aktywów lub usług nie jest możliwy do odzyskania od organów podatkowych (wtedy jest on ujmowany odpowiednio, jako część ceny nabycia składnika aktywów lub jako część pozycji kosztowej) oraz
- należności i zobowiązań, które są wykazywane z uwzględnieniem kwoty podatku od towarów i usług (VAT), akcyzy i opłaty paliwowej.

Kwota netto podatku od towarów i usług (VAT), podatku akcyzowego i opłaty paliwowej możliwa do odzyskania lub należna do zapłaty na rzecz organów podatkowych jest ujęta w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jako część należności lub zobowiązań.

7.7 Waluta funkcjonalna i waluta prezentacji oraz przeliczanie waluty obcej

Walutą funkcjonalną Jednostki Dominującej i walutą prezentacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego jest złoty polski („złoty", „zł", „PLN"). Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w milionach złotych i wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, podane są w milionach złotych.

Sprawozdania finansowe jednostek zagranicznych przeliczane są na walutę prezentacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego w następujący sposób:

- odpowiednie pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej po średnim kursie, ustalonym przez NBP na dzień kończący okres sprawozdawczy („średni kurs NBP na dzień kończący okres sprawozdawczy"),
- odpowiednie pozycje sprawozdania z całkowitych dochodów po kursie stanowiącym średnią arytmetyczną średnich kursów ustalonych przez NBP na każdy dzień kończący miesiąc okresu sprawozdawczego („średni kurs NBP za okres sprawozdawczy").

Różnice kursowe powstałe w wyniku takiego przeliczenia są ujmowane jako odrębne pozycje w kapitale własnym oraz w innych całkowitych dochodach.

Na pozycję Różnice kursowe z przeliczenia składają się różnice kursowe związane z przeliczeniem na złote polskie sprawozdań finansowych zagranicznych jednostek i grup kapitałowych.

Różnice kursowe powstałe na pozycjach pieniężnych, które stanowią część inwestycji netto w jednostkę działającą za granicą ujmuje się w kapitale własnym oraz innych całkowitych dochodach, a w momencie zbycia inwestycji w skonsolidowanym wyniku finansowym, w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

W momencie zbycia podmiotu zagranicznego, zakumulowane różnice kursowe ujęte w kapitale własnym, dotyczące danego podmiotu zagranicznego, są ujmowane w wyniku finansowym.

Wartość firmy oraz korekty wartości godziwej wynikające z nabycia jednostki zlokalizowanej za granicą traktowane są jako składnik aktywów lub zobowiązań tej jednostki i podlegają przeliczeniu na walutę prezentacji sprawozdania finansowego przy zastosowaniu kursu obowiązującego w dniu kończącym okres sprawozdawczy.

Następujące kursy zostały przyjęte dla potrzeb wyceny pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej:

Średni kurs NBP na dzień	31 grudnia 2017 (1)	31 grudnia 2016 (2)
USD	3,4813	4,1793
EUR	4,1709	4,4240
NOK	0,4239	0,4868

(1) Tabela kursów średnich obowiązująca na dzień 31 grudnia 2017 roku.
(2) Tabela kursów średnich obowiązująca na dzień 31 grudnia 2016 roku.

Następujące kursy zostały przyjęte dla potrzeb wyceny pozycji sprawozdania z całkowitych dochodów:

Średni kurs NBP za okres sprawozdawczy	2017 (1)	2016 (2)
USD	3,7439	3,9680
EUR	4,2447	4,3757
NOK	0,4538	0,4725

(1) Według kursu stanowiącego średnią arytmetyczną średnich kursów ustalonych przez NBP na ostatni dzień każdego zakończonego miesiąca okresu od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku.
(2) Według kursu stanowiącego średnią arytmetyczną średnich kursów ustalonych przez NBP na ostatni dzień każdego zakończonego miesiąca okresu od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku.

7.8 Transakcje w walucie obcej

Wyrażone w walutach obcych operacje gospodarcze ujmuje się w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym po przeliczeniu ich na walutę prezentacji (złoty polski) odpowiednio po kursie:

- faktycznie zastosowanym w tym dniu, wynikającym z charakteru operacji - w przypadku sprzedaży lub kupna walut,
- średnim ogłoszonym dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski („NBP") z dnia poprzedzającego ten dzień – w przypadku zapłaty należności lub zobowiązań, jeżeli nie jest zasadne zastosowanie kursu, o którym mowa powyżej, a także w przypadku pozostałych operacji.

Kursem dla faktur zakupu jest średni kurs NBP ogłoszony w ostatnim dniu roboczym poprzedzającym dzień wystawienia faktury, a dla faktur sprzedaży – średni kurs NBP ogłoszony w ostatnim dniu roboczym poprzedzającym datę sprzedaży.

Wszelkie zyski lub straty kursowe powstałe z tytułu przeliczenia są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów (w tym także od wewnątrzgrupowych transakcji walutowych), z wyjątkiem różnic kursowych traktowanych jako część kosztów finansowania zewnętrznego kapitalizowanych w wartości rzeczowych aktywów trwałych (różnice kursowe od odsetek i prowizji). Pozycje niepieniężne wyceniane według kosztu historycznego w walucie obcej są przeliczane po kursie wymiany z dnia początkowej transakcji. Pozycje niepieniężne wyceniane według wartości godziwej w walucie obcej są przeliczane po kursie wymiany z dnia ustalenia takiej wartości godziwej.

Spółka osobno ustala wynik z tytułu różnic kursowych dla różnic zrealizowanych i niezrealizowanych, prezentując ostatecznie wynik na łącznych różnicach kursowych w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako zyski lub straty:

- w działalności operacyjnej: w odniesieniu do różnic kursowych dotyczących rozliczenia należności i zobowiązań z tytułu dostaw i usług,
- w działalności finansowej: w odniesieniu między innymi do pozycji kredytów i pożyczek, zobowiązań inwestycyjnych, środków pieniężnych i ich ekwiwalentów.

Różnice kursowe powstałe w związku z wyceną na dzień kończący okres sprawozdawczy inwestycji krótkoterminowych (np. udziałów i akcji, innych papierów wartościowych, udzielonych pożyczek, środków pieniężnych i innych aktywów pieniężnych) oraz należności i zobowiązań w walutach obcych zalicza się do kosztów lub przychodów działalności finansowej i operacyjnej.

7.9 Rzeczowe aktywa trwałe oraz aktywa niematerialne

7.9.1 Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe, z wyjątkiem gruntów, są wyceniane według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia pomniejszonych o umorzenie oraz o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Grunty wyceniane są w cenie nabycia pomniejszonej o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. W przypadku prawa wieczystego użytkowania gruntu przez cenę nabycia rozumie się cenę nabycia tego prawa od osoby trzeciej. Otrzymane bezpłatnie prawo wieczystego użytkowania gruntów ujmowane jest w wartości godziwej w księgach rachunkowych.

Wartość początkowa rzeczowych aktywów trwałych obejmuje ich cenę nabycia powiększoną o wszystkie koszty bezpośrednio związane z zakupem i przystosowaniem składnika majątku do stanu zdatnego do używania. W skład kosztu wchodzi również koszt wymiany części składowych maszyn i urządzeń w momencie poniesienia, jeśli spełnione są kryteria rozpoznania. Koszty poniesione po wprowadzeniu składnika rzeczowych aktywów trwałych do użytkowania, jak koszty napraw, przeglądów, opłaty eksploatacyjne, wpływają na wynik finansowy okresu sprawozdawczego, w którym zostały poniesione.

W wartości początkowej rzeczowych aktywów trwałych uwzględnia się koszty finansowania zewnętrznego (patrz nota 7.20).

Rzeczowe aktywa trwałe (w tym ich komponenty), z wyjątkiem gruntów oraz rzeczowych aktywów trwałych zaliczanych do infrastruktury wydobywczej ropy naftowej, są amortyzowane liniowo w okresie odpowiadającym szacowanemu okresowi ich użytkowania.

Rzeczowe aktywa trwałe wchodzące w skład infrastruktury wydobywczej ropy naftowej i gazu ziemnego amortyzowane są metodą naturalną opartą na odpisywaniu w ciężar kosztów kwoty amortyzacji przypadającej na jednostkę wydobycia. Stawka amortyzacji szacowana jest w odniesieniu do prognozy wydobycia surowca z obszaru geologicznego. W przypadku istotnej zmiany wielkości szacowanych zasobów węglowodorów (wg. tzw. kategorii 2P – zasoby pewne oraz prawdopodobne) na dzień kończący okres sprawozdawczy ustala się zaktualizowaną kwotę amortyzacji przypadającą na jednostkę wydobytego surowca i począwszy od nowego roku obrotowego dokonuje amortyzacji według zaktualizowanej stawki (patrz nota 5).

Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy są wyceniane w wysokości ogółu kosztów pozostających w bezpośrednim związku z ich nabyciem lub wytworzeniem (w tym kosztów finansowych) pomniejszonych o odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy nie są amortyzowane do momentu osiągnięcia przydatności do użytkowania.

	Metoda amortyzacji	Okres amortyzacji /użytkowania
Grunty (z wyłączeniem nabytych praw wieczystego użytkowania)	Nie podlegają amortyzacji	
Środki trwałe w toku budowy	Nie podlegają amortyzacji	
Pozostałe rzeczowe aktywa trwałe:		
Budynki, budowle	Liniowa	od 1 roku do 80 lat
Urządzenia techniczne i maszyny	Liniowa	od 1 roku do 25 lat
Środki transportu, pozostałe	Liniowa	od 1 roku do 15 lat
Rzeczowe aktywa trwałe wchodzące w skład infrastruktury wydobywczej ropy naftowej i gazu ziemnego	Metoda naturalna oparta na jednostkach wydobycia	Stawka amortyzacji szacowana jest w odniesieniu do prognozy wydobycia surowca z obszaru geologicznego (wg. kategorii 2P – zasoby pewne oraz prawdopodobne).

Wartość końcowa, okres użytkowania oraz metoda amortyzacji składników aktywów poddawane są corocznej weryfikacji i w razie konieczności korygowane z efektem od początku następnego roku obrotowego.

Dany składnik rzeczowych aktywów trwałych może zostać usunięty ze sprawozdania z sytuacji finansowej po dokonaniu jego zbycia lub w przypadku, gdy nie są spodziewane żadne ekonomiczne korzyści wynikające z dalszego użytkowania takiego składnika aktywów. Wszelkie zyski lub straty wynikające z usunięcia danego składnika aktywów ze sprawozdania z sytuacji finansowej (obliczone jako różnica pomiędzy ewentualnymi wpływami ze sprzedaży netto a wartością bilansową danego składnika aktywów) są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w okresie, w którym dokonano takiego usunięcia.

W ramach rzeczowych aktywów trwałych wchodzących w skład infrastruktury wydobywczej Grupa ujmuje aktywa odpowiadające wartości rezerwy na likwidację kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego (patrz też nota 7.25.1). Aktywa te tworzone są zgodnie z przepisami standardu MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe", który stanowi, iż koszt / wartość składnika majątku trwałego składa się m.in. ze wstępnego szacunku kosztu rozbiórki, demontażu / usunięcia rzeczowych aktywów trwałych oraz przywrócenia miejsca jego montażu do pierwotnego kształtu, którego obowiązek poniesienia ciąży na jednostce albo od momentu nabycia rzeczowych aktywów trwałych albo w konsekwencji użytkowania danego składnika rzeczowych aktywów trwałego przez jednostkę przez pewien okres w celu innym niż wytworzenie zapasów w trakcie danego okresu. Obowiązek poniesienia przez Grupę kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego wynika bezpośrednio z powodów opisanych w MSR 16. Ten sam standard (par. 63) nakłada obowiązek okresowej analizy zmiany wartości aktywa, nie rzadziej niż na dzień kończący okres sprawozdawczy.

Zmiany wartości tak rozpoznanych aktywów mogą wynikać z następujących powodów:
- zmiany w szacowanych wypływach pieniężnych niezbędnych do wywiązania się z obowiązku likwidacji,
- zmiany wysokości bieżącej rynkowej stopy dyskontowej,
- zmiany stopy inflacji.

Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe związane z poszukiwaniem oraz oceną złóż ropy naftowej i gazu ziemnego są aktywowane do czasu określenia zasobności danego złoża oraz ekonomicznej opłacalności jego eksploatacji i prezentowane w odrębnej pozycji rzeczowych aktywów trwałych, zgodnie z MSSF 6 „Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych". W momencie potwierdzenia istnienia złóż, których eksploatacja jest technicznie możliwa i ekonomicznie opłacalna, nakłady te są przenoszone do odpowiednich pozycji rzeczowych aktywów trwałych związanych z zagospodarowaniem i wydobyciem zasobów, które są następnie amortyzowane metodą naturalną (patrz wyżej), zależną od poziomu zasobów oraz ich faktycznego wydobycia.

W przypadku, gdy poniesione nakłady na rzeczowe aktywa w toku budowy nie doprowadzą do odkrycia złóż, których eksploatacja jest technicznie możliwa i ekonomicznie opłacalna, dokonuje się odpisów aktualizujących ich wartość w wynik okresu, w którym stwierdzono brak możliwości gospodarczego wykorzystania złóż.

7.9.2 Wartość firmy

Jednostka przejmująca ujmuje wartość firmy jednostki przejmowanej na dzień przejęcia i wycenia ją w kwocie nadwyżki stanowiącej różnicę między: (A) kwotą przekazanej zapłaty wycenianej według wartości godziwej na dzień przejęcia z uwzględnieniem wartości wszelkich udziałów nie dających kontroli w jednostce przejmowanej powiększoną o (B) wartość godziwą na dzień przejęcia udziału w kapitale jednostki przejmowanej, należącego poprzednio do jednostki przejmującej (w przypadku połączenia jednostek realizowanego etapami), a (C) kwotą aktywów netto jednostki przejmowanej ustaloną na dzień przejęcia z uwzględnieniem wszystkich możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań wycenionych w wartościach godziwych na dzień transakcji.

Wartość firmy = (C) - (A) - (B)

W połączeniu jednostek realizowanym etapami jednostka przejmująca ponownie wycenia uprzednio należące do niej udziały kapitałowe w jednostce przejmowanej do wartości godziwej na dzień przejęcia i ujmuje powstały z tego tytułu zysk lub stratę w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według ceny nabycia pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Test na utratę wartości przeprowadza się raz na rok. Wartość firmy nie podlega amortyzacji.

Na dzień przejęcia nabyta wartość firmy jest alokowana do każdego ze zidentyfikowanych ośrodków wypracowujących środki pieniężne, które czerpią korzyści z synergii wynikających z połączenia, przy czym poziom, do którego alokowana jest wartość firmy jest nie wyższy niż segment operacyjny. Utrata wartości ustalana jest poprzez oszacowanie wartości odzyskiwalnej ośrodka wypracowującego środki pieniężne („OWSP"), którego dotyczy dana wartość firmy. W przypadku, gdy wartość odzyskiwalna OWSP jest niższa niż wartość bilansowa, ujęty zostaje odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości. W przypadku, gdy wartość firmy stanowi część OWSP i dokonana zostanie sprzedaż części działalności w ramach tego ośrodka, przy ustalaniu zysków lub strat ze sprzedaży takiej działalności, wartość firmy związana ze sprzedaną działalnością zostaje włączona do jej wartości księgowej. W takich okolicznościach wartość firmy odnosząca się do zbytej działalności powinna być wyceniana na podstawie względnej wartości zbytej działalności, proporcjonalnie do udziału w zatrzymanej części OWSP.

7.9.3 Pozostałe aktywa niematerialne

Aktywa niematerialne, inne niż wartość firmy, obejmują koncesje na poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej na Litwie nabyte w ramach połączenia przedsięwzięć, wartość nakładów poniesionych na koncesje związane z poszukiwaniem ropy naftowej i gazu ziemnego na Norweskim Szelfie Kontynentalnym, pozostałe koncesje poszukiwawcze i wydobywcze w Polsce, licencje na programy komputerowe, patenty, znaki towarowe, nabyte prawa do emisji CO_2 oraz aktywa niematerialne w realizacji.

Początkowe ujęcie aktywów niematerialnych następuje według cen nabycia lub kosztu wytworzenia, jeśli są nabyte w ramach oddzielnej transakcji. Aktywa niematerialne nabyte w ramach transakcji połączenia przedsięwzięć są ujmowane według wartości godziwej na dzień połączenia. Po ujęciu początkowym aktywów niematerialnych, są one wyceniane z uwzględnieniem umorzenia i odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

Wartości litewskich koncesji nabytych w ramach stopniowego przejęcia kontroli nad spółkami GK AB LOTOS Geonafta, Grupa ujmuje w ramach aktywów niematerialnych związanych z zagospodarowaniem i wydobyciem zasobów węglowodorów i amortyzuje metodą naturalną polegającą na odpisaniu w ciężar kosztów kwoty amortyzacji przypadającej na jednostkę wydobytej ropy naftowej. Stawka amortyzacji szacowana jest w odniesieniu do prognozy wydobycia surowca z danego złoża. W przypadku istotnej zmiany wielkości szacowanych zasobów węglowodorów (wg tzw. kategorii 2P – zasoby pewne oraz prawdopodobne) na dzień kończący okres sprawozdawczy ustala się zaktualizowaną kwotę amortyzacji przypadającą na jednostkę wydobytego surowca i począwszy od nowego roku obrotowego dokonuje odpisów amortyzacyjnych według zaktualizowanej stawki.

Wartości nakładów poniesionych na koncesje poszukiwawcze ropy naftowej i gazu ziemnego na Norweskim Szelfie Kontynentalnym są wykazywane w odrębnej pozycji aktywów niematerialnych, zgodnie z MSSF 6 „Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych" i do czasu potwierdzenia technicznej wykonalności oraz ekonomicznej zasadności wydobywania, nie są amortyzowane. Polityka rachunkowości dotycząca nakładów na poszukiwanie i ocenę zasobów mineralnych opisana została szerzej w nocie 7.11.1.

Nakłady poniesione na aktywa niematerialne wytworzone we własnym zakresie, z wyjątkiem aktywowanych nakładów poniesionych na prace rozwojowe, nie są aktywowane lecz ujmowane w kosztach okresu, w którym zostały poniesione.

	Metoda amortyzacji	Okres amortyzacji /użytkowania
Aktywa produkcyjne związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego		
Koncesje (Litwa, Polska)	Metoda naturalna	Stawka amortyzacji szacowana jest w odniesieniu do prognozy wydobycia surowca z danego złoża (wg tzw. kategorii 2P – zasoby pewne oraz prawdopodobne)
Aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego		
Koncesje poszukiwawcze ropy naftowej i gazu ziemnego na Norweskim Szelfie Kontynentalnym	Nie podlegają amortyzacji do czasu potwierdzenia technicznej wykonalności oraz ekonomicznej zasadności wydobywania	
Pozostałe aktywa niematerialne		
Licencje na programy komputerowe, patenty, znaki towarowe,	Metoda liniowa	od 2 do 40 lat
Nabyte prawa do emisji CO_2		
Aktywa niematerialne w realizacji	Nie podlegają amortyzacji	

Okres i metoda amortyzacji aktywów niematerialnych są weryfikowane na koniec każdego roku obrotowego. Zmiany w oczekiwanym okresie użytkowania lub oczekiwanym sposobie uzyskiwania korzyści ekonomicznych pochodzących z danego składnika aktywów niematerialnych są ujmowane poprzez zmianę odpowiednio okresu lub metody amortyzacji i traktowane jak zmiany wartości szacunkowych (patrz nota 5).

7.10 Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ocenia, czy istnieją jakiekolwiek przesłanki wskazujące na to, że mogła nastąpić utrata wartości któregokolwiek ze składników aktywów. W razie stwierdzenia, że przesłanki takie zachodzą, lub w razie konieczności przeprowadzenia corocznego testu sprawdzającego, czy nastąpiła utrata wartości, Grupa dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów.

Wartość odzyskiwalna składnika aktywów odpowiada:

- wartości godziwej składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne w ramach którego składnik ten jest użytkowany, pomniejszonej o koszty sprzedaży lub
- wartości użytkowej składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne w ramach którego składnik ten jest użytkowany

zależnie od tego, która z nich jest wyższa.

Wartość odzyskiwalną ustala się dla poszczególnych aktywów, chyba że dany składnik aktywów nie generuje samodzielnie wpływów pieniężnych, w większości niezależnie od tych, które są generowane przez inne aktywa lub grupy aktywów. Jeśli wartość bilansowa danego składnika aktywów jest wyższa niż jego wartość odzyskiwalna, ma miejsce utrata wartości i dokonuje się wówczas odpisu do ustalonej wartości odzyskiwalnej.

Przy szacowaniu wartości użytkowej prognozowane przepływy pieniężne są dyskontowane do ich wartości bieżącej (przy zastosowaniu stopy dyskontowej i przed uwzględnieniem skutków opodatkowania), która odzwierciedla bieżące rynkowe oszacowanie wartości pieniądza w czasie oraz ryzyko typowe dla danego składnika aktywów. Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości niefinansowych składników majątkowych używanych w działalności ujmuje się jako pozostałe koszty.

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ocenia, czy występują przesłanki wskazujące na to, że odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości, który był ujęty w okresach poprzednich w odniesieniu do danego składnika aktywów powinien zostać zmniejszony, czy odwrócony w całości. Jeżeli takie przesłanki występują, Grupa ponownie szacuje wartość odzyskiwalną tego składnika aktywów a poprzednio ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości ulega odpowiedniemu odwróceniu wtedy i tylko wtedy, gdy od czasu ujęcia ostatniego odpisu aktualizującego nastąpiła zmiana wartości szacunkowych stosowanych do ustalenia wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów. W takim przypadku, podwyższa się wartość bilansową składnika aktywów do wysokości jego wartości odzyskiwalnej. Podwyższona kwota nie może przekroczyć wartości bilansowej składnika aktywów, jaka zostałaby ustalona (po odjęciu umorzenia), gdyby w ubiegłych latach w ogóle nie ujęto odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości w odniesieniu do tego składnika aktywów. Odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości składnika niefinansowych aktywów trwałych ujmuje się niezwłocznie jako pozostałe przychody. Po odwróceniu odpisu aktualizującego, w kolejnych okresach odpis amortyzacyjny dotyczący danego składnika jest korygowany w sposób, który pozwala w ciągu pozostałego okresu użytkowania tego składnika aktywów dokonywać systematycznego odpisania jego zweryfikowanej wartości bilansowej pomniejszonej o wartość końcową.
Grupa dokonuje kompensaty odpowiadających sobie tytułów pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych, w tym strat z tytułu utraty wartości aktywów oraz ich odwrócenia zgodnie z MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych" (pkt. 34) i wykazuje w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w wartości netto.

7.11 Aktywa trwałe wchodzące w skład infrastruktury wydobywczej ropy naftowej i gazu ziemnego

7.11.1 Nakłady na poszukiwanie i ocenę zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego

Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych obejmuje poszukiwanie zasobów ropy naftowej, gazu ziemnego oraz potwierdzanie technicznej wykonalności i ekonomicznej zasadności ich wydobywania.

Od momentu uzyskania prawa do prowadzenia prac poszukiwawczych na określonym obszarze, do czasu udowodnienia technicznej wykonalności i ekonomicznej zasadności wydobycia, nakłady bezpośrednio związane z pracami poszukiwawczymi oraz oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego ujmowane są zgodnie z MSSF 6 „Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych" w odrębnej pozycji aktywów trwałych. Nakłady te obejmują koszty nabycia praw do poszukiwań, koszty platform poszukiwawczych, koszty wynagrodzeń, materiałów eksploatacyjnych i paliwa, ubezpieczeń, koszty analiz geologicznych i geofizycznych oraz innych usług obcych.

Grupa klasyfikuje aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów węglowodorów jako rzeczowe aktywa trwałe lub aktywa niematerialne w zależności od rodzaju nabytych aktywów i stosuje tę zasadę klasyfikacji w sposób ciągły.

Po potwierdzeniu wielkości danego złoża i zatwierdzeniu planu jego eksploatacji nakłady są przenoszone do odpowiednich pozycji rzeczowych aktywów trwałych lub aktywów niematerialnych związanych z zagospodarowaniem i wydobyciem zasobów (patrz też nota 7.9.1 oraz 7.9.3).

Grupa rozważa potrzebę dokonywania odpisów aktualizujących wartość aktywów z tytułu poszukiwania i oceny zasobów węglowodorów dla danego obszaru poszukiwań biorąc pod uwagę to, czy:

- okres, w ciągu którego jednostka miała prawo do prowadzenia poszukiwań zakończył się w bieżącym roku obrotowym lub zakończy się w najbliższej przyszłości, a jego przedłużenia nie przewiduje się,
- nie przewiduje się poniesienia znaczących nakładów na dalsze poszukiwania i ocenę zasobów mineralnych,
- poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych nie doprowadziły do odkrycia znaczących z gospodarczego punktu widzenia zasobów minerałów i jednostka postanowiła zaniechać dalszych poszukiwań,
- dostępne dane wskazują, iż mimo kontynuowania prac rozwojowych, wartość bilansowa aktywów z tytułu poszukiwania i oceny zasobów minerałów nie zostanie w pełni odzyskana, nawet jeśli pomyślnie zakończą się prace rozwojowe lub nastąpi ich sprzedaż.

W przypadku, gdy poniesione nakłady na rzeczowe aktywa w toku budowy nie doprowadzą do odkrycia złóż, których eksploatacja jest technicznie możliwa i ekonomicznie opłacalna, dokonuje się odpisów aktualizujących ich wartość w wynik okresu, w którym stwierdzono brak możliwości gospodarczego wykorzystania złóż.

7.11.2 Aktywa produkcyjne związane z działalnością wydobywczą ropy naftowej i gazu ziemnego

Aktywa produkcyjne związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego ujmuje się i wycenia zgodnie z polityką rachunkowości przedstawioną w nocie 7.9.1 (dot. rzeczowych aktywów trwałych) oraz w nocie 7.9.3 (dot. wartości niematerialnych).

W ramach rzeczowych aktywów trwałych wchodzących w skład infrastruktury wydobywczej Grupa ujmuje aktywa odpowiadające wartości rezerwy na likwidację kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego (patrz nota 7.25.1). Aktywa te tworzone są zgodnie z przepisami standardu MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe", który stanowi, iż koszt / wartość składnika majątku trwałego składa się m.in. ze wstępnego szacunku kosztu rozbiórki, demontażu / usunięcia rzeczowych aktywów trwałych oraz przywrócenia miejsca jego montażu do pierwotnego kształtu, którego obowiązek poniesienia ciąży na jednostce albo od momentu nabycia rzeczowych aktywów trwałych albo w konsekwencji użytkowania danego składnika rzeczowych aktywów trwałego przez jednostkę przez pewien okres w celu innym niż wytworzenie zapasów w trakcie danego okresu. Obowiązek poniesienia przez Grupę kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego wynika bezpośrednio z powodów opisanych w MSR 16. Ten sam standard (par. 63) nakłada obowiązek okresowej analizy zmiany wartości aktywa, nie rzadziej niż na dzień kończący okres sprawozdawczy.

Zmiany wartości tak rozpoznanych aktywów mogą wynikać z następujących powodów:

- zmiany w szacowanych wypływach pieniężnych niezbędnych do wywiązania się z obowiązku likwidacji,
- zmiany wysokości bieżącej rynkowej stopy dyskontowej,
- zmiany stopy inflacji.

7.12 Leasing

Leasing jest klasyfikowany jako leasing finansowy, gdy warunki umowy przenoszą zasadniczo całe potencjalne korzyści oraz ryzyko wynikające z bycia właścicielem przedmiotu leasingu na leasingobiorcę. Wszystkie pozostałe umowy leasingu są traktowane przez Grupę jako leasing operacyjny.

Grupa jako leasingodawca

Aktywa oddane w leasing finansowy są prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako należności w kwocie równej inwestycji leasingowej netto, pomniejszanej o kapitałową część opłat leasingowych dotyczących danego roku obrotowego, skalkulowanych w sposób odzwierciedlający stałą okresową stopę zwrotu dla nierozliczonej części inwestycji leasingowej netto.
Przychody finansowe z tytułu odsetek z leasingu finansowego są ujmowane w odpowiednich okresach sprawozdawczych przy uwzględnieniu stałej stopy zwrotu dla wartości netto inwestycji, należnej z tytułu leasingu.

Przychody z tytułu leasingu operacyjnego są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów przy zastosowaniu metody liniowej w okresie wynikającym z umowy leasingu.

Grupa jako leasingobiorca

Aktywa użytkowane na podstawie umowy leasingu finansowego są traktowane jak aktywa Grupy i wyceniane w wartości godziwej ustalonej na moment ich nabycia, nie wyższej jednak niż wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych. Powstające z tego tytułu zobowiązanie wobec leasingodawcy jest prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego. Płatności leasingowe są podzielone na część odsetkową oraz część kapitałową tak, by stopa odsetek od pozostającego do rozliczenia zobowiązania była wielkością stałą. Koszty finansowe są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Płatności z tytułu leasingu operacyjnego są odnoszone w sprawozdanie z całkowitych dochodów przy zastosowaniu metody liniowej w okresie wynikającym z umowy leasingu.

7.13 Zapasy

Zapasy są wyceniane według niższej z dwóch wartości: ceny nabycia lub kosztu wytworzenia i ceny sprzedaży netto.

Koszty poniesione w celu doprowadzenia składników zapasów do ich aktualnego miejsca i stanu ujmowane są w następujący sposób:

- materiały i towary – według ceny nabycia,
- produkty gotowe i produkty w toku – według kosztu bezpośrednich materiałów i robocizny oraz uzasadnionej części pośrednich kosztów produkcji, ustalonej przy normalnym wykorzystaniu zdolności produkcyjnych.

Cena sprzedaży netto jest to możliwa do uzyskania na dzień kończący okres sprawozdawczy cena sprzedaży bez podatku od towarów i usług, podatku akcyzowego i opłaty paliwowej, pomniejszona o rabaty, opusty i tym podobne oraz koszty związane z przystosowaniem składnika do sprzedaży i dokonaniem tej sprzedaży.

Wycena rozchodu zapasów dokonywana jest metodą średniej ważonej.

Odpisy aktualizujące wartość produktów lub półproduktów, wynikające z wyceny według cen sprzedaży netto korygują koszt wytworzenia. Odpisy aktualizujące wartość towarów obciążają wartość sprzedanych towarów w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Na dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ustala szacunkowo (na podstawie indywidualnej analizy przydatności zapasów dla celów prowadzonej przez Grupę działalności gospodarczej) wartość odpisu aktualizującego zapas materiałów zgromadzonych w magazynach. W przypadku obniżki notowań cen ropy i produktów rafineryjnych, Grupa zawiązuje odpis aktualizujący bilansową wartość zapasów z uwagi na różnicę między kosztem wytworzenia, a cenami możliwymi do uzyskania (z ang. „net realisable value") zgodnie z MSR 2. Odpisy aktualizujące wartość zapasów materiałów dokonane w związku z utratą ich wartości, obciążają koszty wytworzenia.

W przypadku ustania przyczyny, dla której dokonano odpisu aktualizacyjnego zapasu – rozwiązanie odpisu, równowartość całości lub części zwiększa wartość składnika zapasów. W przypadku wykorzystania odpisu, ze względu na czystość zapisu i treść ekonomiczną, odwrócenie odpisu znajduje odzwierciedlenie poprzez podstawową działalność operacyjną.

7.14 Zapasy obowiązkowe

Grupa utrzymuje zapasy obowiązkowe zgodnie z następującymi aktami prawnymi:

- Ustawa z dnia 16 lutego 2007 roku o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym (Dz. U. Nr 52, poz. 343, z dnia 23 marca 2007 roku z późniejszymi zmianami).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 lutego 2003 roku w sprawie zapasów paliw w przedsiębiorstwach energetycznych (Dz. U. nr 39, poz.338 z późn. zm.).

Powyższe przepisy regulują zasady tworzenia, utrzymywania oraz finansowania zapasów ropy naftowej, produktów naftowych oraz paliw w przedsiębiorstwach energetycznych.

Grupa wykazuje zapasy obowiązkowe jako aktywa krótkoterminowe ze względu na rotację w krótkim okresie. Zapasy obowiązkowe w Grupie obejmują ropę naftową, produkty naftowe (paliwa ciekłe), gaz płynny LPG, węgiel kamienny. Zapasy obowiązkowe utrzymywane są w segmencie produkcji i handlu, głównie przez Jednostkę Dominującą.

7.15 Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności i rozliczenia międzyokresowe

Należności z tytułu dostaw i usług, których termin zapadalności wynosi zazwyczaj od 7 do 60 dni, są ujmowane i wykazywane według kwot pierwotnie zafakturowanych, z uwzględnieniem odpisu na wątpliwe należności. Odpis na należności oszacowywany jest wtedy, gdy ściągnięcie pełnej kwoty należności przestało być prawdopodobne. Należności nieściągalne są odpisywane w ciężar sprawozdania z całkowitych dochodów w momencie stwierdzenia ich nieściągalności.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wartość należności jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej brutto odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie. Jeżeli zastosowana została metoda polegająca na dyskontowaniu, zwiększenie należności w związku z upływem czasu jest ujmowane jako przychody finansowe.

Grupa dokonuje czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów, jeżeli dotyczą one przyszłych okresów sprawozdawczych i ujmuje je w pozostałych aktywach niefinansowych.

7.16 Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Środki pieniężne w banku i w kasie oraz lokaty krótkoterminowe przechowywane do terminu zapadalności wyceniane są według wartości nominalnej.

Wykazana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów środków pieniężnych pozycja Środki pieniężne i ich ekwiwalenty składa się z gotówki w kasie, kredytów w rachunku bieżącym oraz lokat bankowych o terminie zapadalności nie dłuższym niż 3 miesiące, które nie zostały potraktowane jako działalność lokacyjna.

7.17 Kapitały własne

Kapitały własne ujmuje się w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym z podziałem na ich rodzaje i według zasad określonych przepisami prawa i postanowieniami aktów założycielskich podmiotów konsolidowanych.

Kapitał podstawowy Grupy Kapitałowej LOTOS stanowi kapitał Jednostki Dominującej i jest wykazywany według wartości nominalnej, w wysokości zgodnej ze Statutem Spółki oraz wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego.

7.18 Kredyty bankowe, pożyczki i obligacje

W momencie początkowego ujęcia, wszystkie kredyty bankowe, pożyczki i obligacje są ujmowane według ceny nabycia odpowiadającej wartości godziwej, pomniejszonej o koszty związane z uzyskaniem finansowania.

Po początkowym ujęciu kredyty, pożyczki i obligacje są następnie wyceniane według zamortyzowanego kosztu, przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej. Przy ustalaniu zamortyzowanego kosztu uwzględnia się koszty związane z uzyskaniem finansowania oraz dyskonta, premie uzyskane przy rozliczeniu zobowiązania. Zyski i straty są ujmowane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów z chwilą usunięcia zobowiązania ze sprawozdania z sytuacji finansowej, a także w wyniku naliczania odpisu z tytułu utraty wartości.

7.19 Świadczenia pracownicze

7.19.1 Odprawy emerytalne, nagrody jubileuszowe i inne świadczenia

Zgodnie z obowiązującym Zakładowym Układem Zbiorowym Pracy, Grupa realizuje wypłaty nagród jubileuszowych, odpraw emerytalnych i rentowych oraz odpraw pośmiertnych.

Ponadto, objętym przez Grupę opieką socjalną pracownikom, emerytom i rencistom, przysługują świadczenia w ramach odrębnego funduszu socjalnego, który tworzony jest zgodnie z obowiązującymi krajowymi przepisami ustawowymi w tym zakresie (Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych, ZFŚS).

Według MSR 19 „Świadczenia pracownicze" odprawy emerytalne, rentowe oraz odpisy na fundusz socjalny tytułem przyszłych świadczeń dla pracowników, w związku z programem socjalnym dla emerytów i rencistów, Grupa kwalifikuje jako programy określonych świadczeń po okresie zatrudnienia, natomiast nagrody jubileuszowe, odprawy pośmiertne oraz świadczenia wypłacane obecnym emerytom i rencistom z funduszu socjalnego zaliczane są do pozostałych świadczeń pracowniczych.

Wartość bieżąca zobowiązań z tytułu przyszłych wypłat świadczeń po okresie zatrudnienia na dzień kończący okres sprawozdawczy jest obliczana przez niezależnego aktuariusza z zastosowaniem tzw. metody prognozowanych uprawnień jednostkowych i stanowi zdyskontowaną kwotę przewidywanych przyszłych płatności, których dokonanie jest wymagane celem wywiązania się pracodawcy z zobowiązań wynikających z pracy wykonywanej przez pracowników w okresach ubiegłych (do dnia kończącego okres sprawozdawczy), określoną dla każdego pracownika indywidualnie, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia (prawdopodobieństwo odejść pracowników), bez uwzględnienia osób, które zostaną w przyszłości przyjęte do pracy.

Wartość zobowiązania z tytułu przyszłych wypłat świadczeń pracowniczych obejmuje nagrody jubileuszowe, odprawy emerytalne i rentowe oraz świadczenia z funduszu socjalnego na rzecz emerytów i rencistów, a także kwotę szacowanych wypłat z tytułu odpraw pośmiertnych.

Nagrody jubileuszowe są wypłacane pracownikom po przepracowaniu określonej liczby lat. Odprawy emerytalne i rentowe są wypłacane jednorazowo, w momencie przejścia na emeryturę lub rentę. Wysokość odpraw emerytalnych i rentowych oraz nagród jubileuszowych zależy od stażu pracy oraz średniego wynagrodzenia pracownika. Wysokość odprawy pośmiertnej uzależniona jest od okresu zatrudnienia zmarłego pracownika, a wypłata przysługuje jego rodzinie, zgodnie z przepisami Kodeksu pracy.

Kwoty zysków i strat aktuarialnych z tytułu świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia Grupa rozpoznaje w innych całkowitych dochodach.

Pracownikom jednostek wchodzących w skład Grupy przysługuje ponadto prawo do urlopów na warunkach określonych w przepisach Kodeksu pracy. Grupa kalkuluje koszty urlopów pracowniczych memoriałowo, stosując metodę zobowiązań. Wartość szacowanego w ten sposób ekwiwalentu z tytułu niewykorzystanych urlopów pracowniczych ujmowana jest w księgach Grupy w oparciu o różnicę pomiędzy faktycznym stanem wykorzystania urlopów przez pracowników a stanem, jaki wynikałby z proporcjonalnego wykorzystania urlopu w czasie i wykazywana w sprawozdaniu finansowym odpowiednio jako krótkoterminowe lub długoterminowe zobowiązanie z tytułu pozostałych świadczeń pracowniczych w okresie zatrudnienia.

Zobowiązania z tytułu pozostałych świadczeń pracowniczych w okresie zatrudnienia obejmują ponadto premie i nagrody, które wynikają z funkcjonujących w Grupie płacowych systemów motywacyjnych.

Szczegółowe informacje dotyczące świadczeń pracowniczych zawiera nota 24, gdzie poza ujawnieniami poszczególnych pozycji zobowiązań i kosztów z tytułu świadczeń pracowniczych, przedstawiono założenia aktuarialne, a także analizę wrażliwości szacunków na zmianę tych założeń. Grupa ujmuje koszty dyskonta od zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych w kosztach finansowych.

Ze względu na odmienny charakter programów emerytalnych w należących do Grupy spółkach zagranicznych: LOTOS Exploration and Production Norge AS oraz spółkach z GK AB LOTOS Geonafta oraz ich nieistotny wpływ na sumę zobowiązań z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia, zobowiązania tych spółek Grupa prezentuje odrębnie w pozycji Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia w spółkach zagranicznych.

7.19.2 Podział zysku na cele pracownicze oraz fundusze specjalne

Zgodnie z polską praktyką gospodarczą akcjonariusze/udziałowcy jednostek mogą dokonać podziału zysku na cele pracownicze w formie zasilania tzw. funduszu socjalnego oraz na inne fundusze specjalne, jednakże w sprawozdaniu finansowym ta część podziału zysku jest zaliczana do kosztów działalności okresu, którego dotyczy podział zysku.

7.20 Koszty finansowania zewnętrznego

Koszty finansowania zewnętrznego (tj. odsetki oraz inne koszty ponoszone w związku z pożyczeniem środków finansowych) ujmuje się jako koszty w okresie, w którym je poniesiono. Wyjątkiem od tej reguły jest ujmowanie kosztów finansowania, które można bezpośrednio przyporządkować nabyciu, budowie lub wytworzeniu dostosowywanego składnika aktywów (w tym różnice kursowe w stopniu, w jakim uznawane są za korektę odsetek i różnice kursowe od prowizji), które aktywuje się jako część ceny nabycia lub kosztu wytworzenia tego składnika (dostosowywany składnik aktywów to taki, który wymaga znacznego czasu niezbędnego do przygotowania go do zamierzonego użytkowania lub sprzedaży).

W zakresie, w jakim środki finansowe pożycza się specjalnie w celu pozyskania dostosowywanego składnika aktywów, kwotę kosztów finansowania zewnętrznego, którą można aktywować jako część tego składnika aktywów, ustala się jako różnicę między rzeczywistymi kosztami finansowania zewnętrznego poniesionymi z tytułu danej pożyczki lub kredytu w danym okresie, a przychodami z tytułu tymczasowego zainwestowania pożyczonych środków.

W stopniu, w jakim środki finansowe pożycza się bez ściśle określonego celu, a następnie przeznacza na pozyskanie dostosowywanego składnika aktywów, kwotę kosztów finansowania zewnętrznego, które mogą być kapitalizowane, ustala się poprzez zastosowanie odpowiedniej stopy kapitalizacji do nakładów poniesionych na ten składnik majątku.

7.21 Aktywa i zobowiązania finansowe

Aktywa i zobowiązania finansowe klasyfikuje się według następujących kategorii:

- Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności,
- Aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- Pożyczki i należności,
- Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży,
- Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności

są to notowane na aktywnym rynku aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi o określonych lub możliwych do określenia płatnościach oraz ustalonym terminie wymagalności, które Grupa zamierza i ma możliwość utrzymać w posiadaniu do upływu tego terminu, inne niż:

- wyznaczone przy początkowym ujęciu jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- wyznaczone jako dostępne do sprzedaży,
- spełniające definicję pożyczek i należności.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności wyceniane są według zamortyzowanego kosztu przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności kwalifikowane są jako aktywa długoterminowe, jeżeli ich zapadalność przekracza 12 miesięcy od dnia kończącego okres sprawozdawczy.

Aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Składnikiem aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy jest składnik spełniający jeden z poniższych warunków:

a) jest klasyfikowany jako przeznaczony do obrotu. Składniki aktywów finansowych kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu, jeśli są:
   - nabyte głównie w celu sprzedaży w krótkim terminie,
   - częścią portfela określonych instrumentów finansowych zarządzanych łącznie i co do których istnieje prawdopodobieństwo uzyskania zysku w krótkim terminie,
   - instrumentami pochodnymi, z wyłączeniem instrumentów pochodnych będących elementem rachunkowości zabezpieczeń oraz umów gwarancji finansowych,

b) został, zgodnie z zapisami standardu MSR 39 „Instrumenty finansowe, ujmowanie i wycena", zakwalifikowany do tej kategorii w momencie jego początkowego ujęcia.

Wycena aktywów finansowych klasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy polega na ujęciu w wartości godziwej z uwzględnieniem ich wartości rynkowej na dzień kończący okres sprawozdawczy, bez uwzględnienia kosztów transakcji sprzedaży. Zmiany wartości tych instrumentów finansowych ujmowane są w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako przychody lub koszty finansowe.

Jeżeli kontrakt zawiera jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych, cały kontrakt może zostać zakwalifikowany do kategorii aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Nie dotyczy to przypadków, gdy wbudowany instrument pochodny nie wpływa istotnie na przepływy pieniężne z kontraktu lub gdy jest rzeczą oczywistą, że gdyby podobny hybrydowy instrument był rozważany jako pierwszy, to oddzielenie wbudowanego instrumentu pochodnego byłoby, z punktu widzenia zasad MSSF, zabronione.

Aktywa finansowe mogą być przy pierwotnym ujęciu zakwalifikowane do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli spełnione są poniższe kryteria:

(i) taka kwalifikacja eliminuje lub znacząco obniża niespójność w zakresie ujmowania lub wyceny (tzw. niedopasowanie księgowe) lub
(ii) aktywa są częścią grupy aktywów finansowych, które są zarządzane i oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem lub
(iii) aktywa finansowe zawierają wbudowane instrumenty pochodne, które powinny być oddzielnie ujmowane.

Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy obejmują zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu oraz zobowiązania finansowe pierwotnie zakwalifikowane do kategorii wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy. Zobowiązania finansowe są klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu, jeżeli zostały nabyte dla celów sprzedaży w niedalekiej przyszłości. Instrumenty pochodne, włączając wydzielone instrumenty wbudowane, są również klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu, chyba że są uznane za efektywne instrumenty zabezpieczające.

Zobowiązania finansowe mogą być przy pierwotnym ujęciu zakwalifikowane do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli poniższe kryteria są spełnione:

(i) taka kwalifikacja eliminuje lub znacząco obniża niespójność traktowania, gdy zarówno wycena jak i zasady rozpoznawania strat lub zysków podlegają innym regulacjom, lub
(ii) zobowiązania są częścią grupy zobowiązań finansowych, które są zarządzane i oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem, lub
(iii) zobowiązania finansowe zawierają wbudowane instrumenty pochodne, które powinny być oddzielnie ujmowane.

Zobowiązania finansowe zakwalifikowane jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy są wyceniane z uwzględnieniem ich wartości rynkowej na dzień kończący okres sprawozdawczy, bez uwzględnienia kosztów transakcji sprzedaży. Zmiany w wartości godziwej tych instrumentów są ujmowane w zysku lub stracie jako koszty lub przychody finansowe.

W oparciu o stosowane metody ustalania wartości godziwej, poszczególne składniki aktywów i zobowiązań finansowych Grupa klasyfikuje do następujących poziomów (tzw. hierarchia wartości godziwej):

- Poziom 1: Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa ustalana jest bezpośrednio w oparciu o ceny notowane (nieskorygowane) z aktywnych rynków dla identycznych aktywów lub zobowiązań.
- Poziom 2: Aktywa i zobowiązana finansowe, których wartość godziwa ustalana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadku gdy wszystkie znaczące dane wejściowe są obserwowalne na rynku w sposób bezpośredni (obserwowane są ceny rynkowe nieskorygowane) lub pośrednio (obserwowane są dane bazujące na cenach rynkowych).
- Poziom 3: Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadku gdy dane wejściowe nie są oparte na możliwych do zaobserwowania danych rynkowych (dane wejściowe nieobserwowalne).

Grupa wykazuje transakcje pochodne o dodatniej wartości godziwej jako aktywa finansowe przeznaczone do obrotu, a transakcje pochodne o ujemnej wartości godziwej wykazywane są jako zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu.

Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu wyceniane przez Grupę obejmują następujące rodzaje instrumentów pochodnych: opcje, kontrakty forward (w tym w szczególności forward procentowy), kontrakty futures, transakcje swap (wtym w szczególności swap procentowy), transakcje spot. Wszystkie ww. rodzaje kontraktów terminowych kwalifikowanych do instrumentów pochodnych są zawierane przez Grupę w ramach zarządzania ryzykiem, o czym mowa w dalszej części noty.

Wartość godziwa transakcji typu swap towarowy ustalana jest w oparciu o zdyskontowane przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowanych w oparciu o różnicę między średnią ceną rynkową, a ceną transakcyjną. Do wyznaczenia wartości godziwej Grupa przyjmuje ceny notowane z aktywnych rynków przekazane przez firmę zewnętrzną. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

Wartość godziwa opcji towarowych ustalana jest w oparciu o przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowane w oparciu o różnicę między zapłaconą premią opcyjną a bieżącą ceną rynkową opcji. Do wyznaczenia wartości godziwej zostały przyjęte ceny notowane z aktywnych rynków przekazane przez firmę zewnętrzną. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

Wartość godziwa transakcji typu spot walutowy, forward walutowy oraz swap walutowy w przypadku Grupy LOTOS S.A ustalana jest w oparciu o zdyskontowane przyszłe przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowanych w oparciu o różnicę między ceną terminową a ceną transakcyjną. Cena terminowa kalkulowana jest w oparciu o tzw. fixing NBP i krzywą stóp procentowych implikowaną z transakcji fxswap. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2. Wartość godziwa forwardów walutowych będących w posiadaniu spółki LOTOS Asfalt Sp. z o.o. została zaprezentowana na bazie informacji przekazanych przez poszczególne banki z którymi te transakcje zostały zawarte. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

Wartość godziwa transakcji terminowych na stopę procentową w przypadku Grupy LOTOS S.A. ustalana jest w oparciu o zdyskontowane przyszłe przepływy z tytułu zawartych transakcji kalkulowanych w oparciu o różnicę między ceną terminową a ceną transakcyjną. Cena terminowa kalkulowana jest w oparciu o tzw. zerokuponową krzywą stóp procentowych opartą o LIBOR 6M lub 3M w zależności od zawartych transakcji. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2. Wartość godziwa transakcji terminowych na stopę procentową będących w posiadaniu spółki LOTOS Asfalt Sp. z o.o. oraz AB LOTOS Geonafta zostały zaprezentowane na bazie informacji przekazanych przez poszczególne banki z którymi te transakcje zostały zawarte. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 2.

W ramach zarządzania ryzykiem dotyczącym uprawnień do emisji dwutlenku węgla, Grupa ocenia każdorazowo ryzyko przewidywanego niedoboru uprawnień przyznawanych nieodpłatnie w ramach systemu ograniczenia emisji dwutlenku węgla i zarządza ryzykiem cen uprawnień do emisji notowanych na aktywnym rynku.

Dla celów zabezpieczenia ryzyka cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO_2) Grupa zawiera transakcje futures EUA, CER i ERU. Szacowana wartość godziwa tych instrumentów ustalana jest w oparciu o różnicę między ceną rynkową publikowaną na dzień wyceny przez ICE (Intercontinental Exchange) a ceną transakcyjną. Według hierarchii wartości godziwej jest to Poziom 1.
W razie potrzeby Grupa decyduje o rozliczeniu zawartych, otwartych na dzień kończący okres sprawozdawczy transakcji terminowych na nabycie uprawnień do emisji CO_2 poprzez ich fizyczną dostawę z zamiarem ich ewentualnego umorzenia jako rozliczenie rzeczywistej emisji. Wycena transakcji futures na zakup uprawnień do emisji dwutlenku węgla, planowanych do zrealizowania dostawą fizyczną nie podlega ujęciu w aktywach / zobowiązaniach finansowych w sprawozdaniu finansowym, niemniej jednak Grupa wewnętrznie monitoruje i przeprowadza wycenę takich otwartych transakcji futures w ramach ogólnej oceny efektywności zarządzania ryzykiem CO_2, pozabilansowo.

Informacje na temat limitu nieodpłatnych uprawnień do emisji dwutlenku węgla dla Grupy oraz opis zarządzania ryzykiem znajdują się w nocie 27.2.

Grupa stosuje rachunkowość zabezpieczeń. Zmiany wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych wyznaczonych do zabezpieczenia przepływów pieniężnych w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie odnosi się bezpośrednio na inne całkowite dochody.

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej pochodne instrumenty finansowe prezentowane są jako odrębna pozycja bądź w ramach pozostałych aktywów i zobowiązań, jeśli ich wartość jest nieistotna.

Dodatkowe informacje na temat zasad ujmowania i wyceny pochodnych instrumentów finansowych oraz rachunkowości zabezpieczeń znajdują się w notach 7.23 i 7.24.

Pożyczki i należności

Do tej kategorii należą aktywa finansowe niezaliczane do pochodnych instrumentów finansowych o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, nienotowane na aktywnym rynku. Zalicza się je do aktywów obrotowych, o ile termin ich wymagalności nie przekracza 12 miesięcy od dnia kończącego okres sprawozdawczy. Pożyczki udzielone i należności o terminie wymagalności przekraczającym 12 miesięcy od dnia kończącego okres sprawozdawczy zalicza się do aktywów trwałych.

Kategoria obejmuje między innymi następujące klasy instrumentów finansowych: należności z tytułu dostaw i usług, środki pieniężne i ich ekwiwalenty, lokaty, depozyty zabezpieczające, należności inwestycyjne, należności z tytułu kaucji, należności z tytułu leasingu finansowego oraz pozostałe. W sprawozdaniu z sytuacji finansowej są one prezentowane w pozycjach: Należności z tytułu dostaw i usług, Środki pieniężne i ich ekwiwalenty, Pozostałe aktywa długoterminowe i krótkoterminowe, a ich ujmowanie i wycena została opisana w notach 7.12, 7.15 oraz 7.16.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są ujmowane według wartości godziwej, powiększonej o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych. W przypadku braku notowań giełdowych na aktywnym rynku i braku możliwości wiarygodnego określenia ich wartości godziwej metodami alternatywnymi, aktywa finansowe dostępne do sprzedaży wyceniane są w cenie nabycia skorygowanej o odpis z tytułu utraty wartości. Dodatnią i ujemną różnicę pomiędzy wartością godziwą aktywów dostępnych do sprzedaży (jeśli istnieje cena rynkowa ustalona na aktywnym rynku albo których wartość godziwa może być ustalona w inny wiarygodny sposób), a ich ceną nabycia, po pomniejszeniu o podatek odroczony, ujmuje się w innych całkowitych dochodach. Spadek wartości aktywów dostępnych do sprzedaży spowodowany utratą wartości ujmuje się jako koszt finansowy.

Nabycie i sprzedaż aktywów finansowych rozpoznawane są na dzień dokonania transakcji. W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych wycenia się w wartości godziwej, powiększonej, w przypadku składnika aktywów niekwalifikowanego jako wyceniany w wartości godziwej przez wynik finansowy, o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia.

Składnik aktywów finansowych zostaje usunięty ze sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy Grupa traci kontrolę nad prawami umownymi składającymi się na dany instrument finansowy. Ma to zazwyczaj miejsce w przypadku sprzedaży instrumentu lub gdy wszystkie przepływy środków pieniężnych przypisane danemu instrumentowi przechodzą na niezależną stronę trzecią.

Grupa zalicza do tej kategorii udziały i akcje w pozostałych jednostkach i prezentuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji Pozostałe aktywa finansowe.

Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie

Zobowiązania finansowe niebędące instrumentami finansowymi wycenianymi w wartości godziwej przez wynik finansowy, są wyceniane według zamortyzowanego kosztu przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu obejmują zaciągnięte kredyty, pożyczki, obligacje, zobowiązania z tytułu leasingu finansowego, zobowiązania z tytułu dostaw i usług, zobowiązania inwestycyjne oraz pozostałe zobowiązania. Zobowiązania te wykazywane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycjach: Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego, Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, Pozostałe zobowiązania i rezerwy. Wycena i ujmowanie wymienionych klas w tej kategorii instrumentów opisano w notach 7.12, 7.18, 7.25 oraz 7.26.

7.22 Utrata wartości aktywów finansowych

Na każdy dzień kończący okres sprawozdawczy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Aktywa ujmowane według zamortyzowanego kosztu

Jeżeli istnieją obiektywne przesłanki na to, że została poniesiona strata z tytułu utraty wartości pożyczek i należności wycenianych według zamortyzowanego kosztu, to kwota odpisu aktualizującego z tytułu tej utraty wartości równa się różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem przyszłych strat z tytułu nieściągnięcia należności, które nie zostały jeszcze poniesione), zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej (tj. stopy procentowej ustalonej przy początkowym ujęciu). Wartość bilansową składnika aktywów obniża się bezpośrednio lub poprzez rezerwę. Kwotę straty ujmuje się w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Grupa ocenia najpierw, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości poszczególnych składników aktywów finansowych, które indywidualnie są znaczące, a także przesłanki utraty wartości aktywów finansowych, które indywidualnie nie są znaczące. Jeżeli z przeprowadzonej analizy wynika, że nie istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości indywidualnie ocenianego składnika aktywów finansowych, niezależnie od tego, czy jest on znaczący, czy też nie, to Grupa włącza ten składnik do grupy aktywów finansowych o podobnej charakterystyce ryzyka kredytowego i łącznie ocenia daną grupę pod kątem utraty wartości zaliczonych do niej składników. Aktywa, które indywidualnie są oceniane pod kątem utraty wartości i dla których ujęto odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości lub uznano, że dotychczasowy odpis nie ulegnie zmianie, nie są brane pod uwagę przy łącznej ocenie grupy aktywów pod kątem utraty wartości.

Jeżeli w następnym okresie odpis z tytułu utraty wartości zmniejszył się, a zmniejszenie to można w obiektywny sposób powiązać ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu, to uprzednio ujęty odpis odwraca się. Późniejsze odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości ujmuje się w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w zakresie, w jakim na dzień odwrócenia wartość bilansowa składnika aktywów nie przewyższa jego zamortyzowanego kosztu.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Jeżeli występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości składnika aktywów finansowych zakwalifikowanego do kategorii składników dostępnych do sprzedaży, to: kwota stanowiąca różnicę pomiędzy (A) ceną nabycia tego składnika aktywów (pomniejszona o wszelkie spłaty kapitału i amortyzację) i jego (B) bieżącą wartością godziwą, pomniejszoną o wszelkie odpisy z tytułu utraty wartości tego składnika uprzednio ujęte w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, (A – B) zostaje wyksięgowana z kapitału własnego i przeniesiona do sprawozdania z całkowitych dochodów. Nie można ujmować w sprawozdaniu z całkowitych dochodów odwrócenia odpisu z tytułu utraty wartości kapitałowych instrumentów finansowych kwalifikowanych jako dostępne do sprzedaży. Jeżeli w następnym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego dostępnego do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu z tytułu utraty wartości w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, to kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.

Aktywa finansowe wykazywane według kosztu

Jeżeli występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości nienotowanego instrumentu kapitałowego, który nie jest wykazywany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, albo instrumentu pochodnego, który jest powiązany i musi zostać rozliczony poprzez dostawę takiego nienotowanego instrumentu kapitałowego, to kwotę odpisu z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów finansowych i ich odwrócenie ujmuje się jednostronnie (netto) jako zyski bądź straty odpowiednio w pozycjach pozostałych przychodów bądź kosztów operacyjnych lub przychodów bądź kosztów finansowych w zależności od klasy instrumentów finansowych.

7.23 Pochodne instrumenty finansowe

Instrumenty pochodne, z których korzysta Grupa w celu zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym ze zmianą kursów wymiany walut, to przede wszystkim kontrakty walutowe typu forward. Ponadto, Grupa w celu zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym z ryzykiem cen surowców oraz produktów naftowych korzysta z transakcji commodity swap, a w przypadku sprzedaży produktów po cenach stałych z wbudowaną opcją również commodity option. Grupa korzysta z transakcji typu futures w celu zarządzania ryzykiem cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO_2). W celu zabezpieczenia się przed ryzykiem związanym ze zmianą stóp procentowych Grupa korzysta z transakcji typu swap procentowy (IRS) oraz terminowych transakcji stopy procentowej (FRA).

Tego rodzaju pochodne instrumenty finansowe są wyceniane w wartości godziwej, zgodnie z hierarchią wartości opisaną w części dotyczącej zasad wyceny aktywów i zobowiązań finansowych, powyżej. Instrumenty pochodne wykazuje się jako aktywa, gdy ich wartość jest dodatnia, i jako zobowiązania – gdy ich wartość jest ujemna. Zyski i straty z tytułu zmian wartości godziwej instrumentów pochodnych, które nie spełniają zasad rachunkowości zabezpieczeń są bezpośrednio odnoszone na wynik finansowy netto roku obrotowego.

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej instrumenty finansowe prezentowane są jako pozycje krótkoterminowe lub długoterminowe z uwzględnieniem przewidywanego okresu realizacji aktywów i zobowiązań zaklasyfikowanych jako przeznaczone do obrotu.

7.24 Rachunkowość zabezpieczeń

Z dniem 1 stycznia 2011 roku Jednostka Dominująca rozpoczęła stosowanie rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych w odniesieniu do kredytu denominowanego w USD wyznaczonego na instrument zabezpieczający dla przyszłych transakcji sprzedażowych denominowanych w USD. W drugim półroczu 2012 roku rozszerzono zakres stosowania rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych poprzez ustanowienie nowych powiązań zabezpieczających w odniesieniu do kredytów walutowych przeznaczonych na finansowanie 10+ wyznaczonych na instrument zabezpieczający dla przyszłych transakcji sprzedaży produktów naftowych denominowanych w USD.

Celem rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych jest zagwarantowanie określonego poziomu wartości złotowej generowanych przez nią przychodów ze sprzedaży denominowanej w USD. Zabezpieczaną pozycją jest szereg wysoce prawdopodobnych, planowanych transakcji sprzedaży produktów rafineryjnych denominowanych w USD, w szczególności pierwszy wolumen przychodów (do wysokości desygnowanej raty kapitałowej) z tytułu sprzedaży denominowanej w USD, generowanych w trakcie danego miesiąca kalendarzowego lub w przypadku, gdy kwota przychodów ze sprzedaży w danym miesiącu będzie niewystarczająca w stosunku do desygnowanej raty kapitałowej, pierwszy wolumen przychodów generowany w trakcie trzech kolejnych miesięcy. W przypadku desygnowania kolejnego wolumenu przychodów ze sprzedaży w danym miesiącu kalendarzowym, pozycją zabezpieczaną będzie pierwszy wolumen przychodów ze sprzedaży następujący po uprzednio desygnowanym wolumenie przychodów z tytułu sprzedaży denominowanej w USD w danym miesiącu lub w przypadku, gdy kwota przychodów ze sprzedaży w danym miesiącu będzie niewystarczająca w stosunku do desygnowanej raty kapitałowej, kolejny wolumen przychodów generowany w trakcie trzech kolejnych miesięcy. Pozycja zabezpieczana zostanie przypisana odpowiednio do każdego instrumentu zabezpieczającego zgodnie z indywidualnym dokumentem ustanowienia powiązania zabezpieczającego.

Wyznaczone do rachunkowości zabezpieczeń instrumenty zabezpieczające obejmują zobowiązanie do spłaty zaciągniętego kredytu w walucie USD z datami rozliczenia przypadającymi w dniach roboczych określonego miesiąca kalendarzowego zgodnie z harmonogramem spłat rat kapitałowych.

Zmiany wartości godziwej finansowych instrumentów pochodnych wyznaczonych do zabezpieczenia przepływów pieniężnych w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie odnosi się bezpośrednio na inne całkowite dochody. Zmiany wartości godziwej finansowych instrumentów pochodnych wyznaczonych do zabezpieczenia przepływów pieniężnych w części nie stanowiącej efektywnego zabezpieczenia zalicza się do pozostałych przychodów lub kosztów finansowych okresu sprawozdawczego.

W momencie ustanowienia zabezpieczenia Spółka formalnie wyznacza i dokumentuje powiązanie zabezpieczające, jak również cel zarządzania ryzykiem oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia. Dokumentacja ta zawiera: (i) identyfikację instrumentu zabezpieczającego, (ii) identyfikację zabezpieczanej pozycji lub transakcji, (iii) określenie charakteru zabezpieczanego ryzyka oraz (iv) określenie sposobu oceny efektywności instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej zabezpieczanej pozycji lub przepływów pieniężnych związanych z zabezpieczanym ryzykiem.

Oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce skuteczne w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub przepływów pieniężnych wynikających z zabezpieczanego ryzyka. Efektywność zabezpieczenia jest oceniania na bieżąco w celu sprawdzenia, czy jest ono wysoce efektywne we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zostało ustanowione.

7.25 Rezerwy

Rezerwy tworzone są wówczas, gdy na Grupie ciąży istniejący obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych, i gdy prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu korzyści ekonomicznych oraz można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania. Jeżeli Grupa spodziewa się, że koszty objęte rezerwą zostaną zwrócone, na przykład na mocy umowy ubezpieczenia, wówczas zwrot ten jest ujmowany jako odrębny składnik aktywów, ale tylko wtedy, gdy jest rzeczą praktycznie pewną, że zwrot ten rzeczywiście nastąpi. Koszty dotyczące danej rezerwy są wykazane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów po pomniejszeniu o wszelkie zwroty. W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej brutto odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie oraz ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem. Jeżeli zastosowana została metoda polegająca na dyskontowaniu, zwiększenie rezerwy w związku z upływem czasu jest ujmowane jako koszty finansowe. Utworzone rezerwy, za wyjątkiem rezerw dotyczących likwidacji i rekultywacji, zalicza się odpowiednio do kosztów operacyjnych, pozostałych kosztów operacyjnych, kosztów finansowych, zależnie od okoliczności, z którymi przyszłe zobowiązania się wiążą.

7.25.1 Rezerwa na koszty likwidacji i rekultywacji

Rezerwy na koszty likwidacji i rekultywacji są rozpoznawane kiedy na Grupie ciąży obowiązek likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego, wykonania rozbiórki, demontażu, usunięcia innych środków trwałych oraz przywrócenia miejsca ich montażu do pierwotnego kształtu i kiedy możliwe jest dokonanie wiarygodnego szacunku kwoty tego obowiązku.

W sytuacji kiedy obowiązek dotyczy nowych rzeczowych aktywów trwałych, takich jak infrastruktura wydobywcza, transportowa (rurociągi), instalacje rafineryjne, zobowiązanie jest rozpoznawane w momencie zakończenia ich budowy bądź instalacji. Podobnie, jeżeli zobowiązanie likwidacyjne dotyczy odwiertu wydobywczego, rozpoznawane jest w momencie jego wykonania niezależnie od efektu uzyskanego przepływu węglowodorów.

Zobowiązanie likwidacyjne może ulec dalszemu doprecyzowaniu w trakcie użytkowania odwiertu, infrastruktury wydobywczej, transportowej itp. w następstwie zmian w przepisach prawa lub w wyniku decyzji o wstrzymaniu pewnych operacji. Rozpoznana wartość stanowi bieżącą wartość oszacowanych przyszłych wydatków określonych zgodnie z miejscowymi uwarunkowaniami i wymaganiami.

Równocześnie z zobowiązaniem tworzone jest, w takiej samej wysokości, aktywo likwidacyjne (uwzględniane w odpowiedniej pozycji rzeczowych aktywów trwałych), które następnie jest amortyzowane w ślad za aktywem, którego dotyczy likwidacja.

Za wyjątkiem odwracania dyskonta od rezerwy, wszelkie zmiany bieżącej wartości szacowanych kosztów likwidacji i rekultywacji są odzwierciedlane w wysokości rezerwy oraz korespondującego aktywa. Zmiany te dotyczą również różnic kursowych z tytułu przeliczenia zobowiązania wyrażonego w walucie obcej, kiedy wiadomo, że zobowiązanie będzie rozliczone w tej walucie.

Okresowe odwracanie dyskonta jest uwzględniane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako koszt finansowy.
Od wartości rezerwy i odpowiadającego jej aktywa tworzony jest podatek odroczony.

Na podstawie obowiązującej w Polsce ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku (Dz.U.05.228.1947 z późniejszymi zmianami) Prawo Geologiczne i Górnicze Grupa zobowiązana jest do tworzenia Funduszu Likwidacji Zakładu Górniczego. Środki funduszu mogą być wykorzystane wyłącznie w celu pokrycia kosztów likwidacji zakładu górniczego (kopalni ropy) lub jego oznaczonej części.

Wysokość odpisu obliczana jest odrębnie dla każdego zakładu górniczego i stanowi równowartość nie mniej niż 3% wartości odpisów amortyzacyjnych od środków trwałych zakładu górniczego, ustalonych stosownie do przepisów o podatku dochodowym od osób prawnych. Przedsiębiorca zobowiązany jest gromadzić środki funduszu na wyodrębnionym rachunku bankowym do czasu rozpoczęcia likwidacji zakładu górniczego.

7.26 Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania i rozliczenia międzyokresowe

Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług wykazywane są w kwocie wymagającej zapłaty.

Grupa wyłącza ze swojego bilansu zobowiązanie finansowe, gdy zobowiązanie wygasło – to znaczy, kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł. Zastąpienie dotychczasowego instrumentu dłużnego przez instrument o zasadniczo różnych warunkach dokonywane pomiędzy tymi samymi podmiotami Grupa ujmuje jako wygaśniecie pierwotnego zobowiązania finansowego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Podobnie znaczące modyfikacje warunków umowy dotyczącej istniejącego zobowiązania finansowego Grupa ujmuje jako wygaśniecie pierwotnego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Powstającą z tytułu zamiany różnicę odnośnych wartości bilansowych wykazuje się w zysku lub stracie.
Pozostałe zobowiązania niefinansowe obejmują w szczególności zobowiązania wobec urzędu skarbowego z tytułu podatku od towarów i usług, akcyzy i opłaty paliwowej oraz zobowiązania z tytułu otrzymanych zaliczek, które będą rozliczone poprzez dostawę towarów, usług lub środków trwałych. Pozostałe zobowiązania niefinansowe ujmowane są w kwocie wymagającej zapłaty.

Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów dokonywane są w wysokości prawdopodobnych zobowiązań przypadających na bieżący okres sprawozdawczy. Grupa wykazuje bierne rozliczenia międzyokresowe w pozycji pozostałych zobowiązań niefinansowych, bądź w przypadku rozliczeń dotyczących świadczeń pracowniczych w pozycjach zobowiązań wykazywanych w ramach tych świadczeń.

7.27 Dotacje

Jeżeli istnieje uzasadniona pewność, że dotacja zostanie uzyskana oraz spełnione zostaną wszystkie związane z nią warunki, wówczas dotacje są ujmowane według ich wartości godziwej.

Jeżeli dotacja dotyczy danej pozycji kosztowej, wówczas jest ona ujmowana jako przychód w sposób współmierny do kosztów, które dotacja ta ma w zamierzeniu kompensować. Jeżeli dotacja dotyczy składnika aktywów, wówczas jej wartość godziwa jest ujmowana jako przychody przyszłych okresów, a następnie stopniowo, drogą równych odpisów rocznych, odpisywana do sprawozdania z całkowitych dochodów przez szacowany okres użytkowania związanego z nią składnika aktywów.

7.28 Wspólne ustalenia umowne

Wspólne ustalenia umowne zostały zdefiniowane w MSSF 11 jako umowa, w ramach której dwie lub więcej stron prowadzą działalność gospodarczą podlegającą wspólnej kontroli. Wspólna kontrola występuje wyłącznie wówczas, gdy decyzje dotyczące istotnych działań w ramach porozumienia wymagają jednogłośnej zgody wszystkich stron.

Wspólne ustalenia umowne dzieli się na wspólne działania i wspólne przedsięwzięcia. Kryterium podziału zostało oparte na różnych prawach i obowiązkach stron porozumień o charakterze wspólnych ustaleń umownych.

Jeśli wspólna inicjatywa daje stronom współkontrolującym prawa do jej aktywów netto, to mowa o wspólnym przedsięwzięciu (ang. „joint ventures"), które co do zasady realizowane jest poprzez utworzenie przez inwestorów odrębnej jednostki (ang. „vehicle"). Do tego typu przedsięwzięć Grupy zaliczyć należy działającą w segmencie produkcji i handlu współkontrolowaną jednostkę LOTOS – Air BP Polska Sp. z o.o. a także jednostki w segmencie wydobywczym: Baltic Gas Sp. z o.o. oraz Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k., jak również UAB Minijos Nafta.

Inwestycje we wspólnych przedsięwzięciach wycenianych zgodnie z MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne" są ujmowane metodą praw własności i wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według ceny nabycia skorygowanej o późniejsze zmiany udziału Grupy w aktywach netto tych jednostek, pomniejszonej o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Sprawozdanie z całkowitych dochodów odzwierciedla udział w wynikach działalności tych jednostek natomiast w przypadku zmiany ujętej bezpośrednio w ich kapitale własnym Grupa ujmuje swój udział w każdej zmianie i ujawnia go, jeśli jest to właściwe, w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym oraz w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w innych całkowitych dochodach / (stratach) netto.

Wspólne ustalenia umowne, w ramach których strony współkontrolujące posiadają prawa do aktywów i obowiązki dotyczące zobowiązań określa się wspólnymi działaniami / operacjami (ang. „joint operations").

Grupa posiada udziały we wspólnych działaniach realizowanych w segmencie wydobywczym przez należącą do grupy kapitałowej LOTOS Petrobaltic S.A. norweską spółkę LOTOS Exploration and Production Norge AS. Zgodnie z MSSF 11 Grupa bezpośrednio ujmuje w księgach swój udział w aktywach, zobowiązaniach, przychodach i kosztach związanych ze wspólnymi działaniami na złożach obszaru Heimdal w Norwegii.

Biorąc pod uwagę kryteria MSSF 11, nie każda działalność, do której przystępuje wielu udziałowców stanowi wspólne działania, czy wspólne przedsięwzięcie w rozumieniu tego standardu i w niektórych sytuacjach, będąc stroną współpracy o charakterze wspólnej działalności, Grupa nie sprawuje współkontroli nad tą działalnością. Dzieje się tak, gdy istnieje więcej niż jedna kombinacja stron umowy, które wspólnie mogą porozumieć się w celu podjęcia istotnych decyzji o działalności. Dla celów prawidłowego ujmowania przychodów, kosztów, aktywów i zobowiązań nie stosuje się wówczas MSSF 11, a zapisy innych, odpowiednich MSSF, uwzględniając przy tym swój udział w porozumieniu będącym podstawą tej działalności.

Grupa jest stroną porozumień o wspólnej działalności w Norwegii, które nie podlegają regulacjom MSSF 11. Dotyczy to działalności na złożach Sleipner. Grupa ujmuje te działania metodą proporcji, tj. według udziału w przychodach, kosztach, należnościach i zobowiązaniach związanych ze wspólnym poszukiwaniem i eksploatacją złóż ropy naftowej i gazu w obszarze pola Sleipner. Nie istnieje zatem praktyczna różnica w ujęciu transakcji związanych z działalnością na licencjach pakietu Sleipner w stosunku do wymogów ujęcia wspólnych działań na licencjach obszaru Heimdal, które spełniają definicję wspólnej działalności wg MSSF 11.

7.29 Sprawozdawczość dotycząca segmentów operacyjnych

Dla celów zarządczych Grupa Kapitałowa LOTOS podzielona jest na jednostki biznesowe w oparciu o segmenty branżowe, natomiast dla celów sprawozdawczości finansowej w ramach działalności operacyjnej Grupy wyróżnia się dwa główne sprawozdawcze segmenty operacyjne:

- segment wydobywczy – obejmuje działalność w zakresie pozyskiwania oraz eksploatacji złóż ropy naftowej i gazu ziemnego,
- segment produkcji i handlu – obejmuje działalność spółek w zakresie wytwarzania, przetwarzania produktów rafinacji ropy naftowej, jak również ich sprzedaży hurtowej i detalicznej oraz działalność pomocniczą, transportową i serwisową.

Sprawozdawcze segmenty operacyjne identyfikowane są na poziomie Grupy Kapitałowej. Jednostka Dominująca wchodzi w skład segmentu produkcji i handlu.
Ocena wyników danego segmentu dokonywana jest na podstawie przychodów ze sprzedaży, wyniku EBIT i EBITDA.
EBIT stanowi zysk/(stratę) operacyjny/(ą).
EBITDA stanowi zysk/(stratę) operacyjny/(ą) przed uwzględnieniem amortyzacji.

Segmentowe przychody ze sprzedaży oraz wyniki segmentów określono przed dokonaniem tzw. korekt międzysegmentowych.

Informacje finansowe dotyczące segmentów operacyjnych wykorzystywane w celu ich oceny przez członków kluczowego personelu odpowiedzialnych za podejmowanie decyzji operacyjnych przedstawia nota 8.

7.30 Zobowiązania i aktywa warunkowe

Zgodnie ze stosowanymi przez Grupę zasadami określonymi standardem MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe", przez zobowiązania warunkowe rozumie się:

- możliwy obowiązek, który powstanie na skutek przeszłych zdarzeń, którego istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub braku wystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli jednostki, lub
- obecny obowiązek, który powstaje na skutek przeszłych zdarzeń, ale nie jest ujmowany w sprawozdaniu ponieważ:
  (i) nie jest prawdopodobnie, aby wypełnienie obowiązku spowodowało konieczność wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne, bądź
  (ii) kwoty obowiązku (zobowiązania) nie można wycenić wystarczająco wiarygodnie.

Zobowiązania warunkowe nie są wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jednakże ujawnia się informację o zobowiązaniu warunkowym, chyba, że prawdopodobieństwo wypływu środków uosabiających korzyści ekonomiczne jest znikome.

Stosując się do zasad MSSF, Grupa definiuje warunkowy składnik aktywów jako możliwy składnik aktywów, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, którego istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub braku wystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych zdarzeń przyszłych, które nie w pełni podlegają kontroli jednostki.

Należności warunkowe nie są wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jednakże ujawnia się informację o należności warunkowej, jeżeli wpływ środków uosabiających korzyści ekonomiczne jest prawdopodobny.

Przykładem aktywów i zobowiązań warunkowych są zobowiązania lub należności wynikające z prowadzonych sporów sądowych, których przyszły wynik nie jest przez jednostkę znany, ani w pełni kontrolowany. Grupa przedstawiła informacje na temat prowadzonych spraw sądowych w nocie 29.1 oraz informacje na temat pozostałych zobowiązań warunkowych w nocie 29.2.

7.31 Prawa do emisji dwutlenku węgla (CO_2)

Prawa do emisji dwutlenku węgla (CO_2) są przez Grupę prezentowane w sprawozdaniu finansowym zgodnie z metodą zobowiązań netto. Oznacza to, że w swoim sprawozdaniu finansowym Grupa rozpoznaje tylko zobowiązania wynikające z przekroczenia przez Grupę przyznanych limitów praw do emisji. Grupa analizuje przyznane limity w okresach rocznych. Zobowiązanie jest rozpoznawane dopiero w momencie przekroczenia przyznanego przez Grupę limitu. Przychody z tytułu sprzedaży niewykorzystanych przez Grupę praw do emisji ujmowane są w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w momencie sprzedaży.

Zakupione dodatkowo uprawnienia do emisji wyceniane są w koszcie nabycia pomniejszonym o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości, uwzględniając wartość rezydualną tych praw i prezentowane, jako aktywa niematerialne.

W przypadku wykorzystania zakupionych praw w celu pokrycia nimi niedoboru zaistniałego na dzień rozliczenia rocznego limitu, wykorzystane prawa według wartości księgowej rozliczane są ze zobowiązaniem wykazanym uprzednio na pokrycie niedoboru.

w mln zł

8. Segmenty działalności

	Segment wydobywczy		Segment produkcji i handlu		Korekty konsolidacyjne		Skonsolidowane	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Przychody ze sprzedaży:	**1.358,7**	**1.228,5**	**23.326,4**	**20.120,7**	**(499,5)**	**(418,1)**	**24.185,6**	**20.931,1**
między segmentami	442,5	364,6	57,0	53,5	(499,5)	(418,1)	-	-
poza Grupę Kapitałową	916,2	863,9	23.269,4	20.067,2	-	-	24.185,6	20.931,1
Zysk/(Strata) operacyjny/(a) **(EBIT)**	**507,2**	**17,8**	**1.730,7**	**1.834,7**	**(9,4)**	**2,2**	**2.228,5**	**1.854,7**
Amortyzacja	307,4	582,0	537,9	487,4	(1,0)	(1,5)	844,3	1.067,9
Zysk/(Strata) operacyjny/(a) przed uwzględnieniem amortyzacji **(EBITDA)**	**814,6**	**599,8**	**2.268,6**	**2.322,1**	**(10,4)**	**0,7**	**3.072,8**	**2.922,6**
Aktywa razem na dzień kończący okres sprawozdawczy	**4.267,1**	**4.200,0**	**18.744,6**	**16.798,8**	**(1.840,5)**	**(1.672,5)**	**21.171,2**	**19.326,3**

Struktura geograficzna sprzedaży

	Segment wydobywczy		Segment produkcji i handlu		Skonsolidowane	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Sprzedaż krajowa:	**5,5**	**4,7**	**19.085,0**	**14.535,4**	**19.090,5**	**14.540,1**
produkty i usługi	5,2	4,6	17.711,1	13.687,7	17.716,3	13.692,3
towary i materiały	0,3	0,1	1.373,9	847,7	1.374,2	847,8
Sprzedaż zagraniczna:	**910,7**	**859,2**	**4.184,4**	**5.531,8**	**5.095,1**	**6.391,0**
produkty i usługi	910,6	858,9	3.943,7	5.299,6	4.854,3	6.158,5
towary i materiały	0,1	0,3	240,7	232,2	240,8	232,5
Razem	**916,2**	**863,9**	**23.269,4**	**20.067,2**	**24.185,6**	**20.931,1**

Struktura asortymentowa sprzedaży

	Segment wydobywczy		Segment produkcji i handlu		Skonsolidowane	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Benzyny	-	-	3.682,2	3.257,8	3.682,2	3.257,8
Benzyna surowa	-	-	859,6	803,9	859,6	803,9
Oleje napędowe	-	-	11.864,5	9.776,7	11.864,5	9.776,7
Paliwo bunkrowe	-	-	121,3	111,3	121,3	111,3
Lekki olej opałowy	-	-	646,9	530,8	646,9	530,8
Ciężki olej opałowy	-	-	1.335,9	1.209,0	1.335,9	1.209,0
Paliwo lotnicze	-	-	913,1	1.151,4	913,1	1.151,4
Oleje smarowe	-	-	297,3	276,9	297,3	276,9
Oleje bazowe	-	-	488,6	502,1	488,6	502,1
Asfalty	-	-	978,9	625,0	978,9	625,0
Gazy płynne	-	-	496,1	428,0	496,1	428,0
Ropa naftowa	252,2	270,4	432,6	247,1	684,8	517,5
Gaz ziemny	574,4	529,3	0,3	0,1	574,7	529,4
Reformat	-	-	15,7	78,8	15,7	78,8
Pozostałe produkty, towary i materiały rafineryjne	-	-	424,8	403,4	424,8	403,4
Pozostałe produkty, towary i materiały	5,5	4,7	457,7	397,1	463,2	401,8
Usługi	84,1	59,5	404,4	379,5	488,5	439,0
Efekt rozliczenia rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych	-	-	(150,5)	(111,7)	(150,5)	(111,7)
Razem	**916,2**	**863,9**	**23.269,4**	**20.067,2**	**24.185,6**	**20.931,1**

W 2017 roku Grupa Kapitałowa LOTOS nie posiadała żadnego odbiorcy, którego udział w przychodach ze sprzedaży ogółem Grupy Kapitałowej LOTOS przekroczył 10%.

9. Przychody i koszty

9.1 Koszty według rodzaju

	Nota	2017	2016
Amortyzacja	8	844,3	1.067,9
Zużycie materiałów i energii [1]		16.933,1	14.469,8
Usługi obce		1.527,8	1.503,9
Podatki i opłaty		506,7	456,8
Koszty świadczeń pracowniczych	9.2	736,2	689,0
Pozostałe koszty rodzajowe		254,4	247,7
Wartość sprzedanych towarów i materiałów		1.386,1	859,9
Razem koszty według rodzaju		**22.188,6**	**19.295,0**
Zmiana stanu produktów oraz korekty kosztu własnego		(292,2)	(362,3)
Razem		**21.896,4**	**18.932,7**
w tym:			
Koszt własny sprzedaży		20.194,1	17.215,7
Koszty sprzedaży		1.252,3	1.291,1
Koszty ogólnego zarządu		450,0	425,9

[1] W tym kwota 4,8 mln zł ujemnych różnic kursowych dotyczących działalności operacyjnej, ujętych w koszcie własnym sprzedaży (w roku 2016: 2,7 mln zł dodatnich różnic kursowych), patrz nota 26.2.

9.2 Koszty świadczeń pracowniczych

	Nota	2017	2016
Koszty bieżących wynagrodzeń		560,7	526,1
Koszty ubezpieczeń społecznych i pozostałych świadczeń pracowniczych		166,2	157,4
Koszty nagród jubileuszowych, świadczeń emerytalnych i innych świadczeń po okresie zatrudnienia	24.2	9,3	5,5
Razem koszty świadczeń pracowniczych	**9.1**	**736,2**	**689,0**
Zmiana stanu produktów oraz korekty kosztu własnego		(3,1)	(2,4)
Razem		**733,1**	**686,6**
w tym:			
Koszt własny sprzedaży		439,0	414,9
Koszty sprzedaży		33,3	32,2
Koszty ogólnego zarządu		260,8	239,5

9.3 Pozostałe przychody

	Nota	2017	2016
Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych oraz świadectw pochodzenia z kogeneracji energii		**-**	**13,2**
Dotacje	25.2	**16,8**	**5,7**
Rezerwy:		**24,6**	**59,6**
- aktualizacja szacunku rezerwy na koszty likwidacji morskich kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego na złożach Heimdal		13,1	40,9
- aktualizacja szacunku rezerwy na koszty likwidacji morskich kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego na złożu B-3		3,1	8,3
- aktualizacja rezerwy na zobowiązania z tytułu warunkowych płatności - umowa nabycia aktywów Sleipner		0,3	27,7
- aktualizacja szacunku rezerwy na przyszłe koszty usunięcia platformy MOPU ze złoża YME		-	(8,9)
- rezerwy na pokrycie niedoboru uprawnień CO_2	27.2	(4,6)	(8,7)
- pozostałe rezerwy		12,7	0,3
Odszkodowania		**9,9**	**17,7**
Zwrot akcyzy		**1,6**	**3,7**
Pozostałe		**7,4**	**7,2**
Razem		**60,3**	**107,1**

Grupa stosuje zasadę kompensowania podobnych typów transakcji zgodnie z zapisami MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych", pkt 34 i pkt 35. Grupa wykazuje istotne pozycje przychodów i kosztów ujętych w wyniku finansowym oddzielnie, co zaprezentowano w tabeli powyżej.

9.4 Pozostałe koszty

	Nota	2017	2016
Strata z tytułu utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych i aktywów niematerialnych:		**83,6**	**156,4**
Odpisy z tytułu utraty wartości:		**85,8**	**170,5**
• aktywów związanych z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego:	13.2.1	**23,7**	**138,2**
- Polska: obszar Kamień Pomorski		23,7	-
- Polska: obszar Gaz Południe, w tym złoże B-21		-	64,8
- Norwegia: koncesja PL797		-	5,8
- Norwega: aktywa związane ze złożem Utgard		-	67,6
• aktywów związanych z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego: Litwa: złoża Girkalai, Auksoras, Vėžaičiai, Kretinga, Ablinga, Lizai	13.2.2	**32,9**	**12,4**
• aktywów trwałych rafineryjnych i pozostałych:		**29,2**	**19,9**
- stacje paliw	13.1.1	26,2	13,1
- statki		0,8	5,3
- pozostałe aktywa		2,2	1,5
Odwrócenie odpisów z tytułu utraty wartości:		**(2,2)**	**(14,1)**
• aktywów związanych z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego:	13.2.2	**-**	**(11,9)**
- Norwegia aktywa Heimdal związane z wydobyciem		-	(4,4)
- Litwa: złoże Girkalai		-	(7,5)
• aktywów trwałych rafineryjnych i pozostałych:		**(2,2)**	**(2,2)**
- stacje paliw		(1,9)	(2,0)
- pozostałe aktywa		(0,3)	(0,2)
Strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych		**0,9**	**-**
Strata z tytułu zaniechanych inwestycji		**0,7**	**12,7**
- Norwegia: licencje na poszukiwanie PL643, PL655	13.2.1	-	12,3
- Polska: obszar Słupsk	13.2.1	-	0,1
- pozostałe aktywa		0,7	0,3
Strata z tytułu utraty wartości należności:	15.1	**2,0**	**1,6**
- odpisy		5,5	3,5
- odwrócenie odpisów		(3,5)	(1,9)
Kary i odszkodowania		**8,0**	**1,2**
Szkody majątkowe związane z normalną działalnością		**1,6**	**2,1**
Koszty związane z Polską Fundacją Narodową		**-**	**29,0**
Darowizny na cele społeczne		**7,3**	**5,3**
Koszty związane z VAT	29.1	**-**	**39,4**
Pozostałe		**16,9**	**3,1**
Razem		**121,0**	**250,8**

Grupa stosuje zasadę kompensowania podobnych typów transakcji zgodnie z zapisami MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych", pkt 34 i pkt 35. Grupa wykazuje istotne pozycje przychodów i kosztów ujętych w wyniku finansowym oddzielnie, co zaprezentowano w tabeli powyżej.

9.5 Przychody finansowe

	Nota	2017	2016
Dywidendy		**4,2**	**2,4**
Odsetki:		**20,8**	**15,4**
- od lokat	26.2	14,3	11,9
- od należności z tytułu dostaw i usług	26.2	2,6	2,3
- pozostałe		3,9	1,2
Różnice kursowe:		**107,9**	**7,8**
- od kredytów	26.2	180,7	(73,5)
- z przeliczenia pożyczek wewnątrzgrupowych [(1)]	26.2	(99,2)	64,7
- od zrealizowanych transakcji w walutach obcych na rachunkach bankowych	26.2	35,5	12,2
- od obligacji wewnątrzgrupowych [(1)]	26.2	(6,0)	15,2
- od depozytów, lokat i innych środków pieniężnych	26.2	(7,1)	(11,3)
- pozostałe		4,0	0,5
Aktualizacja wartości aktywów finansowych:		**314,1**	**-**
- wycena pochodnych instrumentów finansowych	26.2	196,7	-
- rozliczenie pochodnych instrumentów finansowych	26.2	117,4	-
Pozostałe		**3,0**	**1,0**
Razem		**450,0**	**26,6**

[(1)] Zgodnie z regulacjami MSR 21 „Skutki zmian kursów wymiany walut obcych" różnice kursowe dotyczące walutowych transakcji wewnątrzgrupowych ujmowane są w wyniku netto Grupy.

9.6 Koszty finansowe

	Nota	2017	2016
Odsetki:		**203,8**	**241,1**
- od kredytów	26.2	114,2	150,4
- od pożyczek	26.2	3,5	4,0
- od obligacji	26.2	15,6	4,2
- od zobowiązań z tytułu leasingu finansowego	26.2	18,4	20,8
- dyskonto od rezerw na kopalnie ropy naftowej, na rekultywację i pozostałych rezerw	25.1	43,1	49,1
- koszty dyskonta od zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	24.1; 24.2	5,8	5,1
- od zobowiązań budżetowych	29.1	1,7	6,3
- pozostałe		1,5	1,2
Aktualizacja wartości aktywów finansowych, w tym:		**-**	**33,5**
- wycena pochodnych instrumentów finansowych	26.2	-	206,6
- rozliczenie pochodnych instrumentów finansowych	26.2	-	(173,1)
Prowizje bankowe		**18,0**	**19,2**
Gwarancje bankowe		**0,1**	**5,7**
Pozostałe		**12,1**	**5,3**
Razem		**234,0**	**304,8**

Grupa stosuje zasadę kompensowania podobnych typów transakcji zgodnie z zapisami MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych", pkt 34 i pkt 35. Grupa wykazuje istotne pozycje przychodów i kosztów ujętych w wyniku finansowym oddzielnie, co zaprezentowano w tabeli powyżej.

10. Podatek dochodowy

10.1 Obciążenia podatkowe

	Nota	2017	2016
Podatek bieżący		567,7	115,4
Podatek odroczony	10.3	208,2	448,8
Razem podatek dochodowy wykazany w wyniku netto	**10.2**	**775,9**	**564,2**
Obciążenie podatkowe wykazane w innych całkowitych dochodach (netto), w tym z tytułu:		136,5	(26,0)
- zabezpieczeń przepływów pieniężnych	20	137,8	(26,3)
- zysków/(strat) aktuarialnych dotyczących świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia		(1,3)	0,3

Część bieżąca oraz odroczona podatku dochodowego ustalona została według stawki równej 19% dla podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym dla podmiotów działających na terenie Polski.

Dla norweskiej spółki zależnej LOTOS Exploration and Production Norge AS marginalna stopa podatkowa wynosi 78% podstawy opodatkowania. Działalność LOTOS Exploration and Production Norge AS podlega opodatkowaniu w ramach dwóch równoległych systemów podatkowych: systemu podatku dochodowego (stawka podatku 24%) oraz systemu podatku naftowego (dodatkowa stawka podatku 54%). W 2018 roku stawki będą wynosić odpowiednio: 23% w ramach systemu podatku dochodowego i 55% w ramach systemu naftowego, co ma wpływ na rozpoznany w bieżącym okresie podatek odroczony.

Dla litewskich spółek zależnych z GK AB LOTOS Geonafta podatek w części bieżącej i odroczonej ustalony został według stawki 15%.

10.2 Podatek dochodowy według efektywnej stawki podatkowej oraz uzgodnienie wyniku brutto do podstawy opodatkowania

	2017	2016
Zysk przed opodatkowaniem	2.447,7	1.579,4
Podatek dochodowy według stawki 19%	**465,1**	**300,1**
Różnice trwałe:	43,8	15,1
- koszty związane z VAT	-	7,5
- odsetki budżetowe	1,3	1,2
- inne różnice trwałe	42,5	6,4
Efekt podatkowy strat podatkowych odliczonych w okresie	-	(0,4)
Efekt podatkowy udziału w zyskach jednostek wycenianych metodą praw własności	(0,6)	(0,6)
Korekty wykazane w bieżącym roku w odniesieniu do podatku z lat ubiegłych	(0,5)	(1,0)
Różnica wynikająca z opodatkowania spółek stawkami innymi niż 19%:	267,9	252,9
- Norwegia	266,0	249,1 [(1)]
- Litwa	2,1	1,1
- Cypr	(0,2)	2,7
Pozostałe różnice	0,2	(1,9)
Podatek dochodowy	**775,9**	**564,2**

[(1)] W tym efekt podatkowy zmniejszenia aktywów z tytułu podatku odroczonego w kwocie 80,9 mln zł, dotyczący toczącego się podatkowego postępowania wyjaśniającego w Spółce LOTOS Exploration and Production Norge AS.

10.3 Odroczony podatek dochodowy

	Nota	Sprawozdanie z sytuacji finansowej		Zmiana stanu
		31 grudnia 2017	31 grudnia 2016	
Aktywa z tytułu podatku odroczonego		415,4	596,0	(180,6)
Zobowiązania z tytułu podatku odroczonego		(277,7)	(57,4)	(220,3)
Aktywa / (Zobowiązania) netto z tytułu podatku odroczonego	**10.3.1**	**137,7**	**538,6**	**(400,9)**
Różnice kursowe z przeliczenia pozycji podatku odroczonego jednostek zagranicznych				56,2
Podatek odroczony wykazany w innych całkowitych dochodach/(stratach) netto	10.1			136,5
Obciążenie z tytułu podatku odroczonego wykazane w wyniku netto	**10.1**			**(208,2)**

Przewidywany termin wygaśnięcia dodatnich różnic przejściowych przypada na lata 2018 - 2083.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość nierozpoznanych aktywów podatkowych z tytułu strat podatkowych wyniosła 0,2 mln zł (31 grudnia 2016: 0,3 mln zł.)

w mln zł

10.3.1 Aktywa i zobowiązania z tytułu podatku odroczonego

	Nota	31 grudnia 2016	Podatek odroczony wykazany w wyniku netto	Podatek odroczony wykazany w innych całkowitych dochodach/(stratach)	Różnice kursowe z przeliczenia pozycji podatku odroczonego jednostek zagranicznych	31 grudnia 2017
Aktywa z tytułu podatku odroczonego						
Świadczenia pracownicze		56,7	1,6	1,3	(0,5)	59,1
Odpisy aktualizujące wartość zapasów		0,5	0,4	-	-	0,9
Odpisy aktualizujące wartość rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych		344,5	6,1	-	(48,9)	301,7
Ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych		14,3	(8,3)	-	-	6,0
Różnice kursowe z przeszacowania pozycji w walutach obcych		2,6	(2,6)	-	-	-
Odpisy aktualizujące wartość należności		16,4	(8,5)	-	-	7,9
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego		33,1	(6,7)	-	-	26,4
Rezerwy/Aktywa na likwidację kopalń ropy naftowej i gazu oraz rekultywację terenu		474,4	89,0	-	(64,0)	499,4
Aktywa z tytułu niezrealizowanej marży		5,6	1,1	-	-	6,7
Straty podatkowe rozliczane w czasie		344,2	(328,9)	-	(13,0)	2,3
Pozostałe rezerwy		11,1	(1,9)	-	-	9,2
Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych		190,7	-	(137,8)	-	52,9
Pozostałe		18,2	(3,6)	-	0,6	15,2
		1.512,3	**(262,3)**	**(136,5)**	**(125,8)**	**987,7**
Zobowiązania z tytułu podatku odroczonego						
Różnica pomiędzy bieżącą wartością podatkową i księgową rzeczowych aktywów trwałych i pozostałych aktywów niematerialnych		767,2	7,9	-	(61,1)	714,0
Różnica pomiędzy bieżącą wartością podatkową i księgową rozliczeń z tytułu wspólnych działań (złoża norweskie)		53,9	(33,6)	-	(4,8)	15,5
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych		11,9	(3,5)	-	-	8,4
Różnice kursowe z przeszacowania pozycji w walutach obcych		-	2,3	-	-	2,3
Rezerwa z tytułu nabytych litewskich koncesji poszukiwawczo - wydobywczych		17,9	(1,5)	-	(1,0)	15,4
Naliczone odsetki		84,3	(37,7)	-	-	46,6
Pozostałe		38,5	12,0	-	(2,7)	47,8
		973,7	**(54,1)**	**-**	**(69,6)**	**850,0**
Aktywa / (Zobowiązania) netto z tytułu podatku odroczonego	**10.3**	**538,6**	**(208,2)**	**(136,5)**	**(56,2)**	**137,7**

11. Zysk netto przypadający na jedną akcję

	2017	2016
Zysk netto przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej w mln zł (A)	1.671,8	1.015,2
Średnia ważona liczba akcji w mln sztuk (B)	184,9	184,9
Zysk netto na jedną akcję (w zł) (A/B)	**9,04**	**5,49**

Zysk przypadający na jedną akcję dla każdego okresu sprawozdawczego jest obliczony poprzez podzielenie zysku netto za dany okres sprawozdawczy przez średnią ważoną liczbę akcji w danym okresie sprawozdawczym.

Rozwodniony zysk netto na jedną akcję jest równy zyskowi podstawowemu, ponieważ nie występują instrumenty rozwadniające zysk netto na jedną akcję.

12. Dywidendy

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku w Grupie LOTOS S.A. występowały ograniczenia do przekazywania funduszy w postaci dywidend. Ograniczenia wynikają z zapisów zawartej w dniu 27 czerwca 2008 roku umowy kredytowej związanej z finansowaniem Programu 10+. Umowa kredytowa ogranicza możliwość wypłaty dywidendy przez Grupę LOTOS S.A., a jej wysokość jest uzależniona od spełnienia określonych warunków, w tym wypracowania odpowiedniej nadwyżki pieniężnej oraz osiągnięcia określonych poziomów wskaźników finansowych.

W dniu 14 czerwca 2017 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS S.A. podjęło uchwałę w sprawie podziału zysku spółki za rok 2016. Zgodnie z treścią uchwały zysk netto za rok 2016 w wysokości 1.160,8 mln zł został przeznaczony na:

- częściowe pokrycie straty netto z roku 2014 – kwota w wysokości 975,9 mln zł,
- wypłatę dywidendy – kwota w wysokości 184,9 mln zł.

Dywidenda została wypłacona w dniu 29 września 2017 roku. Wysokość dywidendy przypadająca na jedną akcję wyniosła 1 zł brutto.

13. Rzeczowe aktywa trwałe oraz aktywa niematerialne

	Nota	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Aktywa trwałe segmentu produkcji i handlu	**13.1**	**8.924,7**	**8.431,7**
Rzeczowe aktywa trwałe	13.1.1	8.761,5	8.261,7
Aktywa niematerialne, w tym:		163,2	170,0
Wartość firmy	13.1.2	45,6	45,6
Pozostałe aktywa niematerialne	13.1.3	117,6	124,4
Aktywa trwałe segmentu wydobywczego	**13.2**	**2.709,0**	**2.871,8**
Rzeczowe aktywa trwałe		2.404,2	2.390,0
Aktywa niematerialne, w tym:		304,8	481,8
Wartość firmy		1,1	1,1
Pozostałe aktywa niematerialne		303,7	480,7
Razem rzeczowe aktywa trwałe i aktywa niematerialne		**11.633,7**	**11.303,5**
w tym:			
Rzeczowe aktywa trwałe		11.165,7	10.651,7
Aktywa niematerialne		468,0	651,8

w mln zł

13.1 Aktywa trwałe segmentu produkcji i handlu

13.1.1 Rzeczowe aktywa trwałe segmentu produkcji i handlu

	Grunty	Budynki, budowle	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu, pozostałe	Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy	Razem	
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2017	**517,4**	**4.562,4**	**5.593,3**	**667,2**	**1.092,0**	**12.432,3**	
Zakup	-	-	-	20,7	999,2	1.019,9	(1)
Z rozliczenia rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy	6,3	47,2	150,8	34,6	(238,9)	-	
Koszty finansowania zewnętrznego	-	-	-	-	37,1	37,1	
Spisanie nakładów w związku z zaniechaniem inwestycji	-	-	-	-	(13,3)	(13,3)	
Zbycie	-	(1,1)	(32,2)	(2) (5,4)	-	(38,7)	
Pozostałe	-	-	(0,8)	(3,0)	(1,7)	(5,5)	
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2017	**523,7**	**4.608,5**	**5.711,1**	**714,1**	**1.874,4**	**13.431,8**	
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2017	**16,1**	**1.609,4**	**2.148,6**	**319,4**	**-**	**4.093,5**	
Amortyzacja	1,7	177,5	252,7	92,3	-	524,2	
Zbycie	-	(1,1)	(31,7)	(2) (5,6)	-	(38,4)	
Pozostałe	-	-	0,3	0,9	-	1,2	
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2017	**17,8**	**1.785,8**	**2.369,9**	**407,0**	**-**	**4.580,5**	
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2017	**1,5**	**51,4**	**6,5**	**4,1**	**13,6**	**77,1**	
Utworzenie	-	23,8	2,6	1,5	0,6	28,5	
Wykorzystanie/Rozwiązanie	-	(1,6)	(0,2)	(0,9)	-	(2,7)	
Pozostałe	-	-	-	-	(13,1)	(13,1)	
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2017	**1,5**	**73,6**	**8,9**	**4,7**	**1,1**	**89,8**	
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2017	**504,4**	**2.749,1**	**3.332,3**	**302,4**	**1.873,3**	**8.761,5**	

(1) Nakłady związane były głównie z realizacją budowy instalacji opóźnionego koksowania wraz z infrastrukturą towarzyszącą EFRA (821,9 mln zł), zakupem katalizatorów (96,9 mln zł) oraz części zamiennych (20,8 mln zł), a także z rozbudową sieci stacji paliw (32,8 mln zł), budową instalacji Węzła Odzysku Wodoru (19,5 mln. zł).

(2) W tym likwidacja zużytych katalizatorów w Grupie LOTOS S.A. w kwocie (19,0 mln zł).

w mln zł

	Grunty	Budynki, budowle	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu, pozostałe	Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy	Razem	
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2016	**510,2**	**4.474,6**	**5.556,4**	**620,2**	**395,9**	**11.557,3**	
Zakup	-	-	-	20,4	903,1	923,5	(1)
Z rozliczenia rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy	12,8	93,0	53,4	49,5	(208,7)	-	
Koszty finansowania zewnętrznego	-	-	-	-	4,8	4,8	
Przeklasyfikowanie do aktywów trwałych (lub grupy do zbycia) przeznaczonych do sprzedaży	-	-	-	(2,1)	-	(2,1)	
Zbycie	(5,6)	(5,6)	(15,3)	(12,1)	(0,4)	(39,0)	
Pozostałe	-	0,4	(1,2)	(8,7)	(2,7)	(12,2)	
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2016	**517,4**	**4.562,4**	**5.593,3**	**667,2**	**1.092,0**	**12.432,3**	
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2016	**14,8**	**1.436,8**	**1.926,4**	**266,7**	**-**	**3.644,7**	
Amortyzacja	1,7	174,9	236,1	61,6	-	474,3	
Przeklasyfikowanie do aktywów trwałych (lub grupy do zbycia) przeznaczonych do sprzedaży	-	-	-	(1,4)	-	(1,4)	
Zbycie	(0,4)	(2,6)	(14,5)	(9,1)	-	(26,6)	
Pozostałe	-	0,3	0,6	1,6	-	2,5	
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2016	**16,1**	**1.609,4**	**2.148,6**	**319,4**	**-**	**4.093,5**	
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2016	**1,2**	**44,4**	**5,7**	**2,6**	**13,6**	**67,5**	
Utworzenie	0,3	11,3	1,0	2,0	-	14,6	
Wykorzystanie/Rozwiązanie	-	(4,3)	(0,2)	(0,5)	-	(5,0)	
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2016	**1,5**	**51,4**	**6,5**	**4,1**	**13,6**	**77,1**	
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2016	**499,8**	**2.901,6**	**3.438,2**	**343,7**	**1.078,4**	**8.261,7**	

(1) Nakłady związane były głównie z realizacją budowy instalacji opóźnionego koksowania wraz z infrastrukturą towarzyszącą EFRA (672,3 mln zł), a także z rozbudową sieci stacji paliw (105,5 mln zł), budową instalacji Węzła Odzysku Wodoru (55,6 mln. zł).

Rzeczowe aktywa trwałe segmentu produkcji i handlu obejmują głównie składniki majątkowe Grupy związane z jej działalnością produkcyjną i handlową. Należą do nich przede wszystkim infrastruktura rafinerii oraz sieć stacji paliw, tabor kolejowy, bazy magazynowe, grunty, na których między innymi znajdują się zakłady, instalacje produkcyjne oraz budynki administracyjno - biurowe.

Odpisy z tytułu utraty wartości sieci stacji paliw

W 2017 roku spółka LOTOS Paliwa Sp. z o.o. dokonała odpisu z tytułu utraty wartości aktywów dotyczących stacji paliw w łącznej kwocie 26,2 mln zł (w roku 2016: 13,1 mln zł), patrz nota 9.4. Wartość odzyskiwalną aktywów trwałych sieci stacji paliw ustalono w oparciu o wartości użytkowe pojedynczych stacji stosując metodę zdyskontowanych przepływów pieniężnych. Wyliczenie dotyczące przyszłych przepływów pieniężnych zostało dokonane na podstawie prognoz przepływów pieniężnych na okres 5 lat, przygotowanych w oparciu o projekcje budżetowe na rok 2018 (w roku 2016: na rok 2017) oraz plan wpływów i wypływów środków pieniężnych w latach następnych w oparciu o strategię rozwoju do roku 2020. Wartość rezydualna dla zdyskontowanych przepływów pieniężnych została obliczona w oparciu o wzór renty wieczystej ze wzrostem. Średni ważony koszt kapitału WACC netto według struktury finansowania dla spółki LOTOS Paliwa Sp. z o.o. przyjęto na poziomie 8,01% (w roku 2016: 8,22%).

Obliczenie wartości użytkowej ośrodków generujących środki pieniężne jest najbardziej wrażliwe na następujące zmienne:

- marża brutto, która bazuje na średnich wartościach marż jednostkowych w okresie poprzedzającym okres budżetowy (przyjęto średni wzrost marży w stosunku do roku poprzedzającego o 2,5%),
- stopy dyskontowe, które odzwierciedlają ryzyka typowe dla ośrodka generującego przepływy pieniężne (przyjęto medianę kwotowań 5 letnich obligacji w PLN z listopada 2015 roku wg Reuters,
- wolumeny bazujące na dynamice wzrostu konsumpcji paliw (założono wzrost o 1,5 %),
- udział w rynku w okresie budżetowym (przyjęto stabilny udział w rynku),
- stopę wzrostu zastosowaną do szacowania przepływów pieniężnych poza okresem budżetowym (0,0%).

13.1.2 Wartość firmy segmentu produkcji i handlu

Wartość firmy alokowana jest do ośrodków wypracowujących środki pieniężne, co przedstawia poniższa tabela:

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Wartość firmy powstała przy nabyciu zorganizowanej części przedsiębiorstwa przez spółkę LOTOS Paliwa Sp. z o.o.:		
- hurtowa sprzedaż paliw LPG	10,0	10,0
- sieci stacji paliw (ESSO, Slovnaft Polska)	33,7	33,7
Razem	**43,7**	**43,7**
Wartość firmy powstała w wyniku nabycia pozostałych jednostek	1,9	1,9
Razem wartość firmy	**45,6**	**45,6**

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa przeprowadziła testy na utratę wartości ośrodków wypracowujących środki pieniężne, do których alokowana była wartość firmy i testy te nie wykazały konieczności dokonywania odpisów.

Grupa określa możliwą do odzyskania wartość ośrodków wypracowujących środki pieniężne na podstawie wartości użytkowej, obliczonej przy wykorzystaniu prognozowanych przepływów pieniężnych na okres 5 lat. Wartość rezydualna dla zdyskontowanych przepływów pieniężnych została obliczona w oparciu o wzór renty wieczystej ze wzrostem. Stopa dyskontowa przyjęta do kalkulacji odzwierciedla średni ważony koszt kapitału WACC (ang. „Weighted Average Cost of Capital") netto na poziomie 8,01 % (w roku 2016: 8,22%).

Najbardziej istotnymi czynnikami wpływającymi na szacunek wartości użytkowej ośrodków wypracowujących środki pieniężne były: marża brutto, stopa dyskonta, prognoza wolumenów, założenia dotyczące udziału w rynku w okresie budżetowym oraz szacowana stopa wzrostu po okresie prognozy.

W przekonaniu Grupy żadna racjonalna zmiana kluczowych parametrów określonych powyżej nie spowoduje utraty wartości firmy.

13.1.3 Pozostałe aktywa niematerialne segmentu produkcji i handlu

	Patenty, znaki towarowe, koncesje i licencje	Pozostałe	Aktywa niematerialne w realizacji		Razem
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2017	**205,3**	**37,1**	**17,3**		**259,7**
Zakup	-	0,1	7,2		7,3
Z rozliczenia aktywów niematerialnych w realizacji	3,5	0,5	(4,0)		-
Spisanie nakładów w związku z zaniechaniem inwestycji	-	-	(9,0)	(1)	(9,0)
Pozostałe	(1,9)	(0,3)	(1,1)		(3,3)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2017	**206,9**	**37,4**	**10,4**		**254,7**
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2017	**111,3**	**15,0**	**-**		**126,3**
Amortyzacja	11,4	1,4	-		12,8
Pozostałe	(1,9)	(0,1)	-		(2,0)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2017	**120,8**	**16,3**	**-**		**137,1**
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2017	-	-	**9,0**		9,0
Utworzenie	-	-	**-**		-
Wykorzystanie/Rozwiązanie	-	-	(9,0)	(1)	(9,0)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2017	**-**	**-**	**-**		**-**
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2017	**86,1**	**21,1**	**10,4**		**117,6**
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2016	**197,9**	**36,3**	**18,8**		**253,0**
Zakup	-	0,2	7,0		7,2
Z rozliczenia aktywów niematerialnych w realizacji	7,6	0,9	(8,5)		-
Pozostałe	(0,2)	(0,3)	-		(0,5)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2016	**205,3**	**37,1**	**17,3**		**259,7**
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2016	**100,9**	**13,9**	**-**		**114,8**
Amortyzacja	10,4	1,2	-		11,6
Pozostałe	-	(0,1)	-		(0,1)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2016	**111,3**	**15,0**	**-**		**126,3**
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2016	**-**	**-**	**9,0**		**9,0**
Utworzenie	-	-	**-**		-
Wykorzystanie/Rozwiązanie	-	-	**-**		-
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2016	**-**	**-**	**9,0**		**9,0**
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2016	**94,0**	**22,1**	**8,3**		**124,4**

(1) Instalacje rafineryjne (bez wpływu na wynik).

Aktywa niematerialne segmentu produkcji i handlu obejmują licencje dotyczące procesów technologicznych, w tym licencje na korzystanie z rozwiązań technologicznych używanych w rafinerii, koncesje na wytwarzanie, magazynowanie oraz obrót paliwami, licencje na programy komputerowe, patenty, znaki towarowe oraz nabyte prawa do emisji dwutlenku węgla CO_2.

13.2 Aktywa trwałe segmentu wydobywczego

	Nota	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	**13.2.1**	**256,9**	**396,7**
Rzeczowe aktywa trwałe		52,2	55,7
Aktywa niematerialne		204,7	341,0
Aktywa produkcyjne związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	**13.2.2**	**2.103,4**	**2.098,2**
Rzeczowe aktywa trwałe		2.018,0	1.966,9
Aktywa niematerialne		85,4	131,3
Pozostałe aktywa trwałe segmentu wydobywczego	**13.2.3**	**348,7**	**376,9**
Rzeczowe aktywa trwałe		334,0	367,4
Aktywa niematerialne		14,7	9,5
Razem aktywa trwałe segmentu wydobywczego		**2.709,0**	**2.871,8**
w tym:			
Rzeczowe aktywa trwałe		2.404,2	2.390,0
Aktywa niematerialne		304,8	481,8

mln zł

13.2.1 Aktywa związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego

	Nota	Rzeczowe aktywa trwałe związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	Aktywa niematerialne związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Razem
		Polska	Polska	Norwegia	Litwa	
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2017		**167,6**	**9,3**	**429,7**	**10,6**	**617,2**
Zakup		20,2	4,4	32,8	-	57,4
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	(44,4)	(0,6)	(45,0)
Przeklasyfikowanie na aktywa związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego		-	-	(200,8) [2]	-	(200,8)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2017		**187,8**	**13,7**	**217,3**	**10,0**	**428,8**
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2017		**-**	**8,9**	**-**	**-**	**8,9**
Amortyzacja		-	0,5	-	-	0,5
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2017		**-**	**9,4**	**-**	**-**	**9,4**
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2017		**111,9**	**-**	**89,1**	**10,6**	**211,6**
Utworzenie	9.4	23,7 [1]	-	-	-	23,7
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	(7,3)	(0,6)	(7,9)
Przeklasyfikowanie na aktywa związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego		-	-	(64,9) [2]	-	(64,9)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2017		**135,6**	**-**	**16,9**	**10,0**	**162,5**
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2017		**52,2**	**4,3**	**200,4**	**-**	**256,9**

[1] Nakłady związane z poszukiwaniem i oceną zasobów obszaru Kamień Pomorski (w kwocie 23,7 mln zł).
[2] Licencje Utgard (dawniej Alfa Sentral) nabytych w ramach pakietu aktywów Sleipner w Norwegii.

mln zł

	Nota	Rzeczowe aktywa trwałe związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	Aktywa niematerialne związane z poszukiwaniem i oceną zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Razem
		Polska	Polska	Norwegia	Litwa	
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2016		**167,8**	**9,9**	**467,2**	**10,2**	**655,1**
Zakup		1,7	0,3	52,0 [2]	-	54,0
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	43,6	0,4	44,0
Spisanie nakładów związanych z zaniechaniem inwestycji	9.4	(1,9) [1]	(0,9) [1]	(133,1) [3]	-	(135,9)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2016		**167,6**	**9,3**	**429,7**	**10,6**	**617,2**
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2016		**-**	**8,0**	**-**	**-**	**8,0**
Amortyzacja		-	1,6	-	-	1,6
Spisanie nakładów związanych z zaniechaniem inwestycji	9.4	-	(0,7) [1]	-	-	(0,7)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2016		**-**	**8,9**	**-**	**-**	**8,9**
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2016		**49,0**	**0,2**	**125,5**	**10,2**	**184,9**
Utworzenie	9.4	64,8 [1]	-	73,4 [4]	-	138,2
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	10,9	0,4	11,3
Wykorzystanie/Rozwiązanie	9.4	(1,9) [1]	(0,2) [1]	(120,7) [3]	-	(122,8)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2016		**111,9**	**-**	**89,1**	**10,6**	**211,6**
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2016		**55,7**	**0,4**	**340,6**	**-**	**396,7**

[1] Nakłady związane z poszukiwaniem i oceną zasobów obszarów: Słupsk (decyzja o zaniechaniu inwestycji) oraz Gaz Południe (odpis nakładów na badania sejsmiczne w kwocie 64,8 mln zł).
[2] W tym nakłady na aktywa Sleipner (18,7 mln zł) oraz Heimdal (31,2 mln zł).
[3] Skapitalizowane nakłady związane z koncesjami PL643 oraz PL655 (wpływ na wynik Grupy w kwocie 12,3 mln zł).
[4] W tym aktywa związane ze złożem Utgard (dawniej Alfa Central) w kwocie 67,6 mln zł oraz koncesja PL797 w kwocie 5,8 mln zł.

Grupa zalicza rzeczowe aktywa trwałe do aktywów z tytułu poszukiwania i oceny zasobów mineralnych do czasu, gdy uzyska pewność technicznej wykonalności i ekonomicznej zasadności wydobywania odkrytych zasobów.

Informacja dotycząca utraty wartości aktywów pola gazowego Sleipner w Norwegii

Na dzień 31 grudnia 2017 roku, jak również na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa przeprowadziła test na utratę wartości będącego w fazie przygotowania do zagospodarowania złoża Utgard (dawniej Alfa Sentral). Test przeprowadzono z wykorzystaniem tych samych założeń, jak dla aktywów produkcyjnych związanych z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego, przyjmując iż:

- okres prognozy przepływów pieniężnych odpowiada okresowi planowanej eksploatacji,
- stopa dyskonta odpowiada średnioważonemu kosztowi kapitału i skalkulowana została na poziomie 8,17% (2016: 7,63%) po uwzględnieniu opodatkowania krańcową stopą opodatkowania 78% (obowiązującą w Norwegii),
- wolumeny produkcji i sprzedaży, poziom nakładów inwestycyjnych, poziom kosztów operacyjnych oraz kosztów likwidacji złoża zgodnie z prognozami operatora.

Na potrzeby szacunków testu na dzień 31 grudnia 2017 roku założenia były następujące:
- dla ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy):
  - na lata 2018 – 2022 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy,
  - od roku 2023 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2022 skorygowany o indeks inflacji.

- dla gazu ziemnego w p/th (pence/thermal units):
  - na lata 2018 – 2022 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy,
  - a od roku 2023 przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2022 skorygowany o indeks inflacji.

Na potrzeby szacunków testu na dzień 31 grudnia 2016 roku założenia były następujące:
- dla ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy):
  - na lata 2017 – 2019 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy,
  - od roku 2020 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2019 skorygowany o indeks inflacji.

- dla gazu ziemnego w p/th (pence/thermal units):
  - na lata 2017 – 2019 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy,
  - a od roku 2020 przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2019 skorygowany o indeks inflacji.

Przyjęty na potrzeby testu na utratę wartości kurs USD/NOK jest kursem skalkulowanym na podstawie krzywych forward.

Przeprowadzona weryfikacja wartości odzyskiwalnej na dzień 31 grudnia 2017 roku nie wykazała konieczności dokonania odpisu aktualizującego wartość tych aktywów.

Weryfikacja wartości odzyskiwalnej przeprowadzona na dzień 31 grudnia 2016 roku wykazała konieczność dokonania odpisu aktualizującego wartość tych aktywów w kwocie 67,6 mln zł (143,1 mln NOK), patrz nota 9.4.

W związku z dużą zmiennością rynku, w szczególności cen ropy naftowej i gazu ziemnego, istnieje możliwość wystąpienia racjonalnie uzasadnionych zmian przyjętych założeń, które mogą spowodować konieczność aktualizacji wartości bilansowej aktywów złoża Utgard. W celu określenia wpływu kluczowych czynników na wyniki testu przeprowadzono analizę wrażliwości przy następujących założeniach: cena ropy naftowej i gazu ziemnego +/- 15%, wolumen produkcji +/- 15%, kurs USD/NOK +/- 15% oraz stopy dyskonta +/- 0,5 p.p. Poniżej przedstawiono szacowane zmiany odnośnie poziomu odpisu aktualizującego na zmianę kluczowych założeń:

Czynnik	Zmiana	Wpływ na poziom odpisów aktualizujących w mln zł	
cena ropy naftowej i gazu ziemnego	+/- 15%	64,9	- 20,3
wolumen produkcji	+/- 15%	64,9	- 8,0
kurs USD/NOK	+/- 15%	64,9	- 11,8
stopa dyskonta	+/- 0,5 p.p.	-	4,9

w mln zł

13.2.2 Aktywa produkcyjne związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego

	Nota	Aktywa związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego				Razem
		Polska	Norwegia	Razem	Polska	Norwegia	Litwa	Razem	
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2017		**-**	**1.592,1**	**1.592,1**	**1.650,4**	**1.603,4**	**659,8**	**3.913,6**	**5.505,7**
Zakup		-	82,0 (1)	82,0	154,8 (2)	47,7	2,7	205,2	287,2
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	(224,4)	(224,4)	-	(208,1)	(37,8)	(245,9)	(470,3)
Szacunek kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego		-	-	-	6,6	(35,6)	-	(29,0)	(29,0)
Przeklasyfikowanie aktywów rafineryjnych i pozostałych na aktywa związane z zagospodarowaniem i wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego		-	-	-	0,1	-	-	0,1	0,1
Przeklasyfikowanie aktywów z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych		-	200,8 (3)	200,8	-	-	-	-	200,8
Koszty finansowania zewnętrznego		-	-	-	12,5	-	-	12,5	12,5
Spisanie nakładów w związku z zaniechaniem inwestycji		-	-	-	(0,5)	-	-	(0,5)	(0,5)
Pozostałe		-	-	-	-	-	1,7	1,7	1,7
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2017		**-**	**1.650,5**	**1.650,5**	**1.823,9**	**1.407,4**	**626,4**	**3.857,7**	**5.508,2**
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2017		-	**-**	**-**	**461,0**	**827,0**	**293,0**	**1.581,0**	**1.581,0**
Amortyzacja		-	-	-	38,4	206,4	18,2	263,0	263,0
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	-	-	(120,5)	(17,1)	(137,6)	(137,6)
Przeklasyfikowanie na aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego		-	-	-	0,1	-	-	0,1	0,1
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2017		**-**	**-**	**-**	**499,5**	**912,9**	**294,1**	**1.706,5**	**1.706,5**
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2017		**-**	**1.579,7**	**1.579,7**	**-**	**40,1**	**206,7**	**246,8**	**1.826,5**
Utworzenie	9.4	-	-	-	-	-	32,9	32,9	32,9
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	(208,4)	(208,4)	-	(5,2)	(12,4)	(17,6)	(226,0)
Przeklasyfikowanie aktywów z tytułu poszukiwań i oceny zasobów mineralnych		-	64,9 (3)	64,9	-	-	-	-	64,9
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2017		**-**	**1.436,2**	**1.436,2**	**-**	**34,9**	**227,2**	**262,1**	**1.698,3**
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2017		**-**	**214,3**	**214,3**	**1.324,4**	**459,6**	**105,1**	**1.889,1**	**2.103,4**

(1) Nakłady na aktywa YME (47,2 mln zł) oraz Sleipner (34,9 mln zł).
(2) Nakłady na złoże B8.
(3) Licencja Utgard (dawniej Alfa Sentral) nabytych w ramach pakietu aktywów Sleipner w Norwegii.

w mln zł

	Nota	Aktywa związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego			Aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego				Razem
		Polska	Norwegia	Razem	Polska	Norwegia	Litwa	Razem	
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2016		**-**	**1.452,4**	**1.452,4**	**1.384,7**	**1.497,2**	**636,1**	**3.518,0**	**4.970,4**
Zakup		-	12,0 (1)	12,0	213,2 (2)	46,3 (5)	0,1	259,6	271,6
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	127,7	127,7	-	146,4	24,3	170,7	298,4
Szacunek kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego		-	-	-	(2,9)	(87,9)	(0,4)	(91,2)	(91,2)
Przeklasyfikowanie na aktywa związane z wydobyciem ropy naftowej i gazu ziemnego		-	-	-	58,5 (3)	-	-	58,5	58,5
Spisanie nakładów w związku z zaniechaniem inwestycji		-	-	-	(3,3) (4)	-	-	(3,3)	(3,3)
Pozostałe		-	-	-	0,2	1,4	(0,3)	1,3	1,3
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2016		**-**	**1.592,1**	**1.592,1**	**1.650,4**	**1.603,4**	**659,8**	**3.913,6**	**5.505,7**
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2016		-	**-**	**-**	**398,4**	**310,3**	**258,1**	**966,8**	**966,8**
Amortyzacja		-	-	-	38,8	471,8	25,1	535,7	535,7
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	-	-	-	44,9	10,1	55,0	55,0
Przeklasyfikowanie na aktywa związane z wydobyciem ropy naftowej i gazu ziemnego		-	-	-	27,1 (3)	-	-	27,1	27,1
Spisanie nakładów w związku z zaniechaniem inwestycji		-	-	-	(3,3) (4)	-	-	(3,3)	(3,3)
Pozostałe		-	-	-	-	-	(0,3)	(0,3)	(0,3)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2016		**-**	**-**	**-**	**461,0**	**827,0**	**293,0**	**1.581,0**	**1.581,0**
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2016		**-**	**1.452,4**	**1.452,4**	**-**	**40,6**	**194,3**	**234,9**	**1.687,3**
Utworzenie	9,4	-	-	-	-	-	12,4 (7)	12,4	12,4
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	127,3	127,3	-	3,9	7,5	11,4	138,7
Wykorzystanie/Rozwiązanie		-	-	-	-	(4,4) (6)	(7,5) (8)	(11,9)	(11,9)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2016		**-**	**1.579,7**	**1.579,7**	**-**	**40,1**	**206,7**	**246,8**	**1.826,5**
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2016		**-**	**12,4**	**12,4**	**1.189,4**	**736,3**	**160,1**	**2.085,8**	**2.098,2**

(1) Nakłady na złoże YME.
(2) Nakłady na zagospodarowanie złoża B-8 w kwocie 212,4 mln oraz złoża B-3 w kwocie 0,8 mln zł.
(3) Podmorski gazociąg ze złoża B-3.
(4) Nakłady związane z obszarem Piła (bez wpływu na wynik Grupy).
(5) Nakłady na aktywa Sleipner (42,5 mln zł) oraz Heimdal (3,6 mln zł).
(6) Nakłady na aktywa Heimdal.
(7) Infrastruktura wydobywcza na złożach: Auksoras, Vėžaičiai, Kretinga, Ablinga oraz Liziai.
(8) Złoże Girkaliai.

Informacja na temat testów na utratę wartości aktywów złoża B-8 na Morzu Bałtyckim

W związku z aktualizacją budżetu i harmonogramu projektu oraz profilu produkcyjnego wydobycia ze złoża B8, na dzień 31 grudnia 2017 roku, jak również na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa przeprowadzała testy na utratę wartości aktywów związanych z tym złożem. Główne założenia przyjęte do ustalenia wartości odzyskiwalnej testowanych aktywów były następujące:

- okres prognozy przepływów pieniężnych odpowiada okresowi planowanej eksploatacji,
- stopa dyskonta odpowiada średnioważonemu kosztowi kapitału i skalkulowana została na poziomie 10,46% (2016: 10,07 %) po uwzględnieniu opodatkowania krańcową stopą opodatkowania 19%,
- wolumeny produkcji zgodne z aktualnymi prognozami z uwzględnieniem bieżącej informacji geologicznej,
- wolumeny sprzedaży, poziom nakładów inwestycyjnych, poziom kosztów operacyjnych oraz kosztów likwidacji złoża zgodnie z aktualnymi prognozami dotyczącymi złoża B-8.

Na potrzeby szacunków testu na dzień 31 grudnia 2017 roku przyjęto następujące założenia cenowe:
- dla ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy, ang. barrel of oil equivalent):

- na lata 2018 – 2022 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy,
- od roku 2023 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2022 skorygowany o indeks inflacji.

Na potrzeby szacunków testu na dzień 31 grudnia 2016 roku założenia były następujące:
- dla ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy, ang. barrel of oil equivalent):

- na lata 2017 – 2022 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy,
- od roku 2023 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2022 skorygowany o indeks inflacji.

Przeprowadzone testy aktywów związanych z zagospodarowaniem złoża B-8 nie wykazały konieczności rozpoznania odpisu aktualizującego, który miałby obniżyć ich wartość.

W związku z dużą zmiennością rynku, w szczególności cen ropy naftowej, istnieje możliwość wystąpienia racjonalnie uzasadnionych zmian przyjętych założeń, które mogą spowodować konieczność aktualizacji wartości bilansowej aktywów związanych z tym złożem. Z uwagi na powyższe Grupa wskazuje na szereg niepewności co do wysokości realizacji aktywów dotyczących między innymi:

- wahań rynkowych cen ropy naftowej,
- przyjętych szacunków nakładów inwestycyjnych dotyczących umów niezakontraktowanych,
- wartości zobowiązań rekultywacyjnych,
- zmienności kursów walut PLN/USD,
- stóp dyskontowych.

W celu określenia wpływu kluczowych czynników na wyniki testów, przeprowadzono analizę wrażliwości przy następujących założeniach: cena ropy naftowej i gazu ziemnego +/-15%, wolumen produkcji +/-15%, kurs USD/PLN +/-15%, stopa dyskonta +/- 0,5 p.p.

Szacowane zmiany na zmianę kluczowych założeń pozostają bez wpływu na poziom odpisów aktualizujących aktywów, związanych ze złożem B-8.

Informacja na temat realizacji projektu zagospodarowania złoża YME w Norwegii

W związku ze znaczącymi opóźnieniami w realizacji projektu YME, przekroczeniem zakładanych nakładów inwestycyjnych i wadliwością platformy MOPU (ang. Mobile Offshore Production Unit) przeznaczonej do eksploatacji złoża, Grupa dokonywała w poprzednich latach odpisów aktualizujących wartość aktywów YME aż do pełnego odpisania całości nakładów inwestycyjnych związanych z tym projektem w 2014 roku.

Dnia 22 sierpnia 2016 roku partnerzy YME zakończyli operacje usuwania wadliwej platformy MOPU ze złoża, na które partnerzy konsorcjum (Grupa posiada 20% udział w projekcie) pozyskali środki finansowe w ramach porozumienia zawartego z dostawcą platformy (patrz nota 25.1). Poziom spodziewanych, w większości już zakontraktowanych dalszych kosztów związanych z porozumieniem został odzwierciedlony w niniejszym sprawozdaniu finansowym poprzez zaktualizowanie stosownych rezerw według aktualnej najlepszej wiedzy Zarządu na dzień sporządzenia sprawozdania (patrz nota 25.1).

W ramach projektu zagospodarowania złoża YME, partnerzy koncesji w dniu 27 października 2017 roku zatwierdzili Plan Zagospodarowania Złoża (ang. Plan for Development and Operation). W dniu 19 grudnia 2017 roku Repsol Norge AS w imieniu partnerów na złożu YME złożył Plan Zagospodarowania Złoża do Ministerstwa Ropy i Energii Norwegii do zatwierdzenia. W listopadzie 2017 roku Repsol Norge AS działając jako operator koncesji i zagospodarowania złoża YME, zawarł umowę z firmą Maersk Drilling na dostawę platformy produkcyjno-wiertniczej „Mærsk Inspirer" do wykorzystania jako centrum produkcyjne na złożu YME. Planowana produkcja komercyjna węglowodorów z tego złoża planowana jest na przełom lat 2019 i 2020. Zasoby wydobywalne złoża YME przypadające w udziale Grupie to ok. 12-15 mln bbl ropy naftowej.

W ocenie Grupy, wartość wykazanej w niniejszym sprawozdaniu finansowym rezerwy na likwidację infrastruktury związanej ze złożem YME (patrz nota 25.1), odzwierciedla niezbędny poziom zaangażowania Grupy w fazie ewentualnej realizacji scenariusza pełnej likwidacji infrastruktury do 2032 roku. Jest to konsekwencja realizacji zrewidowanego planu zagospodarowania oraz planu likwidacji infrastruktury związanej ze złożem YME, przyjętych przez Konsorcjum głosami większości konsorcjantów i odzwierciedlonej w zatwierdzanym budżecie projektu, uwzględniając jednocześnie obniżenie szacunku kosztów likwidacji w latach 2028-2032, o część budżetu warunkowego w związku z rynkowym obniżeniem poziomu kosztów usług serwisowych dla tego typu prac w Norwegii na skutek spadków rynkowych cen węglowodorów i brakiem aktualnych prognoz mogących wskazywać na możliwość ich istotnych zmian w analizowanej przyszłości.

Informacja na temat testów na utratę wartości aktywów produkcyjnych morskiej kopalni gazu ziemnego i kondensatu Heimdal oraz aktywów pola gazowego Sleipner w Norwegii

Na dzień 31 grudnia 2017 roku, jak również na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa, przeprowadziła testy na utratę wartości. aktywów wydobywczych dla poszczególnych ośrodków generujących przepływy pieniężne ze złóż produkcyjnych obszaru Heimdal (Atla, Vale, Skirne, Heimdal) oraz obszaru Sleipner. Przeprowadzone testy nie wykazały konieczności rozpoznania odpisu aktualizującego, który miałby obniżyć ich wartość.

Norweskie aktywa produkcyjne testowano ustalając ich wartość odzyskiwalną na poziomie wartości użytkowej oszacowanej metodą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych.

Główne założenia przyjęte do ustalenia wartości odzyskiwanej były następujące:
- okres prognozy przepływów pieniężnych odpowiada okresowi planowanej eksploatacji,
- stopa dyskonta odpowiada średnioważonemu kosztowi kapitału i skalkulowana została na poziomie 8,17% (2016: 7,63%) po uwzględnieniu opodatkowania krańcową stopą opodatkowania 78% (obowiązującą w Norwegii),
- wolumeny produkcji i sprzedaży, poziom nakładów inwestycyjnych, poziom kosztów operacyjnych oraz kosztów likwidacji złoża zgodnie z prognozami operatorów danego złoża.

Na potrzeby testów przeprowadzonych na dzień 31 grudnia 2017 roku przyjęto następujące założenia cenowe:
- dla ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy):
  - na lata 2018 – 2022 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy,
  - od roku 2023 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2022 skorygowany o indeks inflacji;

- dla gazu ziemnego w USD/boe (za baryłkę ekwiwalentu ropy):
  - na lata 2018 – 2022 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy, a od roku 2023 przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2022 skorygowany o indeks inflacji.

Natomiast na potrzeby szacunków dla testów przeprowadzanych na dzień 31 grudnia 2016 roku założenia były następujące:
- dla ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy):
  - na lata 2017 – 2019 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy,
  - od roku 2020 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2019 skorygowany o indeks inflacji;

- dla gazu ziemnego w USD/boe (za baryłkę ekwiwalentu ropy):
  - na lata 2017 – 2019 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy, a od roku 2020 przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2019 skorygowany o indeks inflacji.

Przyjęty na potrzeby testów na utratę wartości kurs USD/NOK jest kursem na podstawie krzywych forward.

W związku z dużą zmiennością rynku, w szczególności cen ropy naftowej i gazu ziemnego, istnieje możliwość wystąpienia racjonalnie uzasadnionych zmian przyjętych założeń i zmiany te mogą spowodować konieczność aktualizacji wartości bilansowej aktywów LOTOS E&P Norge.

W celu określenia wpływu kluczowych czynników na wyniki testów przeprowadzono analizę wrażliwości przy następujących założeniach: cena ropy naftowej i gazu ziemnego +/- 15%, wolumen produkcji +/- 15%, kurs USD/NOK +/- 15% oraz stopa dyskonta +/- 0,5 p.p.

Poniżej przedstawiono szacowane zmiany poziomu potencjalnych odpisów aktualizujących testowane aktywa obszaru Heimdal i Sleipner na zmianę kluczowych założeń:

Czynnik	Zmiana	Wpływ na poziom odpisów aktualizujących w mln zł	
cena ropy naftowej i gazu ziemnego	+/- 15%	20,7	- 12,8
wolumen produkcji	+/- 15%	19,5	- 11,6
kurs USD/NOK	+/- 15%	20,4	- 12,5
stopa dyskonta	+/- 0,5 p.p.	-	4,9

Informacja na temat testów na utratę wartości lądowych kopalń węglowodorów na Litwie

W wyniku przeprowadzonych testów na utratę wartości złóż i infrastruktury wydobywczej na Litwie, na dzień 31 grudnia 2017 roku dokonano odpisu aktualizującego wartość nakładów związanych z koncesją Vezaiciai w wysokości 30,1 mln zł, aktywów produkcyjnych związanych ze złożem Girkaliai w wysokości 2,7 mln zł oraz Liziai w wysokości 0,1 mln zł. Na dzień 31 grudnia 2016 roku, dokonano odpisu aktualizującego wartość aktywów produkcyjnych związanych ze złożem Kretinga w wysokości 0,1 mln zł oraz odpisu z tytułu utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych infrastruktury wydobywczej związanej ze złożami: Auksoras, Vėžaičiai, Kretinga, Ablinga oraz Liziai w łącznej kwocie 12,3 mln zł, patrz nota 9.4.

Grupa ustala wartość odzyskiwalną testowanych aktywów na poziomie ich wartości użytkowej oszacowanej metodą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych.

Główne założenia przyjęte do ustalenia wartości odzyskiwanej testowanych aktywów na Litwie były następujące:
- okres prognozy przepływów pieniężnych odpowiada okresowi planowanej eksploatacji,
- stopa dyskonta odpowiada średnioważonemu kosztowi kapitału i skalkulowana została na poziomie 9,62% (2016: 9%),
- wolumeny produkcji zgodne z niezależnym raportem złożowym przygotowanym przez Miller & Lents z uwzględnieniem ostatniej aktualnej informacji geologicznej,
- poziom nakładów inwestycyjnych odpowiada prognozowanej wielkości produkcji.

Na potrzeby szacunków wykonanych w 2017 roku przyjęto następujące założenia cen ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy):
- na lata 2018 – 2022 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy,
- od roku 2023 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2022 skorygowany o indeks inflacji.

Założenia cen ropy naftowej w USD/bbl (za baryłkę ropy) na potrzeby szacunków na dzień 31 grudnia 2016 roku były następujące:

- na lata 2017 – 2022 na poziomie zgodnym z założeniami cenowymi dostępnych rynkowych scenariuszy,
- od roku 2023 ceny ropy naftowej przyjęto przy założeniu braku zmienności notowań w długim okresie kontynuując poziom zbliżony z rokiem 2022 skorygowany o indeks inflacji.

W związku z dużą zmiennością rynku, w szczególności cen ropy naftowej, istnieje możliwość wystąpienia racjonalnie uzasadnionych zmian przyjętych założeń i zmiany te mogą spowodować konieczność aktualizacji wartości bilansowej aktywów.

W celu określenia wpływu kluczowych czynników na wyniki testów przeprowadzono analizę wrażliwości przy następujących założeniach: cena ropy naftowej +/- 15%, wolumen produkcji +/- 15%, kurs USD/EUR +/- 15%, stopa dyskonta +/- 0,5 p.p.

Poniżej przedstawiono szacowane zmiany odnośnie poziomu odpisów aktualizujących wartość ww. aktywów litewskich na zmianę kluczowych założeń:

Czynnik	Zmiana	Wpływ na poziom odpisów aktualizujących w mln zł	
cena ropy naftowej i gazu ziemnego	+/- 15%	32,3	-32,6
wolumen produkcji	+/- 15%	26,0	-26,2
kurs USD/EUR	+/- 15%	24,0	-24,2
stopa dyskonta	+/- 0,5 p.p.	-2,9	2,9

Aktywa na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego

Grupa w ramach aktywów produkcyjnych związanych z wydobyciem i zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego wykazuje aktywa na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego amortyzowanych metodą naturalną. Aktywa te ujmowane są równolegle z tworzeniem i aktualizacją rezerw na likwidację kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego.

w mln zł

	Aktywa związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	Aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego				Razem
	Norwegia	Polska	Norwegia	Litwa	Razem	
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2017	**134,9**	**107,4**	**821,1**	**1,7**	**930,2**	**1.065,1**
Szacunek kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego	-	6,6	(35,7)	-	(29,1)	(29,1)
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	(17,4)	-	(103,8)	(0,1)	(103,9)	(121,3)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2017	**117,5**	**114,0**	**681,6**	**1,6**	**797,2**	**914,7**
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2017	**-**	**80,1**	**405,8**	**1,6**	**487,5**	**487,5**
Amortyzacja	-	1,2	100,0	-	101,2	101,2
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	(59,0)	-	(59,0)	(59,0)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2017	**-**	**81,3**	**446,8**	**1,6**	**529,7**	**529,7**
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2017	**134,9**	**-**	**33,1**	**-**	**33,1**	**168,0**
Utworzenie	-	-	-	-	-	-
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	(17,4)	-	(4,2)	(0,1)	(4,3)	(21,7)
Wykorzystanie/Rozwiązanie	-	-	-	-	-	-
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2017	**117,5**	**-**	**28,9**	**(0,1)**	**28,8**	**146,3**
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2017	**-**	**32,7**	**205,9**	**0,1**	**238,7**	**238,7**

	Aktywa związane z zagospodarowaniem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	Aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego				Razem
	Norwegia	Polska	Norwegia	Litwa	Razem	
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2016	**122,8**	**108,1**	**829,8**	**2,0**	**939,9**	**1.062,7**
Szacunek kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego	-	(2,9)	(87,9)	(0,4)	(91,2)	(91,2)
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	12,1	-	79,2	0,1	79,3	91,4
Przeklasyfikowanie na aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	-	2,2 [(1)]	-	-	2,2	2,2
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2016	**134,9**	**107,4**	**821,1**	**1,7**	**930,2**	**1.065,1**
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2016	**-**	**76,6**	**124,0**	**1,3**	**201,9**	**201,9**
Amortyzacja	-	1,3	261,6	0,2	263,1	263,1
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	20,2	0,1	20,3	20,3
Przeklasyfikowanie aktywów związanych z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	-	2,2 [(1)]	-	-	2,2	2,2
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2016	**-**	**80,1**	**405,8**	**1,6**	**487,5**	**487,5**
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2016	**122,8**	**-**	**32,0**	**-**	**32,0**	**154,8**
Utworzenie	-	-	-	-	-	-
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	12,1	-	3,1	-	3,1	15,2
Wykorzystanie/Rozwiązanie	-	-	(2,0)	-	(2,0)	(2,0)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2016	**134,9**	**-**	**33,1**	**-**	**33,1**	**168,0**
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2016	**-**	**27,3**	**382,2**	**0,1**	**409,6**	**409,6**

[(1)] Podmorski gazociąg ze złoża B-3.

w mln zł

13.2.3 Pozostałe aktywa trwałe segmentu wydobywczego

	Grunty	Budynki, budowle	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu, pozostałe	Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy	Aktywa niematerialne	Razem
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2017	**11,4**	**53,1**	**69,1**	**560,4**	**15,3**	**31,1**	**740,4**
Zakup	-	-	0,5	0,1	12,5	9,9	23,0
Z rozliczenia rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy	-	-	0,3	13,6	(13,9)	-	-
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	(2,0)	(30,5)	(0,2)	(3,2)	(35,9)
Przeklasyfikowanie aktywów rafineryjnych i pozostałych na aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	-	-	-	(0,1)	-	-	(0,1)
Pozostałe	-	-	0,9	-	-	-	0,9
Zbycie	-	-	(0,1)	(44,1)	(0,1)	-	(44,3)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2017	**11,4**	**53,1**	**68,7**	**499,4**	**13,6**	**37,8**	**684,0**
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2017	**4,2**	**20,0**	**39,1**	**272,8**	**-**	**21,6**	**357,7**
Amortyzacja	0,3	1,8	3,1	35,4	-	3,2	43,8
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	(1,5)	(25,9)	-	(1,7)	(29,1)
Przeklasyfikowanie aktywów rafineryjnych i pozostałych na aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	-	-	-	(0,1)	-	-	(0,1)
Zbycie	-	-	(0,1)	(39,7)	-	-	(39,8)
Pozostałe	-	-	-	0,3	-	-	0,3
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2017	**4,5**	**21,8**	**40,6**	**242,8**	**-**	**23,1**	**332,8**
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2017	**-**	**-**	**0,6**	**5,1**	**0,1**	**-**	**5,8**
Utworzenie	-	-	-	0,8	-	-	0,8
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	-	(0,5)	-	-	(0,5)
Wykorzystanie/Rozwiązanie	-	-	-	(3,5)	(0,1)	-	(3,6)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2017	**-**	**-**	**0,6**	**1,9**	**-**	**-**	**2,5**
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2017	**6,9**	**31,3**	**27,5**	**254,7**	**13,6**	**14,7**	**348,7**

w mln zł

	Grunty	Budynki, budowle	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu, pozostałe	Rzeczowe aktywa trwałe w toku budowy	Aktywa niematerialne	Razem
Wartość księgowa brutto 1 stycznia 2016	**11,4**	**96,3**	**84,6**	**539,1**	**15,1**	**29,5**	**776,0**
Zakup	-	-	0,3	11,6	12,3	0,2	24,4
Z rozliczenia rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy	-	-	0,1	10,6	(10,7)	-	-
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	0,1	0,7	12,8	-	1,7	15,3
Przeklasyfikowanie aktywów rafineryjnych i pozostałych na aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	-	(42,4) [(1)]	(16,1) [(1)]	-	-	-	(58,5)
Spisanie nakładów w związku z zaniechaniem inwestycji	-	-	-	-	-	-	-
Zbycie	-	-	(0,5)	(13,7)	-	(0,3)	(14,5)
Pozostałe	-	(0,9)	-	-	(1,4)	-	(2,3)
Wartość księgowa brutto 31 grudnia 2016	**11,4**	**53,1**	**69,1**	**560,4**	**15,3**	**31,1**	**740,4**
Skumulowane umorzenie 1 stycznia 2016	**3,9**	**34,4**	**45,5**	**235,1**	**-**	**16,6**	**335,5**
Amortyzacja	0,3	2,3	4,0	33,7	-	4,4	44,7
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	0,6	11,2	-	0,9	12,7
Przeklasyfikowanie aktywów rafineryjnych i pozostałych na aktywa związane z wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego	-	(16,5) [(1)]	(10,6) [(1)]	-	-	-	(27,1)
Zbycie	-	-	(0,4)	(7,2)	-	(0,3)	(7,9)
Pozostałe	-	(0,2)	-	-	-	-	(0,2)
Skumulowane umorzenie 31 grudnia 2016	**4,2**	**20,0**	**39,1**	**272,8**	**-**	**21,6**	**357,7**
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 1 stycznia 2016	**-**	**-**	**0,6**	**5,3**	**0,1**	**-**	**6,0**
Utworzenie	-	-	-	5,4 [(2)]	-	-	5,4
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	-	-	-	0,3	-	-	0,3
Wykorzystanie/Rozwiązanie	-	-	-	(5,9)	-	-	(5,9)
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości 31 grudnia 2016	**-**	**-**	**0,6**	**5,1**	**0,1**	**-**	**5,8**
Wartość księgowa netto 31 grudnia 2016	**7,2**	**33,1**	**29,4**	**282,5**	**15,2**	**9,5**	**376,9**

(1) Podmorski gazociąg ze złoża B-3.
(2) W tym statki w kwocie 5,3 mln zł, patrz nota 9.4.

Do pozostałych rzeczowych aktywów trwałych oraz aktywów niematerialnych segmentu wydobywczego należą między innymi statki oraz wielozadaniowa mobilna platforma wiertnicza.

13.3 Pozostałe informacje dotyczące rzeczowych aktywów trwałych oraz aktywów niematerialnych

	Rzeczowe aktywa trwałe użytkowane na podstawie leasingu finansowego	
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Wartość księgowa brutto	323,1	312,3
Skumulowane umorzenie	141,5	103,7
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości	-	0,8
Wartość księgowa netto	181,6	207,8

Grupa na podstawie umów leasingu finansowego użytkuje głównie aktywa związane z taborem kolejowym (segment produkcji i handlu), patrz też nota 22.4.

Alokacja amortyzacji	2017	2016
Koszt własny sprzedaży	716,6	936,3
Koszty sprzedaży	77,8	87,5
Koszty ogólnego zarządu	37,1	35,6
Zmiana stanu produktów oraz korekta kosztu własnego	12,8	8,5
Razem	**844,3**	**1.067,9**

W roku 2017 w wartości rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy oraz aktywów niematerialnych w realizacji Grupa aktywowała kwotę 49,8 mln zł kosztów finansowych (w roku 2016:4,8 mln zł), patrz noty 13.1.1 oraz 13.1.3. Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość aktywowanych kosztów finansowania rzeczowych aktywów trwałych w toku budowy, aktywów niematerialnych w realizacji oraz rzeczowych aktywów trwałych związanych z wydobyciem ropy naftowej i gazu ziemnego wynosiła 248,9 mln zł (31 grudnia 2016:13,1 mln zł).

Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość rzeczowych aktywów trwałych oraz aktywów niematerialnych stanowiących zabezpieczenie zobowiązań Grupy wynosiła 8.569,6 mln zł (31 grudnia 2016: 6.232,7 mln zł).

Na dzień 31 grudnia 2017 roku nie ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej przyszłe zobowiązania umowne Grupy dotyczące zakupów rzeczowych aktywów trwałych oraz aktywów niematerialnych wynosiły ogółem 395,0 mln zł (31 grudnia 2016: 1.366,7 mln zł). Zakontraktowane nakłady związane są między innymi z Projektem EFRA, zagospodarowaniem złoża B-8, przygotowaniem projektu technologicznego produkcji wysokojakościowych hydrokrakowanych baz olejowych, instalacją WOW oraz modernizacją instalacji odparafinowania rozpuszczalnikowego, a także modernizacją lokomotyw.

14. Wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności

Grupa posiada udziały we wspólnych przedsięwzięciach wycenianych metodą praw własności, do których należą:

- Umowa joint venture Grupy LOTOS S.A. z BP Europe SE na prowadzenie działalności w zakresie dostaw paliwa lotniczego przez spółkę LOTOS - Air BP Polska Sp. z o.o.
- Umowa współpracy spółek LOTOS Petrobaltic S.A. oraz CalEnergy Resources Poland Sp. z o.o. w zakresie zagospodarowania i eksploatacji złóż gazokondensatowych B-4 i B-6 na Morzu Bałtyckim realizowana poprzez spółki celowe Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k. oraz Baltic Gas Sp. z o.o. (Komplementariusz).
- Wspólne przedsięwzięcie w zakresie działalności poszukiwawczo-wydobywczej ropy naftowej na terytorium Litwy realizowane w formie spółki UAB Minijos Nafta.

	Siedziba	Przedmiot działalności	Procentowy udział Grupy we własności jednostek		Wartość bilansowa udziałów (w milionach złotych)	
			31 grudnia 2017	31 grudnia 2016	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Segment produkcji i handlu						
LOTOS - Air BP Polska Sp. z o.o.	Gdańsk	Handel paliwem lotniczym oraz usługi logistyczne	50,00%	50,00%	23,2	19,5
Segment wydobywczy						
Baltic Gas Sp. z o.o.	Gdańsk	Górnictwo ropy naftowej i gazu ziemnego (działalność usługowa wspomagająca eksploatację złóż ropy naftowej i gazu ziemnego)	49,99%	49,99%	-	-
Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k. (1)	Gdańsk	Górnictwo ropy naftowej i gazu ziemnego	44,78%	44,90%	83,3	78,6
UAB Minijos Nafta	Litwa, Gargždai	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej	49,99%	49,99%	-	-
Razem					**106,5**	**98,1**

(1) Udział we własności jednostki ustalono na podstawie wartości wkładów wniesionych przez poszczególnych wspólników do sumy wszystkich wkładów na dzień 31 grudnia 2017 roku:

- Baltic Gas Sp. z o.o. (Komplementariusz) 0,001% (31 grudnia 2016: 0,001%),
- LOTOS Petrobaltic S.A. (Komandytariusz) 44,786% (31 grudnia 2016: 44,908%),
- CalEnergy Resources Poland Sp. z o.o. („CalEnergy") (Komandytariusz) 55,214% (31 grudnia 2016: 55,091%).

Procentowy udział Grupy we własności jednostki Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp. k. pośrednio współkontrolowanej wynosi 44,78 % (31 grudnia 2016: 44,90 %).

W 2017 roku spółki: CalEnergy Resources Poland Sp. z o.o. i LOTOS Petrobaltic S.A. wniosły umówione wcześniej wkłady pieniężne do jednostki Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp. k., odpowiednio w kwotach: 7,1 mln zł i 5,4 mln zł, co wpłynęło na zmianę procentowego udziału Grupy we własności tej jednostki. Wydatki z tytułu wniesionych wkładów pieniężnych przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. Grupa wykazała w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych w pozycji Wniesienie wkładów pieniężnych – wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności.

w mln zł

	Udział Grupy w wynikach netto jednostek	
	2017	2016
Segment produkcji i handlu		
LOTOS - Air BP Polska Sp. z o.o.	3,7	3,3
Segment wydobywczy		
Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k. (1)	(0,5)	(0,4)
UAB Minijos Nafta	-	-
Razem	**3,2**	**2,9**

(1) W umowie spółki określono uczestniczenie wspólników w zyskach i stratach spółki Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k. w następujący sposób:
- Baltic Gas Sp. z o.o. posiada 0,001% udziału w zyskach i 100% w stratach,
- LOTOS Petrobaltic S.A. posiada 50,9995% udziału w zyskach
- CalEnergy posiada 48,9995% udziału w zyskach.

W związku z powyższym, w rozumieniu regulacji MSSF spółka Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k jest podmiotem współkontrolowanym (wspólne przedsięwzięcie wyceniane metodą praw własności zgodnie z MSSF 11) przez Grupę.

14.1 Skrócone informacje dotyczące wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności

Sprawozdanie z całkowitych dochodów	LOTOS – Air BP Polska Sp. z o.o.	Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k.	UAB Minijos Nafta
		2017	
Przychody ze sprzedaży	470,6	-	29,1
Koszt własny sprzedaży	(427,5)	(0,6)	(23,3)
Zysk/(Strata) na sprzedaży	**43,1**	**(0,6)**	**5,8**
Koszty sprzedaży	(32,1)	-	(0,7)
Koszty ogólnego zarządu	(4,1)	(0,4)	(4,0)
Pozostałe przychody i koszty (netto)	-	-	-
Zysk/(Strata) operacyjny/(a)	**6,9**	**(1,0)**	**1,1**
Przychody i koszty finansowe (netto)	2,3	-	(0,8)
Zysk/(Strata) przed opodatkowaniem	**9,2**	**(1,0)**	**0,3**
Podatek dochodowy	(1,8)	-	-
Zysk/(Strata) netto	**7,4**	**(1,0)**	**0,3**
Inne całkowite dochody/(straty) netto	-	-	-
Całkowite dochody/(straty) ogółem	**7,4**	**(1,0)**	**0,3**
Amortyzacja	(1,2)	(0,6)	(5,0)

Sprawozdanie z całkowitych dochodów	LOTOS – Air BP Polska Sp. z o.o.	Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k.	UAB Minijos Nafta
		2016	
Przychody ze sprzedaży	240,3	-	28,7
Koszt własny sprzedaży	(206,8)	(0,6)	(25,2)
Zysk/(Strata) na sprzedaży	**33,5**	**(0,6)**	**3,5**
Koszty sprzedaży	(20,5)	-	(0,9)
Koszty ogólnego zarządu	(4,3)	(0,3)	(4,8)
Pozostałe przychody i koszty (netto)	-	-	0,1
Zysk/(Strata) operacyjny/(a)	**8,7**	**(0,9)**	**(2,1)**
Przychody i koszty finansowe (netto)	(0,4)	-	(0,2)
Zysk/(Strata) przed opodatkowaniem	**8,3**	**(0,9)**	**(2,3)**
Podatek dochodowy	(1,6)	-	-
Zysk/(Strata) netto	**6,7**	**(0,9)**	**(2,3)**
Inne całkowite dochody/(straty) netto	-	-	-
Całkowite dochody/(straty) ogółem	**6,7**	**(0,9)**	**(2,3)**
Amortyzacja	(0,9)	(0,6)	(6,9)

w mln zł

Sprawozdanie z sytuacji finansowej	Nota	LOTOS – Air BP Polska Sp. z o.o.	Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k.	UAB Minijos Nafta
		31 grudnia 2017		
Aktywa trwałe		11,5	186,6	16,7
Aktywa obrotowe, w tym:		67,8	4,6	19,6
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty		19,4	3,2	10,6
Aktywa razem		**79,3**	**191,2**	**36,3**
Zobowiązania długoterminowe		4,5	-	14,3
Zobowiązania krótkoterminowe		41,4	4,7	4,9
Zobowiązania razem		**45,9**	**4,7**	**19,2**
Aktywa netto		**33,4**	**186,5**	**17,1**
		50,00%	*	49,99%
Udział w aktywach netto		16,7	83,3	8,5
Wycena do wartości godziwej		6,7 [(1)]	-	(8,5)
Eliminacja transakcji wewnątrzgrupowych		(0,2)	-	-
Udział we wspólnych przedsięwzięciach	14	**23,2**	**83,3**	**-**

Sprawozdanie z sytuacji finansowej	Nota	LOTOS – Air BP Polska Sp. z o.o.	Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k.	UAB Minijos Nafta
		31 grudnia 2016		
Aktywa trwałe		12,6	173,3	22,7
Aktywa obrotowe, w tym:		41,4	10,2	18,0
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty		16,2	8,7	10,1
Aktywa razem		**54,0**	**183,5**	**40,7**
Zobowiązania długoterminowe		5,5	-	16,6
Zobowiązania krótkoterminowe		22,6	8,5	4,1
Zobowiązania razem		**28,1**	**8,5**	**20,7**
Aktywa netto		**25,9**	**175,0**	**20,0**
		50,00%	*	49,99%
Udział w aktywach netto		13,0	78,6	10,0
Wycena do wartości godziwej		6,7 [(1)]	-	(10,0)
Eliminacja transakcji wewnątrzgrupowych		(0,2)	-	-
Udział we wspólnych przedsięwzięciach	14	**19,5**	**78,6**	**-**

* W rozumieniu regulacji MSSF spółka Baltic Gas Sp. z o.o. i wspólnicy sp.k jest podmiotem współkontrolowanym przez Grupę (wspólne przedsięwzięcie wyceniane metodą praw własności zgodnie z MSSF 11, patrz nota 14, powyżej).

[(1)] Kwota zysku z wyceny zachowanej inwestycji w poprzednio kontrolowanej przez Grupę jednostce do jej wartości godziwej na dzień utraty kontroli w wysokości 6.7 mln zł.

Informacje o transakcjach ze wspólnymi przedsięwzięciami, w których Grupa posiada udziały przedstawiono w nocie 30.1.

15. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe aktywa

	Nota	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Długoterminowe aktywa finansowe:		**293,2**	**307,0**
Należności z tytułu kaucji		18,0	17,0
Należności z tytułu leasingu finansowego	15.2	12,8	14,6
Fundusz likwidacji zakładu górniczego [1]		34,1	33,2
Środki pieniężne stanowiące zabezpieczenie zobowiązań umownych dotyczących przyszłej likwidacji aktywów		207,9	192,0
Depozyt zabezpieczający ICE Futures		-	19,6
Depozyty zabezpieczające związane z działalnością koncesjonowaną		10,6	20,7
Udziały		9,8	9,8
Pozostałe należności		-	0,1
Krótkoterminowe aktywa finansowe:		**2.843,4**	**2.569,6**
Należności z tytułu dostaw i usług		2.677,0	2.251,7
w tym od jednostek powiązanych	30.1	34,5	16,1
Należności z tytułu kaucji		26,3	14,6
Lokaty		37,0	189,2
Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME [2]		55,1	75,3
Rozliczenia z tytułu wspólnych działań (złoża norweskie) [3]		-	1,4
Depozyty zabezpieczające związane z korzystaniem z systemu dystrybucji i przesyłu paliwa gazowego		16,0	14,4
Należności z kart płatniczych (stacje paliw)		14,6	9,1
Należności z tytułu leasingu finansowego	15.2	7,1	7,1
Pozostałe należności		10,3	6,8
Aktywa finansowe		**3.136,6**	**2.876,6**
Długoterminowe aktywa niefinansowe:		**10,6**	**5,2**
Koszty finansowania zewnętrznego		6,1	-
Z tytułu zaliczek na bonusy		2,8	2,1
Pozostałe		1,7	3,1
Krótkoterminowe aktywa niefinansowe:		**222,3**	**259,3**
Należności z tytułu podatku od towarów i usług (VAT)		78,4	110,3
Ubezpieczenia majątkowe i inne		20,9	25,6
Rozliczenia z tytułu wspólnych działań (złoża norweskie) [3]		58,9	68,0
Akcyza od przesunięć międzymagazynowych		46,6	34,7
Zaliczki na dostawy i usługi		4,6	8,5
Przedpłaty na usługi informatyczne		5,3	5,4
Pozostałe		7,6	6,8
Aktywa niefinansowe		**232,9**	**264,5**
Razem		**3.369,5**	**3.141,1**
w tym:			
część długoterminowa		303,8	312,2
część krótkoterminowa:		3.065,7	2.828,9
- z tytułu dostaw i usług		2.677,0	2.251,7
- pozostałe		388,7	577,2

[1] Środki pieniężne gromadzone na koncie bankowym Funduszu likwidacji zakładu górniczego (tworzonego zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 1994 roku - Prawo Geologiczne i Górnicze oraz Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 24 czerwca 2002 roku) w celu pokrycia przyszłych kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej, patrz nota 29.1.

[2] Środki pieniężne ulokowane na wyodrębnionym rachunku escrow w wyniku zawarcia porozumienia między stronami zaangażowanymi w realizację projektu YME w Norwegii (porozumienie szerzej opisano w nocie 29.1).

[3] Należności spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS (GK LOTOS Petrobaltic S.A., segment wydobywczy) z tytułu wzajemnych rozliczeń pomiędzy operatorem a uczestnikami konsorcjum na poszczególnych złożach norweskich.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku na pozycję Lokaty składały się lokaty na zabezpieczenie spłaty odsetek od kredytów zaciągniętych na finansowanie Programu 10+ oraz na refinansowanie i finansowanie zapasów.

Okres spłaty należności z tytułu dostaw i usług związany z normalnym tokiem sprzedaży wynosi 7 - 35 dni.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku na należnościach ustanowiono cesję z tytułu zabezpieczenia zobowiązań Grupy w wysokości 44,7 mln zł (31 grudnia 2016: 23,3 mln zł).

Charakterystyka instrumentów finansowych została zaprezentowana w nocie 7.21. Cele oraz zasady zarządzania ryzykiem finansowym opisano w nocie 27.
Analiza wrażliwości aktywów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut została przedstawiona w nocie 27.3.1.
Analiza wrażliwości aktywów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami stóp procentowych została przedstawiona w nocie 27.4.1.
Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe aktywów finansowych została przedstawiona w nocie 27.6.

15.1 Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość należności

	2017	2016
Stan na początek okresu	**165,3**	**171,6**
Utworzenie	7,5	4,1
Wykorzystanie	(64,7)	(7,9)
Rozwiązanie	(3,9)	(2,5)
Stan na koniec okresu	**104,2**	**165,3**

Utworzenie i rozwiązanie odpisów aktualizujących wartość należności prezentowane jest w pozostałej działalności operacyjnej w zakresie należności głównych oraz w działalności finansowej w zakresie odsetek za nieterminową płatność. W sprawozdaniu z całkowitych dochodów odpisy z tytułu utraty wartości należności i ich odwrócenie prezentowane są przez Grupę jednostronnie (netto) w pozycjach: Pozostałe przychody/koszty (zgodnie z przyjętą polityką rachunkowości Grupa dokonuje kompensaty odpowiadających sobie tytułów pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych stosując regulacje MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych" pkt. 34 i pkt. 35).

Na pozycję Utworzenie składa się kwota 6,9 mln zł dotycząca należności głównych (w 2016 roku: 3,5 mln zł) oraz kwota 0,6 mln zł dotycząca odsetek (w 2016 roku: 0,5 mln zł).

Na pozycję Rozwiązanie składa się kwota 3,5 mln zł dotycząca należności głównych (w roku 2016: 1,9 mln zł) oraz kwota 0,4 mln zł dotycząca odsetek (w 2016 roku: 0,6 mln zł).

W roku 2017 utworzenie i rozwiązanie odpisu z tytułu utraty wartości należności głównych Grupa ujęła w pozostałych kosztach w kwocie 2 mln zł, na którą składały się kwoty: 5,5 mln zł z tytułu utworzenia odpisu oraz 3,5 mln z tytułu odwrócenia odpisu (patrz nota 9.4).

W roku 2016 utworzenie i rozwiązanie odpisu z tytułu utraty wartości należności głównych Grupa ujęła w pozostałych kosztach w kwocie 1,6 mln zł, na którą składały się kwoty: 3,5 mln zł z tytułu utworzenia odpisu oraz 1,9 mln zł z tytułu odwrócenia odpisu (patrz nota 9.4).

Analiza wiekowania należności przeterminowanych nieobjętych odpisem aktualizującym:	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Do 1 miesiąca	34,1	75,7
Od 1 do 3 miesięcy	1,9	1,2
Od 3 do 6 miesięcy	0,7	-
Od 6 miesięcy do 1 roku	0,2	-
Powyżej 1 roku	2,8	4,1
Razem	**39,7**	**81,0**

Należności przeterminowane nie zostały objęte odpisem aktualizującym ponieważ podlegają one zabezpieczeniu przed ryzykiem kredytowym w postaci hipoteki, zastawu, ubezpieczenia, gwarancji bankowej lub poręczenia.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku udział należności z tytułu dostaw i usług pięciu największych odbiorców Grupy na koniec okresu sprawozdawczego wynosił 48% (31 grudnia 2016: 32%) salda tych należności ogółem (indywidualnie od 0 do 25%). W ocenie Grupy, w odniesieniu do należności z tytułu dostaw i usług, z wyjątkiem należności od ww. odbiorców, nie występuje istotna koncentracja ryzyka kredytowego. Maksymalna ekspozycja Grupy na ryzyko kredytowe na dzień kończący okres sprawozdawczy jest najlepiej reprezentowana przez wartość księgową tych instrumentów.

15.2 Należności z tytułu leasingu finansowego

Grupa opracowała i wdrożyła System Partnerstwa Handlowego "Rodzina LOTOS", który określa sposób prowadzenia stacji paliw. Grupa zawarła umowy partnerstwa handlowego z podmiotami, nazywanymi Partnerami, prowadzącymi stacje paliw na własne ryzyko i rachunek. Należności z tytułu umów partnerskich dotyczą nakładów poniesionych na wizualizację na stacjach paliw, które zostały oddane do użytkowania na podstawie umów zawieranych na okres 5–10 lat.

	Minimalne opłaty leasingowe		Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Nie dłużej niż jeden rok	7,2	7,2	7,1	7,1
Od 1 roku do 5 lat	12,9	14,7	12,8	14,6
Razem	**20,1**	**21,9**	**19,9**	**21,7**
Minus niezrealizowane przychody finansowe	(0,2)	(0,2)	-	-
Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	**19,9**	**21,7**	**19,9**	**21,7**
w tym:				
część długoterminowa			12,8	14,6
część krótkoterminowa			7,1	7,1

16. Zapasy

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Wyroby gotowe	903,3	833,6
Półprodukty i produkty w toku	488,7	431,7
Towary	133,6	149,2
Materiały	2.034,0	1.919,1
Razem	**3.559,6**	**3.333,6**
w tym zapasy wycenione według:		
kosztu wytworzenia lub ceny nabycia	3.553,0	3.309,6
ceny sprzedaży netto możliwej do uzyskania	6,6	24,0

Zapasy wyceniane są według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia z uwzględnieniem odpisów aktualizujących tę wartość do poziomu ceny sprzedaży netto możliwej do realizacji pomniejszonej o koszty sprzedaży, jeśli cena ta jest niższa.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość zapasów stanowiących zabezpieczenie zobowiązań z tytułu kredytów wynosiła 3.165,9 mln zł (31 grudnia 2016: 2.801,2 mln zł).

16.1 Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość zapasów

	2017	2016
Stan na początek okresu	**2,1**	**267,7**
Utworzenie	11,4	18,6
Wykorzystanie	(0,1)	(1,3)
Rozwiązanie	(9,4)	(282,9)
Stan na koniec okresu	**4,0**	**2,1**

Efekt aktualizacji wartości zapasów prezentowany jest w koszcie własnym sprzedaży.

17. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty wykazane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	1.920,7	744,6
Kredyty w rachunku bieżącym	(0,1)	(13,8)
Razem środki pieniężne i ich ekwiwalenty wykazane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	1.920,6	730,8

Środki pieniężne w banku są oprocentowane według zmiennych stóp procentowych, których wysokość zależy od krótkoterminowych stóp procentowych na rynku międzybankowym. Lokaty krótkoterminowe są zakładane na różne okresy, od jednego dnia do jednego miesiąca, w zależności od aktualnego zapotrzebowania Grupy na środki pieniężne i są oprocentowane według ustalonych dla nich stóp procentowych.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Grupa dysponowała niewykorzystanymi przyznanymi środkami kredytowymi w wysokości 891,3 mln zł (31 grudnia 2016: 1.101,0 mln zł) związanymi z kredytami obrotowymi w odniesieniu do których wszystkie warunki zawieszające zostały spełnione.

Wartość środków pieniężnych na rachunkach bankowych, na których ustanowiono zabezpieczenie zobowiązań Grupy na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiła 302,2 mln zł (31 grudnia 2016: 45,4 mln zł).

18. Kapitał podstawowy

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Akcje serii A	78,7	78,7
Akcje serii B	35,0	35,0
Akcje serii C	16,2	16,2
Akcje serii D	55,0	55,0
Razem	**184,9**	**184,9**

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku kapitał podstawowy składał się z 184.873.362 akcji zwykłych o wartości nominalnej 1zł za każdą akcję mających pełne pokrycie w kapitale podstawowym. Jedna akcja jest równoważna pojedynczemu głosowi na Walnym Zgromadzeniu i posiada prawo do dywidendy.

19. Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji

Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku obejmuje nadwyżkę ceny emisyjnej akcji serii B, C i D nad ich wartością nominalną z uwzględnieniem kosztów bezpośrednio związanych z emisją akcji.

	Seria B	Seria C	Seria D	Razem
Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji	980,0	340,8	940,5	2.261,3
Koszty bezpośrednio związane z emisją akcji	(9,0)	(0,4)	(23,6)	(33,0)
Razem	**971,0**	**340,4**	**916,9**	**2.228,3**

20. Kapitał rezerwowy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych

Kapitał rezerwowy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych obejmuje zmiany wyceny kredytów w walutach obcych, wykorzystywanych jako instrumenty zabezpieczające do zabezpieczenia przepływów pieniężnych z tytułu sprzedaży denominowanej w USD, pomniejszone o wpływ odroczonego podatku dochodowego.

Zmiany wartości godziwej finansowych instrumentów pochodnych wyznaczonych do zabezpieczenia przepływów pieniężnych w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie ujmuje się w kapitale rezerwowym z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych, natomiast część nieefektywną zalicza się do przychodów/kosztów finansowych okresu sprawozdawczego.

	Nota	2017	2016
Stan na początek okresu		**(812,8)**	**(700,9)**
Wycena instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne:	26.2	725,4	(138,2)
- część skuteczna		724,7	(138,8)
- część nieskuteczna		0,7	0,6
Podatek dochodowy dotyczący wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne	10.1	(137,8)	26,3
Stan na koniec okresu		**(225,2)**	**(812,8)**

21. Zyski zatrzymane

Na zyski zatrzymane składają się kapitały tworzone i wykorzystywane według zasad określonych przepisami prawa i postanowieniami aktów założycielskich oraz wyniki bieżącego okresu sprawozdawczego.

Ponadto Grupa prezentuje w zyskach zatrzymanych zyski/straty aktuarialne z wyceny określonych świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia z uwzględnieniem efektu podatkowego, które w sprawozdaniu z całkowitych dochodów ujmowane są w pozycji Inne całkowite dochody/(straty) netto.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku w Grupie LOTOS S.A. wystąpiły ograniczenia do przekazywania funduszy w postaci dywidend, szerzej opisane w nocie 12.

21.1 Ograniczenia zdolności jednostek zależnych do przekazywania funduszy Jednostce Dominującej w postaci dywidend

W latach 2017 i 2016 w Grupie Kapitałowej LOTOS wystąpiły ograniczenia zdolności jednostek zależnych do przekazywania funduszy Grupie LOTOS S.A. w postaci dywidend, które wynikały z następujących okoliczności:

- Zapisy umów kredytowych ograniczają wartość nadwyżki gotówki wypracowanej w roku obrotowym przez spółkę LOTOS Paliwa Sp. z o.o. z przeznaczeniem na wypłatę dywidend od spełnienia określonych wskaźników.
- W spółce LOTOS Asfalt Sp. z o.o. występuje ograniczenie do wypłaty dywidend wynikające z zapisów umowy kredytowej na finansowanie Projektu EFRA, która dopuszcza wypłatę dywidendy nie wcześniej niż po dokonaniu spłaty pierwszej raty kredytu, przewidzianej na dzień 21 grudnia 2018 roku. Wypłata dywidendy z generowanych środków operacyjnych uzależniona jest od spełnienia ustalonych w umowie warunków, w tym wypracowania odpowiedniej nadwyżki pieniężnej oraz osiągnięcia określonych poziomów wskaźników finansowych.

Powyższe ograniczenia obowiązywały na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku, ponadto obowiązujący w spółce LOTOS Petrobaltic zakaz ogłoszenia, dokonania oraz wypłaty dywidendy przez spółkę przestał obowiązywać, w związku z dokonaniem wykupu całości obligacji.

22. Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego

	Nota	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Kredyty bankowe	22.1	3.903,0	5.082,9
Pożyczki	22.2	68,3	81,8
Obligacje	22.3	313,0	213,0
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	22.4	141,6	179,5
Razem		**4.425,9**	**5.557,2**
w tym:			
część długoterminowa		2.738,3	3.980,5
część krótkoterminowa		1.687,6	1.576,7

	2017	2016
Stan na początek okresu	**5.557,2**	**6.999,3**
Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek	925,8	380,5
Emisja obligacji	296,1	-
Wydatki z tytułu spłaty kredytów i pożyczek	(1.236,2)	(1.511,1)
Wykup obligacji	(160,2)	(19,2)
Płatności zobowiązań z tytułu leasingu finansowego	(36,8)	(31,2)
Zapłacone odsetki i prowizje	(203,3)	(203,7)
Naliczone odsetki i prowizje	204,7	186,1
Koszty rozliczane w czasie	13,6	(35,0)
Różnice kursowe	(906,7)	387,5
Zmiana stanu kredytów w rachunku bieżącym	(13,8)	(567,8)
Zmiana stanu lokat zabezpieczonych na spłatę odsetek oraz rat kapitałowych	(15,8)	(26,5)
Pozostałe	1,3	(1,7)
Stan na koniec okresu	**4.425,9**	**5.557,2**

22.1 Kredyty bankowe

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Celowe kredyty inwestycyjne	3.426,9	4.429,1
Kredyty obrotowe	139,4	161,8
Kredyt na refinansowanie i finansowanie zapasów	696,8	836,3
Środki zgromadzone na lokatach bankowych zabezpieczających spłatę odsetek oraz rat kapitałowych*	(360,1)	(344,3)
Razem	**3.903,0**	**5.082,9**
w tym:		
część długoterminowa	2.633,6	3.769,8
część krótkoterminowa	1.269,4	1.313,1

* Grupa LOTOS S.A zgodnie z MSR 32 kompensuje składnik aktywów finansowych (środki zabezpieczone na spłatę zobowiązań kredytowych) i zobowiązania finansowe z tytułu otrzymanych kredytów, gdyż posiada ważny tytuł prawny do dokonania kompensaty ujętych kwot oraz zamierza jednocześnie zrealizować składnik aktywów i wykonać zobowiązanie. Gromadzenie środków na spłatę zobowiązań kredytowych wynika wprost z ustaleń zawartych w dokumentacji kredytowej dotyczącej kredytów inwestycyjnych związanych z finansowaniem Programu 10+ oraz z kredytem na refinansowanie i finansowanie zapasów. Spółka jest zobowiązania do zabezpieczenia i utrzymywania środków na spłatę rat kapitałowych i odsetek przypadających do spłaty w okresie do 6 miesięcy. Prezentacja netto w sprawozdaniu z sytuacji finansowej służy odzwierciedleniu oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z rozliczenia dwóch lub więcej instrumentów finansowych.

Zabezpieczenie spłaty kredytów stanowią:

- pełnomocnictwo do dysponowania rachunkami bankowymi, weksle in blanco i gwarancje bankowe,
- zastawy rejestrowe na rachunkach bankowych, zapasach, ruchomościach istniejących oraz przyszłych, a także na udziałach spółek zależnych,
- hipoteka,
- przewłaszczenie rzeczowych aktywów trwałych,
- cesje z umów ubezpieczeniowych, w tym ubezpieczenia zapasów,
- cesja z umów na przechowywanie zapasów oraz cesja praw do odszkodowania od Skarbu Państwa w przypadku obowiązku sprzedaży zapasów obowiązkowych poniżej ich ceny rynkowej,
- cesje z umów licencyjnych, projektowych oraz umów sprzedaży produktów,
- cesja praw z kontraktów sprzedaży ropy naftowej,
- cesja praw z umowy pożyczki warunkowej,
- oświadczenie o poddaniu się egzekucji.

Kredyty bankowe według waluty finansowania

	Waluta kredytu udzielonego Grupie		
	USD	PLN	Razem
31 grudnia 2017	3.627,9	275,1	**3.903,0**
31 grudnia 2016	4.745,4	337,5	**5.082,9**

Oprocentowanie kredytów jest oparte o:

- dla kredytów zaciągniętych w USD - LIBOR USD 1M, 3M lub 6M w zależności od wybranego w danym momencie okresu odsetkowego,
- dla kredytów zaciągniętych w PLN – WIBOR ON, 1M lub 3M.

Marże bankowe dotyczące zaciągniętych kredytów mieszczą się w przedziale 0,85 pp. – 4,0 pp.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku efektywna stopa procentowa kredytów uwzględniająca fakt finansowania w USD kształtuje się na średnim poziomie około 3,50 % (31 grudnia 2016: 2,85 %). Efektywna stopa procentowa dla kredytów w PLN z wyłączeniem kredytów konsorcjalnych Jednostki Dominującej kształtuje się na średnim poziomie około 3,60 % (31 grudnia 2016: 3,55 %).

Analiza wrażliwości kredytów na ryzyko związane ze zmianami kursów walut oraz stóp procentowych została przedstawiona odpowiednio w notach 27.3.1 oraz 27.4.1. Analiza kontraktowych terminów zapadalności kredytów została przedstawiona w nocie 27.5.

W ramach kredytów inwestycyjnych oraz kredytu na refinansowanie i finansowanie zapasów Jednostka Dominująca zobowiązana jest do utrzymywania określonego w umowach poziomu wskaźnika Tangible Consolidated Net Worth (TCNW). Dodatkowo Spółka w ramach umowy kredytowej na refinansowanie i finansowanie zapasów zobowiązana jest do utrzymywania wartości wskaźnika finansowego określonego jako Loan to Pledged Inventory Value Ratio na poziomie nie wyższym niż określony umową kredytową. Spółka na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku spełniała opisane powyżej wytyczne.

Wpływy i wydatki z tytułu kredytów bankowych

Wpływy z tytułu zaciągniętych w 2017 roku kredytów bankowych Grupy wynosiły 925,8 mln zł (w 2016 roku: 379,3 mln zł), natomiast wydatki z tytułu spłaty kredytów wynosiły 1.223,4 mln zł (w 2016 roku: 1.499,5 mln zł). Powyższe kwoty zostały zaprezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych z działalności finansowej odpowiednio w pozycjach: Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów oraz Wydatki z tytułu spłaty kredytów.

Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów w 2017 roku dotyczyły:

- kredytów inwestycyjnych związanych z finansowaniem Projektu EFRA (625,1 mln zł),
- kredytów obrotowych spółki LOTOS Asfalt Sp. o.o. (139,4 mln zł),
- kredytów obrotowych spółki AB LOTOS Geonafta (161,3 mln zł).

Wydatki z tytułu spłaty kredytów w 2017 roku dotyczyły głównie:

- kredytów inwestycyjnych Jednostki Dominującej związanych z finansowaniem Projektu 10+ (807,1 mln zł),
- kredytów obrotowych spółki LOTOS Asfalt Sp. z o.o. (102,5 mln zł),
- kredytów inwestycyjnych spółki LOTOS Paliwa Sp. z o.o. na refinansowanie i finansowanie zakupu stacji paliw (33,7 mln zł),
- kredytów spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS (96,8 mln zł),
- kredytów spółki AB LOTOS Geonafta (167 mln zł),
- kredytu inwestycyjnego spółki SPV Baltic Sp. z o.o. na zakup wielozadaniowej platformy spółki (11,2 mln zł).

W 2017 oraz 2016 roku nie wystąpiły sytuacje braku spłaty kredytów.

W związku z niespełnieniem jednego z kowenantów związanych z umową kredytu inwestycyjnego zawartą przez spółkę SPV Baltic Sp. z o.o. z bankiem PKO BP, część długoterminowa zobowiązań z tytułu tego kredytu w wysokości 51,1 mln zł zaprezentowana została w zobowiązaniach krótkoterminowych. Na dzień 31 grudnia 2017 roku zobowiązania te nie zostały postawione przez bank w stan wymagalności. Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego Spółka dysponuje pismem o nieskorzystaniu przez bank z prawa do traktowania naruszenia wskaźnika jako przypadku naruszenia umowy.

Ponadto niespełniony został jeden z kowenantów związanych z umowami kredytowymi spółki AB LOTOS Geonafta, w związku z tym długoterminowa część zobowiązań z tytułu tych kredytów w wysokości 8,5 mln zł zaprezentowana została w zobowiązaniach krótkoterminowych. Na dzień 31 grudnia 2017 roku zobowiązania te nie zostały postawione przez bank w stan wymagalności. Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego Spółka dysponuje pismem o nieskorzystaniu przez bank z prawa do traktowania naruszenia wskaźnika jako przypadku naruszenia umowy.

Dodatkowe informacje na temat kredytów bankowych Grupy zostały zaprezentowane w Sprawozdaniu Zarządu z działalności Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej za rok 2017.

22.2 Pożyczki

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW)	5,2	7,7
Agencja Rozwoju Przemysłu S.A.	63,1	74,1
Razem	**68,3**	**81,8**
w tym:		
część długoterminowa	4,4	69,3
część krótkoterminowa	63,9	12,5

Pożyczka udzielona przez Agencję Rozwoju Przemysłu S.A. przeznaczona była na sfinansowanie zakupu platformy wiertniczej, natomiast pozostałe pożyczki dotyczyły dofinansowania modernizacji lokomotyw oraz oczyszczalni cystern, a także modernizacji instalacji odpylania spalin w elektrociepłowni.

Zabezpieczenie spłaty pożyczek stanowią:
- zastaw rejestrowy na aktywach,
- zastaw rejestrowy i finansowy na udziałach,
- cesja praw z polis ubezpieczeniowych i umów sprzedaży
- przelew wierzytelności z rachunków bankowych,
- weksle in blanco oraz oświadczenie o poddaniu się egzekucji,
- poręczenia udzielone przez spółki Grupy.

Walutą pożyczek jest PLN. Oprocentowanie pożyczek oparte jest o 1M WIBOR lub stopę redyskonta weksli.

Na dzień 31 grudnia 2017 efektywna stopa procentowa pożyczek kształtowała się na średnim poziomie około 4,61% (31 grudnia 2016: 4,56%).

Analiza wrażliwości pożyczek na ryzyko związane ze zmianami stóp procentowych została przedstawiona w nocie 27.4.1.
Analiza kontraktowych terminów zapadalności pożyczek została przedstawiona w nocie 27.5.

Wpływy i wydatki z tytułu pożyczek

W 2017 Grupa nie zaciągała pożyczek (w 2016 roku: 1,2 mln zł), natomiast wydatki z tytułu spłaty pożyczek wyniosły 12,8 mln zł (w 2016 roku: 11,6 mln zł). Powyższe kwoty zostały zaprezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych z działalności finansowej odpowiednio w pozycjach: Wpływy z tytułu zaciągniętych pożyczek oraz Wydatki z tytułu spłaty pożyczek.

W związku z niespełnieniem jednego z kowenantów związanych z umową pożyczki zawartą przez spółkę SPV Baltic Sp. z o.o. z Agencją Rozwoju Przemysłu, część długoterminowa zobowiązań z tytułu tej pożyczki w wysokości 51,1 mln zł zaprezentowana została w zobowiązaniach krótkoterminowych. Na dzień 31 grudnia 2017 roku zobowiązania te nie zostały postawione w stan wymagalności. Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego Spółka dysponuje pismem o nieskorzystaniu przez Agencję z prawa do traktowania naruszenia wskaźnika jako przypadku naruszenia umowy.

22.3 Obligacje

W 2013 roku spółka LOTOS Petrobaltic S.A. (segment wydobywczy) dokonała emisji obligacji średnioterminowych na podstawie umowy zawartej z Bankiem Pekao S.A. w dniu 29 października 2013 roku. Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość zobowiązania z tytułu wyemitowanych przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. obligacji, bez uwzględnienia wydatków związanych z emisją wynosi 111,7 mln zł (31 grudnia 2016: 213,0 mln zł).

Zabezpieczenie programu obligacji stanowią:
- umowa cesji,
- pełnomocnictwo do rachunków bankowych,
- weksel własny in blanco,
- oświadczenie o dobrowolnym poddaniu się egzekucji,
- hipoteka,
- przelew wierzytelności z umów ubezpieczenia majątkowego oraz umów na świadczenie usług platformy wiertniczej.

W roku 2016 spółka celowa B8 Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Baltic S.K.A. (segment wydobywczy) zawarła z Bankiem Gospodarstwa Krajowego oraz Polskim Funduszem Rozwoju S.A. (Fundusz Inwestycji Infrastrukturalnych – Dłużny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych) umowy dotyczące finansowania zagospodarowania złoża ropy naftowej B8 na Morzu Bałtyckim, w tym umowy dotyczące programu emisji obligacji senioralnych oraz programu emisji obligacji podporządkowanych. Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość zobowiązania z tytułu wyemitowanych przez spółkę B8 Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Baltic S.K.A. obligacji, bez uwzględnienia wydatków związanych z emisją wynosi 201,3 mln zł. Na dzień 31 grudnia 2017 roku w związku z naruszeniem warunków emisji istniały podstawy do skorzystania z opcji wcześniejszego wykupu obligacji przez PFR i BGK. Do dnia sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego podmioty finansujące nie poinformowały Grupy o zamiarze skorzystania z tej opcji. Data wykupu wszystkich obligacji wyemitowanych w ramach programu, zgodnie z podpisanymi aneksami zmieniającymi terminy wykupu, przypada do 31 marca 2018 roku.

Zabezpieczenie powyższych umów stanowią:

- zastawy na akcjach i udziałach,
- zastaw na rachunkach bankowych,
- zastaw na wierzytelnościach,
- zastaw na aktywach.

Wpływy i wydatki z tytułu obligacji

W dniu 15 lutego 2017 roku, Grupa otrzymała potwierdzenie wypełnienia warunków zawieszających uruchomienie finansowania określonych w powyższych umowach programów obligacji senioralnych dotyczących finansowania zagospodarowania złoża B8 . W dniu 1 marca 2017 roku nastąpiła emisja I transzy obligacji, z której wpływy zaprezentowane zostały przez Grupę w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych z działalności finansowej w pozycji Emisja obligacji w kwocie 296,1 mln zł.

Ponadto w 2017 roku dokonano częściowego wykupu obligacji wyemitowanych przez spółki z segmentu wydobywczego w ramach ww. umów. Wydatki z tego tytułu w wysokości 160,2 mln zł zostały zaprezentowane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych z działalności finansowej Grupy w pozycji Wykup obligacji (w 2016 roku: 19,2 mln zł).

Analiza wrażliwości obligacji na ryzyko związane ze zmianami kursów walut oraz stóp procentowych została przedstawiona odpowiednio w notach 27.3.1 oraz 27.4.1, natomiast analiza kontraktowych terminów zapadalności w nocie 27.5

22.4 Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego

	Minimalne opłaty leasingowe		Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Nie dłużej niż jeden rok	57,4	57,8	41,3	38,1
Od 1 roku do 5 lat	121,6	173,7	100,3	137,3
Powyżej 5 lat	-	4,3	-	4,1
Razem	**179,0**	**235,8**	**141,6**	**179,5**
Minus koszty finansowe	(37,4)	(56,3)	-	-
Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	**141,6**	**179,5**	**141,6**	**179,5**
w tym:				
część długoterminowa			100,3	141,4
część krótkoterminowa			41,3	38,1

Na podstawie umów leasingu finansowego Grupa użytkuje głównie aktywa związane z taborem kolejowym.

Analiza wrażliwości zobowiązań z tytułu leasingu finansowego na ryzyko związane ze zmianami kursów walut oraz stóp procentowych została przedstawiona odpowiednio w notach 27.3.1 oraz 27.4.1, natomiast analiza wymagalności w nocie 27.5.

22.4.1 Nieujęte zobowiązania wynikające z zawartych umów leasingu operacyjnego

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku przyszłe minimalne opłaty z tytułu umów nieodwoływalnego leasingu operacyjnego przedstawiały się następująco:

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Nie dłużej niż jeden rok	100,6	110,5
Od 1 roku do 5 lat	233,2	339,4
Powyżej 5 lat	-	3,8
Razem	**333,8**	**453,7**

Na podstawie umów leasingu operacyjnego Grupa użytkuje głównie aktywa związane z taborem kolejowym.

23. Pochodne instrumenty finansowe

	Nota	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Długoterminowe aktywa finansowe:		**2,7**	**20,9**
Swap towarowy (surowce i produkty naftowe)		0,7	17,2
Swap procentowy (IRS)		2,0	3,7
Krótkoterminowe aktywa finansowe:		**161,8**	**80,0**
Swap towarowy (surowce i produkty naftowe)		34,0	41,5
Forwardy i spoty walutowe		13,1	8,7
Swap procentowy (IRS)		7,3	-
Opcje		-	0,4
Swap walutowy		107,4	29,4
Aktywa finansowe	**26.1**	**164,5**	**100,9**
Długoterminowe zobowiązania finansowe:		**6,7**	**36,3**
Swap towarowy (surowce i produkty naftowe)		0,1	2,2
Forwardy i spoty walutowe		-	2,8
Swap procentowy (IRS)		6,6	31,3
Krótkoterminowe zobowiązania finansowe:		**72,7**	**172,9**
Swap towarowy (surowce i produkty naftowe)		3,7	16,2
Forwardy i spoty walutowe		9,5	98,8
Swap procentowy (IRS)		21,2	23,8
Swap walutowy		38,3	34,1
Zobowiązania finansowe	**26.1**	**79,4**	**209,2**

Charakterystyka pochodnych instrumentów finansowych została zaprezentowana w nocie 7.23. Cele oraz zasady zarządzania ryzykiem finansowym opisano w nocie 27. Klasyfikacja pochodnych instrumentów finansowych według poziomów hierarchii wartości godziwej została przedstawiona w nocie 23.1.

Analiza wrażliwości pochodnych instrumentów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami cen surowców i produktów naftowych została przedstawiona w nocie 27.1.1

Analiza wrażliwości pochodnych instrumentów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut została przedstawiona w nocie 27.3.1

Analiza wrażliwości pochodnych instrumentów finansowych na ryzyko rynkowe związane ze zmianami stóp procentowych została przedstawiona w nocie 27.4.1.

Analiza kontraktowych terminów zapadalności pochodnych instrumentów finansowych została przedstawiona w nocie 27.5.
Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe pochodnych instrumentów finansowych (aktywa finansowe) została przedstawiona w nocie 27.6.

23.1 Hierarchia wartości godziwej

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
	Poziom 2	
Aktywa finansowe		
Swap towarowy	34,7	58,7
Opcje towarowe	-	0,4
Forwardy i spoty walutowe	13,1	8,7
Swap procentowy (IRS)	9,3	3,7
Swap walutowy	107,4	29,4
Razem	**164,5**	**100,9**
Zobowiązania finansowe		
Swap towarowy	3,8	18,4
Forwardy i spoty walutowe	9,5	101,6
Swap procentowy (IRS)	27,8	55,1
Swap walutowy	38,3	34,1
Razem	**79,4**	**209,2**

24. Świadczenia pracownicze

	Nota	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Długoterminowe zobowiązania	**24.1**	**169,3**	**168,5**
Świadczenia po okresie zatrudnienia	24.1	41,8	40,2
Nagrody jubileuszowe i pozostałe świadczenia	24.1	127,5	128,3
Krótkoterminowe zobowiązania	**24.1**	**145,3**	**135,6**
Świadczenia po okresie zatrudnienia	24.1	8,2	7,1
Nagrody jubileuszowe i pozostałe świadczenia	24.1	13,0	14,2
Zobowiązania z tytułu premii, nagród i niewykorzystanych urlopów		93,5	85,2
Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń		30,6	29,1
Razem		**314,6**	**304,1**

24.1 Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia

Grupa wypłaca pracownikom przechodzącym na emerytury kwoty świadczeń po okresie zatrudnienia zgodnie z zakładowymi systemami wynagradzania. Nagrody jubileuszowe są wypłacane pracownikom po przepracowaniu określonej liczby lat. W związku z tym Grupa na podstawie wyceny dokonanej przez profesjonalne firmy aktuarialne lub na podstawie własnych szacunków ujmuje zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia na poziomie wartości bieżących. Kwotę tych zobowiązań oraz uzgodnienie przedstawiające zmiany stanu w ciągu okresu sprawozdawczego przedstawiono w poniższej tabeli:

	Nota	Świadczenia po okresie zatrudnienia	Nagrody jubileuszowe i pozostałe świadczenia	Razem
1 stycznia 2017		**45,3**	**142,5**	**187,8**
Koszty bieżącego zatrudnienia	24.2	2,6	10,8	13,4
Koszty dyskonta	24.2; 9.6	1,3	4,5	5,8
Wypłacone świadczenia		(2,5)	(13,1)	(15,6)
(Zyski)/Straty aktuarialne wykazane w wyniku	24.2	-	(4,2)	(4,2)
(Zyski)/Straty aktuarialne wykazane w innych całkowitych dochodach	24.2	(0,3)	-	(0,3)
31 grudnia 2017		**46,4**	**140,5**	**186,9**
w tym:				
część długoterminowa		38,5	127,5	166,0
część krótkoterminowa		7,9	13,0	20,9
Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia w spółkach zagranicznych [1]		3,6	-	3,6
31 grudnia 2017		**50,0**	**140,5**	**190,5**
w tym:				
część długoterminowa		41,8	127,5	169,3
część krótkoterminowa		8,2	13,0	21,2

	Nota	Świadczenia po okresie zatrudnienia	Nagrody jubileuszowe i pozostałe świadczenia	Razem
1 stycznia 2016		**40,5**	**156,0**	**196,5**
Koszty bieżącego zatrudnienia	24.2	2,4	12,1	14,5
Koszty dyskonta	24.2; 9.6	1,0	4,1	5,1
Koszty przeszłego zatrudnienia	24.2	5,7	(15,9)	(10,2)
Wypłacone świadczenia		(2,1)	(11,8)	(13,9)
(Zyski)/Straty aktuarialne wykazane w wyniku	24.2	-	(2,0)	(2,0)
(Zyski)/Straty aktuarialne wykazane w innych całkowitych dochodach	24.2	(2,2)	-	(2,2)
31 grudnia 2016		**45,3**	**142,5**	**187,8**
w tym:				
część długoterminowa		38,5	128,3	166,8
część krótkoterminowa		6,8	14,2	21,0
Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia w spółkach zagranicznych [1]		2,0	-	2,0
31 grudnia 2016		**47,3**	**142,5**	**189,8**
w tym:				
część długoterminowa		40,2	128,3	168,5
część krótkoterminowa		7,1	14,2	21,3

[1] Ze względu na odmienny charakter programów emerytalnych w należących do Grupy spółkach zagranicznych: LOTOS Exploration and Production Norge AS oraz spółkach z GK AB LOTOS Geonafta. a także z uwagi na ich nieistotny wpływ na sumę zobowiązań z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia. zobowiązania tych spółek zostały zaprezentowane odrębnie w pozycji Zobowiązania z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia w spółkach zagranicznych.

24.2 Łączna kwota kosztów ujętych w wyniku finansowym z tytułu przyszłych wypłat świadczeń pracowniczych

	Nota	2017	2016
Pozycje ujęte w wyniku:		**15,1**	**10,6**
Koszty nagród jubileuszowych, świadczeń emerytalnych i innych świadczeń po okresie zatrudnienia:	9.2	9,3	5,5
- koszty bieżącego zatrudnienia	24.1	13,4	14,5
- koszty przeszłego zatrudnienia	24.1	-	(10,2)
- efekt spółek zagranicznych		0,1	3,2
- (zyski)/straty aktuarialne	24.1	(4,2)	(2,0)
Koszty dyskonta	24.1; 9.6	5,8	5,1
Pozycje ujęte w innych całkowitych dochodach:		**1,5**	**(2,0)**
(Zyski)/Straty aktuarialne	24.1	(0,3)	(2,2)
Efekt spółek zagranicznych		1,8	0,2
Całkowite dochody ogółem		**16,6**	**8,6**

24.3 Założenia aktuarialne

Główne założenia przyjęte przez aktuariusza	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Stopa dyskontowa (%)	3,30%	3,50%
Przewidywany wskaźnik inflacji (%)	2,50%	2,50%
Wskaźnik rotacji pracowników (%)	2,41%	2,33%
Przewidywana stopa wzrostu wynagrodzeń w kolejnym roku (%)	0,00%	2,00%
Przewidywana stopa wzrostu wynagrodzeń w latach następnych (%)	2,50%	2,50%

- Prawdopodobieństwo odejść pracowników przyjęto na podstawie danych historycznych dotyczących rotacji zatrudnienia w Grupie oraz danych statystycznych dotyczących odejść pracowniczych w branży. Wskaźniki rotacji przyjęte przez aktuariusza zostały ustalone w podziale na mężczyzn i kobiety oraz na 9 kategorii wiekowych. Obecnie, wskaźnik rotacji pracowników jest prezentowany w wartości uśrednionej.
- Umieralność i prawdopodobieństwo dożycia przyjęto zgodnie z Tablicami Trwania Życia 2016, publikowanymi przez Główny Urząd Statystyczny, przyjmując, że populacja zatrudnionych w Spółce odpowiada średniej dla Polski pod względem umieralności (31 grudnia 2016: Tablicami Trwania Życia 2015).
- Przyjęto normalny tryb przechodzenia pracowników na emeryturę według szczegółowych zasad zawartych w ustawie emerytalnej, z wyjątkiem tych zatrudnionych, którzy wg informacji dostarczonych przez spółkę spełnią warunki wymagane do przejścia na wcześniejszą emeryturę.
- Na podstawie historycznych danych, przyjęto że statystycznie 60% odpraw pośmiertnych wypłacane jest w wysokości połowy pełnej kwoty.
- Do dyskontowania przyszłych wypłat świadczeń przyjęto stopę dyskontową w wysokości 3,3%, tj. zgodnie z założeniem zdefiniowanym na poziomie korporacyjnym (31 grudnia 2016: 3,5%, tj. zgodnie z założeniem zdefiniowanym na poziomie korporacyjnym).

24.4 Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy

Koszty świadczeń z tytułu rozwiązania stosunku pracy oraz odszkodowania z tytułu zakazu konkurencji w 2017 roku wynosiły łącznie 8,5 mln zł (w 2016 roku: 5,0 mln zł).

Wartość rezerw na koszty świadczeń z tytułu rozwiązania stosunku pracy w 2017 roku wynosiła łącznie 0,4 mln zł (w 2016 roku: 0,4 mln zł).

24.5 Analiza wrażliwości

Poniższa tabela przedstawia wyniki kalkulacji przy zmienionych podstawowych założeniach aktuarialnych: stopy wzrostu wynagrodzeń oraz stopy dyskonta finansowego:

Saldo początkowe zobowiązania

Stopa wzrostu wynagrodzeń	Stopa dyskonta finansowego	Nagrody jubileuszowe	Odprawy emerytalno-rentowe	Odprawy pośmiertne	Fundusz socjalny	Razem[1]
bazowa	bazowa	129,5	41,0	7,6	10,0	188,1
bazowa + 1%	bazowa	140,3	45,1	8,3	11,9	205,6
bazowa - 1%	bazowa	120,2	37,5	7,0	8,5	173,2
bazowa	bazowa + 0,5%	124,2	39,0	7,2	9,2	179,6
bazowa	bazowa - 0,5%	135,4	43,1	8,0	10,9	197,4

[1] Ze względu na odmienny charakter programów emerytalnych w należących do Grupy spółkach zagranicznych: LOTOS Exploration and Production Norge AS oraz spółkach z GK AB LOTOS Geonafta, a także z uwagi na ich nieistotny wpływ na sumę zobowiązań z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia, zobowiązania tych spółek nie zostały uwzględnione w powyższej analizie.

Poniższe tabele przedstawiają wyniki kalkulacji przy zmienionych podstawowych założeniach aktuarialnych: stopy wzrostu wynagrodzeń i składek na opiekę medyczną oraz stopy dyskonta finansowego:

Prognozowane na rok 2018 koszty bieżącego zatrudnienia

Stopa wzrostu wynagrodzeń	Stopa dyskonta finansowego	Nagrody jubileuszowe	Odprawy emerytalno-rentowe	Odprawy pośmiertne	Fundusz socjalny	Razem[1]
bazowa	bazowa	10,2	2,3	0,6	0,4	13,5
bazowa + 1%	bazowa	11,4	2,6	0,7	0,6	15,3
bazowa - 1%	bazowa	9,2	2,0	0,6	0,3	12,1
bazowa	bazowa + 0,5%	9,7	2,1	0,6	0,4	12,8
bazowa	bazowa - 0,5%	10,8	2,4	0,7	0,5	14,4

Prognozowane na rok 2018 koszty dyskonta

Stopa wzrostu wynagrodzeń	Stopa dyskonta finansowego	Nagrody jubileuszowe	Odprawy emerytalno-rentowe	Odprawy pośmiertne	Fundusz socjalny	Razem[1]
bazowa	bazowa	3,9	1,1	0,2	0,3	5,5
bazowa + 1%	bazowa	4,2	1,2	0,3	0,4	6,1
bazowa - 1%	bazowa	3,5	1,0	0,2	0,3	5,0
bazowa	bazowa + 0,5%	4,2	1,2	0,3	0,3	6,0
bazowa	bazowa - 0,5%	3,4	1,0	0,2	0,3	4,9

Łącznie prognozowane na rok 2018 koszty bieżącego zatrudnienia i koszty dyskonta

Stopa wzrostu wynagrodzeń	Stopa dyskonta finansowego	Nagrody jubileuszowe	Odprawy emerytalno-rentowe	Odprawy pośmiertne	Fundusz socjalny	Razem[1]
bazowa	bazowa	14,1	3,4	0,8	0,7	19,0
bazowa + 1%	bazowa	15,6	3,8	1,0	1,0	21,4
bazowa - 1%	bazowa	12,7	3,0	0,8	0,6	17,1
bazowa	bazowa + 0,5%	13,9	3,3	0,9	0,7	18,8
bazowa	bazowa - 0,5%	14,2	3,4	0,9	0,8	19,3

[1] Ze względu na odmienny charakter programów emerytalnych w należących do Grupy spółkach zagranicznych: LOTOS Exploration and Production Norge AS oraz spółkach z GK AB LOTOS Geonafta, a także z uwagi na ich nieistotny wpływ na sumę zobowiązań z tytułu nagród jubileuszowych oraz świadczeń po okresie zatrudnienia, zobowiązania tych spółek nie zostały uwzględnione w powyższej analizie.

w mln zł

25. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług, pozostałe zobowiązania i rezerwy

	Nota	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Długoterminowe zobowiązania finansowe:		**26,5**	**23,3**
Zobowiązania inwestycyjne		7,6	3,0
Zobowiązania wobec Polskiej Fundacji Narodowej		17,2	19,0
Pozostałe		1,7	1,3
Krótkoterminowe zobowiązania finansowe:		**2.397,2**	**1.941,7**
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług		2.201,7	1.718,2
Zobowiązania inwestycyjne		126,6	147,7
Zobowiązania wobec ubezpieczycieli		4,2	4,6
Rozliczenia z tytułu wspólnych działań (złoża norweskie) (1)		46,1	57,8
Zobowiązania wobec Polskiej Fundacji Narodowej		2,5	5,0
Pozostałe		16,1	8,4
Zobowiązania finansowe		**2.423,7**	**1.965,0**
Długoterminowe zobowiązania niefinansowe:		**1.045,9**	**1.177,7**
Rezerwy	25.1	1.034,0	1.164,4
Dotacje		9,4	10,1
Pozostałe		2,5	3,2
Krótkoterminowe zobowiązania niefinansowe:		**1.681,5**	**1.395,6**
Rezerwy	25.1	40,3	92,7
Zobowiązania z tytułu podatku od towarów i usług (VAT)		547,4	443,2
Zobowiązania z tytułu akcyzy i opłaty paliwowej		870,8	698,1
Zobowiązania budżetowe inne niż podatek dochodowy		103,1	73,9
Dotacje		26,6	24,3
Rozliczenia z tytułu wspólnych działań (złoża norweskie) (2)		5,4	5,5
Zaliczki na dostawy		6,8	5,2
Zobowiązania z tytułu programu lojalnościowego NAVIGATOR		21,5	15,8
Rezerwa na pokrycie niedoboru uprawnień CO_2		14,4	9,8
Pozostałe		45,2	27,1
Zobowiązania niefinansowe		**2.727,4**	**2.573,3**
Razem		**5.151,1**	**4.538,3**
w tym:			
część długoterminowa		1.072,4	1.201,0
część krótkoterminowa:		4.078,7	3.337,3
- z tytułu dostaw i usług		2.201,7	1.718,2
- pozostałe		1.877,0	1.619,1

(1) Zobowiązania spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS (GK LOTOS Petrobaltic S.A., segment wydobywczy) z tytułu wzajemnych rozliczeń pomiędzy operatorem a uczestnikami konsorcjum na poszczególnych złożach norweskich.

Zobowiązania z tytułu dostaw i usług są nieoprocentowane i zazwyczaj rozliczane w terminach w przedziale 7 - 60 dni. Pozostałe zobowiązania są nieoprocentowane, ze średnim 1 miesięcznym terminem płatności. Kwota wynikająca z różnicy pomiędzy zobowiązaniami a należnościami z tytułu podatku od towarów i usług jest płacona właściwym władzom podatkowym w okresach miesięcznych. Zobowiązania z tytułu odsetek są zazwyczaj rozliczane w okresach 1 miesięcznych w ciągu całego roku obrotowego.

Analiza wrażliwości zobowiązań z tytułu dostaw i usług oraz pozostałych zobowiązań na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut została przedstawiona w nocie 27.3.1.
Analiza kontraktowych terminów zapadalności zobowiązań z tytułu dostaw i usług oraz pozostałych zobowiązań została przedstawiona w nocie 27.5.

w mln zł

25.1 Rezerwy

	Nota	Rezerwy na koszty likwidacji i rekultywacji					Pozostałe rezerwy	Razem
		Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego			Rezerwy na wyłączone z użytkowania instalacje rafineryjne i pozostałe	Razem		
		Polska	Norwegia	Litwa				
1 stycznia 2017		**186,5**	**958,6**	**14,0**	**15,2**	**1.174,3**	**82,8**	**1.257,1**
Utworzenie		-	-	-	0,2	0,2	4,7	4,9
Aktualizacja szacunku kosztów likwidacji		3,5	(48,8) [1]	(0,9)	-	(46,2)	-	(46,2)
Aktualizacja szacunku rezerw z tytułu warunkowych płatności		-	-	-	-	-	0,1	0,1
Zmiany wysokości rezerw wynikające z przybliżenia czasu wykonania zobowiązania (efekt odwracania dyskonta)	9.6	6,5	35,3	0,8	-	42,6	0,5	43,1
Odsetki od funduszu likwidacji zakładu górniczego		0,4	-	-	-	0,4	-	0,4
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	(122,4)	(0,8)	-	(123,2)	(3,0)	(126,2)
Wykorzystanie		-	(7,9)	-	-	(7,9)	(32,5) [2]	(40,4)
Rozwiązanie		-	-	-	(2,9)	(2,9)	(15,6)	(18,5)
31 grudnia 2017		**196,9**	**814,8**	**13,1**	**12,5**	**1.037,3**	**37,0**	**1.074,3**
w tym:								
część długoterminowa		196,9	810,3	13,1	12,4	1.032,7	1,3	1.034,0
część krótkoterminowa		-	4,5	-	0,1	4,6	35,7	40,3

Rezerwy na koszty likwidacji i rekultywacji:

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego Polska - rezerwy na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego na obszarach górniczych B-3 i B–8 oraz fundusz likwidacji zakładu górniczego tworzonego zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 1994 roku - Prawo Geologiczne i Górnicze oraz Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 24 czerwca 2002 roku w celu pokrycia przyszłych kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego.

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego Norwegia - rezerwy na przyszłe koszty likwidacji kopalni ropy naftowej na złożu YME oraz kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego na złożach Heimdal oraz Sleipner.

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego Litwa - rezerwy na przyszłe koszty likwidacji litewskich kopalni ropy naftowej.

Rezerwy na wyłączone z użytkowania instalacje rafineryjne i pozostałe - rezerwa na rekultywację oraz koszty rozbiórki i likwidacji wyłączonych z użytkowania instalacji w spółce LOTOS Terminale S.A., rezerwa na szacunkowe koszty demontażu rurociągu podwodnego eksploatowanego przez spółkę zależną Energobaltic Sp. z o.o. (GK LOTOS Petrobaltic S.A.) oraz na rekultywację terenu i usunięcie zanieczyszczeń.

[1] Wartość dotyczy głównie rezerw na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego dotyczących pakietu aktywów Heimdal oraz Sleipner

[2] W tym kwota 31,4 mln zł (69,3 mln NOK) dotycząca rezerwy z tytułu warunkowych płatności wynikających z umowy nabycia aktywów Sleipner.

w mln zł

	Nota	Rezerwy na koszty likwidacji i rekultywacji					Pozostałe rezerwy	Razem
		Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego			Rezerwy na wyłączone z użytkowania instalacje rafineryjne i pozostałe	Razem		
		Polska	Norwegia	Litwa				
1 stycznia 2016		**191,9**	**986,4**	**14,1**	**25,8**	**1.218,2**	**194,2**	**1.412,4**
Utworzenie		-	-	-	-	-	29,3	29,3
Aktualizacja szacunku kosztów likwidacji		(11,3)	(119,9) [1]	(1,5)	-	(132,7)	-	(132,7)
Aktualizacja szacunku rezerw z tytułu warunkowych płatności		-	-	-	-	-	(27,5)	(27,5)
Zmiany wysokości rezerw wynikające z przybliżenia czasu wykonania zobowiązania (efekt odwracania dyskonta)	9.6	5,6	40,4	0,8	0,1	46,9	2,2	49,1
Odsetki od funduszu likwidacji zakładu górniczego		0,3	-	-	-	0,3	-	0,3
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		-	93,6	0,6	-	94,2	11,5	105,7
Wykorzystanie		-	(41,9)	-	(0,2)	(42,1)	(105,6) [2]	(147,7)
Rozwiązanie		-	-	-	(10,5)	(10,5)	(21,3)	(31,8)
31 grudnia 2016		**186,5**	**958,6**	**14,0**	**15,2**	**1.174,3**	**82,8**	**1.257,1**
w tym:								
część długoterminowa		186,5	944,3	14,0	13,8	1.158,6	5,8	1.164,4
część krótkoterminowa		-	14,3	-	1,4	15,7	77,0	92,7

Rezerwy na koszty likwidacji i rekultywacji:

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego Polska - rezerwy na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego na obszarach górniczych B-3 i B–8 oraz fundusz likwidacji zakładu górniczego tworzonego zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 1994 roku - Prawo Geologiczne i Górnicze oraz Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 24 czerwca 2002 roku w celu pokrycia przyszłych kosztów likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego.

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego Norwegia - rezerwy na przyszłe koszty likwidacji kopalni ropy naftowej na złożu YME (w tym rezerwa na przyszłe koszty usunięcia platformy MOPU) oraz kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego na złożach Heimdal oraz Sleipner.

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego Litwa - rezerwy na przyszłe koszty likwidacji litewskich kopalni ropy naftowej.

Rezerwy na wyłączone z użytkowania instalacje rafineryjne i pozostałe - rezerwa na rekultywację oraz koszty rozbiórki i likwidacji wyłączonych z użytkowania instalacji w spółce LOTOS Terminale S.A., rezerwa na szacunkowe koszty demontażu rurociągu podwodnego eksploatowanego przez spółkę zależną Energobaltic Sp. z o.o. (GK LOTOS Petrobaltic S.A.) oraz na rekultywację terenu i usunięcie zanieczyszczeń.

[1] Wartość dotyczy głównie rezerw na przyszłe koszty likwidacji kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego dotyczących pakietu aktywów Heimdal oraz Sleipner
[2] W tym kwota 103 mln zł (218 mln NOK) dotycząca rezerwy z tytułu warunkowych płatności wynikających z umowy nabycia aktywów Sleipner.

Rezerwa na kopalnie ropy naftowej i gazu ziemnego - Norwegia

Rezerwa na likwidację i rekultywację kopalni ropy naftowej na złożu YME

Na dzień 31 grudnia 2017 roku rezerwa na likwidację i rekultywację kopalni na złożu YME zaprezentowana została w pozycji Pozostałe zobowiązania i rezerwy w kwocie 144,2 mln zł i odzwierciedla dokonany na podstawie najlepszej wiedzy Grupy aktualny szacunek przyszłych kosztów usunięcia związanej z YME infrastruktury oraz kosztów na rekultywację terenu z tym związanych, przy założeniu likwidacji inwestycji w roku 2032. Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość rezerwy wynosiła 159,2 mln zł.

Rezerwa związana z usunięciem wadliwej platformy MOPU ze złoża YME

Jak przedstawiono w nocie 29.1, w marcu 2013 roku operator złoża YME - spółka Talisman Energy Norge AS („Talisman", „Operator") i dostawca platformy MOPU (ang. „Mobile Offshore Production Unit") przeznaczonej do eksploatacji złoża YME - spółka Single Buoy Moorings Inc. („SBM") ogłosiły informację o zawarciu porozumienia w sprawie usunięcia wadliwej i ewakuowanej od połowy lipca 2012 roku platformy ze złoża YME oraz zakończenia obowiązywania wszystkich dotychczas zawartych pomiędzy stronami umów i porozumień w związku z realizacją projektu YME. W wyniku porozumienia Grupa ujęła rezerwę na przyszłe koszty usunięcia platformy MOPU ze złoża YME w wysokości 281,9 mln zł. W kolejnych latach rezerwa była sukcesywnie wykorzystywana (w roku 2017 wykorzystanie rezerwy wyniosło 7,7 mln zł). Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość rezerwy wynosiła 4,2 mln zł.

Informacje na temat projektu YME i szczegóły dotyczące rezerwy na likwidację pozostałej infrastruktury podwodnej związanej ze złożem YME zostały przedstawione także w nocie 13.2.2.

Rezerwa na likwidację i rekultywację kopalń gazu ziemnego na złożach Heimdal

Planowany termin likwidacji aktywów trwałych morskiej kopalni ropy i gazu na złożach projektu Heimdal i rekultywacji terenu przypada na lata 2017 - 2035. Na dzień 31 grudnia 2017 roku w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupa prezentuje ww. rezerwę w pozycji Pozostałe zobowiązania i rezerwy w kwocie 169,5 mln zł. Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość rezerwy wynosiła 203,6 mln zł.

Rezerwa na likwidację i rekultywację kopalń gazu ziemnego na złożach Sleipner

Planowany termin likwidacji aktywów trwałych morskiej kopalni ropy i gazu na złożach projektu Sleipner i rekultywacji terenu przypada na lata 2017 - 2033. Na dzień 31 grudnia 2017 roku w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupa prezentuje ww. rezerwę w pozycji Pozostałe zobowiązania i rezerwy w kwocie 496,9 mln zł. Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość rezerwy wynosiła 582,7 mln zł.

Pozostałe rezerwy

Na dzień 31 grudnia 2016 roku rezerwa na zobowiązanie z tytułu warunkowych płatności wynikających z umowy nabycia aktywów Heimdal wynosiła 33,7 mln zł. W roku 2017 rezerwa została wykorzystana w całości.

Rezerwę na zobowiązania z tytułu warunkowych płatności wynikających z umowy nabycia aktywów Sleipner na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiła 4,3 mln zł. Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość rezerwy wynosiła 5,4 mln zł.

25.2 Dotacje

	Nota	2017	2016
Stan na początek okresu		**34,4**	**35,1**
Dotacje otrzymane w okresie		18,4	5,0
Dotacje rozliczone w czasie	9.3	(16,8)	(5,7)
Stan na koniec okresu		**36,0**	**34,4**
w tym:			
część długoterminowa	25	9,4	10,1
część krótkoterminowa	25	26,6	24,3

Dotacje dotyczą głównie nieodpłatnie otrzymanych licencji oraz dotacji z EkoFunduszu na wykorzystanie gazu odpadowego z morskiej kopalni ropy naftowej do celów grzewczych.

w mln zł

26. Instrumenty finansowe

26.1 Wartość bilansowa

Klasy instrumentów finansowych	Nota	Kategorie instrumentów finansowych: Aktywa/Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik - przeznaczone do obrotu	Pożyczki i należności	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży [(1)]	Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	Razem
		31 grudnia 2017				
Aktywa finansowe						
Pochodne instrumenty finansowe	23	164,5	-	-	-	164,5
Należności z tytułu dostaw i usług	15	-	2.677,0	-	-	2.677,0
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	17	-	1.920,7	-	-	1.920,7
Pozostałe aktywa finansowe	15	-	449,8	9,8	-	459,6
Razem		**164,5**	**5.047,5**	**9,8**	**-**	**5.221,8**
Zobowiązania finansowe						
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	22	-	-	-	4.425,9	4.425,9
Pochodne instrumenty finansowe	23	79,4	-	-	-	79,4
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	25	-	-	-	2.201,7	2.201,7
Pozostałe zobowiązania finansowe	25	-	-	-	222,0	222,0
Razem		**79,4**	**-**	**-**	**6.849,6**	**6.929,0**

		31 grudnia 2016				
Aktywa finansowe						
Pochodne instrumenty finansowe	23	100,9	-	-	-	100,9
Należności z tytułu dostaw i usług	15	-	2.251,7	-	-	2.251,7
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	17	-	744,6	-	-	744,6
Pozostałe aktywa finansowe	15	-	615,1	9,8	-	624,9
Razem		**100,9**	**3.611,4**	**9,8**	**-**	**3.722,1**
Zobowiązania finansowe						
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	22	-	-	-	5.557,2	5.557,2
Pochodne instrumenty finansowe	23	209,2	-	-	-	209,2
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	25	-	-	-	1.718,2	1.718,2
Pozostałe zobowiązania finansowe	25	-	-	-	246,8	246,8
Razem		**209,2**	**-**	**-**	**7.522,2**	**7.731,4**

[(1)] Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku Grupa posiadała udziały w jednostkach pozostałych wyceniane według kosztu historycznego pomniejszonego o utworzone odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych nie odbiega istotnie od ich wartości księgowej.

w mln zł

26.2 Istotne pozycje przychodów, kosztów, zysków i strat ujęte w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w podziale na kategorie instrumentów finansowych

Klasy instrumentów finansowych	Nota	Kategorie instrumentów finansowych				
		Aktywa/ Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik - przeznaczone do obrotu	Pożyczki i należności	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	Razem
		2017				
Należności z tytułu dostaw i usług:						
Przychody z tytułu odsetek	9.5	-	2,6	-	-	2,6
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujętych w koszcie własnym sprzedaży	9.1	-	(24,1)	-	-	(24,1)
Pozostałe aktywa finansowe:						
Przychody z tytułu odsetek od lokat	9.5	-	14,3	-	-	14,3
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od depozytów, lokat i innych środków pieniężnych oraz od pożyczek i obligacji ujętych w przychodach finansowych	9.5	-	(209,9)	-	-	(209,9)
Pochodne instrumenty finansowe (aktywa/zobowiązania finansowe):						
Zyski/(Straty) z tytułu wyceny do wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych	9.5	196,7	-	-	-	196,7
Zyski/(Straty) z tytułu realizacji pochodnych instrumentów finansowych	9.5	117,4	-	-	-	117,4
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego:						
Koszty z tytułu odsetek	9.6	-	-	-	(151,7)	(151,7)
Zyski/(Straty) z tytułu rozliczenia rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych korygujące przychody ze sprzedaży	8	-	-	-	(150,5)	(150,5)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od kredytów, pożyczek, obligacji oraz od zrealizowanych transakcji w walutach obcych na rachunkach bankowych ujętych w przychodach finansowych	9.5	-	-	-	313,8	313,8
Zyski/(Straty) z tytułu wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne ujęte w innych całkowitych dochodach	20	-	-	-	725,4	725,4
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług:						
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujętych w koszcie własnym sprzedaży	9.1	-	-	-	19,3	19,3
Razem		**314,1**	**(217,1)**	**-**	**756,3**	**853,3**

w mln zł

Klasy instrumentów finansowych	Nota	Kategorie instrumentów finansowych				
		Aktywa/ Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik - przeznaczone do obrotu	Pożyczki i należności	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	Razem
		2016				
Należności z tytułu dostaw i usług:						
Przychody z tytułu odsetek	9.5	-	2,3	-	-	2,3
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujętych w koszcie własnym sprzedaży	9.1	-	20,4	-	-	20,4
Pozostałe aktywa finansowe:						
Przychody z tytułu odsetek od lokat	9.5	-	11,9	-	-	11,9
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od depozytów, lokat i innych środków pieniężnych oraz od pożyczek i obligacji ujętych w przychodach finansowych	9.5	-	25,6	-	-	25,6
Pochodne instrumenty finansowe (aktywa/zobowiązania finansowe):						
Zyski/(Straty) z tytułu wyceny do wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych	9.6	(206,6)	-	-	-	(206,6)
Zyski/(Straty) z tytułu realizacji pochodnych instrumentów finansowych	9.6	173,1	-	-	-	173,1
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego:						
Koszty z tytułu odsetek	9.6	-	-	-	(179,4)	(179,4)
Zyski/(Straty) z tytułu rozliczenia rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych korygujące przychody ze sprzedaży	8	-	-	-	(111,7)	(111,7)
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych od kredytów, pożyczek, obligacji oraz od zrealizowanych transakcji w walutach obcych na rachunkach bankowych ujętych w przychodach finansowych	9.5	-	-	-	(18,3)	(18,3)
Zyski/(Straty) z tytułu wyceny instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne ujęte w innych całkowitych dochodach	20	-	-	-	(138,2)	(138,2)
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług:						
Zyski/(Straty) z tytułu różnic kursowych ujętych w koszcie własnym sprzedaży	9.1	-	-	-	(17,7)	(17,7)
Razem		**(33,5)**	**60,2**	**-**	**(465,3)**	**(438,6)**

27. Cele i zasady zarządzania ryzykiem finansowym

Grupa narażona jest na ryzyko finansowe obejmujące przede wszystkim:

- ryzyko rynkowe (ryzyko cen surowców i produktów naftowych, ryzyko cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla, ryzyko walutowe, ryzyko stóp procentowych),
- ryzyko płynności,
- ryzyko kredytowe związane z transakcjami finansowymi oraz handlowymi.

Funkcjonujące w strukturach organizacyjnych Jednostki Dominującej Biuro Zarzadzania Ryzykiem Finansowym koordynuje oraz sprawuje bieżący nadzór nad procesem zarządzania ryzykiem finansowym Grupy Kapitałowej.

Ponadto powołany przez Zarząd Komitet Ryzyka Cenowego i Tradingu nadzoruje prace nad opracowaniem polityk i procedur oraz monitoruje realizację strategii Grupy w obszarze swoich kompetencji. W szczególności komitet opiniuje i podejmuje kluczowe inicjatywy z zakresu zarządzania ryzykiem cenowym oraz w działalności tradingowej, przedstawia rekomendacje oraz wnioskuje w zakresie działań wymagających zgody Zarządu.

Dodatkowo, w celu efektywnego zarządzania płynnością, strukturą zadłużenia oraz procesem pozyskiwania finansowania zewnętrznego przez spółki Grupy Kapitałowej LOTOS Zarząd powołał Zespół ds. optymalizacji płynności i koordynacji finansowania.

Podstawowymi celami realizowanymi poprzez zarządzanie ryzykiem finansowym są:

- zwiększenie prawdopodobieństwa realizacji celów budżetowych i strategicznych,
- ograniczenie zmienności przepływów pieniężnych,
- zapewnienie krótkoterminowej płynności finansowej,
- optymalizacja wartości oczekiwanej przepływów pieniężnych i ryzyka,
- wspieranie procesów operacyjnych, inwestycyjnych i finansowych i budowanie wartości firmy w długim okresie czasu.

W związku z realizacją wymienionych wyżej celów Grupa wdrożyła odpowiednie narzędzia i opracowała szereg dokumentów, zatwierdzonych na odpowiednich szczeblach decyzyjnych, które określają ramy konieczne do efektywnego i bezpiecznego funkcjonowania w obszarze finansowym, w tym:

- metodologię wyznaczania ekspozycji w poszczególnych kategoriach ryzyk,
- horyzont czasowy zabezpieczania danego ryzyka,
- dopuszczone instrumenty finansowe,
- sposób oceny zarządzania ryzykiem finansowym,
- limity w zarządzaniu ryzykiem,
- sposób raportowania,
- limity kredytowe,
- standardy dokumentacyjne i operacyjne,
- rozdział odpowiedzialności w zakresie wykonywania transakcji, analizy i kontroli ryzyka oraz dokumentacji i rozliczania transakcji pomiędzy różne komórki organizacyjne.

Jednostka Dominująca monitoruje oraz raportuje w sposób ciągły wszystkie ryzyka rynkowe będące przedmiotem zarządzania. Jednostka Dominująca używa płynnych instrumentów pochodnych, które jest w stanie wycenić za pomocą stosowanych powszechnie modeli wyceny. Wycena instrumentów pochodnych odbywa się na podstawie danych rynkowych otrzymywanych od wiarygodnych dostawców. Nie jest dopuszczone otwieranie pozycji w ramach ryzyk, które nie wynikają z podstawowej działalności Grupy.

W 2017 roku Jednostka Dominująca kontynuowała wdrożone w 2011 oraz 2012 roku zasady rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych w odniesieniu do kredytów walutowych przeznaczonych na finansowanie Programu inwestycyjnego 10+ wyznaczonych na instrument zabezpieczający dla przyszłych transakcji sprzedaży produktów naftowych denominowanych w USD.

27.1 Ryzyko cen surowców i produktów naftowych

Szczególne znaczenie dla Grupy ma zarządzanie ryzykiem cen surowców i produktów naftowych.

Spółka identyfikuje następujące czynniki tego ryzyka:

- zmienność marży rafineryjnej, rozumianej jako różnica pomiędzy płynnymi indeksami referencyjnego koszyka produktów naftowych (np. paliwa lotniczego, benzyn, olejów napędowych, olejów opałowych) a płynnym indeksem referencyjnego surowca (np. ropa Ural),
- zmienność poziomu cen w zakresie ilości zapasów surowców i produktów odbiegających od wymaganego poziomu zapasów obowiązkowych i operacyjnych,
- zmienność dyferencjałów pomiędzy indeksami referencyjnymi a indeksami używanymi w kontraktach handlowych (np. dyferencjał Brent / Ural czyli różnica pomiędzy różnymi gatunkami ropy),
- stosowanie niestandardowych formuł cenowych w kontraktach handlowych.

W Jednostce Dominującej obowiązuje „Polityka zarządzania ryzykiem cen surowców i produktów naftowych w Grupie LOTOS S.A." w ramach której zdefiniowano systematykę portfeli transakcyjnych i ich funkcje biznesowe, opisano sposób rozumienia ryzyka i wyznaczania ekspozycji w zakresie portfeli, dopuszczone instrumenty finansowe wraz z ograniczeniami w ich wykorzystywaniu, standardy zawierania transakcji, wytyczne w zakresie kalkulacji wyników na zarządzaniu ryzykiem oraz sposób wyznaczania stosownych limitów. W zakresie objętym niniejszą polityką, Zarząd Grupy LOTOS S.A. ceduje limity transakcyjne na niższe szczeble decyzyjne.

W celu wsparcia realizacji celów przyjętej polityki Spółka użytkuje jeden z wiodących na rynku systemów klasy ETRM.

Na bazie zatwierdzonej polityki Spółka utrzymała możliwość oferowania swoim odbiorcom zakupu produktów naftowych po cenach stałych i w celu zachowania pierwotnego profilu ryzyka cenowego Grupa zawierała swapy towarowe.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku otwarte swapy towarowe przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Indeks bazowy	Okres wyceny	Ilość w tonach w okresie wyceny	Wycena w wartości godziwej	
				Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Swap towarowy	3.5 PCT Barges FOB Rotterdam	III'2018 – VI'2019	111 877	34,7	-
Swap towarowy	Gasoil 0.1 pct Crg CIF NWE_ARA	III'2018 – VI'2019	(10 339)	-	(3,8)
			Razem	**34,7**	**(3,8)**

Wymienione wyżej transakcje swap na łączną ilość 111.877 ton w oparciu o płynny indeks 3.5 PCT Barges FOB Rotterdam w okresie od marca 2018 roku do czerwca 2019 roku oraz (10.339) tony w oparciu o płynny indeks Gasoil 0.1 pct Crg CIF NWE ARA w tym samym okrsie związane były z odwróceniem profilu ryzyka cen surowców i produktów naftowych wynikających ze sprzedaży komponentów asfaltowych po cenach stałych.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku otwarte swapy przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Indeks bazowy	Okres wyceny	Ilość w tonach w okresie wyceny	Wycena w wartości godziwej	
				Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Swap towarowy	3.5 PCT Barges FOB Rotterdam	III '2017 - XI '2018	181.526	58,5	(4,8)
Swap towarowy	Gasoil 0.1 pct Crg CIF NWE_ARA	III '2017 - XI '2018	(16.201)	0,2	(6,6)
Swap towarowy	ULSD 10 ppm CIF NWE	IV '2017	(16.050)	-	(7,0)
			Razem	**58,7**	**(18,4)**

Wymienione wyżej transakcje swap na łączną ilość 181.526 ton w oparciu o płynny indeks 3.5 PCT Barges FOB Rotterdam w okresie od marca 2017 roku do listopada 2018 roku oraz (16.201) tony w oparciu o płynny indeks Gasoil 0.1 pct Crg CIF NWE ARA w okresie od marca 2017 roku do listopada 2018 roku związane były z odwróceniem profilu ryzyka cen surowców i produktów naftowych wynikających ze sprzedaży komponentów asfaltowych po cenach stałych. Transakcja swap na ilość (16.050) ton w oparciu o indeks ULSA 10 ppm CIF NWE w okresie kwietnia 2017 roku była związana z wykorzystaniem struktury contango.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Grupa nie posiadała otwartych opcji towarowych.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku otwarte opcje towarowe przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Indeks bazowy	Okres wyceny	Ilość w tonach w okresie wyceny	Wycena w wartości godziwej	
				Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Opcje towarowe	3.5 PCT Barges FOB Rotterdam	III '2017 – X '2017	10.646	0,4	-

Wymienione wyżej transakcje opcyjne na łączną ilość 10.646 ton w oparciu o płynny indeks 3.5 PCT Barges FOB Rotterdam w okresie od marca 2017 roku do października 2017 roku związane były z odwróceniem profilu ryzyka cen surowców i produktów naftowych wynikających ze sprzedaży komponentów asfaltowych po cenach stałych.

27.1.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami cen surowców i produktów naftowych

Analiza wrażliwości na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 2016 roku transakcji finansowych narażonych na ryzyko zmiany cen surowców i produktów naftowych przy założeniu zmiany cen +/- wartość rocznej zmienności implikowanej indeksu bazowego przedstawiała się następująco:

	31 grudnia 2017			31 grudnia 2016		
	Wartość	Zmiana procentowa*		Wartość	Zmiana procentowa**	
	bilansowa	+zm. implikowana	- zm. implikowana	bilansowa	+zm. imp.	-zm. imp.
Aktywa finansowe [(1)]	34,7	37,3	(37,3)	59,1	75,0	(72,9)
Zobowiązania finansowe [(1)]	3,8	4,3	(4,3)	18,4	4,6	(4,6)
Wpływ na wynik		**33,0**	**(33,0)**		**70,4**	**(68,3)**

[(1)] Swapy oraz opcje towarowe łącznie.

* Dla instrumentów posiadanych na dzień 31 grudnia 2017 roku do kalkulacji powyższych odchyleń cen indeksów bazowych wykorzystano roczną implikowaną zmienność indeksu, o który oparte są zawarte transakcje, z dnia 31 grudnia 2017 roku, publikowaną przez serwis SuperDerivatives. W przypadku indeksu 3.5 PCT Barges FOB Rotterdam była to zmiana +/- 27,39%, dla Gasoil 0.1 pct Crg CIF NWE_ARA +/- 21,23%.

** Dla instrumentów posiadanych na dzień 31 grudnia 2016 roku do kalkulacji powyższych odchyleń cen indeksów bazowych wykorzystano roczną implikowaną zmienność indeksu, o który oparte są zawarte transakcje, z dnia 31 grudnia 2016 roku, publikowaną przez serwis SuperDerivatives. W przypadku indeksu 3.5 PCT Barges FOB Rotterdam była to zmiana +/- 34,85%, dla Gasoil 0.1 pct Crg CIF NWE_ARA +/- 27,44%, zaś dla Brent (Dtd) +/- 29,18%.

Zbadano wpływ zmian cen indeksów bazowych na wartość godziwą przy niezmiennym poziomie kursów walut.

27.2 Ryzyko cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO_2)

Zarządzanie ryzykiem cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla w Jednostce Dominującej odbywa się w sposób ciągły zgodnie z założeniami strategii zarządzania ryzykiem cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO_2) zatwierdzonej przez Zarząd Grupy LOTOS S.A. Grupa podejmuje decyzje co do sposobu zbilansowania przyszłych niedoborów lub nadwyżek uprawnień do emisji CO_2 w zależności od sytuacji rynkowej i w ramach ustalonych limitów. W ramach zatwierdzonej strategii i posiadanych limitów Jednostka Dominująca zawiera transakcje finansowe na jednostki:

- EUA - (ang. „Emission Unit Allowance") oznacza uprawnienie do emisji jednej tony CO_2 ,
- CER - (ang. „Certified Emission Reduction Unit") oznacza ekwiwalent skutecznej redukcji emisji jednej tony ekwiwalentu CO_2 (tCO_2e). Certyfikat redukcji emisji uzyskiwany jest w związku z realizacją inwestycji w krajach rozwijających się, gdzie nie określono limitów emisji CO_2,
- ERU - (ang. „Emission Reduction Unit") oznacza ekwiwalent skutecznej redukcji emisji jednej tony ekwiwalentu CO_2 (tCO_2e). Jest to poświadczona jednostka emisji uzyskiwana w związku z realizacją inwestycji w krajach o niższych kosztach redukcji CO_2.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku szacowany niedobór uprawnień Jednostki Dominującej w okresie rozliczeniowym przypadającym na lata 2013 - 2020 (tzw. III faza) wynosi 1.103.796 ton, jednakże biorąc pod uwagę wykonane transakcje pochodne na łączną ilość 1.554.000 ton, Jednostka Dominująca posiada nadwyżkę uprawnień w wysokości 450.204 ton, które zostały nabyte z uwzględnieniem sytuacji rynkowej i w kontekście strategicznego charakteru niedoboru uprawnień przewidywanego po roku 2020.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku szacowany niedobór uprawnień Jednostki Dominującej w okresie rozliczeniowym przypadającym na lata 2013 - 2020 (tzw. III faza) wynosi 1.231.057 ton, jednakże biorąc pod uwagę wykonane transakcje pochodne na łączną ilość 1.752.000 ton, Jednostka Dominująca posiada nadwyżkę uprawnień w wysokości 520.943 ton, które zostały nabyte z uwzględnieniem sytuacji rynkowej i w kontekście strategicznego charakteru niedoboru uprawnień przewidywanego po roku 2020.

W ramach zarządzania ryzykiem dotyczącym uprawnień do emisji dwutlenku węgla Grupa ocenia każdorazowo ryzyko przewidywanego niedoboru nieodpłatnych uprawnień przyznawanych w ramach KPRU.

Zaprezentowane poniżej wielkości uprawnień do emisji CO_2 na lata 2013 - 2020 uwzględniają uprawnienia przyznane według rozporządzeń Rady Ministrów, jak również dodatkowe bezpłatne uprawnienia przyznane przez Komisję Europejską.

Liczba nieodpłatnych uprawnień do emisji CO_2 na lata 2013 - 2020 oraz rzeczywista emisja CO_2:

w milionach ton	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Razem
Uprawnienia przyznane KPRU [(1)]	1,8	1,7	1,6	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5	12,8
Rzeczywista emisja CO_2 [(2)]	1,7	1,9	1,9	2,0	1,8	-	-	-	9,3

[(1)] Ilość bezpłatnych uprawnień do emisji CO_2 na lata 2013 – 2020, wg Krajowego Planu Rozdziału Uprawnień („KPRU"), na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 marca 2014 roku (Dz. U. 2014 poz. 439) jak również Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 kwietnia 2014 roku (Dz. U. 2014 poz. 472) zawierających wykaz instalacji objętych systemem handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych wraz z przyznana im liczbą uprawnień do emisji. Ponadto w zestawieniu uwzględniono przydział dodatkowych bezpłatnych uprawnień z rezerwy Komisji Europejskiej w związku ze zwiększeniem zdolności produkcyjnych rafinerii, wynikających z zastosowania gazu ziemnego jako wsadu do produkcji wodoru.

[(2)] Emisja CO_2 wyliczona na podstawie danych produkcyjnych dla instalacji objętych systemem handlu emisjami. Dane za rok 2017 zostały zweryfikowane zgodnie z art. 59 Ustawy z dnia 28 kwietnia 2011 roku o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku, biorąc pod uwagę limit uprawnień na rok 2017 do przyznania w ramach systemu EU ETS (ang. „European Union Emissions Trading System/Scheme") oraz wielkość emisji dwutlenku węgla w Grupie występował niedobór przyznanych uprawnień do emisji CO_2. W związku z tym na dzień 31 grudnia 2017 roku Grupa ujęła kwotę 14,4 mln zł zobowiązań z tego tytułu (31 grudnia 2016: 9,8 mln zł.). Wpływ utworzonej rezerwy na wynik operacyjny w kwocie 4,6 mln zł (patrz nota 9.3) zaprezentowano w pozostałych przychodach (w roku 2016: 8,7 mln zł, patrz nota 9.3).

W razie konieczności, Grupa decyduje o rozliczeniu zawartych, otwartych na dzień kończący okres sprawozdawczy transakcji terminowych na zakup uprawnień do emisji CO_2 poprzez ich fizyczną dostawę z zamiarem ich ewentualnego umorzenia jako rozliczenie rzeczywistej emisji CO_2. Wycena transakcji planowanych do zrealizowania dostawą fizyczną nie podlega ujęciu w aktywach / zobowiązaniach finansowych w sprawozdaniu finansowym, niemniej jednak Grupa wewnętrznie monitoruje i przeprowadza wycenę takich transakcji w ramach ogólnej oceny efektywności zarządzania ryzykiem CO_2, pozabilansowo.

Otwarte na dzień 31 grudnia 2016 roku transakcje futures EUA, które Grupa uznała za prawdopodobne do rozliczenia poprzez ich fizyczną dostawę na potrzeby własne nie zostały wykazane w sprawozdaniu finansowym na dzień kończący okres sprawozdawczy, a ich wartość godziwą ujęto wyłącznie pozabilansowo.

Poniżej zaprezentowano informacje na temat pozycji transakcyjnej na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 2016 roku.

Transakcje otwarte w uprawnieniach do emisji na dzień 31 grudnia 2017 roku przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Okres rozliczenia transakcji	Ilość uprawnień w tonach	Faza	Wycena w wartości godziwej*	
				Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Futures EUA	XII '2018 - XII '2020	1.554.000	III faza	8,7	(0,1)

*Wycena pozabilansowa, wyłącznie dla celów statystycznych i monitoringu w zarządzaniu ryzykiem.

Transakcje otwarte w uprawnieniach do emisji na dzień 31 grudnia 2016 roku przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Okres rozliczenia transakcji	Ilość uprawnień w tonach	Faza	Wycena w wartości godziwej*	
				Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Futures EUA	XII '2017 - XII '2019	1.752.000	III faza	5,6	(5,3)

*Wycena pozabilansowa, wyłącznie dla celów statystycznych i monitoringu w zarządzaniu ryzykiem.

27.2.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO_2)

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 2016 roku Grupa posiadała kontrakty futures na zakup uprawnień do emisji dwutlenku węgla (CO_2).

Grupa nie przeprowadza analizy wrażliwości dla wartości godziwej kontraktów futures na zakup uprawnień do emisji dwutlenku węgla, które posiada na dzień kończący okres sprawozdawczy, jeśli zamierza dokonać rozliczenia tych transakcji poprzez fizyczną dostawę na potrzeby własne pokrycia niedoborów w ramach systemu ograniczania emisji. W związku z tym nie przeprowadzono analizy wrażliwości posiadanych na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 2016 roku instrumentów futures EUA.

27.3 Ryzyko walutowe

W ramach prowadzonej działalności Grupa narażona jest na zmiany kursów walutowych z tytułu:
- handlu surowcami i produktami naftowymi oraz innymi towarami,
- przepływów inwestycyjnych,
- przepływów finansowych w tym lokat i kredytów,
- wyceny instrumentów pochodnych,

indeksowanych do lub denominowanych w walucie innej niż waluta funkcjonalna.

Zarządzanie ryzykiem walutowym w Spółce odbywa się zgodnie z założeniami zawartymi w „Polityce zarządzania ryzykiem walutowym w Grupie LOTOS S.A.". W ramach polityki ekspozycję stanowią istotne pozycje narażone na ryzyko walutowe, które oddziałują na poziom płynności w horyzoncie zarządzania zgodnie z planowanymi terminami płatności. Centralną miarą ryzyka jest Cash-Flow-at-Risk (CFaR), która obliczana jest na bazie metodologii CorporateMetrics™ zaś podstawowymi limitami jest limit na wielkość CFaR i maksymalny współczynnik zabezpieczenia.
Horyzont zarządzania ekspozycją jest związany z cyklem prognozowania budżetu Spółki i w zależności od momentu w roku obejmuje od 3 do 6 kolejnych kwartałów.

Grupa aktywnie zarządza swoją ekspozycją walutową, optymalizując wartość oczekiwaną przepływów pieniężnych i ryzyka w ramach obowiązujących limitów i w zależności od przewidywanego rozwoju sytuacji rynkowej.

Waluta USD jest używana w kwotowaniach cen rynkowych ropy i produktów naftowych. Z tego też względu uznano, że najwłaściwszą walutą do zaciągania i spłaty długoterminowych kredytów na finansowanie Programu 10+ jest USD, ponieważ efektem takiego działania będzie zmniejszenie strukturalnie długiej pozycji i w konsekwencji strategicznego ryzyka walutowego.

Strukturalnie Grupa posiada długą ekspozycję w USD (zyskuje w przypadku wzrostu kursu USD/PLN) ze względu na to, iż wpływy zależne od kursu USD (głównie z tytułu sprzedaży produktów naftowych) przewyższają odpowiednie wypływy (np. z tytułu zakupu ropy, spłaty kredytu).

W ramach projektu EFRA w Grupie zostały zawarte transakcje walutowe EUR/USD mające na celu zabezpieczenie nakładów inwestycyjnych ponoszonych w EUR w stosunku do USD jako głównej waluty finansowania.

Transakcje walutowe otwarte na dzień 31 grudnia 2017 roku przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Kupno/sprzedaż	Okres rozliczenia transakcji	Para walut (bazowa/zmienna)	Kwota w walucie bazowej (w mln)	Wycena w wartości godziwej	
					Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Spot walutowy	Kupno	I '2018	USD/PLN	54,0	-	(0,6)
Spot walutowy	Kupno	I '2018	EUR/PLN	0,1	-	-
Forward walutowy	Kupno	I '2018	USD/PLN	124,0	-	(8,3)
Forward walutowy	Kupno	I-III '2018	EUR/PLN	10,0	-	(0,6)
Forward walutowy	Kupno	I – VI '2018	EUR/USD	25,8	5,8	-
Forward walutowy	Sprzedaż	VI-X '2018	USD/PLN	(60,0)	6,2	-
Forward walutowy	Sprzedaż	III '2018	EUR/PLN	(10)	1,1	-
Swap walutowy	Kupno	I-VI '2018	USD/PLN	162,6	-	(38,3)
Swap walutowy	Kupno	I '2018	EUR/USD	14,3	1,1	-
Swap walutowy	Sprzedaż	I-X '2018	USD/PLN	(565,7)	106,3	-
				Razem	**120,5**	**(47,8)**

Transakcje walutowe otwarte na dzień 31 grudnia 2016 roku przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Kupno/sprzedaż	Okres rozliczenia transakcji	Para walut (bazowa/zmienna)	Kwota w walucie bazowej	Wycena w wartości godziwej	
					Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Forward walutowy	Kupno	I -III ' 2017	USD/PLN	53,0	8,6	(0,6)
Forward walutowy	Kupno	I '2017 -VI '2018	EUR/USD	215,2	-	(27,7)
Forward walutowy	Sprzedaż	IV - X '2017	USD/PLN	(230,0)	-	(73,3)
Forward walutowy	Sprzedaż	I '2017	EUR/PLN	(4,6)	0,1	-
Swap walutowy	Kupno	XII ' 2017	USD/PLN	70,0	26,2	-
Swap walutowy	Kupno	I ' 2017	EUR/USD	2,0	0,1	-
Swap walutowy	Sprzedaż	I - XII '2017	USD/PLN	(267,1)	3,0	(33,2)
Swap walutowy	Sprzedaż	I – VII '2017	EUR/PLN	(19,1)	0,1	(0,9)
				Razem	**38,1**	**(135,7)**

27.3.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami kursów walut

Struktura walutowa wybranych instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2017 roku przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2017	Nota	mln USD	USD przeliczone na PLN	mln EUR	EUR przeliczone na PLN	Wartość bilansowa w walucie przeliczona na PLN na dzień bilansowy
Klasy instrumentów finansowych						
Aktywa finansowe						
Należności z tytułu dostaw i usług		88,4	307,9	4,3	18,3	326,2
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty		271,1	868,4	23,1	102,0	970,4
Pozostałe aktywa finansowe:		182,4	634,6	4,7	20,0	654,6
Pożyczki udzielone jednostkom powiązanym		157,0	546,3	4,7	19,8	566,1
Lokaty		8,3	29,0	-	-	29,0
Depozyt zabezpieczający		-	-	-	0,2	0,2
Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME	15	15,9	55,1	-	-	55,1
Pozostałe		1,2	4,2	-	-	4,2
Razem		**541,9**	**1.810,9**	**32,1**	**140,3**	**1.951,2**
Zobowiązania finansowe						
Kredyty i pożyczki		1.201,1	4.116,2	-	-	4.116,2
Obligacje		59,0	205,4	-	-	205,4
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego		-	-	10,7	44,5	44,5
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług		485,3	1.689,3	5,3	21,9	1.711,2
Pozostałe zobowiązania finansowe		4,5	15,6	6,4	26,5	42,1
Razem		**1.749,9**	**6.026,5**	**22,4**	**92,9**	**6.119,4**

Struktura walutowa wybranych instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2016	Nota	mln USD	USD przeliczone na PLN	mln EUR	EUR przeliczone na PLN	Wartość bilansowa w walucie przeliczona na PLN na dzień bilansowy
Klasy instrumentów finansowych						
Aktywa finansowe						
Należności z tytułu dostaw i usług		87,0	363,5	5,1	22,7	386,2
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty		13,0	54,2	10,6	47,1	101,3
Obligacje		85,5	357,5	-	-	357,5
Pozostałe aktywa finansowe:		178,9	749,4	9,2	40,4	789,8
Pożyczki udzielone jednostkom powiązanym		152,7	639,5	4,7	20,6	660,1
Lokaty		7,6	31,6	-	-	31,6
Depozyt zabezpieczający		-	-	4,5	19,8	19,8
Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME	15	17,9	75,3	-	-	75,3
Pozostałe		0,7	3,0	-	-	3,0
Razem		**364,4**	**1.524,6**	**24,9**	**110,2**	**1.634,8**
Zobowiązania finansowe						
Kredyty i pożyczki		1.284,7	5.325,1	-	-	5.325,1
Obligacje		136,5	572,0	-	-	572,0
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego		-	-	13,5	59,6	59,6
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług		281,4	1.176,0	12,9	57,1	1.233,1
Pozostałe zobowiązania finansowe		4,7	19,7	17,8	78,8	98,5
Razem		**1.707,3**	**7.092,8**	**44,2**	**195,5**	**7.288,3**

Na potrzeby analizy wrażliwości w zaprezentowanej wyżej strukturze walutowej uwzględniono także wrażliwe na zmiany kursów walut wewnątrzgrupowe transakcje walutowe, które mają wpływ na ryzyko walutowe Grupy w związku z regulacjami MSR 21 „Skutki zmian kursów wymiany walut obcych" w zakresie ujmowania różnic kursowych z tego tytułu w wyniku netto Grupy.

Poza spotami, forwardami i swapami walutowymi Grupa posiadała także wyrażone w walutach obcych pochodne instrumenty finansowe takie jak: swapy towarowe, opcje towarowe, swapy procentowe, oraz kontrakty futures. Grupa stosuje odpowiednie metody ustalania wartości godziwej dla poszczególnych rodzajów instrumentów pochodnych, które jednocześnie determinują technikę ustalenia wpływu zmiany kursów walut na wartość tych instrumentów (metody wyceny pochodnych instrumentów finansowych szerzej opisano w nocie 7.23). Zamieszczone poniżej tabele z analizą wrażliwości instrumentów finansowych na ryzyko walutowe na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku prezentują także wpływ zmiany kursów walut na wartość bilansową instrumentów pochodnych.

Analiza wrażliwości na ryzyko walutowe na dzień 31 grudnia 2017 roku wraz z wpływem na wynik finansowy przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o +/- 9,087% i EUR/PLN o +/- 5,950% przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2017	Zmiana kursu - wpływ na wynik roku 2017			
	+9,087%	+5,950%	-9,087%	-5,950%
	USD	EUR	USD	EUR
Klasy instrumentów finansowych				
Aktywa finansowe				
Pochodne instrumenty finansowe	(206,7)	6,7	206,7	(6,7)
Należności z tytułu dostaw i usług	28,0	1,1	(28,0)	(1,1)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	78,9	6,1	(78,9)	(6,1)
Pozostałe aktywa finansowe:	57,6	1,2	(57,6)	(1,2)
Pożyczki udzielone jednostkom powiązanym	49,6	1,2	(49,6)	(1,2)
Lokaty	2,6	-	(2,6)	-
Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME	5,0	-	(5,0)	-
Pozostałe	0,4	-	(0,4)	-
Razem aktywa finansowe	**(42,2)**	**15,1**	**42,2**	**(15,1)**
Zobowiązania finansowe				
Kredyty i pożyczki	157,2 (1)	-	(157,2) (1)	-
Obligacje	18,7	-	(18,7)	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	-	2,6	-	(2,6)
Pochodne instrumenty finansowe	95,5	2,5	(95,5)	(2,5)
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	153,5	1,3	(153,5)	(1,3)
Pozostałe zobowiązania finansowe	1,4	1,6	(1,4)	(1,6)
Razem zobowiązania finansowe	**426,3**	**8,0**	**(426,3)**	**(8,0)**
Razem	**(468,5)**	**7,1**	**468,5**	**(7,1)**

(1) W kalkulacji wpływu zmiany kursu na wskazaną pozycję bilansową uwzględniono efekt rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych. Wpływ zastosowania rachunkowości zabezpieczeń przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o +/- 9,087% potencjalnie spowodowałby zmianę wyceny wartości godziwej kredytów o (219,4) 219,4 mln zł. Ponadto w szacunku uwzględniono efekt zapłaconych z góry prowizji przygotowawczych (wycenionych wg kursu z dnia zapłaty) pomniejszających zobowiązania z tytułu zaciągniętych kredytów, których wpływ na zmianę wyceny wartości godziwej tych zobowiązań przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o +/- 9,087% wynosiłby 2,6 (2,6) mln. zł.

Powyższe odchylenia wartości bilansowych wyrażonych w PLN a zależnych od kursów walutowych, skalkulowano na podstawie rocznej implikowanej zmienności kursów walut z dnia 31 grudnia 2017 roku wynoszącej 9,087% dla kursu USD/PLN i 5,950% dla kursu EUR/PLN, publikowanej przez Reuters. Analiza wrażliwości została przeprowadzona na bazie stanu instrumentów posiadanych na dzień 31 grudnia 2017 roku.

Analiza wrażliwości na ryzyko walutowe na dzień 31 grudnia 2016 roku wraz z wpływem na wynik finansowy przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o +/- 12,9% i EUR/PLN o +/- 7,375% przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2016	Zmiana kursu - wpływ na wynik roku 2016			
	+12,9%	+7,375%	-12,9%	-7,375%
	USD	EUR	USD	EUR
Klasy instrumentów finansowych				
Aktywa finansowe				
Pochodne instrumenty finansowe	15,8	(1,7)	(15,4)	1,7
Należności z tytułu dostaw i usług	46,9	1,7	(46,9)	(1,7)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	6,9	3,5	(6,9)	(3,5)
Obligacje	46,1	-	(46,1)	-
Pozostałe aktywa finansowe:	96,7	3,0	(96,7)	(3,0)
Pożyczki udzielone jednostkom powiązanym	82,5	1,5	(82,5)	(1,5)
Lokaty	4,1	-	(4,1)	-
Depozyty zabezpieczające	-	1,5	-	(1,5)
Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME	9,7	-	(9,7)	-
Pozostałe	0,4	-	(0,4)	-
Razem aktywa finansowe	**212,4**	**6,5**	**(212,0)**	**(6,5)**
Zobowiązania finansowe				
Kredyty i pożyczki	202,2 (1)	-	(202,2) (1)	-
Obligacje	73,8	-	(73,8)	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	-	4,4	-	(4,4)
Pochodne instrumenty finansowe	345,8	(65,1)	(345,8)	65,1
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	151,7	4,2	(151,7)	(4,2)
Pozostałe zobowiązania finansowe	2,5	5,8	(2,5)	(5,8)
Razem zobowiązania finansowe	**776,0**	**(50,7)**	**(776,0)**	**50,7**
Razem	**(563,6)**	**57,2**	**564,0**	**(57,2)**

(1) W kalkulacji wpływu zmiany kursu na wskazaną pozycję bilansową uwzględniono efekt rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych. Wpływ zastosowania rachunkowości zabezpieczeń przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o +/- 12,9% potencjalnie spowodowałby zmianę wyceny wartości godziwej kredytów o (489,5) 489,5 mln zł. Ponadto w szacunku uwzględniono efekt zapłaconych z góry prowizji przygotowawczych (wycenionych wg kursu z dnia zapłaty) pomniejszających zobowiązania z tytułu zaciągniętych kredytów, których wpływ na zmianę wyceny wartości godziwej tych zobowiązań przy założeniu zmiany kursów USD/PLN o +/- 12,9% wynosiłby 4,8 (4,8) mln. zł.

Powyższe odchylenia wartości bilansowych wyrażonych w PLN a zależnych od kursów walutowych, skalkulowano na podstawie rocznej implikowanej zmienności kursów walut z dnia 31 grudnia 2016 roku wynoszącej 12,9% dla kursu USD/PLN i 7,375% dla kursu EUR/PLN, publikowanej przez Reuters. Analiza wrażliwości została przeprowadzona na bazie stanu instrumentów posiadanych na dzień 31 grudnia 2016 roku.

27.4 Ryzyko stopy procentowej

Jednostka Dominująca narażona jest na ryzyko zmienności przepływów pieniężnych z tytułu zmian stóp procentowych wynikające z posiadanych aktywów oraz pasywów dla których przychody oraz koszty odsetkowe są uzależnione od zmiennych stóp procentowych, w szczególności z tytułu kredytów inwestycyjnych w ramach Programu 10+ i Projektu EFRA oraz kredytu na refinansowanie i finansowanie gdzie wysokość odsetek ustalana jest na podstawie zmiennej stopy LIBOR USD. Jednostka Dominująca zarządza ryzykiem stopy procentowej w ramach przyznanych limitów przy wykorzystaniu swapów stóp procentowych.

W długim horyzoncie efekt częściowego zabezpieczenia został osiągnięty poprzez wybór stałej stopy dla transzy kredytu inwestycyjnego na finansowanie Programu 10+.

Transakcje otwarte na stopę procentową na dzień 31 grudnia 2017 roku przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Okres	Kwota nominalna (w mln USD)	Spółka otrzymuje	Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Swap procentowy (IRS)	VII '2011 - VI '2019	207,5	LIBOR 6M	0,1	(19,8)
Swap procentowy (IRS)	I ' 2015 - XII '2021	494,0	LIBOR 3M	9,2	(8,0)
			Razem	**9,3**	**(27,8)**

W powyższym zestawieniu transakcje IRS zostały zagregowane według waluty nominału oraz stopy referencyjnej. W kolumnie „Okres" został podany minimalny termin początku i maksymalny termin końca okresu z zestawu transakcji wchodzących w skład danej grupy.

Transakcje otwarte na stopę procentową na dzień 31 grudnia 2016 roku przedstawiały się następująco:

Typ transakcji	Okres	Kwota nominalna (w mln USD)	Spółka otrzymuje	Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Swap procentowy (IRS)	VII '2011 - VI '2019	212,5	LIBOR 6M	0,1	(43,7)
Swap procentowy (IRS)	I ' 2015 - XII '2021	494,0	LIBOR 3M	3,6	(11,4)
			Razem	**3,7**	**(55,1)**

W powyższym zestawieniu transakcje IRS zostały zagregowane według waluty nominału oraz stopy referencyjnej. W kolumnie „Okres" został podany minimalny termin początku i maksymalny termin końca okresu z zestawu transakcji wchodzących w skład danej grupy.

27.4.1 Analiza wrażliwości na ryzyko rynkowe związane ze zmianami stóp procentowych

Analiza wrażliwości na ryzyko zmiany stopy procentowej Grupy przy założeniu zmiany stopy procentowej o +/- 0,30% na dzień 31 grudnia 2017 roku przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2017	Nota	Wartość bilansowa	Zmiana procentowa	
			+0,30%	-0,30%
Klasy instrumentów finansowych				
Aktywa finansowe				
Pochodne instrumenty finansowe [2]	23	9,3	7,3	(7,4)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	17	1.920,7	5,8	(5,8)
Pozostałe aktywa finansowe:		334,1	1,0	(1,0)
Fundusz likwidacji zakładu górniczego	15	34,1	0,1	(0,1)
Lokaty	15	37,0	0,1	(0,1)
Depozyty zabezpieczające	15	-	-	-
Środki pieniężne stanowiące zabezpieczenie zobowiązań umownych dotyczących przyszłej likwidacji aktywów	15	207,9	0,6	(0,6)
Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME	15	55,1	0,2	(0,2)
Razem		**2.264,1**	**14,1**	**(14,2)**
Zobowiązania finansowe				
Kredyty	22.1	3.903,0	10,0 [1]	(10,0) [1]
Pożyczki	22.2	68,3	0,2	(0,2)
Obligacje	22.3	313,0	0,9	(0,9)
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	22.4	141,6	0,4	(0,4)
Pochodne instrumenty finansowe [2]	23	27,8	(0,9)	0,9
Razem		**4.453,7**	**10,6**	**(10,6)**

[1] Wykazane bez uwzględnienia kredytów o stałym oprocentowaniu oraz zapłaconych prowizji przygotowawczych pomniejszających zobowiązania finansowe z tytułu otrzymanych kredytów.

[2] Swap procentowy (IRS). Różnica między zmianą wartości wyceny, gdy przesuwa się krzywą stóp procentowych o +/- 0,30% powstaje w momencie obliczania i dyskontowania przyszłych przepływów (związanych z rozliczeniem transakcji) na dzień kalkulacji wyceny. Dyskontowanie odbywa się w oparciu o różne stopy procentowe (w pierwszym przypadku przesunięcie krzywej powoduje zwiększenie stopy o 0,30%, zaś w drugim przypadku zmniejszenie stopy o 0,30%).

Analiza wrażliwości na ryzyko zmiany stopy procentowej Spółki przy założeniu zmiany stopy procentowej o +/- 0,35% na dzień 31 grudnia 2016 roku przedstawiała się następująco:

31 grudnia 2016	Nota	Wartość bilansowa	Zmiana procentowa +0,35%	Zmiana procentowa -0,35%
Klasy instrumentów finansowych				
Aktywa finansowe				
Pochodne instrumenty finansowe [2]	23	3,7	2,7	(2,7)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	17	744,6	2,6	(2,6)
Pozostałe aktywa finansowe:		509,3	1,8	(1,8)
Fundusz likwidacji zakładu górniczego	15	33,2	0,1	(0,1)
Lokaty	15	189,2	0,7	(0,7)
Depozyty zabezpieczające	15	19,6	-	-
Środki pieniężne stanowiące zabezpieczenie zobowiązań umownych dotyczących przyszłej likwidacji aktywów	15	192,0	0,7	(0,7)
Środki pieniężne przeznaczone na prace związane z usunięciem platformy MOPU ze złoża YME	15	75,3	0,3	(0,3)
Razem		**1.257,6**	**7,1**	**(7,1)**
Zobowiązania finansowe				
Kredyty	22.1	5.082,9	14,5 [1]	(14,5) [1]
Pożyczki	22.2	81,8	0,3	(0,3)
Obligacje	22.3	213,0	0,7	(0,7)
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	22.4	179,5	0,6	(0,6)
Pochodne instrumenty finansowe [2]	23	55,1	(15,2)	15,4
Razem		**5.612,3**	**0,9**	**(0,7)**

[1] Wykazane bez uwzględnienia kredytów o stałym oprocentowaniu oraz zapłaconych prowizji przygotowawczych pomniejszających zobowiązania finansowe z tytułu otrzymanych kredytów.

[2] Swap procentowy (IRS). Różnica między zmianą wartości wyceny, gdy przesuwa się krzywą stóp procentowych o +/- 0,35% powstaje w momencie obliczania i dyskontowania przyszłych przepływów (związanych z rozliczeniem transakcji) na dzień kalkulacji wyceny. Dyskontowanie odbywa się w oparciu o różne stopy procentowe (w pierwszym przypadku przesunięcie krzywej powoduje zwiększenie stopy o 0,35%, zaś w drugim przypadku zmniejszenie stopy o 0,35%).

Analiza wrażliwości została przeprowadzona na bazie stanu instrumentów posiadanych na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku. Zbadano wpływ zmian stóp procentowych na wartość godziwą przy niezmiennym poziomie kursów walut. W przypadku instrumentów pochodnych posiadanych na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku w analizie wrażliwości na ryzyko stopy procentowej Spółka zastosowała przesunięcie krzywej stóp procentowych o roczną zmienność historyczną z dnia odpowiednio 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku, wyliczoną na podstawie publikowanych przez Reuters danych o historycznej zmienności dla oprocentowania IRS z odpowiednio 2-letnim oraz 3-letnim okresem wygaśnięcia .

27.5 Ryzyko płynności

Proces zarządzania ryzykiem płynności przez Grupę polega na monitorowaniu prognozowanych przepływów pieniężnych oraz portfela aktywów i zobowiązań finansowych, a następnie dopasowywaniu ich zapadalności, analizie kapitału obrotowego i optymalizacji przepływów w ramach Grupy Kapitałowej. Proces ten wymaga ścisłej współpracy z jednostkami funkcjonującymi w różnych obszarach biznesowych w celu bezpiecznej i efektywnej alokacji posiadanej płynności.

Większość krajowych podmiotów zależnych w ramach Grupy Kapitałowej jest uczestnikiem cash-poolingu rzeczywistego. Struktura jest na bieżąco zarządzana przez Jednostkę Dominującą pod kątem optymalizacji płynności i salda odsetek.

Płynność w horyzoncie budżetowym monitorowana jest w przekroju Grupy Kapitałowej na bieżąco w ramach zarządzania ryzykiem finansowym. Płynność w okresie średnio i długoterminowym monitorowana jest w ramach procesu planowania, który wspomaga tworzenie wieloletniej strategii finansowej.

W obszarze ryzyka finansowego obok aktywnego zarządzania ryzykiem rynkowym, Grupa stosuje następujące zasady w zakresie płynności:

- brak depozytów zabezpieczających w handlu instrumentami pochodnymi na rynku pozagiełdowym,
- ograniczenie możliwości wcześniejszego rozwiązania transakcji finansowych,
- limity w zakresie mało płynnych kasowych instrumentów finansowych,
- limity kredytowe dla partnerów transakcji finansowych i handlowych,
- zapewnienie odpowiedniej jakości i zróżnicowania dostępnych źródeł finansowania,
- procesy kontroli wewnętrznej oraz efektywność organizacyjna zapewniająca szybkie działanie w warunkach awaryjnych.

Poniżej zaprezentowano informacje o kontraktowych terminach zapadalności zobowiązań finansowych według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku.

w mln zł

Kontraktowe terminy zapadalności zobowiązań finansowych:

31 grudnia 2017	Nota	Wartość bilansowa	Kontraktowe przepływy pieniężne	Do 6 miesięcy	6 - 12 miesięcy	1 - 2 lata	2 - 5 lat	Powyżej 5 lat
Kredyty bankowe (poza kredytami w rachunku bieżącym)	22.1	3.902,9	4.624,0	89,8	1.164,4	906,5	1.968,4	494,9
Kredyty w rachunku bieżącym	22.1	0,1	0,1	0,1	-	-	-	-
Pożyczki	22.2	68,3	69,4	6,5	58,1	0,9	2,2	1,7
Obligacje	22.3	313,0	306,1	306,1	-	-	-	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	22.4	141,6	179,0	28,7	28,7	53,2	68,4	-
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	25	2.201,7	2.201,7	2.196,5	5,2	-	-	-
Pozostałe zobowiązania finansowe	25	222,0	222,0	188,0	7,4	3,3	7,8	15,5
Razem		**6.849,6**	**7.602,3**	**2.815,7**	**1.263,8**	**963,9**	**2.046,8**	**512,1**
31 grudnia 2016								
Kredyty bankowe (poza kredytami w rachunku bieżącym)	22.1	5.069,1	6.167,7	(305,5)	1.108,1	790,3	3.641,1	933,7
Kredyty w rachunku bieżącym	22.1	13,8	13,8	13,8	-	-	-	-
Pożyczki	22.2	81,8	83,2	6,3	6,5	11,9	56,0	2,5
Obligacje	22.3	213,0	213,1	79,8	133,3	-	-	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	22.4	179,5	235,8	28,8	29,0	56,7	117,0	4,3
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	25	1.718,2	1.718,2	1.718,2	-	-	-	-
Pozostałe zobowiązania finansowe	25	246,8	246,8	221,0	2,3	9,2	7,3	7,0
Razem		**7.522,2**	**8.678,6**	**1.762,4**	**1.279,2**	**868,1**	**3.821,4**	**947,5**

Kontraktowe terminy zapadalności pochodnych instrumentów finansowych:

31 grudnia 2017	Nota	Wartość bilansowa*	Kontraktowe przepływy pieniężne	Do 6 miesięcy	6 - 12 miesięcy	1 - 2 lata	2 - 5 lat	Powyżej 5 lat
Swap towarowy	23	30,9	31,3	10,6	20,1	0,6	-	-
Forwardy i spoty walutowe		3,6	3,7	(0,4)	4,1	-	-	-
Swap procentowy (IRS)		(18,5)	(18,6)	(21,5)	7,1	(5,9)	1,7	-
Swap walutowy		69,1	69,1	62,9	3,2	3,0	-	-
Razem		**85,1**	**85,5**	**51,6**	**34,5**	**(2,3)**	**1,7**	**-**
31 grudnia 2016								
Swap towarowy	23	40,3	40,8	(0,4)	25,9	15,3	-	-
Opcje towarowe		0,4	0,4	-	0,4	-	-	-
Forwardy i spoty walutowe		(92,9)	(93,5)	(52,2)	(38,5)	(2,8)	-	-
Swap procentowy (IRS)		(51,4)	(51,8)	(30,5)	3,8	(19,4)	(5,7)	-
Swap walutowy		(4,7)	(4,5)	(23,9)	19,4	-	-	-
Razem		**(108,3)**	**(108,6)**	**(107,0)**	**11,0**	**(6,9)**	**(5,7)**	**-**

*Wartość bilansowa (dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych plus ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych) prezentuje wartość godziwą pochodnych instrumentów finansowych ujętych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej (z wyłączeniem futures na uprawnienia do emisji CO_2 zakupionych z zamiarem rozliczenia).

27.6 Ryzyko kredytowe

Zarządzanie ryzykiem kredytowym partnerów transakcji finansowych polega na kontroli wiarygodności finansowej obecnych i potencjalnych partnerów tych transakcji oraz na monitorowaniu ekspozycji kredytowej w stosunku do przyznanych limitów.
Na ekspozycję kredytową składają się depozyty bankowe oraz wycena instrumentów pochodnych.

Partnerzy transakcji muszą posiadać odpowiedni rating przyznany przez wiodące agencje ratingowe, bądź posiadać gwarancje instytucji spełniających wymóg minimalnego ratingu. Grupa zawiera transakcje finansowe z renomowanymi firmami o dobrej zdolności kredytowej oraz stosuje dywersyfikację instytucji, z którymi współpracuje.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku koncentracja ryzyka u pojedynczego partnera transakcji finansowych Grupy nie przekraczała wartości 845,67 mln zł (9,51% kapitałów własnych Jednostki Dominującej), z kolei na dzień 31 grudnia 2016 roku była to kwota 575,8 mln zł (8,15% kapitałów własnych Jednostki Dominującej).

W zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym partnerów transakcji handlowych Grupa poddaje wszystkich klientów, którzy wnioskują o przyznanie limitów kredytowych procedurom weryfikacji ich wiarygodności finansowej i w zależności od jej oceny przyznawane są odpowiednie limity. W 2017 roku Jednostka Dominująca zakończyła prace nad modelem ratingowym, który wspiera proces przyznawania limitów partnerom handlowym. Jednostka Dominująca określa wytyczne w zakresie procesu zarządzania ryzykiem kredytowym partnerów handlowych w celu utrzymywania odpowiednich standardów w zakresie analizy kredytowej oraz bezpieczeństwa operacyjnego procesu w przekroju całej Grupy.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku koncentracja ryzyka u pojedynczego partnera transakcji handlowych Grupy nie przekraczała wartości 530,47 mln zł (5,97% kapitałów własnych Jednostki Dominującej), z kolei na dzień 31 grudnia 2016 roku była to kwota 239,0 mln zł (3,38% kapitałów własnych Jednostki Dominującej).

Miarą ryzyka kredytowego jest kwota maksymalnego narażenia na ryzyko dla poszczególnych klas aktywów finansowych. Wartości księgowe aktywów finansowych reprezentują maksymalną ekspozycję kredytową.

Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe aktywów finansowych	Nota	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Pochodne instrumenty finansowe	23	164,5	100,9
Należności z tytułu dostaw i usług	15	2.677,0	2.251,7
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	17	1.920,7	744,6
Pozostałe aktywa finansowe	15	459,6	624,8
Razem		**5.221,8**	**3.722,0**

W ocenie Zarządu, ryzyko zagrożonych aktywów finansowych jest odzwierciedlone poprzez dokonanie odpisów aktualizujących ich wartość. Informacje na temat wartości odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych zostały przedstawione w notach 9.4 i 15.1.

Analiza pod kątem koncentracji ryzyka kredytowego w odniesieniu do należności z tytułu dostaw i usług została przedstawiona w nocie 15.1.
Analiza wiekowania należności przeterminowanych, w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości, została przedstawiona w nocie 15.1.

28. Zarządzanie kapitałem

Celem polityki finansowej Grupy Kapitałowej LOTOS jest zapewnienie długoterminowej płynności przy jednoczesnym stosowaniu odpowiedniej dźwigni finansowej, wspomagającej realizację celu nadrzędnego, jakim jest maksymalizacja stopy zwrotu na kapitale przynależnym akcjonariuszom.

Realizacja powyższego celu, dokonuje się poprzez dążenie do osiągnięcia pożądanej struktury finansowania na poziomie Grupy Kapitałowej LOTOS.

Grupa Kapitałowa LOTOS monitoruje strukturę finansowania stosując wskaźnik relacji długu do kapitału własnego, który jest liczony jako stosunek zadłużenia netto do kapitału własnego.

Do zadłużenia netto Grupa wlicza kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego pomniejszone o środki pieniężne i ich ekwiwalenty. Kapitał własny obejmuje kapitał własny należny akcjonariuszom Jednostki Dominującej powiększony o udziały niekontrolujące.

	Nota	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Zobowiązania długoterminowe			
Kredyty	22.1	2.633,6	3.769,8
Pożyczki	22.2	4,4	69,3
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	22.4	100,3	141,4
Razem		**2.738,3**	**3.980,5**
Zobowiązania krótkoterminowe			
Kredyty	22.1	1.269,4	1.313,1
Pożyczki	22.2	63,9	12,5
Obligacje	22.3	313,0	213,0
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	22.4	41,3	38,1
Razem		**1.687,6**	**1.576,7**
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	17	(1.920,7)	(744,6)
Zadłużenie netto		**2.505,2**	**4.812,6**
Kapitał własny przypisany akcjonariuszom Jednostki Dominującej		10.712,4	8.610,8
Udziały niekontrolujące		0,1	0,1
Kapitał własny razem		10.712,5	8.610,9
Stosunek zadłużenia netto do kapitału własnego		**0,23**	**0,56**

29. Zobowiązania i aktywa warunkowe

29.1 Informacje o istotnych postępowaniach toczących się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej i innych ryzykach Jednostki Dominującej lub jednostek od niej zależnych

Istotne postępowania sądowe których stroną jest Jednostka Dominująca

Od dnia kończącego poprzedni rok finansowy, tj. 31 grudnia 2016 roku do dnia publikacji niniejszego sprawozdania finansowego nie wystąpiły znaczące zmiany w zakresie istotnych postępowań toczących się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej i innych ryzyk Spółki lub jednostek od niej zależnych. Informacje na temat istotnych postępowań będących nadal w toku przedstawiono w nocie 30.1 do skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2016.

Rozliczenia podatkowe

W roku 2015 rozliczenia Spółki w zakresie podatku od towarów i usług (VAT) za lata 2010 - 2011 były przedmiotem dwóch postępowań kontrolnych prowadzonych przez organy kontroli skarbowej. W dniu 23 czerwca 2015 roku Spółka otrzymała w ramach prowadzonych postępowań protokoły z badania ksiąg podatkowych, do których złożyła zastrzeżenia. W dniu 30 września 2015 roku Spółka otrzymała dwie decyzje wydane przez Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w Bydgoszczy, w których to organ skarbowy określił wysokość zobowiązania w podatku od towarów i usług (VAT) za okres styczeń – grudzień 2010 roku oraz styczeń – grudzień 2011 roku oraz wykazał zaległości w kwocie 48,4 mln zł za rok 2010 oraz 112,5 mln zł za rok 2011. W decyzjach Dyrektor Urzędu Kontroli Skarbowej stwierdził, że transakcje, w których uczestniczyli dwaj kontrahenci Spółki związane były z udziałem w oszustwie podatkowym i zarzucił Spółce brak dołożenia należytej staranności w zawieraniu transakcji z tymi kontrahentami i że Spółka co najmniej powinna była wiedzieć o tym, że ww. transakcje wiązały się i były konsekwencją oszustwa podatkowego popełnionego na wcześniejszym etapie obrotu, co w konsekwencji nie daje prawa do odliczenia podatku VAT. Po przeanalizowaniu otrzymanych decyzji Spółka uznała zarzuty przedstawione przez Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej za całkowicie nieuzasadnione i w związku z tym w dniu 14 października 2015 roku złożyła do Dyrektora Izby Skarbowej w Gdańsku odwołania od ww. decyzji. Dyrektor Izby Skarbowej w Gdańsku utrzymał w mocy decyzje Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w Bydgoszczy, a wniesione w 1 półroczu 2016 roku przez Spółkę skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego zostały oddalone. Na dzień publikacji niniejszego sprawozdania finansowego obie decyzje Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w Bydgoszczy określające Spółce zobowiązanie w podatku VAT za poszczególne miesiące roku 2010 i roku 2011 pozostają w mocy. W 3 kwartale 2016 roku Spółka złożyła skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie. Spółka oczekuje na wyznaczenie terminu rozprawy.

W 2016 roku rozliczenia Spółki w zakresie podatku od towarów i usług (VAT) za okres listopad 2014 roku – wrzesień 2015 roku były przedmiotem postępowania kontrolnego prowadzonego przez Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w Gdańsku. W związku z toczącym się postępowaniem oraz otrzymaniem w dniu 7 grudnia 2016 roku protokołu z badania ksiąg podatkowych Spółka złożyła korekty deklaracji VAT w zakresie obniżenia podatku naliczonego na łączną kwotę 34,3 mln zł.

Regulacje dotyczące podatku od towarów i usług, podatku dochodowego od osób prawnych oraz obciążeń związanych z ubezpieczeniami społecznymi podlegają częstym zmianom. Te częste zmiany powodują brak odpowiednich punktów odniesienia, niespójne interpretacje oraz nieliczne ustanowione precedensy, które mogłyby mieć zastosowanie. Obowiązujące przepisy zawierają również niejasności, które powodują różnice w opiniach, co do interpretacji prawnej przepisów podatkowych, zarówno pomiędzy organami państwowymi jak i organami państwowymi i przedsiębiorstwami. Rozliczenia podatkowe oraz inne obszary działalności (na przykład kwestie celne czy dewizowe) mogą być przedmiotem kontroli organów, które uprawnione są do nakładania wysokich kar i grzywien, a wszelkie dodatkowe zobowiązania podatkowe, wynikające z kontroli, muszą zostać zapłacone wraz z wysokimi odsetkami. Te warunki powodują, że ryzyko podatkowe w Polsce jest większe niż w krajach o bardziej dojrzałym systemie podatkowym. W konsekwencji, kwoty prezentowane i ujawniane w sprawozdaniach finansowych mogą się zmienić w przyszłości w wyniku ostatecznej decyzji organu kontroli podatkowej.

Z dniem 15 lipca 2016 roku do Ordynacji Podatkowej zostały wprowadzone zmiany w celu uwzględnienia postanowień Ogólnej Klauzuli Zapobiegającej Nadużyciom (z ang. General Anti-Abuse Rule „GAAR"). GAAR ma zapobiegać powstawaniu i wykorzystywaniu sztucznych struktur prawnych tworzonych w celu uniknięcia zapłaty podatku w Polsce. GAAR definiuje unikanie opodatkowania, jako czynność dokonaną przede wszystkim w celu osiągnięcia korzyści podatkowej, sprzecznej w danych okolicznościach z przedmiotem i celem przepisy ustawy podatkowej. Zgodnie z GAAR taka czynność nie skutkuje osiągnięciem korzyści podatkowej, jeżeli sposób działania był sztuczny. Wszelkie występowanie (i) nieuzasadnionego dzielenia operacji, (ii) angażowania podmiotów pośredniczących mimo braku uzasadnienia ekonomicznego lub gospodarczego, (iii) elementów wzajemnie się znoszących lub kompensujących oraz (iv) inne działania o podobnym działaniu do wcześniej wspomnianych, mogą być potraktowane jako przesłanka istnienia sztucznych czynności podlegających przepisom GAAR. Nowe regulacje będą wymagać znacznie większego osądu przy ocenie skutków podatkowych poszczególnych transakcji.

Klauzulę GAAR należy stosować w odniesieniu do transakcji dokonanych po jej wejściu w życie oraz do transakcji, które zostały przeprowadzone przed wejściem w życie klauzuli GAAR, ale dla których po dacie wejścia klauzuli w życie korzyści były lub są nadal osiągane. Wdrożenie powyższych przepisów umożliwi polskim organom kontroli podatkowej kwestionowanie realizowanych przez podatników prawnych ustaleń i porozumień, takich jak restrukturyzacja i reorganizacja grupy.

Postępowania sądowe wszczęte przez oraz przeciwko jednostkom z Grupy Kapitałowej LOTOS

Porozumienie, którego stroną jest spółka LOTOS Exploration and Production Norge AS

Spółka LOTOS Exploration and Production Norge AS („LOTOS E&P Norge AS") była stroną postępowań sądu arbitrażowego w Norwegii dotyczących roszczeń spółki Single Buoy Moorings Inc. („SBM") - dostawcy platformy MOPU (ang. „Mobile Offshore Production Unit") przeznaczonej do eksploatacji złoża YME przeciwko spółce Talisman Energy Norge AS będącej operatorem złoża YME („Talisman", „Operator") oraz pozostałym udziałowcom projektu YME. Udział LOTOS Exploration and Production Norge AS („LOTOS E&P Norge AS") w kwocie roszczenia SBM wynosił 20%.

W 2013 roku spółki: Talisman Energy Norge AS („Talisman", ówczesny operator złoża YME) oraz Single Buoy Moorings Inc. („SBM", właściciel przeznaczonej do eksploatacji tego złoża platformy wydobywczej) ogłosiły informację o zawarciu porozumienia w sprawie zakończenia obowiązywania wszystkich dotychczas zawartych w związku z realizacją projektu YME umów i porozumień pomiędzy stronami oraz usunięcia wadliwej platformy ze złoża.

Spółka SBM zapłaciła członkom konsorcjum kwotę 470 mln USD, natomiast Talisman działając w imieniu udziałowców koncesji, zobowiązał się do wykonania niezbędnych prac przygotowawczych na platformie i usunięcia jej ze złoża. Zgodnie z porozumieniem w zakresie spółki SBM było przetransportowanie platformy do portu oraz jej utylizacja, natomiast po wykonaniu określonych prac udziałowcy konsorcjum powinni uzyskać prawo własności do elementów podwodnej infrastruktury na złożu YME, dostarczonej przez SBM, wraz z jednoczesnym zobowiązaniem do wykonania prac rekultywacyjnych (w tym demontażu) związanych z podwodną infrastrukturą. Każda ze stron ponosi koszty uzgodnionego porozumieniem zakresu realizowanych prac.

Zgodnie z zapisami porozumienia z SBM część przysługującego Grupie udziału w kwocie porozumienia, tj. 81,78 mln USD została ulokowania na rachunku escrow projektu YME celem jej sukcesywnego wykorzystywania na prowadzenie prac związanych z usunięciem platformy i infrastruktury ze złoża, określonych w porozumieniu.

Dnia 22 sierpnia 2016 roku partnerzy YME zakończyli operację usuwania wadliwej platformy MOPU ze złoża. W 1 kwartale 2017 roku zrealizowano inspekcję caissona (element podwodnej infrastruktury) w wyniku której uznano, że może on stać bez dodatkowego podparcia do 2019 roku (przy założeniu półrocznych inspekcji i niepogorszonego stanu).

Na dzień 31 grudnia 2017 roku wyrażona w walucie prezentacji wartość ulokowanych na wyodrębnionym rachunku escrow środków pieniężnych pozostałych do wykorzystania zaprezentowano w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji Pozostałe aktywa w kwocie 55,1 mln zł. Wartość pozostałej do wykorzystania rezerwy na przyszłe koszty usunięcia platformy oraz demontażu aktywów trwałych zaprezentowana została w pozycji Pozostałe zobowiązania i rezerwy – w części krótkoterminowej - w kwocie 4,2 mln zł.

Ponadto Grupa zwraca uwagę, że w nawiązaniu do informacji powziętej przez LOTOS Exploration and Production Norge AS w dniu 17 lipca 2017 roku, SBM Offshore potwierdził w dniu 11 sierpnia 2017 roku zawarcie porozumienia z większościową grupą ubezpieczycieli platformy MOPU w celu rozliczenia roszczeń ubezpieczeniowych dotyczących jej wadliwego wykonania, w tym z jednym dodatkowym podmiotem w stosunku do komunikatu z 17 lipca 2017 roku. W rezultacie zawarte porozumienie pokrywa 83,6% z roszczenia i zgodnie z porozumieniem SBM otrzyma zapłatę gotówkową w wysokości 281 mln USD z tytułu pełnego i ostatecznego rozliczenia roszczenia wobec ubezpieczycieli zawierających ugodowe porozumienie. SBM kontynuuje swoje żądania wobec pozostałych ubezpieczycieli, a rozpoczęcie sprawy sądowej planowane jest na październik 2018 roku. Po pokryciu wszystkich kosztów obsługi prawnej oraz innych poniesionych wydatków związanych z pełnymi roszczeniami, pozostałe saldo rozliczeń zostanie podzielone po 50% pomiędzy SBM Offshore i Repsol Norge AS („Repsol", obecny operator na złożu YME). Zgodnie z warunkami umowy z dnia 11 marca 2013 roku 20% z potencjalnej kwoty, którą otrzyma Repsol przynależeć będzie dla LOTOS Exploration and Production Norge AS.

W związku z brakiem informacji szczegółowej i podstaw do rzetelnego oszacowania kosztów związanych z uzyskaniem świadczenia ubezpieczeniowego, jak również w związku z niepewnością dotyczącą terminu uzyskania świadczenia gotówkowego, Grupa uznaje, że na dzień 31 grudnia 2017 roku nie jest w stanie wiarygodnie ustalić kwoty przyszłej należności i nie ujmuje jej jako składnika aktywów ani jako dochodów.

Rozliczenia podatkowe spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2016 roku rozliczenia spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS („LOTOS E&P Norge AS") w zakresie podatku dochodowego za lata 2013 - 2014 były przedmiotem postępowania wyjaśniającego prowadzonego przez norweski Urząd Podatkowy ds. Ropy (ang. Oil Taxation Office, tzw. „OTO"). W dniu 1 czerwca 2016 roku spółka LOTOS E&P Norge AS otrzymała wezwanie do złożenia wyjaśnień z dnia 31 maja 2016 roku, w którym OTO zakwestionował zaliczenie części poniesionych w latach 2013 - 2014 kosztów finansowych do kosztów uzyskania przychodu dla celów podatkowych, ze względu na występowanie w spółce LOTOS E&P Norge AS cienkiej kapitalizacji w tym okresie. Oceniając ryzyko sporu z organem podatkowym i swoją sytuację finansową w latach 2013 - 2014, do których odnosi się OTO oraz stosując analogiczne podejście dla okresu 2015 – 2016, biorąc pod uwagę negatywny wpływ cienkiej kapitalizacji spółka LOTOS E&P Norge AS dokonała na dzień 31 grudnia 2016 roku oceny realizowalności aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego od strat podatkowych rozliczanych w czasie, skutkującej obniżeniem ich wartości w 2016 roku o kwotę 80,9 mln zł. W dniu 6 września 2017 roku spółka LOTOS E&P Norge AS otrzymała z OTO projekt decyzji, której wstępna analiza potwierdziła zakres i wysokość rozpoznanej przez spółkę LOTOS E&P Norge AS. 10 listopada 2017 roku, po przeprowadzeniu analizy projektu decyzji, wystosowano do Urzędu odpowiedź wnioskując o uwzględnienie zdolności kredytowej LOTOS E&P Norge AS, także tej, wynikającej z prowadzonej działalności poszukiwawczej i należnych z tego tytułu ulg podatkowych.
Przed dniem publikacji niniejszego sprawozdania finansowego, w dniu 15 stycznia 2018 roku Grupa otrzymała finalną decyzję OTO, zgodną z otrzymanym w dniu 6 września 2017 roku projektem. Grupa analizuje możliwość złożenia formalnego odwołania od tej decyzji na podstawie argumentacji użytej w tej sprawie 10 listopada 2017 roku. Na dzień publikacji niniejszego sprawozdania finansowego postępowanie jest w toku.

Spór spółki LOTOS Kolej Sp. z o.o. z Newag S.A.

W grudniu 2017 roku spółka Newag S.A. zgłosiła gotowość do wydania 5 lokomotyw Griffin wyprodukowanych na podstawie umów dzierżawy zawartych w dniu 23 grudnia 2015 roku z LOTOS Kolej Sp. z o.o. Przedstawione zezwolenia na eksploatację tych lokomotyw zawierały ograniczenia i w związku z tym spółka LOTOS Kolej Sp. z o.o. odmówiła ich odbioru i wezwała spółkę Newag S.A. do dostarczenia zezwoleń uprawniających do eksploatacji przedmiotowych lokomotyw bez ograniczeń. W związku z odmową odbioru, spółka Newag S.A. w dniu 26 stycznia 2018 roku wypowiedziała zawartą ze spółką LOTOS Kolej Sp. z o.o. umowę ze skutkiem natychmiastowym argumentując, że lokomotywy są zgodne z umową i dopuszczone do eksploatacji w obszarze działania – jednak z wyłączeniem sieci bazowej. Zdaniem Zarządu wypowiedzenie umów nie było skuteczne i z tego względu ryzyko obciążenia spółki LOTOS Kolej Sp. z o.o. karami umownymi jest niskie, w związku z tym nie zawiązano w niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym rezerw.

Poza informacjami zaprezentowanymi powyżej, w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2017 roku nie wystąpiły istotne rozliczenia z tytułu spraw sądowych lub innych postępowań.

29.2 Pozostałe zobowiązania warunkowe

Od dnia kończącego poprzedni rok finansowy, tj. 31 grudnia 2016 roku do dnia publikacji niniejszego sprawozdania finansowego nie wystąpiły zmiany w zakresie pozostałych istotnych zobowiązań warunkowych Spółki lub jednostek od niej zależnych (patrz nota 30.2 do skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2016).

30. Informacje o podmiotach powiązanych

30.1 Informacje o transakcjach z jednostkami powiązanymi, w których Grupa posiada udziały

Wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności		2017	2016
Sprzedaż		431,4	209,9
	Nota	**31 grudnia 2017**	**31 grudnia 2016**
Należności	15	34,5	16,1
Zobowiązania		-	0,2

W roku 2017 i 2016 Grupa przeprowadzała istotne transakcje ze spółką LOTOS - Air BP Polska Sp. z o.o. głównie z tytułu sprzedaży paliwa lotniczego. Łączna wartość tych transakcji w roku 2017 wynosiła 431,3 mln zł (w 2016 roku: 209,7 mln zł). Na dzień 31 grudnia 2017 roku saldo nierozliczonych należności z tytułu powyższych transakcji wynosiło 34,5 mln zł (31 grudnia 2016: 16,1 mln zł).

Podstawowe informacje dotyczące wspólnych przedsięwzięć, w których Grupa posiada udziały wykazano w nocie 14 .

30.2 Podmiot sprawujący kontrolę nad Grupą

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku Skarb Państwa był właścicielem 53,19% akcji Grupy LOTOS S.A. W latach 2016 i 2017 nie wystąpiły transakcje pomiędzy Grupą LOTOS S.A. a Skarbem Państwa.

30.2.1 Transakcje z jednostkami powiązanymi, w których Skarb Państwa sprawuje kontrolę, współkontrolę lub ma na nie znaczący wpływ

W roku 2017 i 2016 Grupa przeprowadziła transakcje z podmiotami powiązanymi poprzez Skarb Państwa, których łączna wartość była istotna. Transakcje były przeprowadzone na zasadach rynkowych i związane były z bieżącą działalnością operacyjną Grupy. Transakcje dotyczyły głównie zakupu ropy naftowej, gazu ziemnego oraz innych paliw, a także sprzedaży paliw oraz usług przewozowych i magazynowych.

	2017	2016
Sprzedaż	394,0	370,1
Zakupy	1.587,5	1.237,6
	31 grudnia 2017	**31 grudnia 2016**
Należności	82,9	28,9
Zobowiązania	263,4	173,0

Ponadto, na dzień 31 grudnia 2017 roku Grupa wykazuje zobowiązania z tytułu kredytów, pożyczek i obligacji wobec banków i instytucji finansowych, nad którymi Skarb Państwa sprawuje kontrolę, współkontrolę lub ma na nie znaczący wpływ na łączną kwotę 1.327,5 mln zł (31 grudnia 2016 roku: 899,6 mln zł). Do podmiotów tych należą między innymi PKO BP S.A., PEKAO S.A., BGK S.A., Polski Fundusz Rozwoju S.A., Agencja Rozwoju Przemysłu S.A.

30.3 Wynagrodzenie Zarządu i Rady Nadzorczej oraz informacje o pożyczkach i świadczeniach o podobnym charakterze udzielonych osobom wchodzącym w skład organów zarządzających i nadzorujących

Wynagrodzenie wypłacone członkom Zarządu oraz członkom Rady Nadzorczej Spółki	2017	2016
Zarząd		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia)	2,6	1,5
Zarząd – jednostki zależne [(1)]		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia)	0,3	3,0
Rada Nadzorcza		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia)	0,6	0,3
Razem [(2)]	**3,5**	**4,8**
Pozostałe świadczenia pracownicze	**31 grudnia 2017**	**31 grudnia 2016**
Zarząd		
Świadczenia po okresie zatrudnienia, nagrody jubileuszowe i pozostałe świadczenia	-	0,3
Krótkoterminowe zobowiązania z tytułu nagrody rocznej [(3)]	1,4	0,1
Razem	**1,4**	**0,4**

[(1)] Wynagrodzenie wypłacone członkom Zarządu Spółki z tytułu pełnienia funkcji we władzach spółek bezpośrednio i pośrednio zależnych.
[(2)] Wartość wynagrodzenia uwzględnia zmiany w składzie Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki.
[(3)] Zgodnie z ustawą o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami.

W latach 2017 i 2016 Grupa nie zawierała żadnych znaczących transakcji z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej, nie udzielała wymienionym osobom żadnych pożyczek, zaliczek, gwarancji, ani nie zawierała żadnych innych umów o charakterze nierynkowym, bądź o istotnym wpływie na niniejsze sprawozdanie finansowe.

W latach 2017 i 2016, na podstawie złożonych oświadczeń członków Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki, Grupa LOTOS S.A. nie uzyskała wiedzy o transakcjach zawartych przez ich małżonków, krewnych lub powinowatych w linii prostej do drugiego stopnia lub związanymi z tytułu opieki, przysposobienia lub kurateli, bądź z innymi osobami, z którymi mają osobiste powiązania ze Spółką lub z podmiotem Grupy Kapitałowej LOTOS.

30.4 Wynagrodzenie wypłacone lub należne pozostałym członkom głównej kadry kierowniczej

Wynagrodzenie wypłacone głównej kadrze kierowniczej (za wyjątkiem członków Zarządu Spółki)	2017	2016
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia), w tym:	46,0	33,7
- wypłacona nagroda roczna	7,1 (1)	7,4 (2)
- wypłacona nagroda jubileuszowa	0,5	0,6
Pozostałe świadczenia pracownicze	**31 grudnia 2017**	**31 grudnia 2016**
Świadczenia po okresie zatrudnienia, nagrody jubileuszowe i pozostałe świadczenia	11,0	11,5
Krótkoterminowe zobowiązania z tytułu nagrody rocznej	10,5	9,0
Razem	**21,5**	**20,5**

(1) Wypłacone w 2017 roku wynagrodzenie z tytułu nagrody rocznej za rok 2016.
(2) Wypłacone w 2016 roku wynagrodzenie z tytułu nagrody rocznej za rok 2015.

W roku 2017 Grupa nie udzielała istotnych pożyczek członkom głównej kadry kierowniczej. W okresie porównywalnym Grupa nie udzielała pożyczek członkom głównej kadry kierowniczej.

30.5 Transakcje z podmiotami powiązanymi poprzez członków Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki

W 2017 roku Grupa przeprowadziła transakcje ze stronami powiązanymi poprzez członków Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki. Transakcje były przeprowadzone na zasadach rynkowych i związane były z bieżącą działalnością operacyjną Grupy, a dotyczyły głównie zakupu ubezpieczeń cywilno-prawnych i majątkowych w kwocie 26,4 mln zł (w roku 2016: 9,9 mln zł). Na dzień 31 grudnia 2017 roku saldo z tytułu nierozliczonych transakcji ze stronami powiązanymi poprzez członków Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki wynosiło 0,9 mln zł (31 grudnia 2016: 0,8 mln zł).

ZATWIERDZENIE SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone do publikacji przez Zarząd w dniu 6 marca 2018 roku.

Podpisy członków Zarządu oraz osoby odpowiedzialnej za prowadzenie ksiąg rachunkowych Grupy LOTOS S.A.

Prezes Zarządu

Marcin Jastrzębski

Wiceprezes Zarządu ds. Ekonomiczno-Finansowych

Mateusz Aleksander Bonca

Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji i Handlu

Jarosław Kawula

Główny Księgowy

Tomasz Południewski

Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy LOTOS S.A. oraz jej grupy kapitałowej za rok 2017

1. O Grupie LOTOS S.A. i jej grupie kapitałowej 6
1.1. Kluczowe aktywa, działalność oraz osiągane rezultaty 6
1.2. Podstawowe informacje o organizacji i zarządzaniu 8
1.2.1 Struktura Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej 8
2. Strategia Grupy Kapitałowej LOTOS 14
2.1. „Stabilizacja i bezpieczny rozwój" Strategia Grupy LOTOS S.A. na lata 2017 – 2022 14
2.2. Otoczenie makroekonomiczne w relacji do przyjętych założeń strategicznych 14
2.3. Realizacja strategii w 2017 roku – główne mierniki 15
2.4. Realizacja celów strategicznych 17
3. Otoczenie makroekonomiczne Grupy LOTOS S.A.i jej grupy kapitałowej w 2017 roku 21
3.1. Czynniki cenotwórcze na rynku ropy naftowej i gazu ziemnego 21
3.1.1. Zaludnienie świata 21
3.1.2. Kondycja światowej gospodarki w 2017 roku 22
3.1.3. Zmiany globalnych i regionalnych wartości podaży i popytu ropy naftowej w 2017 roku 22
3.1.4. Wpływ kursu USD/PLN na działalność Grupy Kapitałowej LOTOS 25
3.2. Ceny ropy naftowej i gazu ziemnego w 2017 roku 26
3.3. Czynniki kształtujące rentowność działalności poszukiwawczo–wydobywczej i bieżące tendencje w branży 28
3.4. Czynniki kształtujące rentowność działalności rafineryjnej oraz bieżące tendencje w branży 28
4. Działalność operacyjna Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej 38
4.1 Segment wydobywczy 38
4.1.1. Charakterystyka aktywów wydobywczych, produkty i rynki zbytu 38
4.1.2. Logistyka Segmentu wydobywczego 43
4.1.3. Otoczenie konkurencyjne dla działalności wydobywczej 44
4.1.4. Charakterystyka kierunków rozwoju Segmentu wydobywczego 45
4.1.5. Podsumowanie szans i zagrożeń w Segmencie wydobywczym 47
4.2. Segment produkcji i handlu – rafinacja ropy naftowej 50
4.2.1. Otoczenie konkurencyjne dla działalności rafineryjnej Grupy LOTOS 50
4.2.2. Podstawowe produkty, towary i usługi 52
4.2.3. Logistyka segmentu (kolejowa i morska) 54
4.2.4. Logistyka - dane o zaopatrzeniu i zakupach 57
4.2.5. Podsumowanie szans i zagrożeń 59
4.3. Segment produkcji i handlu – sprzedaż hurtowa i detaliczna 60
4.3.1. Otoczenie konkurencyjne dla działalności handlowej 60
4.3.2. Szara strefa na rynku paliw w Polsce 61
4.3.3. Kanały dystrybucji, produkty, rynki zbytu 61
4.3.4. Charakterystyka branży detalicznej w Polsce 67
4.3.5. Sieć stacji paliw LOTOS i jej pozycja konkurencyjna 69
5. Sytuacja finansowa Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej 73
5.1. Omówienie podstawowych wielkości ekonomiczno-finansowych oraz ocena istotnych czynników i nietypowych zdarzeń 73
5.1.1. Otoczenie makroekonomiczne 73
5.1.2. Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów 74
5.1.3. Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej 79
5.1.4. Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych 81

5.1.5. Opis istotnych pozycji pozabilansowych w ujęciu podmiotowym, przedmiotowym i wartościowym 82
5.1.6. Ocena czynników i zdarzeń o nietypowym charakterze mających wpływ na wyniki z działalności 82
5.1.7. Ocena sytuacji ekonomiczno – finansowej przy pomocy analizy wskaźnikowej 82
5.1.8. Wykorzystanie wpływów z emisji w ramach realizacji celów emisyjnych 86
5.1.9. Objaśnienie różnic pomiędzy wynikami finansowymi a wcześniej publikowanymi prognozami wyników na 2017 rok 86
5.1.10. Analiza jednostkowych wyników i sytuacji finansowej Grupy LOTOS S.A. 86
5.2. Główne inwestycje krajowe i zagraniczne oraz inwestycje kapitałowe 90
5.2.1. Inwestycje rzeczowe 90
5.2.2. Inwestycje kapitałowe 91
5.3. Finansowanie 92
5.3.1. Informacje na temat kredytów i pożyczek 92
5.3.1. Pozostałe umowy finansowe 99
5.3.2. Pożyczki wewnątrzgrupowe 100
5.3.3. Ocena dotycząca zarządzania zasobami finansowymi 104
5.4. Oświadczenia Zarządu 104
5.4.1. W sprawie zgodności rocznego sprawozdania finansowego i sprawozdania zarządu z działalności Grupy LOTOS S.A. oraz jej grupy kapitałowej 104
5.4.2. W sprawie wyboru podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych 104
5.5. Zasady sporządzenia rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego 105
6. Ryzyka w działalności Grupy Kapitałowej LOTOS 108
6.1. Model zarządzania ryzykiem 108
6.1.1. Aktywne zarządzanie ryzykiem jako cel strategiczny 109
6.1.2. Proces zarządzania ryzykiem 109
6.1.3. Nadzór nad ryzykiem - uczestnicy systemu 110
6.2. Kategorie ryzyk w działalności Grupy Kapitałowej LOTOS 111
7. Organizacja i zarządzanie w Grupie LOTOS S.A. i jej grupie kapitałowej 121
7.1. Powiązania własnościowe i zasady zarządzania 121
7.1.1. Informacje o posiadanych przez Grupę LOTOS S.A. oddziałach (zakładach) 121
7.1.2. Zmiany w powiązaniach organizacyjnych lub kapitałowych Grupy LOTOS S.A. z innymi podmiotami 121
7.1.3. Zmiany własnościowe w Grupie LOTOS S.A. i jej grupie kapitałowej 124
7.1.4. Zmiany w podstawowych zasadach zarządzania Grupą LOTOS S.A. i jej spółkami zależnymi 127
7.2. Zatrudnienie w Grupie Kapitałowej LOTOS 128
7.2.1. Struktura zatrudnienia w Grupie Kapitałowej LOTOS 128
7.2.2. System kontroli programów akcji pracowniczych 129
7.2.3. Umowy zawarte pomiędzy emitentem a osobami zarządzającymi oraz wartość wynagrodzeń, nagród lub korzyści wypłaconych osobom zarządzającym i nadzorującym Grupę LOTOS S.A. 130
7.3. Ochrona środowiska 132
7.4. Istotne umowy oraz postępowania sądowe w 2017 roku 134
7.4.1. Istotne transakcje z podmiotami powiązanymi na warunkach innych niż rynkowe 134
7.4.2. Umowa z podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych 134
7.4.3. Postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej 135
8. Informacje dotyczące akcji Grupy LOTOS S.A. 137
8.1. Grupa LOTOS S.A. na Giełdzie Papierów Wartościowych 137

8.2 Dywidenda ... 143
8.3 Nabycie udziałów (akcji) własnych ... 145
8.4. Określenie łącznej liczby i wartości nominalnej wszystkich akcji (udziałów) GL S.A. oraz akcji i udziałów odpowiednio w podmiotach powiązanych emitenta, będących w posiadaniu osób zarządzających i nadzorujących GL S.A. (dla każdej osoby oddzielnie) ... 145
8.5. Umowy, w wyniku których mogą w przyszłości nastąpić zmiany w proporcjach posiadanych akcji przez dotychczasowych akcjonariuszy i obligatariuszy ... 145
9. Ład korporacyjny ... 147
9.1. Akcjonariat 147
9.1.1. Znaczne pakiety akcji ... 147
9.1.2. Posiadacze papierów wartościowych, które dają specjalne uprawnienia kontrolne, wraz z opisem tych uprawnień ... 149
9.1.3. Szczególne uprawnienia Skarbu Państwa oraz ich wykonywanie w spółkach kapitałowych ... 149
9.1.4. Ograniczenia w wykonywaniu prawa głosu na Walnym Zgromadzeniu ... 150
9.1.5. Ograniczenia dotyczące przenoszenia prawa własności papierów wartościowych ... 152
9.2. Funkcjonowanie organów Spółki ... 153
9.2.1. Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS S.A. ... 154
9.2.2. Rada Nadzorcza Grupy LOTOS S.A. ... 154
9.2.3. Zarząd Grupy LOTOS S.A. oraz uprawnienia poszczególnych członków ... 158
9.2.4. Zasady zmiany statutu Grupy LOTOS S.A. ... 163
9.3. Zbiór zasad ładu korporacyjnego, które Grupa LOTOS S.A. stosowała w 2017 roku ... 163
10. Informacje niefinansowe i polityka różnorodności – ujawnienia jednostkowe i skonsolidowane ... 171
10.1. Opis modelu biznesowego Grupy LOTOS S.A. i grupy kapitałowej ... 171
10.2. Zagadnienia społeczne – wpływ na łańcuch wartości ... 171
10.2.1. Opis i wskaźniki efektywności realizowanej polityki społecznej Spółki i Grupy - społeczna odpowiedzialność biznesu ... 171
10.2.2. Procedury należytej staranności w obszarze realizowanej polityki społecznej ... 173
10.3. Środowisko naturalne – wpływ na łańcuch wartości ... 175
10.3.1. Opis i wskaźniki efektywności realizowanej polityki ochrony środowiska w Spółce i Grupie ... 175
10.4. Zagadnienia pracownicze i realizowana polityka różnorodności - wpływ na łańcuch wartości ... 176
10.4.1. Opis i wskaźniki efektywności realizowanej polityki zarządzania zasobami ludzkimi w Spółce i Grupie oraz procedury należytej staranności w tym obszarze ... 176
10.5. Poszanowanie praw człowieka - wpływ na łańcuch wartości ... 181
10.5.1. Opis i wskaźniki efektywności realizowanej polityki poszanowania praw człowieka w Spółce i Grupie ... 181
10.5.1. Procedury należytej staranności w obszarze poszanowania praw człowieka ... 181
10.6. Polityka przeciwdziałania korupcji - wpływ na łańcuch wartości ... 182
10.6.1. Opis i wskaźniki efektywności realizowanej polityki przeciwdziałania korupcji w Spółce i Grupie ... 182
10.6.2 Procedury należytej staranności w obszarze działań antykorupcyjnych ... 182
10.7. Opis i rezultaty zarządzania istotnymi ryzykami związanymi z działalnością Spółki/Grupy, relacjami z otoczeniem i kontrahentami w opisanych wyżej 5 obszarach ... 183

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2017

O Grupie LOTOS S.A. i jej grupie kapitałowej

1. O Grupie LOTOS S.A. i jej grupie kapitałowej

1.1. Kluczowe aktywa, działalność oraz osiągane rezultaty

Kluczowe aktywa i działalność

Grupa Kapitałowa LOTOS jest drugim co do wielkości producentem paliw w Polsce. Gdańska rafineria jest jednym z najmłodszych i najnowocześniejszych, a jednocześnie jednym z najbardziej przyjaznych ekologicznie, kompleksów rafineryjnych w Europie.

Grupa Kapitałowa LOTOS to jedyny koncern, który wydobywa węglowodory w Polskiej Wyłącznej Strefie Ekonomicznej Morza Bałtyckiego. Dodatkowo eksploatuje złoża ropy naftowej i gazu ziemnego na Norweskim Szelfie Kontynentalnym oraz na terytorium Litwy.

Działalność Grupy Kapitałowej LOTOS podzielona jest na 2 segmenty sprawozdawcze: wydobywczy (upstream) oraz produkcji i handlu (downstream).

W skład grupy kapitałowej, oprócz Grupy LOTOS (spółka matka, zarządzająca rafinerią w Gdańsku), wchodzi obecnie 17 spółek ze znakiem LOTOS. Dwie z nich mają swoją siedzibę poza terytorium Polski: na Litwie oraz w Norwegii.

Segment wydobywczy

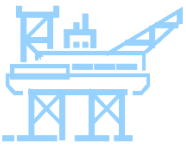

Portfel aktywów w trzech krajach: Norwegia, Polska, Litwa.

Rezerwy węglowodorów w kategorii 2P: 88 mln boe [1]

Segment produkcji i handlu

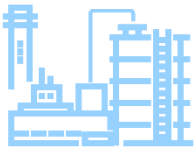

Jedna z najbardziej zaawansowanych technologicznie rafinerii w Europie

Trzecia, co do wielkości, sieć 493 stacji paliw w Polsce. Hurtowa sprzedaż paliw i innych produktów ropopochodnych (asfalty i oleje)

Działalność Grupy Kapitałowej LOTOS koncentruje się na wydobyciu i przerobie ropy naftowej oraz hurtowej i detalicznej sprzedaży produktów naftowych. Należą do nich:

- paliwa (benzyna bezołowiowa, olej napędowy i lekki olej opałowy)
- ciężki olej opałowy
- asfalty
- paliwo lotnicze
- benzyna surowa
- gaz płynny propan-butan (LPG)
- oleje bazowe

Grupa LOTOS notowana jest na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie od 30 czerwca 2005 roku.

Wizja

Grupa Kapitałowa LOTOS to:

- optymalnie zintegrowany pionowo producent paliw i produktów chemicznych najwyższej jakości,
- dostawca wysoko wyspecjalizowanych usług logistycznych i serwisowych,
- narodowy lider wdrożeń innowacji w ramach swojej kluczowej działalności.

[1] Boe – baryłki ekwiwalentu ropy naftowej wg stanu na dzień 31.12.2017

Działalność operacyjna

W 2017 roku Grupa LOTOS zanotowała przewidywany spadek wydobycia węglowodorów. Całkowity poziom wydobycia wyniósł 8,4 mln boe, z czego 43% stanowiła ropa naftowa, a 57% gaz ziemny. 74,5% całkowiego wolumenu wydobycia zostało zrealizowane w Norwegii, 21,5% w Polsce, a 4% na Litwie.

Przerób ropy naftowej gdańskiej rafinerii wyniósł prawie 9,6 mln ton w 2017 roku. Grupa LOTOS sprzedawała swoje produkty w Polsce oraz za granicą, w kanale hurtowym oraz poprzez własną sieć stacji paliw. Ich liczba zwiększyła się do 493 jednostek na koniec 2017 roku.

Najważniejsze parametry finansowe

Wydobycie ropy naftowej i gazu ziemnego
w tys. boe/dzień [2]

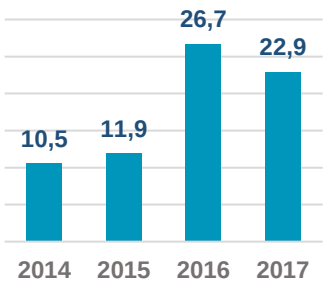

Oczekiwany spadek wydobycia do czasu uruchomienia nowych projektów wydobywczych

Przerób ropy
w mln ton rocznie

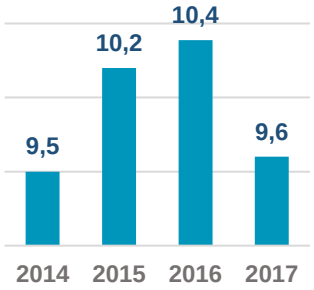

Spadek przerobu wynikający z cyklicznego remontu postojowego przeprowadzone w rafinerii w Gdańsku

Wolumen sprzedaży paliw w Polsce [3]
w mln ton rocznie

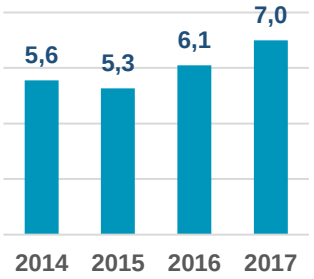

Poprawa rentowności segmentu produkcji i handlu, dzięki większej krajowej sprzedaży paliw

W 2017 Grupa LOTOS S.A. oraz jej spółki zależne wygenerowały rekordowe wyniki finansowe, optymalnie wykorzystując posiadane aktywa i maksymalizując korzyści płynące z otoczenia rynkowego. Rok 2017 był kolejnym rokiem wzrostu wyników operacyjnych, które osiągnęły rekordowy poziom. **Przychody ze sprzedaży** na poziomie skonsolidowanym wyniosły **24 186 mln PLN**. Oczyszczona **EBITDA wg LIFO[4] osiągnęła najwyższy poziom w historii – 3,1 mld PLN. Grupa Kapitałowa LOTOS** zakończyła 2017 rok skonsolidowanym zyskiem netto na poziomie **1,7 mld PLN.**

[2] Wydobycie na dzień = wydobycie w okresie / liczba dni kalendarzowych – zmiana metodologii w stosunku do poprzedniego raportu okresowego
[3] Benzyna, LPG, olej napędowy, lekki olej opałowy oraz paliwo lotnicze
[4] Szacunek Zarządu. Zysk operacyjny powiększony o amortyzację oraz tzw. efekt LIFO (różnica w wycenie rozchodu zapasów wg metody LIFO – *Last In First Out* „Ostatnie weszło, pierwsze wyszło" oraz wg metody kosztu średnioważonego) z wyłączeniem: wpływu zdarzeń jednorazowych oraz teoretycznego odpisu na poziomie wyceny zapasów wg LIFO

Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej oraz nakłady inwestycyjne w mld PLN

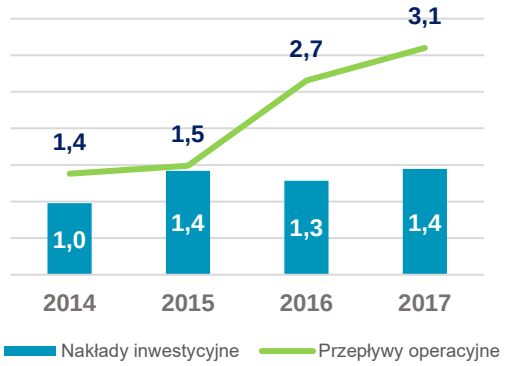

Wysokiej jakości aktywa zapewniają strumień gotówki z działalności operacyjnej gwarantujący sfinansowanie inwestycji rozwojowych.

EBITDA wg LIFO [5] w mld PLN

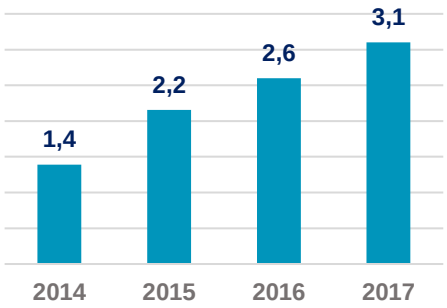

Wzrostowy trend wyników operacyjnych uwiarygadnia realizację celów nowej strategii biznesowej na lata 2017 – 2022.

1.2. Podstawowe informacje o organizacji i zarządzaniu

1.2.1 Struktura Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej

W działalności operacyjnej Grupy Kapitałowej LOTOS wyróżnia się dwa operacyjne segmenty sprawozdawcze:

- **segment wydobywczy** – obejmujący działalność w zakresie pozyskiwania i eksploatacji złóż ropy naftowej i gazu ziemnego,
- **segment produkcji i handlu** – obejmuje działalność spółek w zakresie wytwarzania oraz przetwarzania produktów rafinacji ropy naftowej, jak również ich sprzedaży hurtowej i detalicznej oraz działalność pomocniczą, transportową i serwisową.

Grupa LOTOS S.A. jako podmiot dominujący, pełni wobec spółek Grupy Kapitałowej LOTOS rolę **integratora kluczowych funkcji zarządczych i wspierających**.

Zmiany w podstawowych zasadach zarządzania Grupą LOTOS S.A. i jej grupą kapitałową

1. Grupa LOTOS S.A., jako podmiot dominujący, pełni wobec spółek Grupy Kapitałowej LOTOS rolę integratora kluczowych funkcji zarządczych i wspierających.
2. W konsekwencji wyzwań stawianych Spółce przez otoczenie rynkowe oraz zmian w składzie Zarządu Spółki, w 2017 roku nastąpiły istotne zmiany w jej strukturze organizacyjnej i zasadach zarządzania Spółką. W efekcie tych zmian na koniec 2017 roku Grupą LOTOS S.A. zarządzał Zarząd Spółki, w składzie:
   - Prezes Zarządu
   - Wiceprezes Zarządu ds. Strategii i Rozwoju
   - Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji

   Podział odpowiedzialności Członków Zarządu Grupy LOTOS S.A. na dzień 31 grudnia 2017 roku przedstawiono poniżej.

[5] Szacunek Zarządu. Zysk operacyjny powiększony o amortyzację oraz tzw. efekt LIFO (różnica w wycenie rozchodu zapasów wg metody LIFO – *Last In First Out* „Ostatnie weszło, pierwsze wyszło" oraz wg metody kosztu średnioważonego) z wyłączeniem: wpływu zdarzeń jednorazowych oraz teoretycznego odpisu na poziomie wyceny zapasów wg LIFO

Prezes Zarządu	Wiceprezes Zarządu ds. Strategii i Rozwoju	Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji
Finanse	Strategia i Rozwój	Produkcja Rafineryjna
Handel Produktami Rafineryjnymi	Zarządzanie Ryzykiem Korporacyjnym	Technika, Utrzymanie Ruch, Remonty
Obrót Surowcami	Innowacje	Efektywność Produkcji
Logistyka	Rozwój Technologii	Bezpieczeństwo i Higiena Pracy
Zarządzanie Łańcuchem Dostaw	Zarządzanie Projektami	Ochrona Środowiska
Biuro Prawne	Realizacja Projektu EFRA	
Organizacja i Systemy Zarządzania	Efektywność	
Zarządzanie Procesami		
Audyt, Kontrola		
Kadry		
Marketing		
Komunikacja		
Planowanie i Sprawozdawczość		
Informatyka		
Biuro Zarządu i Compliance		
Zakupy		
Kontroling		
Nadzór Właścicielski		
Relacje Inwestorskie		
Bezpieczeństwo Wewnętrzne		
Ochrona Informacji		
Infrastruktura Krytyczna i Sprawy Obronne		

3. W 2017 roku rozpoczęto prace nad doskonaleniem modelu zarządzania Grupą Kapitałową LOTOS.
4. W 2017 roku, w spółkach Grupy LOTOS S.A., kontynuowane były prace związane z centralizacją funkcji i procesów m.in. w obszarze zakupów, compliance oraz systemów zarządzania.

Z dniem 1 marca 2018 roku Struktura organizacyjna Grupy LOTOS S.A. została dostosowana do 3-osobowego składu Zarządu.

Uchwałą nr 29/IX/2018 z dnia 1 marca 2018 r. Zarząd Grupy LOTOS S.A. uchwalił z dniem 01.03.2018r. zmiany w Regulaminie organizacyjnym (którego integralną częścią jest schemat organizacyjny przedsiębiorstwa Grupy LOTOS S.A.) polegające m.in. na:

- likwidacji jednostek organizacyjnych: Wiceprezes Zarządu ds. Strategii i Rozwoju (NS) i Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji (NO) oraz utworzeniu jednostek organizacyjnych Wiceprezes Zarządu ds. Ekonomiczno–Finansowych (NS) oraz Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji i Handlu (NO).

W związku z tym nastąpił nowy podział w zakresie nadzorowanych obszarów pomiędzy: Prezesa Zarządu (DN), Wiceprezesa Zarządu ds. Ekonomiczno–Finansowych (NS) oraz Wiceprezesa Zarządu ds. Produkcji i Handlu (NO) tj.:

a. **Prezesowi Zarządu** przypisano obszary:
   - strategii i rozwoju,
   - zarządzania procesami,
   - zasobów ludzkich,
   - wsparcia korporacyjnego (audyt wewnętrzny, compliance, kontroling biznesowy, SCM, nadzór właścicielski, bezpieczeństwo (poza obszarem bhp), marketing, komunikacja i CSR, zakup towarów i usług).

Odpowiedzialność za pozostałe procesy i funkcje biznesowe zostaje rozdzielona pomiędzy pozostałych dwóch członków zarządu. W naturalny sposób odpowiadający przyjętym założeniom, następuje podział na obszar ekonomiczno – finansowy oraz Downstream.

b. **Wiceprezesowi Zarządu ds. Ekonomiczno–Finansowych** podporządkowano obszar: finansów, podatków, ryzyk, inwestycji oraz informatyki;
c. **Wiceprezesowi Zarządu ds. Produkcji i Handlu** podporządkowano obszar: produkcji, handlu, logistyki, techniki, rozwoju technologii, ochrony środowiska i bhp;

zgodnie z poniższym schematem organizacyjnym:

Struktura organizacyjna Grupy Kapitałowej LOTOS na dzień 1 marca 2018 roku.

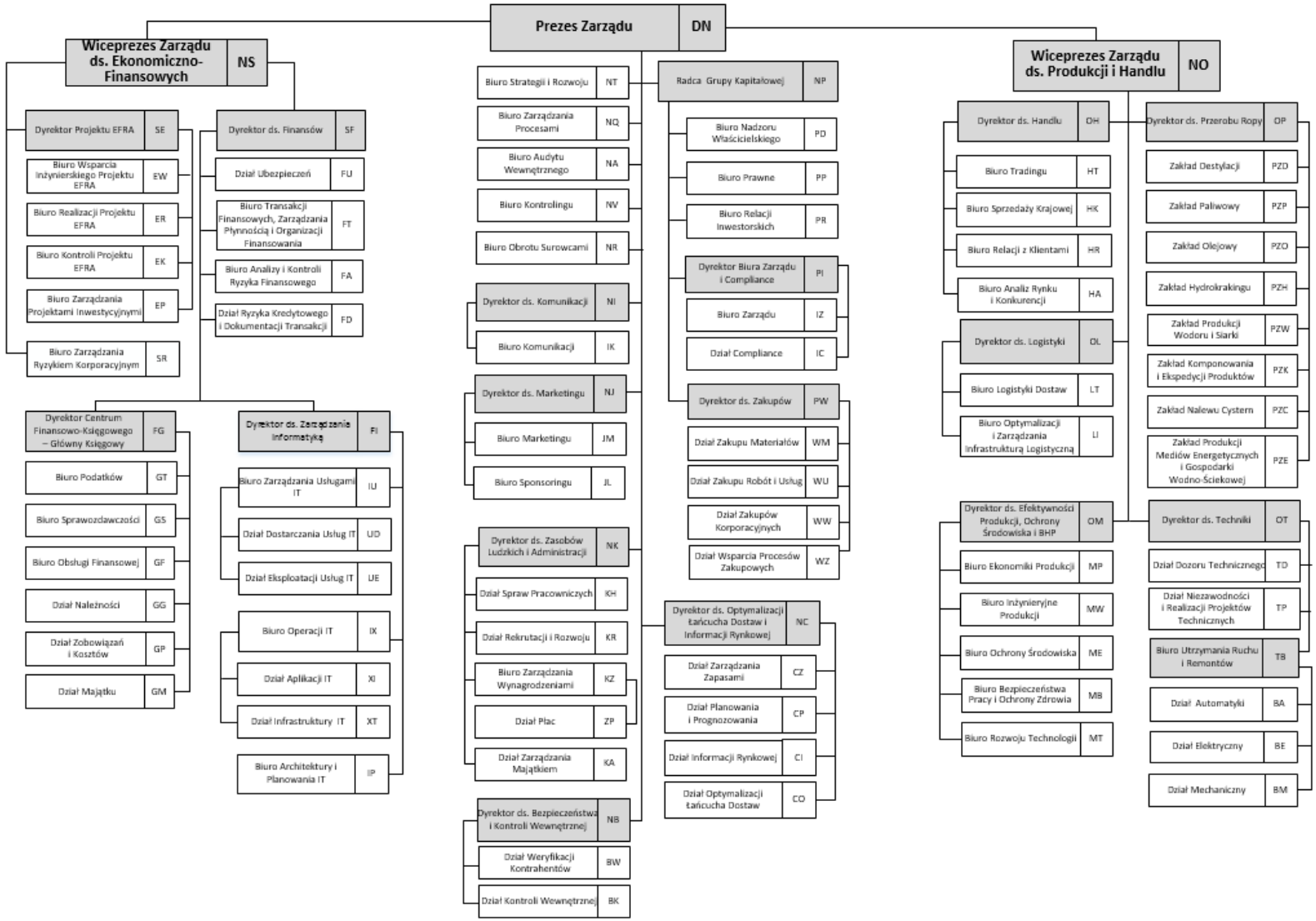

Struktura organizacyjna Grupy Kapitałowej LOTOS na dzień 14 lutego 2018 roku

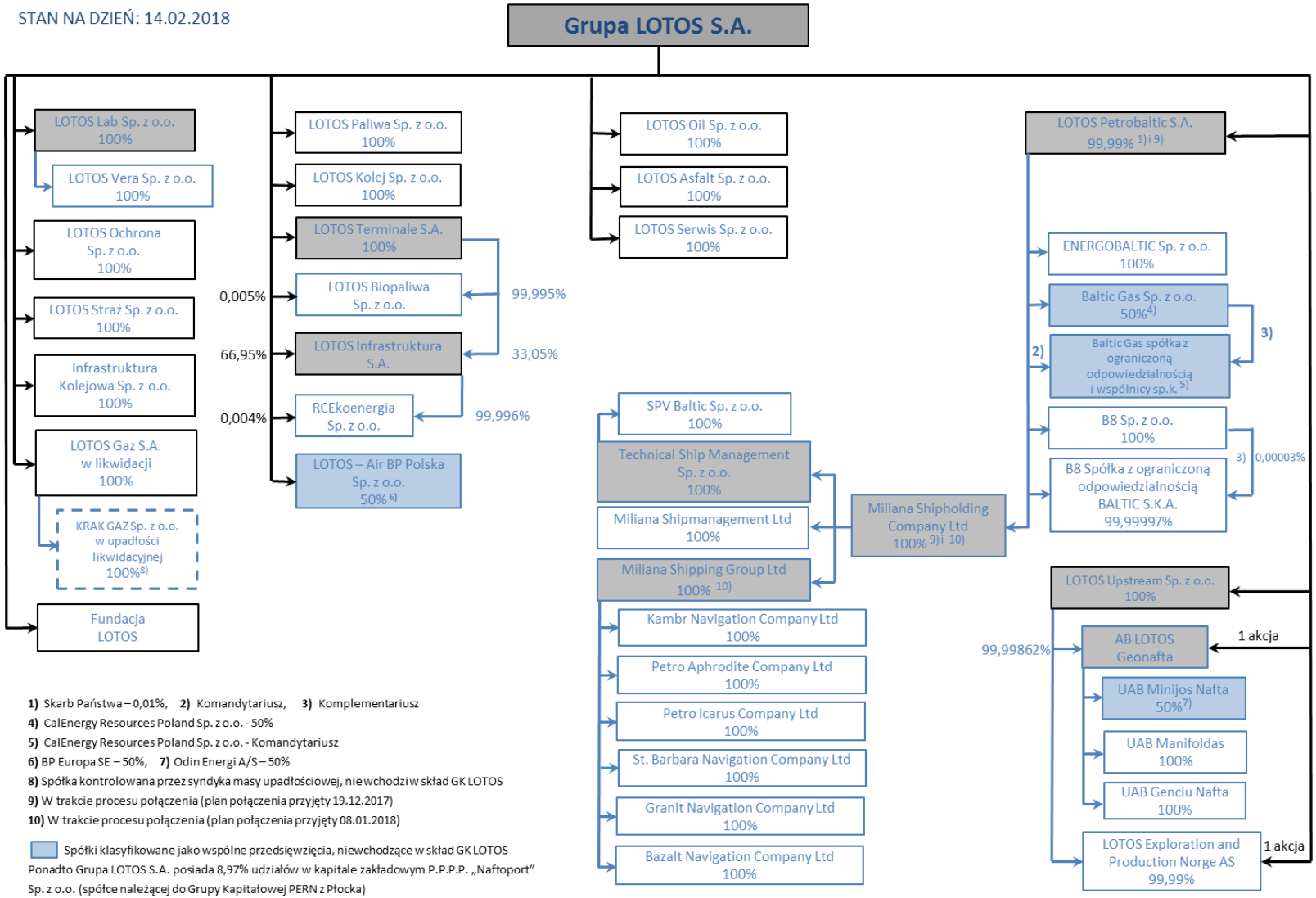

1) Skarb Państwa – 0,01%, **2)** Komandytariusz, **3)** Komplementariusz
4) CalEnergy Resources Poland Sp. z o.o. - 50%
5) CalEnergy Resources Poland Sp. z o.o. - Komandytariusz
6) BP Europa SE – 50%, **7)** Odin Energi A/S – 50%
8) Spółka kontrolowana przez syndyka masy upadłościowej, nie wchodzi w skład GK LOTOS
9) W trakcie procesu połączenia (plan połączenia przyjęty 19.12.2017)
10) W trakcie procesu połączenia (plan połączenia przyjęty 08.01.2018)

Spółki klasyfikowane jako wspólne przedsięwzięcia, niewchodzące w skład GK LOTOS

Ponadto Grupa LOTOS S.A. posiada 8,97% udziałów w kapitale zakładowym P.P.P.P. „Naftoport" Sp. z o.o. (spółce należącej do Grupy Kapitałowej PERN z Płocka)

Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy LOTOS S.A. oraz jej grupy kapitałowej za rok 2017

Strategia Grupy Kapitałowej LOTOS

2. Strategia Grupy Kapitałowej LOTOS

2.1. „Stabilizacja i bezpieczny rozwój" Strategia Grupy LOTOS S.A. na lata 2017 – 2022

Pod koniec 2016 roku Grupa LOTOS S.A. przyjęła strategię na lata 2017-22, której głównym założeniem jest stabilizacja i bezpieczny rozwój. Jako jedna z wiodących firm w Polsce i znaczący koncern energetyczny naszą wizją rozwoju jest osiągnięcie pozycji:

- optymalnie zintegrowanego pionowo producenta paliw i produktów chemicznych wysokiej jakości,
- dostawcy wyspecjalizowanych usług logistycznych i serwisowych, oraz
- lidera wdrożeń innowacji w obrębie podstawowej działalności,

dla zapewnienia stabilnego wzrostu wartości Grupy dla akcjonariuszy.

W ramach strategii Grupy LOTOS S.A. wyznaczyliśmy pięć głównych celów strategicznych, których zrealizowanie umożliwi stabilny rozwój koncernu:

1. Efektywne wykorzystanie koncesji wydobywczych, dalsza technologiczna optymalizacja rafinerii, wprowadzenie nowych produktów i paliw alternatywnych oraz dbałość o standardy jakości,
2. Sukcesywne i powtarzalne obniżanie kosztów działalności oraz optymalizacja marży w całym łańcuchu wartości,
3. Gotowość do rozwoju i wdrażania innowacji dzięki dedykowanemu funduszowi, nowoczesnemu modelowi współpracy z ośrodkami naukowymi oraz kreatywnemu zaangażowaniu pracowników,
4. Elastyczność w reagowaniu na pojawiające się ryzyka, które Grupa LOTOS S.A. postrzega również poprzez pryzmat szans biznesowych,
5. Dbałość i rozwój talentów w organizacji, podnoszenie szeroko rozumianego bezpieczeństwa (pracy, infrastruktury i systemów informatycznych) oraz większa odpowiedzialność społeczna.

Strategia Grupy LOTOS S.A. będzie realizowana w dwóch horyzontach czasowych. W latach 2017-18 głównym celem jest stabilizacja przepływów pieniężnych, redukcja zadłużenia oraz efektywna realizacja rozpoczętych projektów inwestycyjnych. Drugi etap, przypadający na lata 2019-22, będzie przeznaczony na realizację nowego programu inwestycyjnego opartego o najlepsze projekty rozwojowe, efektywną budowę portfela aktywów wydobywczych oraz dalszy rozwój sieci stacji paliw i wdrażanie innowacyjnych przedsięwzięć budujących przyszłą wartość Grupy LOTOS S.A.

2.2. Otoczenie makroekonomiczne w relacji do przyjętych założeń strategicznych

W 2017 roku otoczenie makroekonomiczne wspierało realizację założonych celów strategicznych. Średnioroczne notowania ropy naftowej oraz gazu ziemnego były wyższe od założeń Grupy LOTOS odpowiednio o 8% i 15%. Lepsze od oczekiwanych – o około 15% - były także cracki produktowe na olej napędowy oraz lekki olej opałowy. Crack produktowy na benzynę motorową kształtował się nieznacznie poniżej założeń strategii - odchylenie o 1%. Średnioroczny kurs dolara wyniósł 3,78 PLN/USD wobec zakładanego 4,09 PLN/USD.

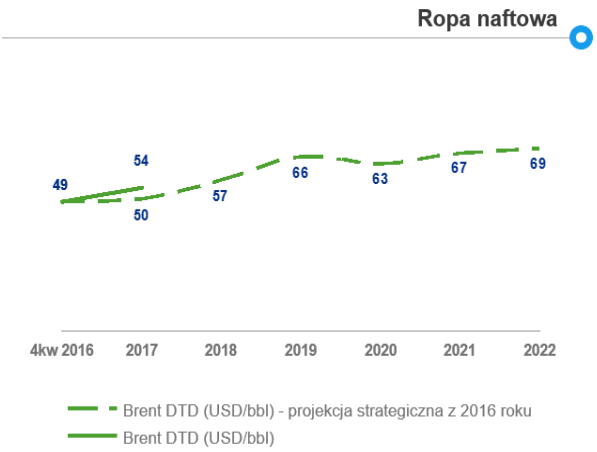

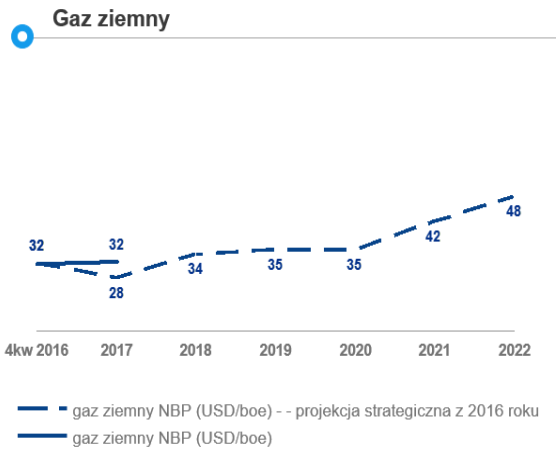

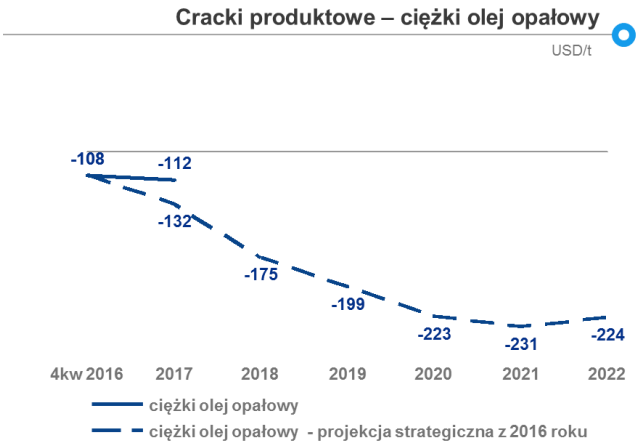

2.3. Realizacja strategii w 2017 roku – główne mierniki

Strategia Grupy LOTOS na lata 2017-22 zawiera zestaw kluczowych mierników strategicznych, które będą służyć do oceny stopnia wdrożenia strategii. Są to:

- Podwojenie średniorocznego EBITDA LIFO w latach 2019 – 2022
- Spadek współczynnika zadłużenia: dług netto/EBITDA LIFO ≤1,5
- Nakłady inwestycyjne (CAPEX) 9,4 mld w ciągu 6 lat

- Osiągnięcie rezerw 2P ponad 60 mln boe i wydobycie węglowodorów w przedziale 30 – 50 tys. boe/d
- Wzrost liczebności sieci detalicznej do 550 stacji paliw
- LTIF[6] <3

Dla każdego z etapów realizacji strategii zostały szczegółowo wyznaczone wartości mierników wraz z podziałem na obszary działalności Grupy Kapitałowej LOTOS.

Dla etapu pierwszego strategii, na lata 2017-2018, zostały zdefiniowane następujące wartości mierników strategicznych:

Bezpieczeństwo	LTIF < 3		
Operacyjno-finansowe	**WYDOBYCIE**	**PRODUKCJA**	**DETAL**
Mierniki operacyjne	rezerwy 2P ok. 60 mboe wydobycie ok. 22 k boe/d	10,5 mln ton	500+ stacji paliw standaryzacja
EBITDA LIFO mld PLN średnioroczna w latach 2017 – 18	0,6 - 0,7	1,6 – 1,9	
CAPEX mld PLN całkowity 2017 - 18	ok. 1,5	ok. 1,8	ok. 0,3
Dług netto/EBITDA	nie więcej niż 1,5x		
OPEX oszczędności	200 mln PLN rocznie (*run rate*) względem bazy kosztowej 2015		
Satysfakcja klienta	wdrożony NPS (Net Promoter Score), pierwsze pomiary w 2017 roku		
Zdolność dywidendowa	tak		

[6] *Lost Time Injury Frequency Rate* - wskaźnik wypadkowości

2.4. Realizacja celów strategicznych

Strategia Grupy LOTOS S.A. na lata 2017-22 wyznacza pięć kluczowych celów strategicznych do osiągnięcia. W 2017 roku trwały intensywne prace nad operacjonalizacją strategii oraz wdrożeniem efektywnego systemu monitorowania realizacji założonych celów. Uruchomiony został cykliczny proces monitorowania realizacji poszczególnych inicjatyw strategicznych oraz powołane zostało cross-funkcyjne forum do rozmowy o kluczowych wyzwaniach i kierunkach rozwoju Grupy. Poniżej zamieszczono syntetyczny opis głównych działań podjętych w ramach poszczególnych celów strategicznych:

1. Efektywnie wykorzystane aktywa w całym łańcuchu wartości

Nowa bezpieczniejsza koncepcja rozwoju zrównoważonego portfela wydobywczego

Rok 2017 przeznaczony został na reorganizację obszaru wydobywczego oraz przygotowanie planu budowy zrównoważonego portfela aktywów. Powołana została nowa spółka – LOTOS Upstream, która docelowo przejmie działalność wydobywczą oraz poszukiwawczą, zaś LOTOS Petrobaltic będzie prowadzić działalność z zakresu usług dla firm wydobywczych.

Najwyższa konkurencyjność dzięki innowacjom technologicznym i nowym produktom

Główną inwestycją Grupy LOTOS S.A. jest projekt EFRA (Efektywna Rafinacja), który dzięki wybudowaniu jednej z najnowocześniejszych instalacji opóźnionego koksowania umożliwi głębszy przerób ropy naftowej. Projekt przyczyni się do wzrostu marży modelowej o ok. 2 USD/bbl. Postęp realizacji całego Projektu EFRA na koniec grudnia 2017 wyniósł 90%.

Jednocześnie trwają prace analityczne oraz przygotowawcze nad portfelem kolejnych projektów rozwojowych. Rozważane są trzy możliwe kierunki dalszej rozbudowy rafinerii:

- Blok olejowy do produkcji olejów bazowych II i III Grupy
- Kompleks benzynowy do produkcji benzyn motorowych z benzyny surowej
- Kompleks olefinowy wraz z produkcją ETBE

Decyzja o uruchomieniu kolejnego projektu podjęta zostanie w drugim półroczu 2018 roku.

LOTOS Energy Hub w handlu detalicznym i dbałość o standardy jakości

Handel detaliczny w Grupie Kapitałowej LOTOS jest realizowany przez spółkę LOTOS Paliwa, która zarządza siecią stacji paliwowych.

W 2017 roku trwała dalsza standaryzacja sieci stacji paliw pod kątem ujednolicenia wizerunku sieci stacji paliw: wizualizacji zewnętrznej i wewnętrznej oraz optymalizacji jakości obsługi na stacjach paliw. W ubiegłym roku w rankingu ogólnej satysfakcji z sieci stacji paliw krajowych, sieć stacji LOTOS osiągnęła najwyższy wynik wśród konkurencji.

Równolegle do rozbudowy sieci, prowadzone są działania zwiększające i uatrakcyjniające ofertę pozapaliwową, m.in. gastronomiczną, art. spożywczych oraz usług dodatkowych (myjnie, wypożyczalnie przyczep). Otwierane są również nowe punkty sprzedaży Subway.

Sieć stacji paliw LOTOS przygotowuje się również pod wyzwania wynikające z rozwoju elektromobilności. W ostatnim roku wytypowane zostało 50 stacji na drogach TEN-T (autostrady i drogi szybkiego ruchu w Polsce), które mają zostać wyposażone w punkty ładowania pojazdów energią elektryczną. Prowadzone jest również pilotażowe wdrożenie pierwszych 12 punktów ładowania z wykorzystaniem finansowego wsparcia z funduszy unijnych. Celem jest umożliwienie swobodnego przejazdu pojazdom elektrycznym na trasie Gdynia – Gdańsk – Warszawa.

2. Skuteczne procesy gwarantujące stabilność

W Grupie LOTOS, zgodnie z założeniami Strategii, uruchomiony został Program Poprawy Efektywności, którego celem jest optymalne zarządzanie kosztami oraz usprawnianie procesów wewnątrz organizacji.

W opublikowanych wynikach Solomon Associates za 2016 rok Grupa LOTOS S.A. potwierdziła swoje przewagi konkurencyjne, znajdując się w pierwszym kwartylu dla obszarów Process Utilisation, Energy Intensity Index, Return on Investment.

Realizacja celu strategicznego wymaga również działań po stronie handlowej obejmujących optymalizację marży zintegrowanej oraz dywersyfikację surowcową. W 2017 roku ponad 20% ropy naftowej przerabianej w gdańskiej rafinerii pochodziło z kierunku innego niż wschodni. Dywersyfikacja surowcowa jest istotnym środkiem w procesie zapewnienia stabilnych dostaw ropy naftowej do rafinerii Grupy LOTOS oraz poprawy efektywności jej przerobu. Pod koniec ubiegłego roku Grupa LOTOS S.A. podpisała umowę terminową na dostawę amerykańskiej ropy naftowej do rafinerii w Gdańsku. Kontrakt przewiduje dostarczenie w 2018 roku drogą morską minimum 5 ładunków ropy.

3. Gotowość do wdrażania innowacji

W roku 2017 główne wysiłki w obszarze innowacji skupiały się na wdrażaniu nowych modeli współpracy z jednostkami badawczymi i start-up'ami, tworząc wspólne agendy badawcze. Grupa LOTOS S.A. włączyła się w projekty m.in. akceleracji startupów Space3ac - pilotażowe przedsięwzięcie w ramach rządowego programu Start In Poland, którego efektem ma być komercjalizacja innowacyjnych rozwiązań, w tym produktów i usług.

Zainicjowano również program wspierania wewnętrznej innowacyjności LOTOS Inspiruje, który stworzył ramy funkcjonowania procesu zgłaszania przez pracowników pomysłów innowacyjnych i ich oceny.

Spółka LOTOS Vera (zależna od LOTOS LAB) będzie w ramach Grupie Kapitałowej realizować innowacyjne i rozwojowe dla Grupy LOTOS S.A. projekty badawcze. W najbliższej przyszłości planowane jest powołanie inkubatora projektów innowacyjnych, co pozwoli na pełne wykorzystanie potencjału innowacji.

Rozpoczęto też prace nad uruchomieniem korporacyjnego funduszu wspierania innowacji (fundusz Corporate Venture Capital), którego celem będzie poszukiwanie i pozyskiwanie innowacyjnych projektów usprawniających działalność Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS oraz budowania nowych obszarów biznesowych.

4. Aktywne zarządzanie szansami i ryzykami

Opracowane zostało nowe podejście do zarzadzania ryzykami i szansami w Grupie Kapitałowej LOTOS, w szczególności wdrożono nową kategoryzację ryzyk. Jednocześnie wzmacniane są kompetencje w obszarze wyszukiwania i definiowania szans biznesowych, pozwalających zniwelować zidentyfikowane ryzyka, a także dodatkowo tworzyć wartość dla akcjonariuszy.

5. Silny zespół, spójny CSR i bezpieczeństwo

Dbałość o talenty jako kluczowy element przewagi konkurencyjnej

Jednym z priorytetów strategicznych dla Grupy LOTOS S.A. jest identyfikacja oraz rozwój talentów w organizacji.

Podjęto inicjatywę budowy systemu zarządzania wiedzą w organizacji w oparciu o nowoczesne kanały (platformę e-learningową), co pozwoli na efektywne przekazywanie i dzielenie się wiedzą oraz systemowy rozwój kompetencji pracowników niezbędnych do realizacji bieżących i perspektywicznych celów biznesowych.

W trakcie realizacji są projekty ukierunkowane na rozwój kadry menadżerskiej, mające na celu przygotowanie do sprawnego funkcjonowania w organizacji i budowy kultury ciągłego doskonalenia.

W minionym roku podjęto również szereg działań związanych z optymalizacją procesów HR, co przekłada się m.in. na uproszczeniu i ułatwieniu kontaktów z HR, oraz rozwoju informatycznych systemów wspierających pracowników w codziennej pracy w tym obszarze.

Potwierdzeniem zaangażowania w sprawy pracownicze oraz profesjonalnego zarządzania zasobami ludzkimi jest przyznany w 2017 roku, trzeci raz z rzędu, przez Polskie Stowarzyszenie Zarządzania Kadrami dla Grupy LOTOS Certyfikat HR Najwyższej Jakości.

Zintegrowana polityka społecznej odpowiedzialności

W 2017 roku kontynuowano zaangażowanie w działania społeczne dla szerokiej grupy interesariuszy. Działania CSR Grupy LOTOS S.A. opierają się na aktywnej współpracy z interesariuszami, na wdrożeniu programów rozwiązujących problemy społeczne oraz środowiskowe interesariuszy. Kluczowe kierunki działań Grupy LOTOS w ramach CSR to programy społeczno-sportowe (obejmujące także dzieci i młodzież), poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym (m.in. Mistrzowie w pasach) oraz ochrona środowiska i ekologia. Potwierdzeniem dla prowadzonych działań w obszarze CSR było ponowne włączenie w grudniu 2017 roku Grupy LOTOS przez GPW w skład giełdowego indeksu spółek społecznie odpowiedzialnych RESPECT Index.

Wysoka kultura bezpieczeństwa

Bezpieczeństwo pracowników jest bezwzględnym priorytetem dla całej Grupy Kapitałowej LOTOS. W sposób ciągły prowadzone są działania mające na celu podniesienie świadomości bezpiecznego środowiska pracy oraz zwiększenia zaangażowania w bezpieczeństwo pracowników na wszystkich szczeblach. W 2017 roku przeprowadzone zostały VIII Dni BHP, regularnie prowadzone są akcje informacyjne dla pracowników oraz trwają prace nad przystosowaniem systemu motywacyjnego do promowania bezpiecznych zachowań.

Poprzez bezpieczeństwo rozumiemy także ochronę kluczowej dla bezpieczeństwa energetycznego państwa infrastruktury. Mając świadomość nowego rodzaju zagrożeń - dotyczących cyberprzestrzeni - rozpoczęliśmy program zwiększenia poziomu cyberbezpieczeństwa w całej Grupie Kapitałowej LOTOS. Ma on na celu podniesienie świadomości pracowników dotyczącej cyberzagrożeń, a także wdrożenie nowych rozwiązań technologicznych i infrastrukturalnych minimalizujących takie niebezpieczeństwa.

Strategia społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS

W 2008 roku Zarząd Grupy LOTOS S.A. przyjął pierwszą kompleksową Strategię społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS S.A. Pod koniec 2016 przygotowany został projekt nowej Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS.

Po ogłoszeniu Strategii biznesowej Grupy Kapitałowej LOTOS na lata 2017-2022 w grudniu 2016 r. w Spółce rozpoczęte zostały prace dostosowujące cele zawarte w projekcie Strategii CSR do celów i działań ujętych w Strategii biznesowej. W roku 2017 kontynuowane były prace nad Strategią CSR na lata 2018-2022.

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2017

Otoczenie makroekonomiczne Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej w 2017 roku

3. Otoczenie makroekonomiczne Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej w 2017 roku

3.1. Czynniki cenotwórcze na rynku ropy naftowej i gazu ziemnego

3.1.1. Zaludnienie świata

W 2017 roku liczba ludności na świecie wzrosła do 7,55 mld. Średnio przez ostatnie 50 lat przybywało nas około 1,6% rocznie. Wraz ze wzrostem ludności rosło zapotrzebowanie na ropę naftową. Średniorocznie przez ostatnie 50 lat o 2,3%. Wykres poniżej pokazuje silną korelację tych dwóch wartości.

Liczba ludności na świecie

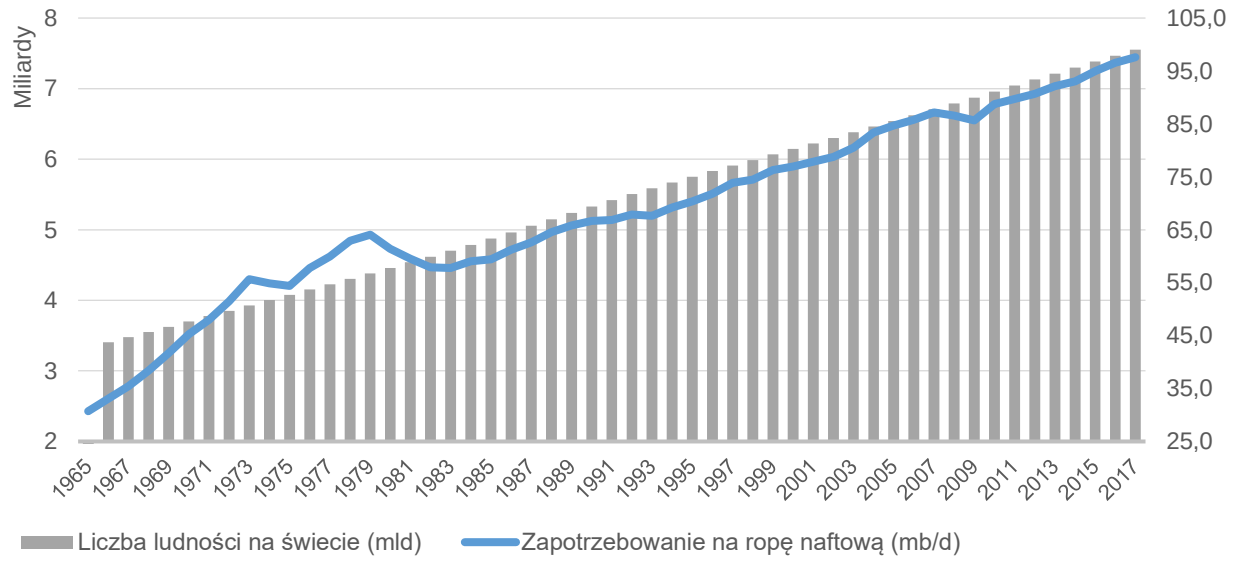

Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS na podstawie http://www.worldometers.info/world-population/world-population-by-year/; BP Statistical Review of World Energy 2017

Zaludnienie świata na km²

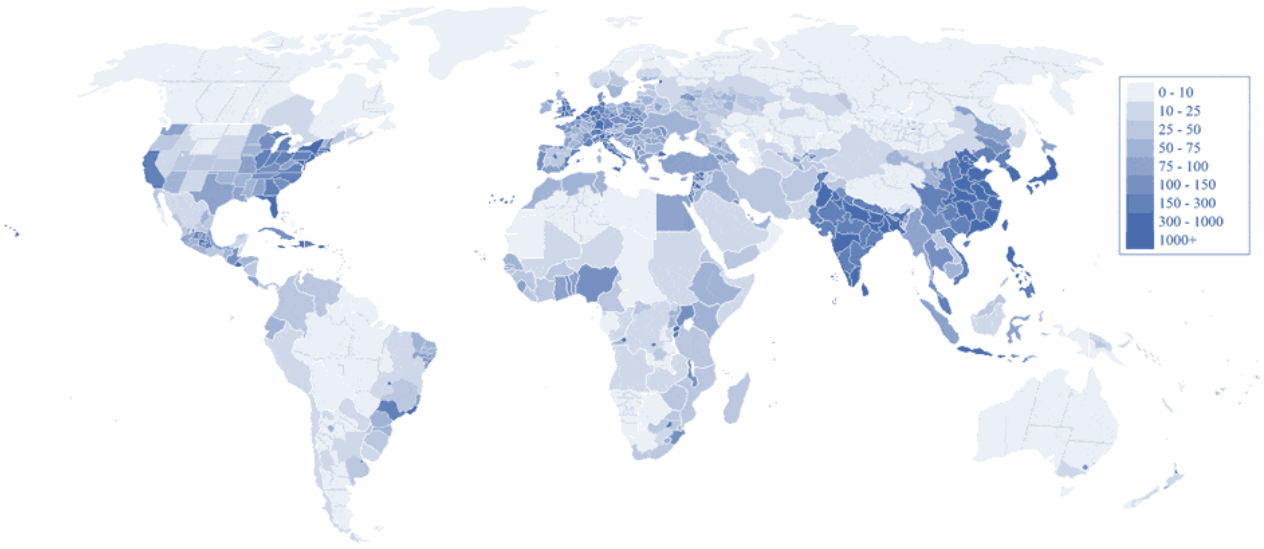

Źródło: *www.worldometers.info/world-population/world-population-by-year*

3.1.2. Kondycja światowej gospodarki w 2017 roku

W 2017 roku, zgodnie z prognozami agencji i instytucji finansowych, przewidywany wzrost gospodarki światowej wyniesie 3,7% r/r. Prognozowany wzrost jest następstwem pozytywnych informacji dotyczących poprawy kondycji gospodarki Chin, Japonii oraz państw Unii Europejskiej.

Dynamika PKB w okresie 2016-2017

	2016	2017	% r/r
Gospodarka globalnie	**3,6%**	**3,7%**	**+0,1%**
Kraje OECD	3,3%	4,2%	+0,9%
Unia Europejska	2,5%	2,1%	-0,4%
Strefa EURO	1,8%	2,1%	+0,3%
USA	2,1%	2,5%	0,4%
Chiny	6,7%	6,8%	+0,1%
Indie	7,1%	6,7%	-0,4%

Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS na podstawie World Economic Outlook Update, October 2017 oraz OECD data

Wraz ze wzrostem liczby ludności i światowej gospodarki rośnie zapotrzebowanie na ropę naftową i produkty uzyskane z jej przerobu. Średnio, na podstawie dostępnych opracowań ekonomicznych, wyniosło ono w 2017 roku 97,9 mb/d. Jest to około 1,5% więcej niż rok wcześniej.

Zapotrzebowanie na ropę naftową w latach 2016-2017 (mb/d)

	2016	2017	% r/r
EIA (USA)	96,9	98,2	+1,34%
IEA	96,1	97,7	+1,66%
OPEC	95,4	96,8	+1,48%
Średnia	**96,1**	**97,6**	**+1,56%**

Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS na podstawie EIA, Short-Term Energy Outlook, listopad 2017; IEA, Oil Market Report, październik 2017; OPEC, Oil Market Report, październik 2017 oraz JBC Energy, Mid-Term Outlook 2017-2022, maj 2017

3.1.3. Zmiany globalnych i regionalnych wartości podaży i popytu ropy naftowej w 2017 roku

W 2017 roku pierwszy raz od ponad 2 lat globalna podaż ropy naftowej przekroczyła globalny popyt. Średnio rocznie zapotrzebowanie na ropę naftową przekraczało jej produkcję o około 1,4 mln bbl dziennie. W 2016 roku średnia nadpodaż tego surowca wynosiła około 0,7 mln bbl dziennie.

Globalny popyt i podaż ropy naftowej (mln bbl)

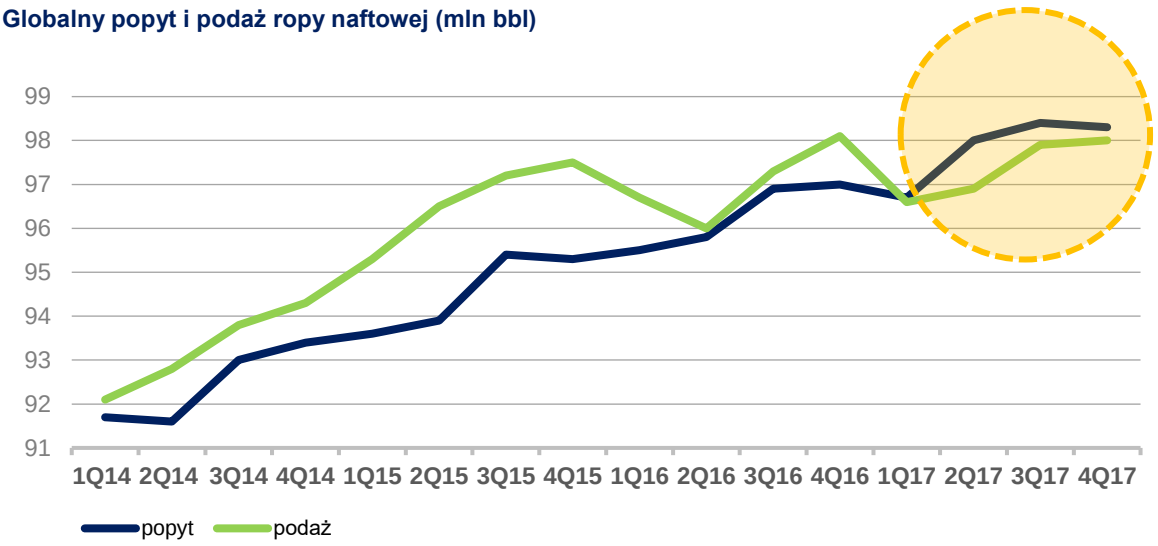

Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS na podstawie danych Międzynarodowej Agencji Energi, www.iea.org

Podaż ropy naftowej na świecie

Kraje OPEC jako znaczący producenci na globalnym rynku naftowym, wykorzystywały dotychczas wolne moce produkcyjne do dostosowania podaży ropy naftowej oraz stabilizacji cen surowca w pożądanym przedziale cenowym. Rewolucja łupkowa w Stanach Zjednoczonych i pojawiająca się nadpodaż surowca spowodowały odejście kartelu od tej polityki. Dopiero pod koniec listopada 2016 roku kraje należące do OPEC oraz stowarzyszone zdecydowały się zamrozić niecałe 2% globalnej produkcji. I tak w 2017 roku kraje należące do kartelu oraz Rosja konsekwentnie stosowały postanowienia porozumienia oraz przedłużały je dwukrotnie. Tym sposobem podaż ropy od producentów OPEC spadła o około 0,5 mln baryłek dziennie. W Stanach Zjednoczonych produkcja tego surowca wzrosła o około 0,6 mln baryłek dziennie w 2017 roku.

Produkcja ropy naftowej przez OPEC w latach 2014-2017 (mln bbl/d)

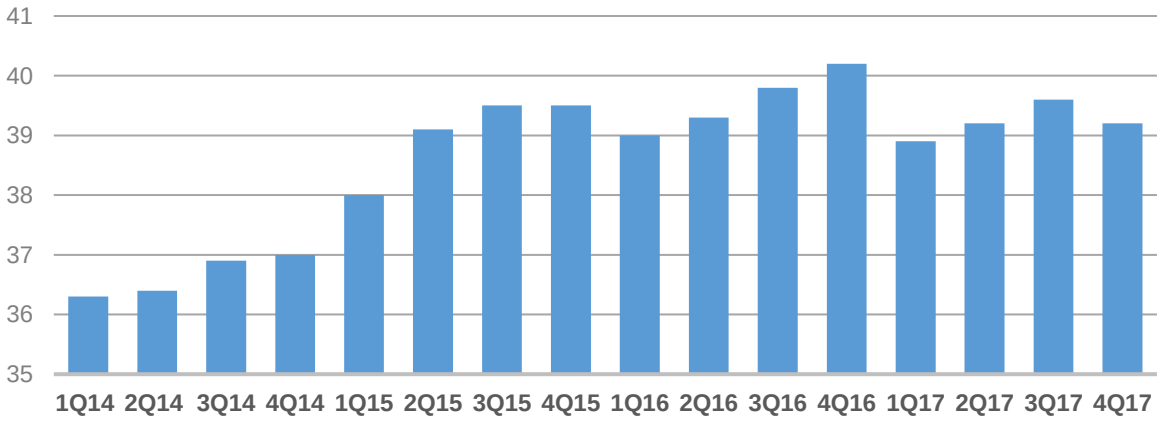

Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS na podstawie danych Międzynarodowej Agencji Energi, www.iea.org

Produkcja ropy naftowej przez największych producentów OPEC w 2017 roku (mln bbl/d)

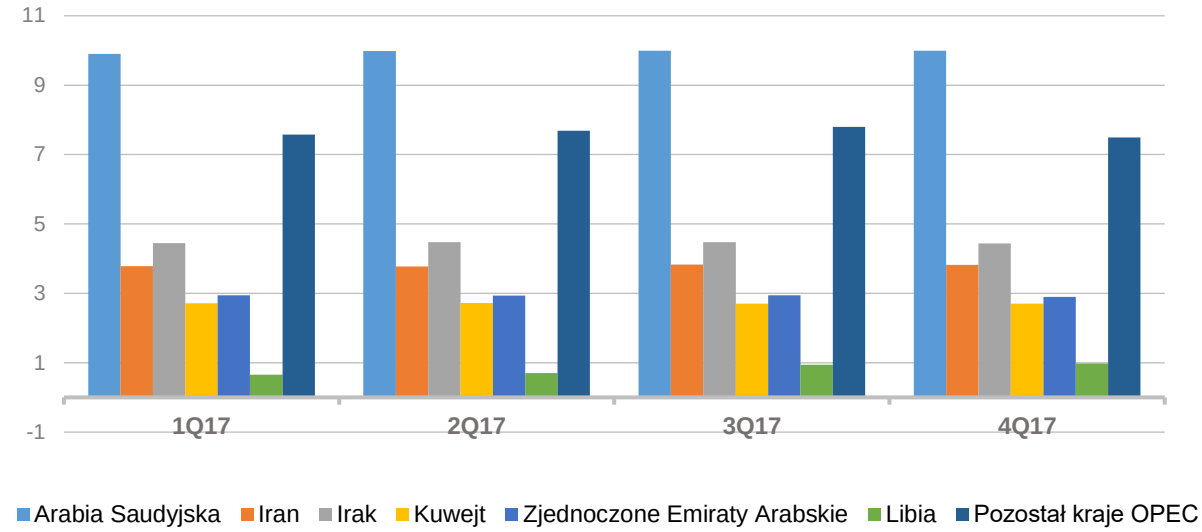

Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS na podstawie danych Międzynarodowej Agencji Energi, www.iea.org.

Produkcja ropy naftowej w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie w 2017 roku (mln bbl/d)

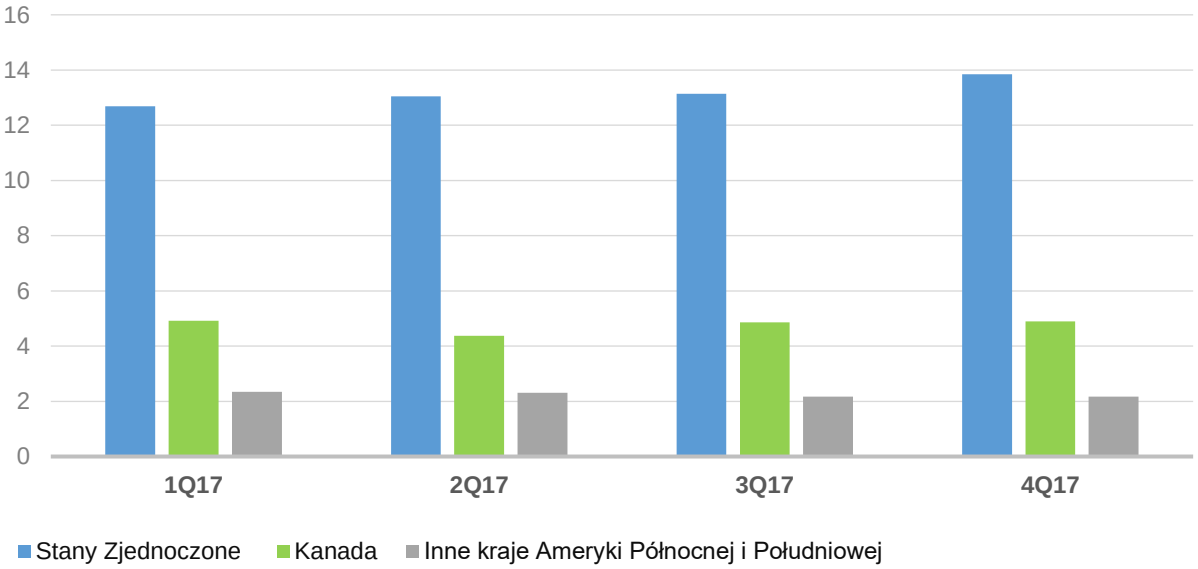

Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS na podstawie danych Międzynarodowej Agencji Energi, www.iea.org

Popyt na ropę naftową na świecie

Stany Zjednoczone, Europa, Chiny i Indie odpowiadają za połowę globalnego popytu na ropę. Na przestrzeni ostatnich 4 lat konsumpcja ropy naftowej w tych krajach rośnie. Co roku średnio o 1,3 mln baryłek dziennie. Głównymi czynnikami są wspomniany wcześniej wzrost gospodarczy oraz demografia.

Konsumpcja ropy naftowej w obu Amerykach, Europie, Chinach i Indiach. (mln bbl/d)

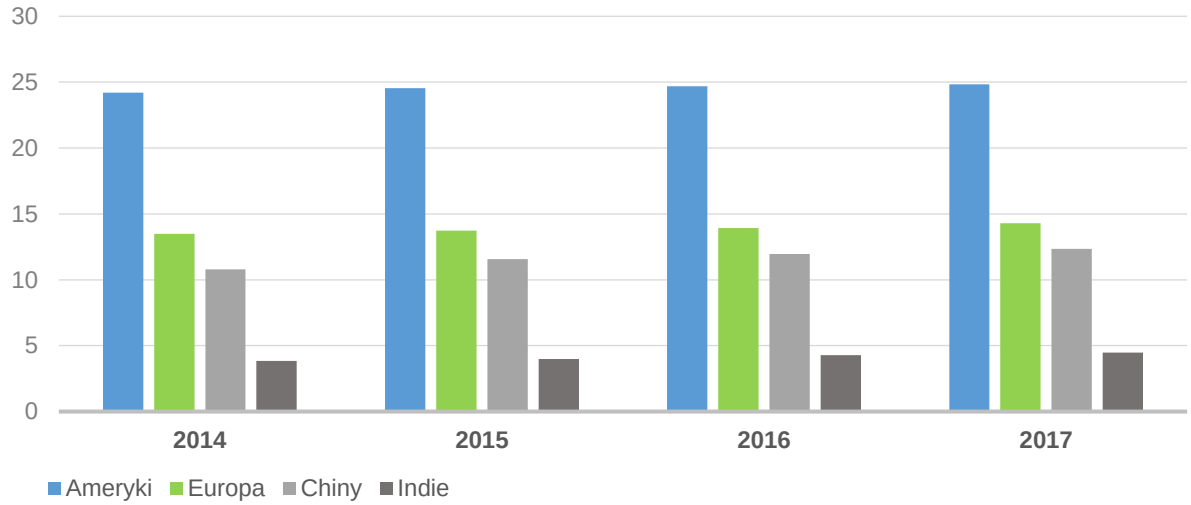

Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS na podstawie danych Międzynarodowej Agencji Energi, www.iea.org

3.1.4. Wpływ kursu USD/PLN na działalność Grupy Kapitałowej LOTOS

Rok 2017 był okresem deprecjacji dolara amerykańskiego w stosunku do głównych walut. Zazwyczaj deprecjacja dolara (w którym denominowane są międzynarodowe transakcje towarowe) jest pozytywnie skorelowana z ceną ropy naftowej, gdyż popyt może wzrastać w krajach, które doświadczyły wzrostu siły nabywczej swoich walut. Taką sytuację obserwowaliśmy w drugiej połowie 2017 roku.

Notowania waluty amerykańskiej vs. cena ropy naftowej Brent Dated w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Thomson Reuters

Pozostałe czynniki cenotwórcze na rynku ropy naftowej i gazu zimenego:

- sytuacja makroekonomiczna, wzrost gospodarczy poszczególnych regionów i państw,
- niepewna sytuacja geopolityczna, trwające lub zagrażające działania terrorystyczne lub wojny mogące wpływać na podaż, możliwości transportu lub popyt na węglowodory i produkty naftowe,
- dostępność i koszt budowy lub korzystania z rurociągów, tankowców i innych instalacji transportowych i przetwórczych,
- cena, dostępność i dotacje rządowe dla alternatywnych źródeł energii i nowych technologii,
- rozwój sytuacji politycznej, gospodarczej i militarnej w regionach wydobywczych, zwłaszcza na Bliskim Wschodzie, w Rosji, Afryce, Ameryce Środkowej i Południowej, a także krajowe i zagraniczne regulacje i działania administracji publicznej, w tym restrykcje importowe i eksportowe, podatki, repatriacje i nacjonalizacje,
- globalna i regionalna kondycja gospodarcza,
- działalność handlowa uczestników rynku i innych podmiotów pragnących zapewnić sobie dostęp do ropy naftowej i gazu ziemnego, lub zabezpieczyć się przed ryzykami handlowymi, lub działających w ramach zarządzania portfelem inwestycyjnym,
- warunki pogodowe i klęski żywiołowe.

3.2. Ceny ropy naftowej i gazu ziemnego w 2017 roku

Pod koniec 2017 roku cena ropy Brent Dated wynosiła 66 $/bbl, co było trzyletnim maksimum. Średniorocznie notowania tego surowca wzrosły do 54,2 $/bbl i były o 11 $/bbl wyższe niż rok wcześniej. W ciągu roku sentyment na rynku ropy się poprawiał i baryłka Brent Dated wzrosła ostatecznie o 20%.

W 2017 roku ceny gazu ziemnego były średniorocznie 26% wyższe niż w 2016 roku. Podobnie jak notowania ropy naftowej, notowania gazu ziemnego rosły w ostatnim półroczu.

Ceny ropy naftowej i gazu ziemnego w 2017 roku

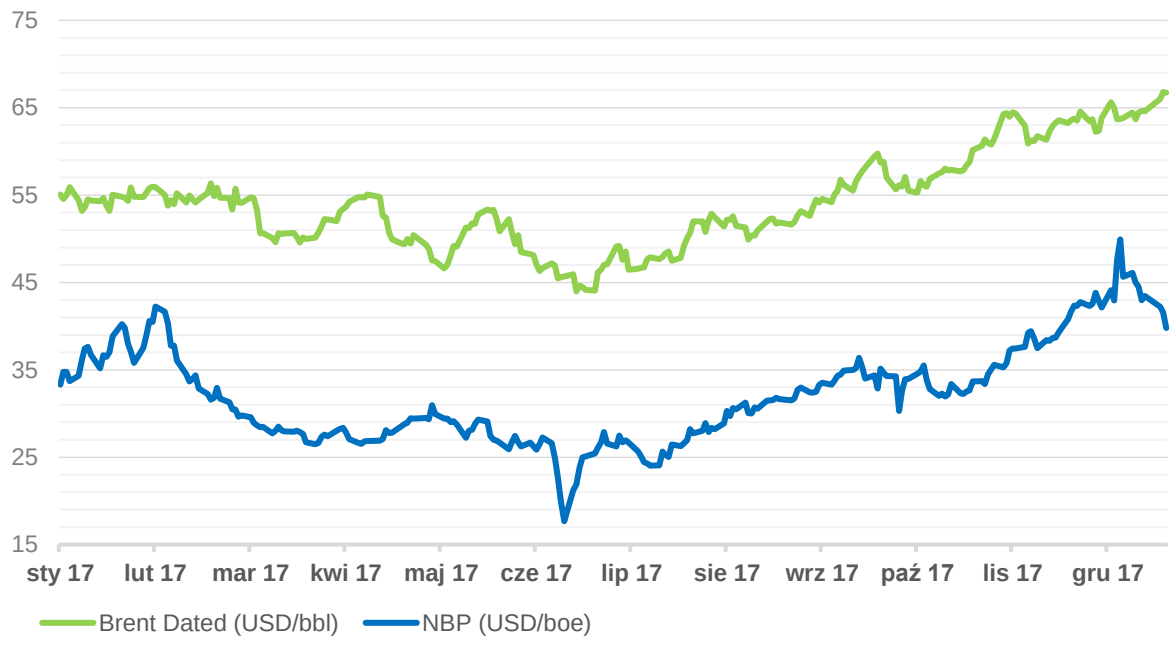

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Thomson Reuters

Ceny ropy naftowej i gazu ziemnego w latach 2013 – 2017

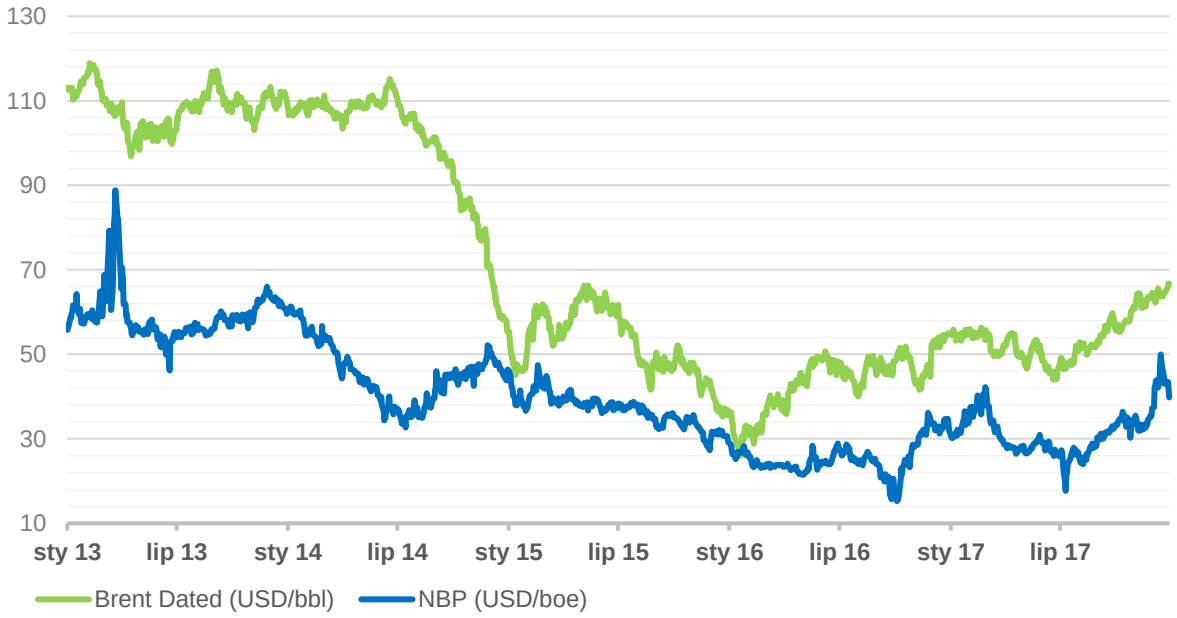

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Thomson Reuters

Cena ropy naftowej w okresie 1861-2017 (Brent Dated USD/bbl)

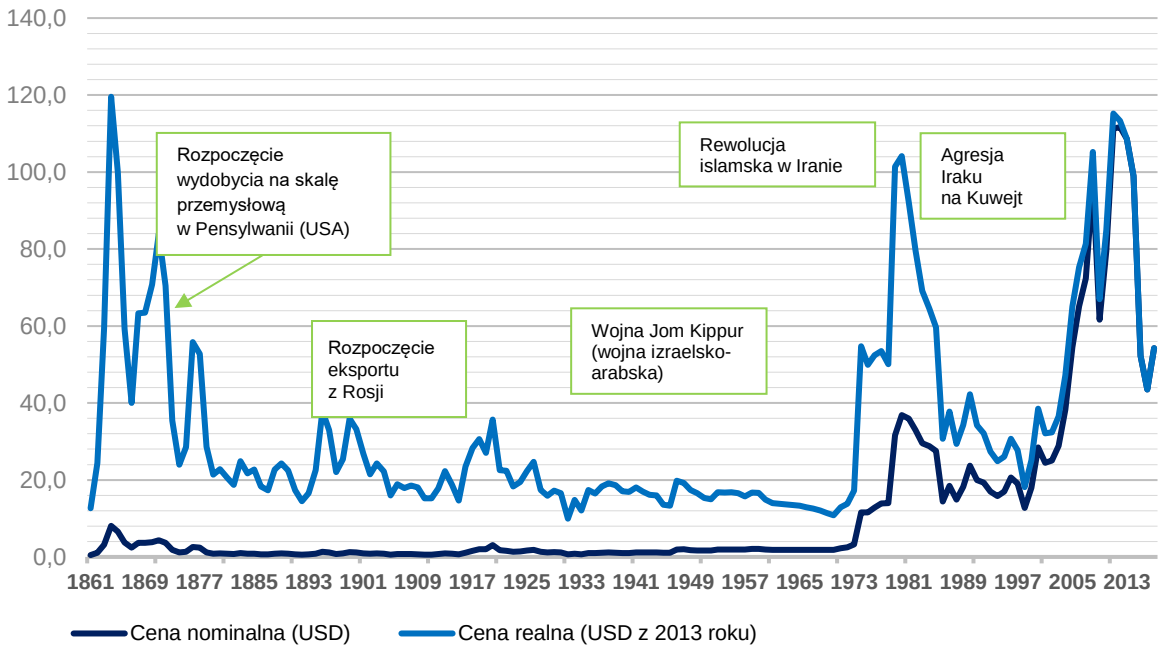

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BP

3.3. Czynniki kształtujące rentowność działalności poszukiwawczo–wydobywczej oraz bieżące tendencje w branży

Czynniki kształtujące rentowność działalności poszukiwawczo–wydobywczej

- **Uwarunkowania makroekonomiczne**

Kluczowym czynnikiem kształtującym rentowność działalności poszukiwawczo-wydobywczej są uwarunkowania makroekonomiczne, w szczególności w odniesieniu do poziomu cen ropy naftowej i gazu ziemnego. Rentowność działalności determinowana jest różnicą pomiędzy przychodami ze sprzedaży, które są pochodną wolumenu produkcji oraz cen surowców, a kosztami operacyjnymi, uwzględniając m.in.: koszty wydobycia, transportu, sprzedaży, koszty podatkowe. Po trwającym od 2014 roku kryzysie naftowym, rok 2017 przyniósł poprawę koniunktury na rynku surowców: średnia cena ropy naftowej wyniosła 54 USD/bbl, natomiast średniej cena gazu ziemnego była na poziomie 32 USD/boe, co oznacza wzrost o blisko 25% w stosunku do średnich cen zanotowanych w roku 2016. Równolegle, na przestrzeni ostatnich 4 lat branża wydobywcza dokonała znaczących optymalizacji po stronie kosztowej w zakresie m.in.: kosztów wierceń i usług offshore, bezpośrednich kosztów wydobycia (ang. lifting costs), kosztów zagospodarowania nowych złóż (standaryzacja rozwiązań technicznych, postęp technologiczny, udoskonalone procesy kontraktacji i zakupów produktów i usług offshore) – zanotowany średni spadek kosztów operacyjnych o ponad 40% w stosunku do roku 2013. Oczekiwany stabilny poziom cen surowców w perspektywie średnioterminowej, przy zoptymalizowanej bazie kosztów operacyjnych zapewnia efektywność prowadzonej działalności poszukiwawczo-wydobywczej i daje komfort inwestorom przy podejmowaniu decyzji odnośnie nowych projektów rozwojowych.

- **Otoczenie regulacyjne**

Działalność LOTOSU w obszarze wydobycia kształtowana jest przez szereg regulacji prawnych, w tym Prawo Geologiczne i Górnicze w Polsce, regulacje Unii Europejskiej oraz międzynarodowe konwencje w zakresie m.in. zagadnień ochrony środowiska naturalnego. W najbliższej przyszłości, na wyniki działalności poszukiwawczo-wydobywczej mogą mieć wpływ następujące czynniki regulacyjne: (i) zmiany regulacji podatkowych dotyczących wydobycia węglowodorów; (ii) zmiany regulacji dotyczących ochrony środowiska naturalnego, w tym wprowadzenie bardziej rygorystycznych regulacji i/lub wzrost wysokości obowiązkowych zabezpieczeń na poczet ryzyka spowodowania szkód w środowisku naturalnym; (iv) zmiany w systemie koncesjonowania oraz warunków i trybu przydzielania nowych pozwoleń na poszukiwanie i wydobywanie węglowodorów. Zmiany regulacyjne i spełnianie nowych wymogów i coraz bardziej rygorystycznych norm wprowadzanych na mocy tych regulacji może się wiązać z koniecznością poniesienia dodatkowych nakładów kapitałowych i/lub kosztów operacyjnych.

Spodziewamy się, że w najbliższej przyszłości na wyniki wpływ będą miały następujące czynniki regulacyjne: (i) planowane zmiany regulacji podatkowych dotyczących wydobycia węglowodorów; (ii) dalsze wprowadzanie bardziej rygorystycznych regulacji dotyczących ochrony środowiska naturalnego; (iii) wzrost wysokości obowiązkowych zabezpieczeń na poczet ryzyka spowodowania szkód w środowisku naturalnym, oraz (iv) zmiany regulacji nakładających obowiązek utrzymywania zapasów ropy naftowej i wybranych produktów naftowych.

Bieżące tendencje w branży

Ekonomiści przewidują, że ceny ropy naftowej w najbliższej przyszłości utrzymają się w przedziale 40 – 70 $/bbl. Producenci ropy naftowej w ostatnich latach nauczyli się jak zarabiać w takich warunkach. Przede wszystkim mocno obniżyli koszty wydobycia surowca, dzięki nowym technologiom, modelom współpracy, innowacjom. To sprawia, że pomimo mocnego spadku wycen złóż, branża cały czas jest atrakcyjna dla inwestorów.

3.4. Czynniki kształtujące rentowność działalności rafineryjnej oraz bieżące tendencje w branży

Czynniki kształtujące rentowność działalności rafineryjnej

- **Ceny ropy naftowej i gazu ziemnego**, jako podstawowy surowiec wykorzystywany w działalności rafineryjnej, wahania cen ropy naftowej mają także znaczny bezpośredni wpływ na wysokość kosztów ponoszonych przez rafinerie,

- **Wysokość i struktura popytu na produkty naftowe oraz podaż produktów naftowych.**

Zgodnie z danymi JBC globalny popyt na produkty rafineryjne utrzyma trend wzrostowy. Kontynuacja rozwoju gospodarek krajów Europy Środkowo-Wschodniej implikuje dalszy wzrost zużycia paliw, dążący do poziomu Europy

Zachodniej. Z punktu widzenia producentów paliw, to właśnie rynek Europy Środkowo-Wschodniej, jako wciąż rosnący, jest bardziej perspektywiczny w kolejnych latach.

Globalny popyt na produkty rafineryjne (mld boe)

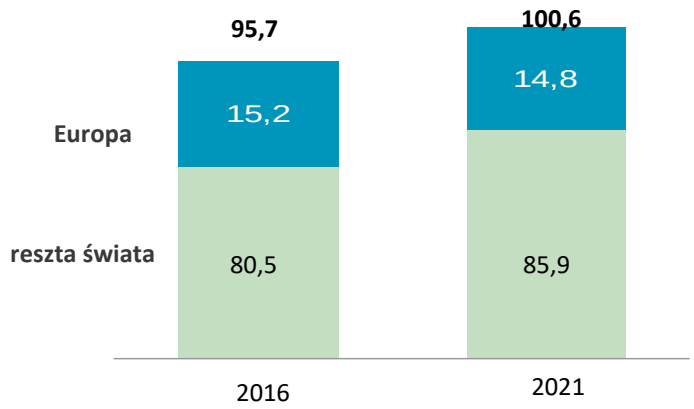

Źródło: Strategia Grupy LOTOS na lata 2017 – 2022.

Prognozowany popyt na najważniejsze paliwa transportowe (benzyny, olej napędowy, lekki olej opałowy, paliwo lotnicze w mln ton)

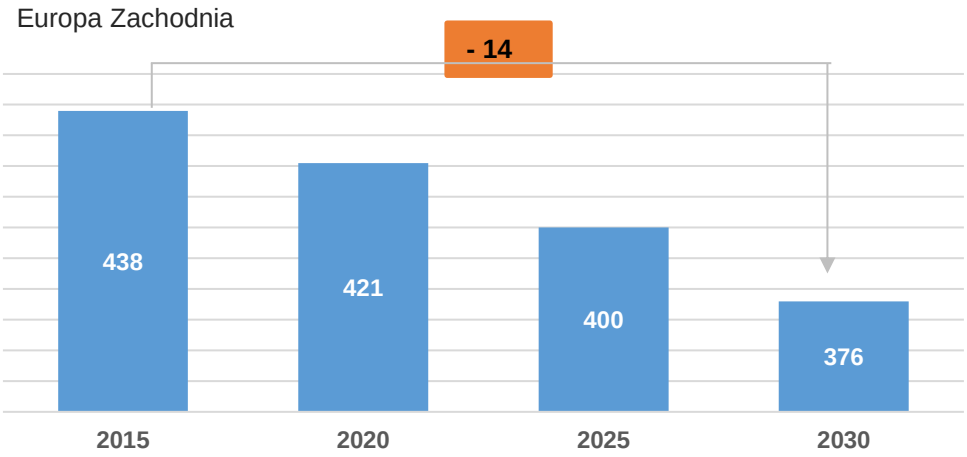

Źródło: Strategia Grupy LOTOS na lata 2017 – 2022.

Prognozowany popyt na najważniejsze paliwa transportowe (benzyny, olej napędowy, lekki olej opałowy, paliwo lotnicze w mln ton)

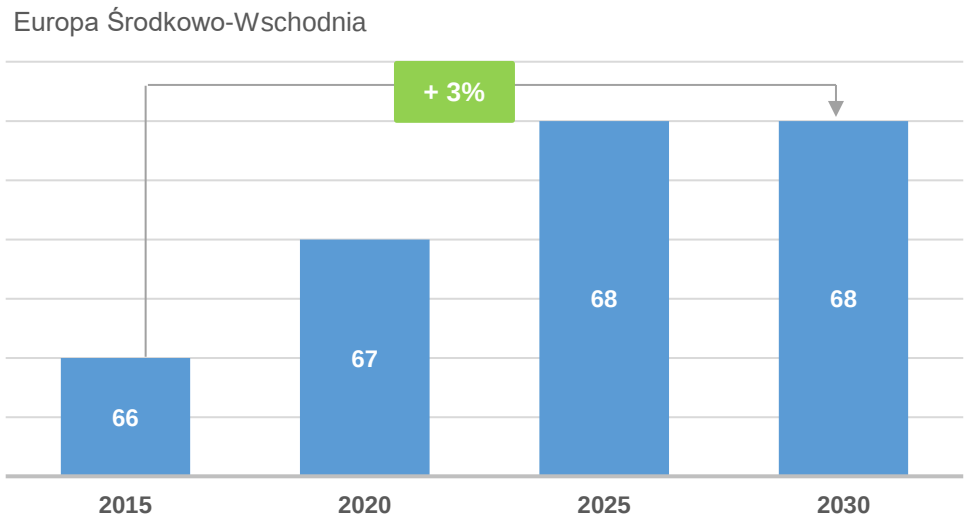

Źródło: Strategia Grupy LOTOS na lata 2017 – 2022.

W ostatnich latach w Europie odnotowano istotną nadwyżkę benzyn przy jednoczesnym niedoborze oleju napędowego. W związku z tak istotną nadpodażą benzyn, europejskie rafinerie skonfigurowane pod kątem realizacji większych uzysków z benzyn (czy też ogólnie z lekkich frakcji ropy naftowej) zostały zmuszone do eksportu tej części produkcji na rynki pozaeuropejskie.

Europa: popyt na kluczowe produkty i bilans międzynarodowy (mln boe/d)

- **spadek popytu o 13%**
- **wzrost eksportu** benzyn do 1,4 mln boe/d

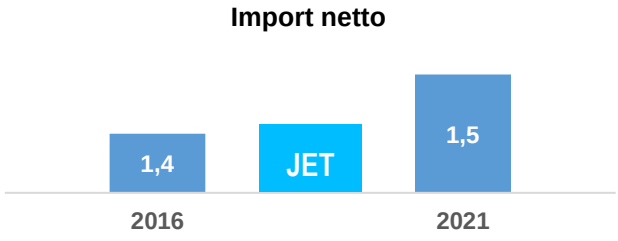

- **wzrost popytu o 10%**
- **wzrost importu** paliwa lotniczego i nafty do 0,5 mln boe/d

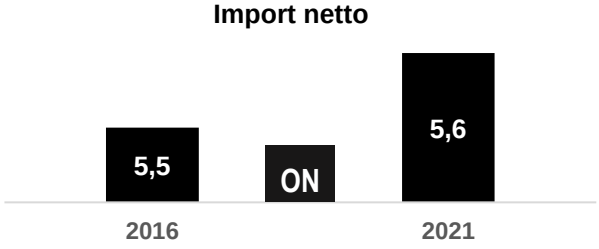

- **wzrost popytu o 3%**
- **wzrost importu oleju napędowego i lekkiego oleju opałowego** do 1,0 mln boe/d

Źródło: Strategia Grupy LOTOS na lata 2017 – 2022

Stymulująco na popyt na produkty naftowe działać będzie oczekiwana poprawa sytuacji gospodarczej zarówno w Polsce, jak i w regionie (wzrost PKB, spadek bezrobocia), co w ocenie Grupy Kapitałowej LOTOS powinno wpłynąć na wzrost zapotrzebowania na produkty naftowe, w szczególności olej napędowy i paliwo lotnicze. Równocześnie działania administracji rządowej tzw. pakiet paliwowy i koncernów paliwowych na rzecz przeciwdziałania nielegalnemu obrotowi produktami naftowymi w Polsce, przyczyniły się do jego ograniczenia i dodatkowo wpłynęły na wzrost rejestrowanego popytu na olej napędowy.

- **Czynniki makroekonomiczne**, takie jak, m.in. spadek tempa wzrostu realnego PKB oraz poziomu inwestycji w Polsce, spadek produkcji przemysłowej i wzrost bezrobocia, mają niekorzystny wpływ na popyt na produkty naftowe, co z kolei skutkuje presją na obniżenie ich ceny oraz obniżenie poziomu marż rafineryjnych

- **Globalny przerób w rafineriach, wykorzystanie mocy, zamknięcia rafinerii,** od 2009 roku firmy zajmujące się przerobem ropy naftowej zamknęły szereg rafinerii o łącznych mocach przerobowych w wysokości 3,7 mln bbl/d w regionie basenu oceanu atlantyckiego. Jednakże, wielkość ta wydaje się niewystarczająca, gdyż wiele europejskich rafinerii ma niską rentowność, a ich moce przerobowe utrzymują się na niskim poziomie. Istotne ryzyko zamknięcia dotyczy szczególnie małych rafinerii o niskim poziomie kompleksowości przerobu surowca, ponieważ rafinerie te mają wysokie jednostkowe koszty operacyjne.

Zamknięcia rafinerii w Europie w latach 2009 – 2017

Rok zamknięcia	Nazwa rafinerii	Nelson Complexity Index*	Moce przerobowe (tys. b/d)	Właściciel	Kraj
2015	Collombey	b.d.	78	Tamoil	Szwajcaria
2015	Gela	13,1	105	Eni	Włochy
2014	Milford Haven	7,0	135	Murphy Oil	Wielka Brytania
2014	Mantova	8,4	57	Eni	Włochy
2014	Paramo	b.d.	15	Unipetrol	Czechy
2013	Harburg	9,6	107	Shell	Niemcy
2013	Porto Marghera	6,8	80	Eni	Włochy
2012	Coryton	12,0	172	Petroplus	Wielka Brytania
2012	Kherson	3,1	138	Alliance Oil Co.	Ukraina

2012	Drogobich	3,0	64	Ukraine Oil Co.	Ukraina
2012	Petit Couronne	7,3	141	Petroplus	Francja
2012	Berre l'Etang	6,7	105	LyondellBasel	Francja
2012	Roma	7,7	92	Total ERG	Włochy
2011	Arpechim	7,3	77	Petrom	Rumunia
2011	Cremona	7,5	90	Tamoil Raffnazione SPA	Włochy
2011	Reichstett	5,3	78	Petroplus	Francja
2010	Teesside	b.d.	117	Petroplus	Wielka Brytania
2010	Dunkirk	6,1	140	Total	Francja
2010	Odessa	3,9	56	Lukoil	Ukraina
2010	Wilhelmshaven	5,0	260	Hestya Energy	Niemcy
2009	Antwerp	4,5	24	Petroplus	Belgia

Źródło: Opracowanie własne Spółki na podstawie danych JBC

* Nelson Complexity Index - Wskaźnik Kompleksowości Nelsona tj. współczynnik złożoności procesu przeróbczego, który odzwierciedla intensywność inwestycji w rafinerii, potencjalne koszty stałe oraz potencjał generowania wartości dodanej przez rafinerię.

Wykorzystanie mocy produkcyjnych rafinerii w 2016 roku i prognoza do 2020 roku

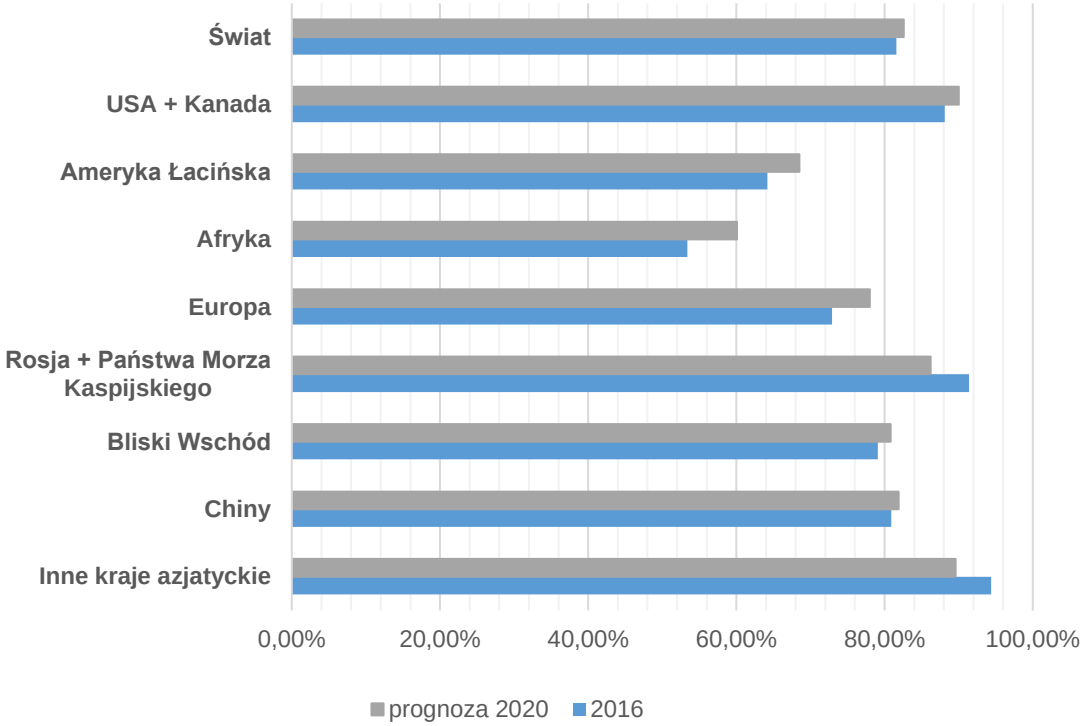

Źródło: World Oil Outlook 2017

- **cracki produktów naftowych** (tj. różnica pomiędzy notowaniami produktów naftowych a notowaniami ropy Brent), ze względu na fakt, iż formuły cenowe, w zawieranych umowach sprzedaży produktów naftowych, bazują co do zasady na międzynarodowych notowaniach tych produktów, a cena kupowanej ropy naftowej, z której powstają te produkty, bazuje na notowaniach ropy Brent

Crack produktu naftowego to różnica pomiędzy ceną produktu a ceną referencyjną ropy naftowej. W 2017 roku marże z notowań na produktach naftowych przedstawiały się następująco:

- Benzyna – najniższa 104,49 USD/t, najwyższa 249,66 USD/t – roczna dynamika zmiany wyniosła -26,65%, tj. - 39,24 USD/t
- Paliwo lotnicze (Jet) – najniższa 90,16 USD/t, najwyższa 149,99 USD/t – roczna dynamika zmiany wyniosła +32,10%, tj. +32,01 USD/t
- Diesel – najniższa 63,98 USD/t, najwyższa 126,49 USD/t – roczna dynamika zmiany wyniosła +25,04%, tj. +21,01 USD/t
- Lekki Olej Opałowy (LOO) – najniższa 54,98 USD/t najwyższa 111,99 USD/t) – roczna dynamika zmiany wyniosła +30,49%, tj. +21,26 USD/t
- Ciężki Olej Opałowy (COO) – najniższa -157,58 USD/t, najwyższa -67,13 USD/t – roczna dynamika zmiany wyniosła +26,64 % tj. -31,24 USD/t.

W 2017 roku szczególnie crack na benzynę charakteryzował się wysoką zmiennością.

Marże z notowań na produktach w 2017 roku (USD/t)

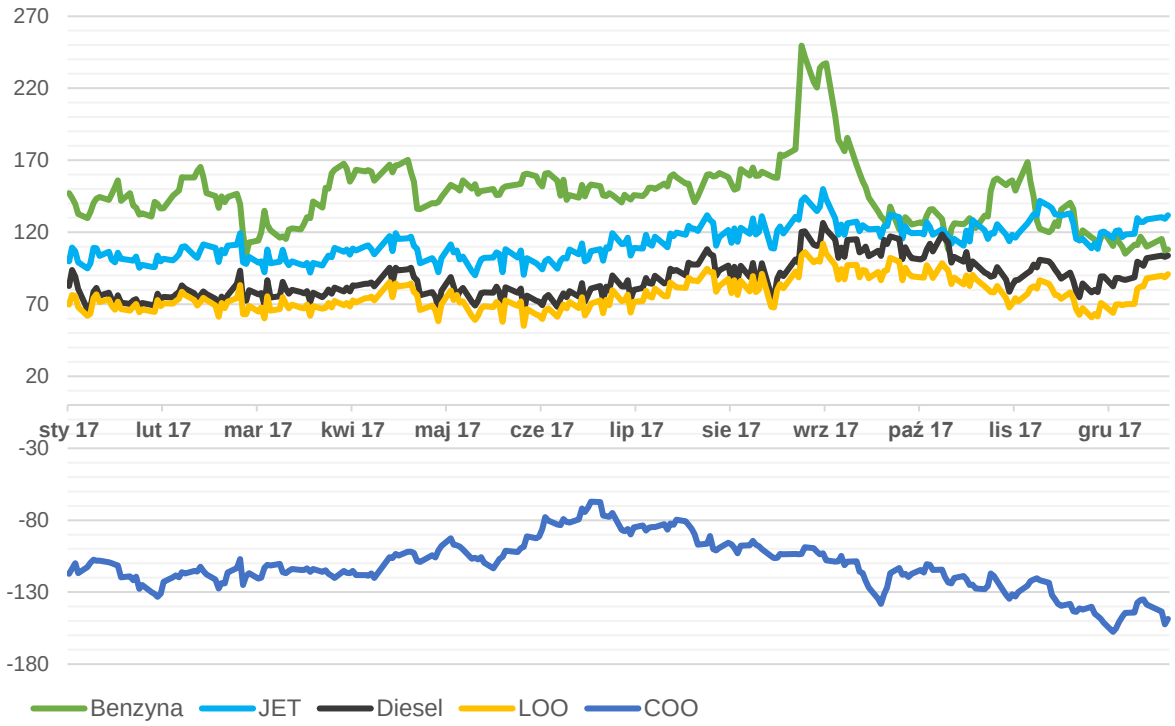

Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS na podstawie danych Thomson Reuters.

- **dyferencjał (spread) Brent-Ural** (tj. różnica pomiędzy notowaniami ropy Brent, a notowaniami ropy Ural) – podstawowym surowcem wykorzystywanym w działalności rafineryjnej w regionie jest ropa Ural (zwana również REBCO), podczas gdy cracki produktów naftowych oparte są na notowaniach ropy Brent dodatni dyferencjał Brent-Ural (tzn. gdy notowania ropy Ural są niższe niż notowania ropy Brent) wpływa korzystnie na wyniki finansowe, natomiast ujemny dyferencjał Brent-Ural (tzn. gdy notowania ropy Ural są wyższe niż notowania ropy Brent) wpływa niekorzystnie na wyniki finansowe.

Grupa LOTOS S.A. jako główny surowiec wykorzystuje ropę rosyjską REBCO (Russian Export Blend Crude Oil). W porównaniu z globalnym benchmarkiem Brent, REBCO jest ropą cięższa, ma wyższą zawartość siarki i pozwala wyprodukować więcej tzw. średnich destylatów (diesel, paliwo lotnicze).

Brent Blend to lekka, słodka ropa wydobywana na Morzu Północnym z gęstością API* około 38 i zawartością siarki około 0,4%.

Russian Export Blend, rosyjski benchmark ropy, jest mieszaniną kilku surowych gatunków rop stosowanych w kraju lub wysyłanych na eksport. Ropa rosyjska jest kwaśną ropą, charakteryzującą się średnią ciężkością, o gęstości API około 32 i zawartości siarki około 1,4%.

Gorsze cechy tego surowca oznaczają, że zniżka w stosunku do benchmarku ropy Brent jest uzasadniona. Różnica w cenach obu gatunków rop nazywana jest dyferencjałem Ural/Brent (USD/bbl). Wzrost dyferencjału Ural/Brent wpływa na zwiększenie marży rafineryjnej koncernów polskich.

Charakterystyka rop naftowych

	Brent Blend	Ural
Pochodzenie	Wielka Brytania	Rosja
Gęstość (g/ml)	0,833	0,866
API*	38,3	31,9
Siarka (% wagi)	0,42	1,43

Skład frakcyjny (% wagi)

	Brent Blend	Ural
Gazy	2,5	1,6
Benzyny	20,8	12,9
Nafta	11,9	10,4
Oleje napędowe	23,7	22,9
Oleje próżniowe	26,5	29,3
Pozostałość próżniowa	14,7	22,9

* Gęstość API (ang. API gravity) – skala gęstości ropy naftowej opracowana przez American Petroleum Institute (API).

Wyższa gęstość API, oznacza lżejszą ropę. Ropy lekkie mają gęstość API 38 stopni lub więcej, zaś ciężkie ropy – gęstość API 22 stopni lub mniej. Ropa o gęstości API pomiędzy 22 a 38 stopni jest ogólnie określana jako ropa o średniej gęstości.

Dyferencjał Brent-Ural i notowania ropy naftowej Brent Dtd (USD/bbl) w 2017 roku

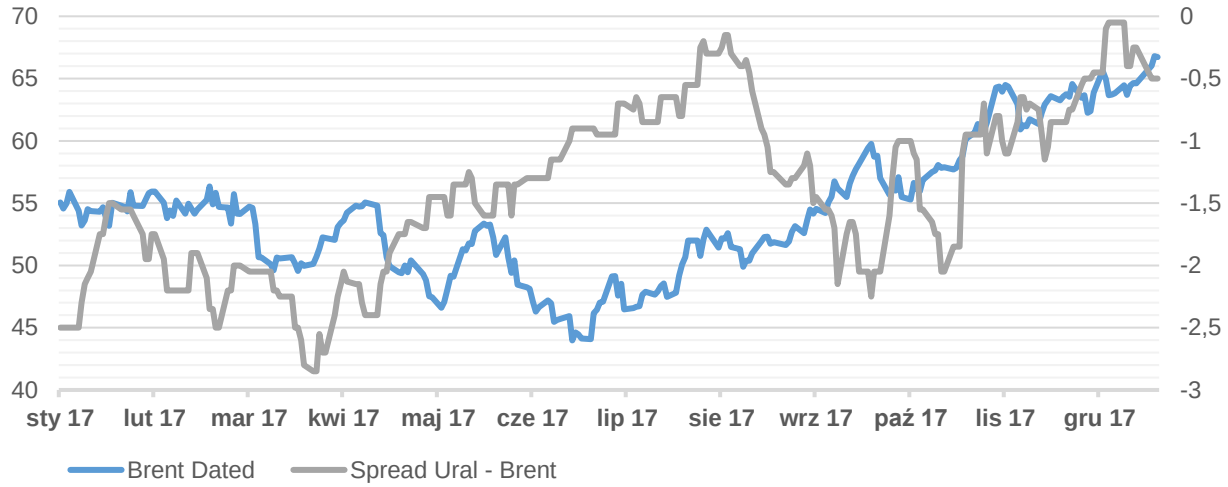

Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS na podstawie danych Thomson Reuters

W 2017 roku poziom dyferencjału Brent-Ural kształtował się pomiędzy -0,05 USD/baryłkę i -2,85 USD/baryłkę, co z jednej strony było spowodowane czynnikami geopolitycznymi zmniejszającymi podaż rop o podobnej charakterystyce do ropy Ural.

- **kursy wymiany walut** – polski złoty jest walutą sprawozdawczą, ceny ropy i produktów naftowych są denominowane lub powiązane z dolarem,
- **otoczenie regulacyjne** - min. obowiązek spełnienia bardziej rygorystycznych wymogów dotyczących wartości wskaźnika NCW dla biokomponentów

Bieżące tendencje w branży rafineryjnej

Przez ostatnie dwa lata marże rafineryjne utrzymywały się znacznie powyżej średniej długoterminowej. Kluczowym czynnikiem dobrych wyników gdańskiej rafinerii były wysokie marże rafineryjne, jak również pakiety paliwowe wprowadzone przez administrację państwową, które poskutkowały zmniejszaniem się szarej strefy.

Marże rafineryjne na świecie (USD/bbl)

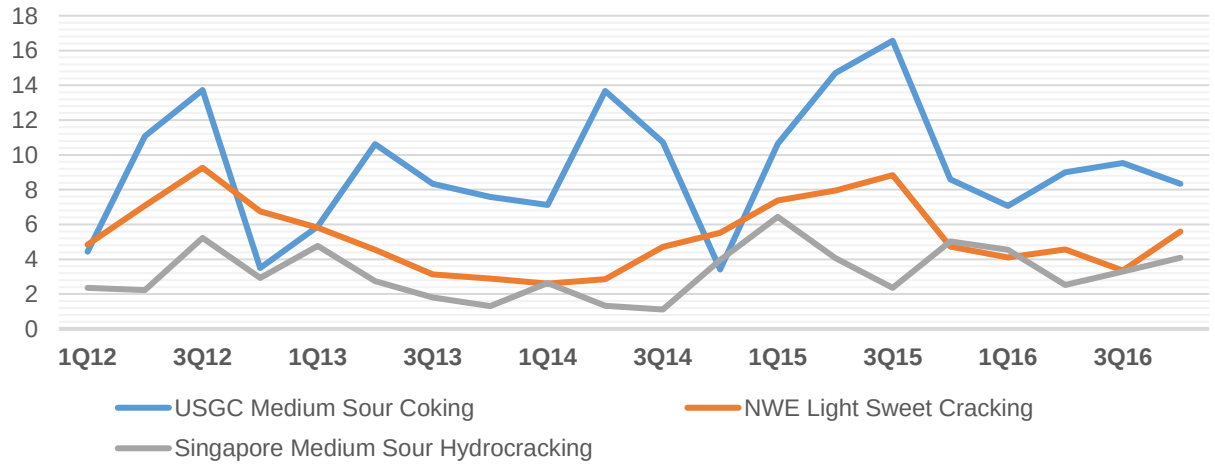

Źródło: Opracowanie własne Grupy LOTOS na podstawie danych BP; Przedstawione marże rafineryjne stanowią benchmark dla trzech rejonów koncentracji działalności rafineryjnej: amerykańskiej wybrzeże Zatoki Meksykańskiej, północno-zachodnia Europa (NWE - Rotterdam) oraz Singapur

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2017

Działalność operacyjna Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej. Segment wydobywczy

4. Działalność operacyjna Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej

4.1 Segment wydobywczy

4.1.1. Charakterystyka aktywów wydobywczych, produkty i rynki zbytu

Grupa Kapitałowa LOTOS prowadzi działalność poszukiwawczo-wydobywczą w obszarze Morza Bałtyckiego oraz Norweskiego Szelfu Kontynentalnego. W 2017 roku wydobycie węglowodorów realizowane było: ze złóż zlokalizowanych na Morzu Bałtyckim - głównie ropa naftowa z niewielką ilością gazu towarzyszącego, że złóż norweskich - gaz i kondensat (tj. lekka ropa naftowa) z istotną przewagą gazu ziemnego, a także ze złóż lądowych na Litwie – ropa naftowa.

W 2017 roku, średnie dzienne wydobycie ropy naftowej i gazu ziemnego LOTOSU wyniosło 22,9 tys. boe / dzień (baryłek ekwiwalentu ropy), co oznacza potencjał roczny na poziomie 1,1 mln toe (ton ekwiwalentu ropy). 74% łącznego wolumenu, tj. 17 tys. boe / dzień, pochodziło ze złóż norweskich.

Na koniec 2017 roku, Grupa LOTOS dysponował łącznymi potwierdzonymi rezerwami ropy naftowej i gazu ziemnego w kategorii 2P (ang. proved and probable) na poziomie 88,2 mln boe, uwzględniając 8,8 mln ton ropy naftowej oraz 3,3 mld m3 gazu ziemnego.

Rezerwy i wydobycie Grupy Kapitałowej LOTOS
Rezerwy ropy naftowej i gazu ziemnego w kategorii 2P na dzień 31 grudnia 2017 roku
Średnia dzienna produkcja ropy i gazu w roku 2017

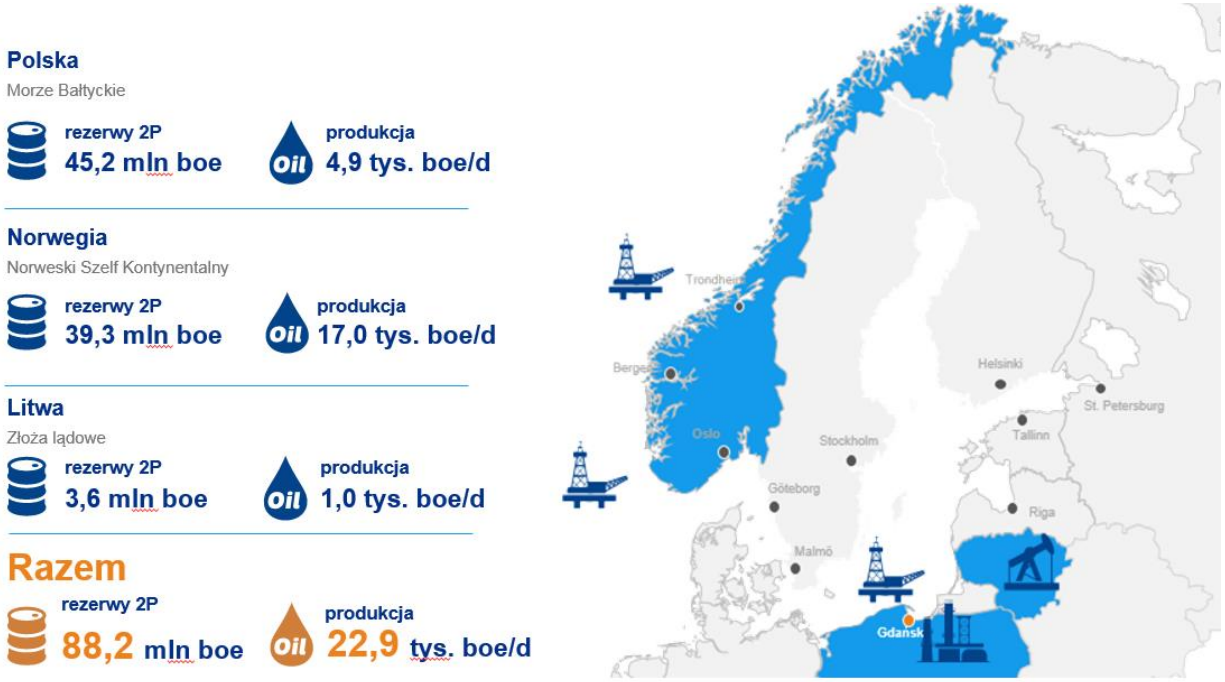

Do grudnia 2017 roku, działalność poszukiwawczo-wydobywcza LOTOSU realizowana była w ramach Grupy Kapitałowej LOTOS Petrobaltic. Spółka LOTOS Petrobaltic S.A. zarządzała segmentem wydobywczym, prowadząc jednocześnie działalność operacyjną oraz działalność usługowo-serwisową w Polsce, a także była właścicielem aktywów wydobywczych w Norwegii (spółka LOTOS E&P Norge AS) oraz na Litwie (Grupa Kapitałowa AB LOTOS Geonafta).

Dla zapewnienia efektywnej realizacji Strategii Grupy LOTOS w obszarze wydobycia, w 2017 roku przeprowadzona została reorganizacja kapitałowa tego obszaru. Utworzona została nowa spółka zarządzająca Segmentem wydobywczym – LOTOS Upstream (‘LUPS’), która skupi w sobie następujące funkcje biznesowo - organizacyjne: strategia i rozwój biznesu, zarządzaniem portfelem aktywów, nadzór właścicielski, kontroling oraz organizacja finansowania zewnętrznego. LUPS będzie realizował plany rozwojowe w oparciu o spółki zależne: LOTOS E&P Norge (Norwegia), AB LOTOS Geonafta (Litwa) oraz Baltic Gas (projekt B4B6), w wyniku zakupu udziałów w tych spółkach

od LOTOS Petrobaltic, a także, potencjalnie, w oparciu o nowe spółki celowe do realizacji projektów wydobywczych na nowych rynkach, np. w Wielkiej Brytanii.

Spółka LOTOS Petrobaltic skoncentruje się na działalności operacyjno - serwisowej w obszarze Basenu Bałtyckiego, docelowo z możliwością świadczenia usług offshore również poza Grupą Kapitałową LOTOS. W 2017 roku działalność pomocniczo-usługowa realizowana była poprzez spółki zależne: Miliana Shipholding Company Limited wraz ze spółkami zależnymi zarządza flotą statków specjalistycznych, świadcząc usługi z tego zakresu, spółka Energobaltic Sp z o.o. zajmuje się przetwarzaniem gazu ziemnego wydobytego ze złóż bałtyckich oraz produkcją energii elektrycznej, energii cieplnej, LPG oraz kondensatu.

W ramach realizowanego procesu reorganizacji kapitałowej obszaru wydobycia, w dniu 12 grudnia 2017 roku nastąpiło zamknięcie transakcji sprzedaży przez LOTOS Petrobaltic S.A. do LUPS wszystkich posiadanych akcji w spółkach LOTOS E&P Norge AS w Norwegii oraz AB LOTOS Geonafta na Litwie.

Zakładana struktura biznesowa Segmentu wydobywczego po reorganizacji kapitałowej

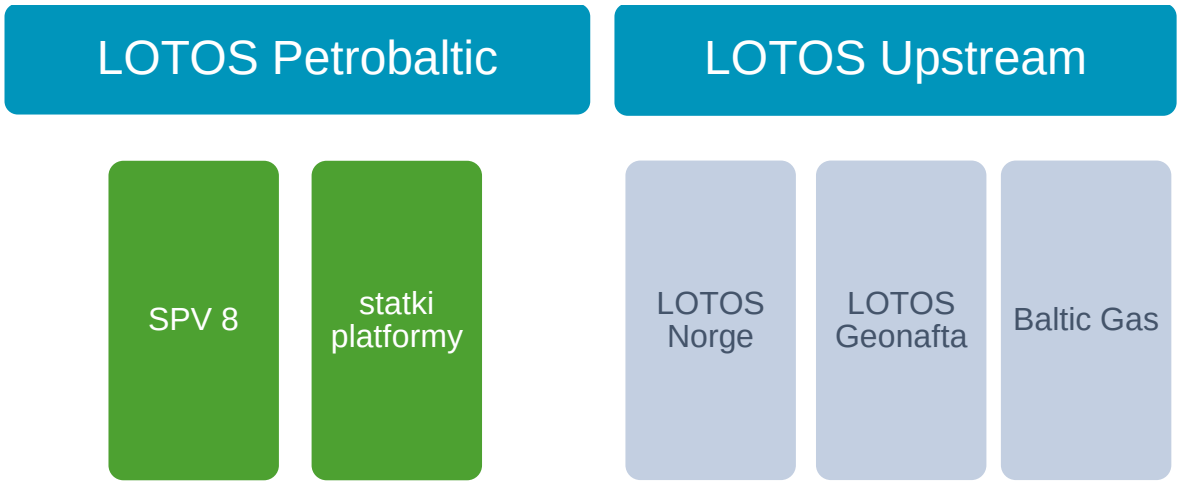

Działalność poszukiwawczo-wydobywcza w Polsce

LOTOS prowadzi działalność poszukiwawczo-wydobywczą w Polsce za pośrednictwem spółki zależnej LOTOS Petrobaltic oraz jej spółek zależnych i wspólnych przedsięwzięć. Głównym obszarem aktywności jest polska strefa Morza Bałtyckiego, a także koncesje lądowe w północno-wschodniej oraz północno-zachodniej Polsce.

Wydobycie LOTOSU ze złóż bałtyckich wyniosło średnio 4,9 tys. boe/dzień w roku 2017, co stanowi 21% łącznego wolumenu Segmentu. Według stanu na koniec 2017 roku, rezerwy 2P złóż bałtyckich to 45,2 mln boe (w tym: 5,4 mln ton ropy oraz 0,57 mld m^3 gazu ziemnego), co stanowi 51% łącznych rezerw Segmentu.

Polska - Morze Bałtyckie:

W obszarze Morza Bałtyckiego, LOTOS Petrobaltic S.A. posiada 3 koncesje łączne na poszukiwanie i rozpoznawanie oraz wydobywanie ropy naftowej i gazu ziemnego w obszarach Łeba, Rozewie i Gotlandia, a także (uwzględniając spółki zależne i wspólne przedsięwzięcia) posiada 4 koncesje na wydobywanie węglowodorów ze złóż B3, B8 B4 i B6.

Kluczowe aktywa w ramach posiadanych koncesji uwzględniają:

- Złoże produkcyjne B3: realizowane wydobycie ropy naftowej i towarzyszącego gazu ziemnego na średnim poziomie 2,1 tys. boe/dzień w roku 2017, pozostałe rezerwy wydobywalne w kategorii 2P na poziomie 8,3 mln boe wg stanu na dzień 31.12.2017, eksploatacja zgodnie z aktualnym terminem ważności koncesji zakładana do roku 2026 (postępowania w toku w sprawie zmiany koncesji B3, w zakresie m.in. wydłużenia okresu obowiązywania oraz możliwości wiercenia dodatkowych otworów).
- Złoże B8 w fazie zagospodarowania oraz wstępnej produkcji: projekt realizowany przez spółkę celową B8 Sp. z o.o. Baltic S.K.A. („SPV B8”), która w 2017 roku realizowała wstępne wydobycie ropy naftowej

ze złoża B8 na średnim poziomie 2,8 tys. boe/dzień i jednocześnie prowadziła prace związane z przebudową platformy Petrobaltic, która będzie pełniła funkcję centrum produkcyjnego na złożu. Pozostałe rezerwy wydobywalne w kategorii 2P na poziomie 36,9 mln boe wg stanu na dzień 31.12.2017, eksploatacja zgodnie z aktualnym terminem ważności koncesji zakładana do roku 2036.

- Złoża gazowe B4/B6 przygotowywane do zagospodarowania: projekt realizowany przez spółkę zależną Baltic Gas Sp. z o.o. i Wspólnicy Spółka komandytowa we współpracy z partnerem, firmą CalEnergy Resources Poland Sp. z o.o. Udział LOTOS w projekcie wynosi 51%. W 2017 roku zrealizowano główny etap prac w ramach fazy projektowania technicznego oraz dodatkowe prace znajdujące się na ścieżce krytycznej, w tym m.in. projektowanie techniczne odcinka lądowego gazociągu. Szacowane zasoby wydobywalne gazu ze złóż B4B6 to blisko 5 mld m^3 (udział 100%).

Polska – koncesje lądowe:

Działania na obszarze lądowym w Polsce realizowane są na koncesji własnej Młynary oraz przy współpracy z PGNiG na koncesjach Kamień Pomorski oraz Górowo Iławeckie (udział LOTOS 49%).

Wszystkie projekty lądowe znajdują się obecnie w fazie poszukiwawczej. Realizowane są prace poszukiwawczo-rozpoznawcze celem odkrycia nowych złóż węglowodorów, w szczególności w 2017 roku: (i) na koncesji Górowo Iławeckie prowadzono prace przygotowawcze do planowanej w 1 kw. 2018 roku akwizycji badań sejsmicznych 3D, (ii) na koncesji Kamień Pomorski wykonano i dokumentowano wyniki otworu poszukiwawczego Stawno-1, który z uwagi na brak przepływu węglowodorów został zlikwidowany, (iii) na koncesji rozpoczęto terenowe prace przygotowawcze, związane z planowanymi do wykonania badaniami sejsmicznymi 2D.

Koncesje Grupy Kapitałowej LOTOS w Polsce na dzień 31 grudnia 2017 roku

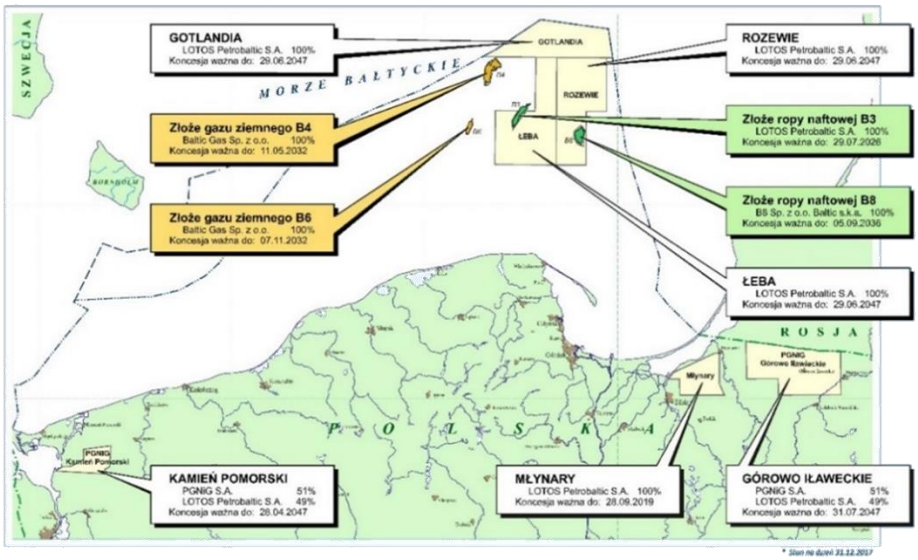

Działalność poszukiwawczo-wydobywcza w Norwegii

Działalność poszukiwawczo-wydobywcza w Norwegii realizowana jest za pośrednictwem spółki zależnej LOTOS E&P Norge AS ('LEPN'), z siedzibą w Stavanger. Na koniec 2017 roku, LEPN był udziałowcem 26 koncesji na poszukiwanie, rozpoznanie i wydobycie złóż węglowodorów na Norweskim Szelfie Kontynentalnym. Ponadto, w ramach rozstrzygnięcia rundy koncesyjnej APA 2017 (Awards in Predefined Areas), w dniu 16 stycznia 2018 roku Spółka otrzymała od władz norweskich ofertę 2 nowych koncesji: PL918S oraz PL910. Po przyjęciu nowych koncesji przez władze Spółki, łączna liczba koncesji w Norwegii wzrośnie do 28.

Wydobycie LOTOSU ze złóż norweskich w roku 2017 kształtowało się na średnim poziomie 17,0 tys. boe/dzień, co stanowi 74% łącznego wolumenu Segmentu. Według stanu na koniec 2017 roku, rezerwy 2P złóż bałtyckich to 39,3 mln boe (w tym: 2,9 mln ton ropy oraz 2,7 mld m3 gazu ziemnego), co stanowi 45% łącznych rezerw Segmentu.

Kluczowe aktywa w ramach posiadanych koncesji uwzględniają:

Obszar Heimdal (zakup w grudniu 2013 roku) obejmujący:

- Złoża produkcyjne Atla (udział LEPN 20%), Skirne (udział 30%), Vale (udział 25,8%), Heimdal (udział 5%): realizowane wydobycie gazu i kondensatu z istotną przewagą gazu ziemnego (81%) na średnim poziomie 3,6 tys. boe/dzień w roku 2017, pozostałe rezerwy wydobywalne złóż obszaru Heimdal w kategorii 2P to 2,7 mln boe wg stanu na dzień 31.12.2017.
- Odkryte złoża do zagospodarowania w obszarze na północ od Heimdal: FriggGammaDelta, Langfjellet, Rind, Fulla, Froy ze średnim udziałem LOTOS na poziomie 10%. W 2017 roku, LOTOS we współpracy z Operatorem, firmą AkerBP, prowadził analizy optymalnego wariantu zagospodarowania złóż w ramach tzw. projektu Greater Heimdal. Potencjał zasobowy posiadanych ww. złóż to ok. 34 mln boe dla udziału LOTOS.

Obszar Sleipner (zakup w grudniu 2015 roku) obejmujący:

- Złoża produkcyjne Sleipner Vest, Sleipner East, że złożami satelitarnymi Gungne i Loke (udział LEPN 15%): realizowane wydobycie gazu i kondensatu z istotną przewagą gazu ziemnego (72%) na średnim poziomie 13,5 tys. boe/dzień w roku 2017, pozostałe rezerwy wydobywalne złóż produkcyjnych obszaru Sleipner w kategorii 2P to 15,5 mln boe wg stanu na dzień 31.12.2017.
- Złoże Utgard w fazie zagospodarowania: operatorem złoża jest firma Statoil, a zagospodarowanie realizowane jest w modelu tzw. „fast track", przy wykorzystaniu synergii z istniejącą infrastrukturą hubu Sleipner. Zasoby wydobywalne złoża Utgard to 8,1 mln boe dla udziału LOTOS. Rozpoczęcie komercyjnej produkcji ze złoża planowane jest na początek 2020 roku. W pierwszych pięciu latach eksploatacji zakłada się roczny wolumen wydobycia na poziomie 4 tys. boe/dzień dla udziału LOTOS.

Ponadto, LOTOS posiada 20% udział w złożu Yme, które przygotowywane jest do ponownego zagospodarowania i uruchomienia wydobycia ropy naftowej. W dniu 27 października 2017 roku partnerzy koncesji zatwierdzili Plan Zagospodarowania Złoża (ang. PDO), który w dniu 19 grudnia 2017 roku został złożony do Ministerstwa Ropy i Energii celem zatwierdzenia. Zasoby wydobywalne złoża Yme to 12,9 mln bbl ropy naftowej dla udziału LOTOS. Rozpoczęcie komercyjnej produkcji ze złoża planowane jest w 1 połowie 2020 roku.

Obok udziałów bezpośrednio w złożach, LEPN w ramach posiadanych koncesji jest także udziałowcem w infrastrukturze gazowej w obszarach Heimdal (5%) i Sleipner (15%), które stanowią centra przetwarzania oraz transportu gazu i kondensatu (tzw. huby gazowe) o strategicznym znaczeniu dla eksportu gazu z Norwegii do Europy Centralnej oraz Wielkiej Brytanii.

Koncesje Grupy Kapitałowej LOTOS w Norwegii na dzień 31 grudnia 2017 roku

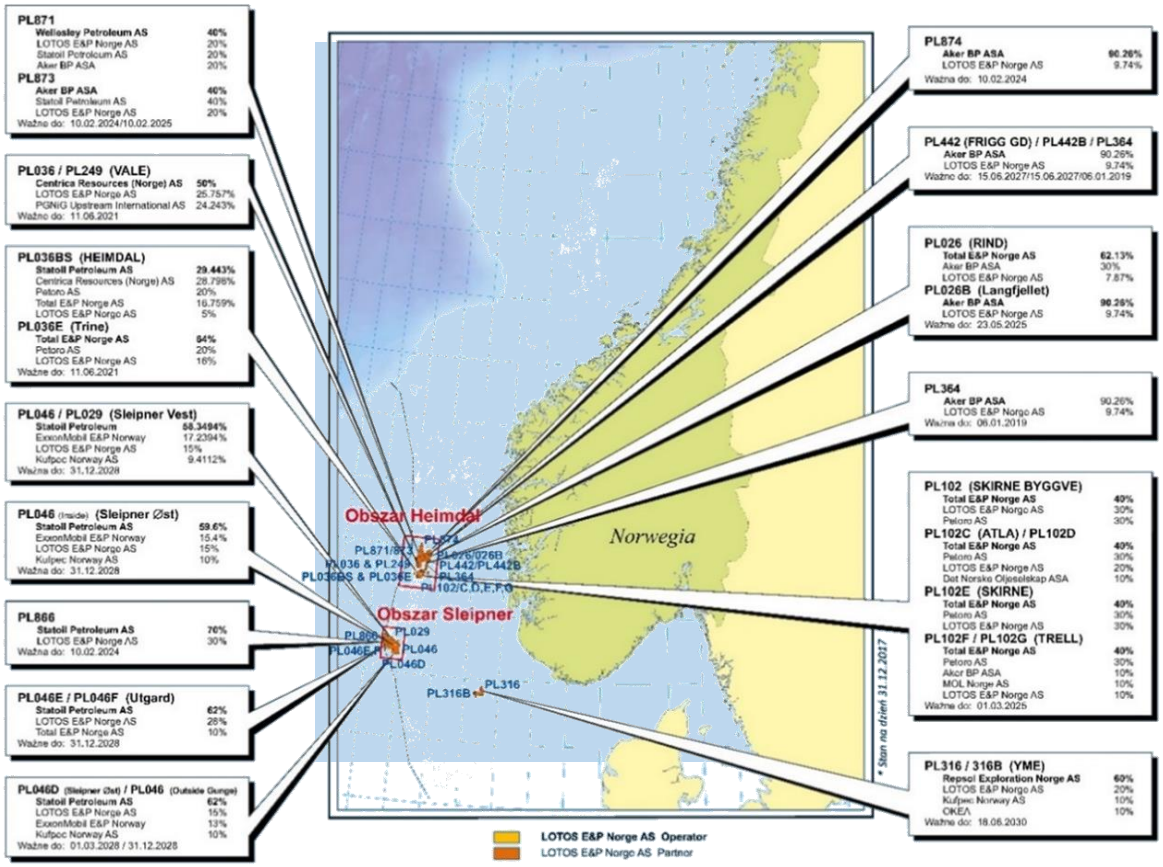

Działalność poszukiwawczo-wydobywcza na Litwie

Działalność poszukiwawczo-wydobywcza na Litwie realizowana jest za pośrednictwem spółki zależnej AB LOTOS Geonafta z siedzibą w Gargždai. Spółka posiada swoją własną grupę kapitałową, w skład której wchodzą następujące podmioty:

- UAB Genciu Nafta (100% należy do AB LOTOS Geonafta)
- UAB Minijos Nafta (50% należy do AB LOTOS Geonafta)
- UAB Manifoldas (100% należy do AB LOTOS Geonafta)

W 2017 roku spółki litewskie eksploatowały lądowe złoża ropy naftowej w obrębie 7 bloków koncesyjnych: Girkaliai, Genciai, Kretinga, Nausodis, Plunge, Klaipeda, Gargždai. Wydobycie LOTOSU na Litwie w roku 2017 kształtowało się na średnim poziomie 1,0 tys. boe/dzień, co stanowi 4% łącznego wolumenu Segmentu. Według stanu na koniec 2017 roku, rezerwy 2P złóż litewskich to 3,6 mln bbl ropy naftowej (0,47 mln ton), co stanowi 4% łącznych rezerw Segmentu.

Koncesje Grupy Kapitałowej LOTOS na Litwie na dzień 31 grudnia 2017 roku

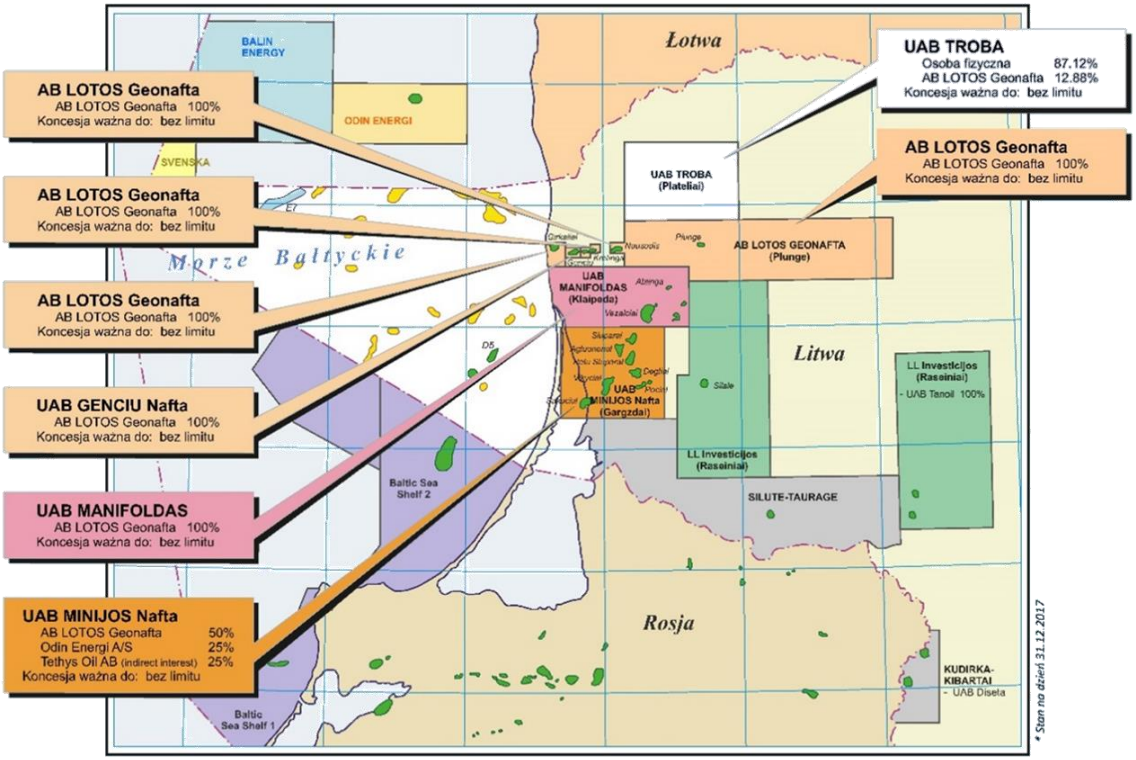

4.1.2. Logistyka Segmentu wydobywczego

Morze Bałtyckie

Wydobycie ropy naftowej oraz gazu towarzyszącego ze złoża B3 odbywa się przy pomocy platformy produkcyjnej „Baltic Beta" i platformy bezzałogowej „PG-1". Wydobyta ropa naftowa transportowana jest tankowcem lub zbiornikowcem i w całości sprzedawana do Grupy LOTOS. Wydobyty gaz ziemny przesyłany jest rurociągiem podwodnym o długości ponad 80 km do Elektrociepłowni Energobaltic we Władysławowie, stanowiącej własność Energobaltic Sp. z o.o. (spółka w 100% zależna od LOTOS Petrobaltic).

Wstępna produkcja ropy naftowej ze złoża B8 odbywa się przy pomocy platformy wiertniczej „LOTOS Petrobaltic". Wydobyta ropa naftowa transportowana jest tankowcem lub zbiornikowcem i w całości sprzedawana do Grupy LOTOS. Docelowa produkcja prowadzona będzie przy wykorzystaniu platformy „Petrobaltic", po jej odpowiednim dostosowaniu i przebudowie. Gaz ziemny będzie przesyłany do Elektrociepłowni Energobaltic we Władysławowie.

Usługi logistyki morskiej w obszarze Morza Bałtyckiego realizowane są przez spółki z Grupy Kapitałowej Miliana Shipholding Company Limited. Usługi te obejmują m.in.: odbiór i magazynowanie ropy naftowej w rejonie wydobycia, transport ropy naftowej ze złoża do portu, asystę ratowniczą dla platform.

Norweski Szelf Kontynentalny

Spółka LOTOS E&P Norge AS jest udziałowcem w koncesjach obejmujących infrastrukturę wydobywczą w obszarach Heimdal oraz Sleipner w tym: centrum przetwarzania oraz transportu gazu i kondensatu Heimdal (udział 5%, operatorem Statoil Petroleum AS) oraz centrum przetwarzania oraz transportu gazu i kondensatu Sleipner (udział 15%, operatorem Statoil Petroleum AS).

Wydobywany gaz ze złóż Heimdal i Sleipner wtłaczany jest do systemu rurociągów Gassled, a następnie dostarczany do punktów odbioru w Wielkiej Brytanii i Europie kontynentalnej (Holandia, Niemcy).

Kondensat ze złóż Heimdal wtłaczany jest do systemu rurociągów Forties Pipeline System (FPS), a następnie dostarczany do punktu odbioru w Kinneil Terminal / Hound Point w Szkocji (Wielka Brytania), gdzie jest przetwarzany na produkty końcowe tj. ropę naftową tzw. Forties Blend oraz frakcje gazowe.

Kondensat ze złóż Sleipner transportowany jest rurociągiem do punktu odbioru w Karsto (Norwegia), gdzie jest przetwarzany na produkty końcowe tj. lekką ropę naftową tzw. Gudrun Blend oraz frakcje ciekłe (NGL).

Litwa

Wydobycie ropy naftowej ze złóż litewskich odbywa się przy pomocy lądowej infrastruktury wydobywczej. Wydobyta ropa naftowa transportowana jest drogą lądową do terminalu morskiego w Lipawie na Łotwie, a następnie tankowcem do Gdańska, skąd sprzedawana jest do Grupy LOTOS. Wyjątkiem jest ropa wydobywana przez spółkę zależną UAB Minijos Nafta (w której udział LOTOS Geonafta wynosi 50%), której sprzedaż odbywa się do rafinerii Orlen Lietuva. Towarzyszący wydobyciu ropy gaz ziemny jest w całości spalany.

4.1.3. Otoczenie konkurencyjne dla działalności wydobywczej

Polska

Po wycofaniu się większości inwestorów zagranicznych w związku z brakiem potwierdzenia rentowności wydobycia gazu łupkowego w Polsce, kluczowymi graczami na polskim rynku poszukiwawczo-wydobywczym są spółki z udziałem Skarbu Państwa. Liderem jest PGNiG, który prowadzi działania w obszarze 48 koncesji poszukiwawczo-rozpoznawczych (55% wszystkich wydanych koncesji w Polsce na dzień 31.12.2017) oraz 213 koncesji wydobywczych (96% wszystkich koncesji).

W polskiej strefie Morza Bałtyckiego LOTOS jest liderem w obszarze poszukiwań i wydobycia. Wszystkie 3 koncesje łączne na poszukiwanie, rozpoznawanie oraz wydobywanie węglowodorów, a także wszystkie 4 koncesje na wydobywanie węglowodorów z bałtyckich złóż ropy naftowej i gazu ziemnego w polskiej strefie ekonomicznej wydane zostały na rzecz LOTOS Petrobaltic i jej spółek zależnych i wspólnych przedsięwzięć. Na koncesjach wydobywczych obejmujących złoża gazu ziemnego B4B6 prace realizowane są przy współpracy z partnerem CalEnergy Resources Poland sp. z o.o. (w ramach spółki Baltic Gas Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i wspólnicy sp.k.). Udział LOTOS w projekcie B4B6 wynosi 51%.

Podmioty o największej liczbie koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż węglowodorów w Polsce (stan na dzień 31 grudnia 2017 roku)

Podmiot	Liczba koncesji
PGNIG S.A.	48
Orlen Upstream Sp z o.o.[7]	16
ShaleTech Energy Sp. z o.o.	7
LOTOS Petrobaltic S.A. [8]	**6**

Podmioty o największej liczbie koncesji na wydobywanie węglowodorów ze złóż w Polsce (stan na dzień 31 grudnia 2017 roku)

Podmiot	Liczba koncesji
PGNIG S.A.	213
LOTOS Petrobaltic S.A. [9]	**4**
ZOK Sp. z o.o.	2

[7] Łącznie z koncesjami udzielonymi FX Energy oraz koncesjami we współpracy z PGNiG przy udziale Orlen 49%
[8] Łącznie z koncesjami lądowymi we współpracy z PGNiG przy udziale LOTOS 49%
[9] LOTOS Petrobaltic i jej spółki zależne i wspólne przedsięwzięcia, w tym: LOTOS Petrobaltic S.A. (1 koncesja), B8 Spółka z o.o. BALTIC spółka komandytowa (1), Baltic Gas spółka z o.o. i wspólnicy spółka komandytowa (2)

Norweski Szelf Kontynentalny

Z uwagi na wysoką perspektywiczność zasobową i wciąż duży potencjał nowych odkryć ropy naftowej i gazu ziemnego, Norweski Szelf Kontynentalny pozostaje atrakcyjnym obszarem aktywności firm z branży poszukiwawczo-wydobywczej. Otoczenie konkurencyjne kształtowane jest m.in. przez uwarunkowania makroekonomiczne, w tym wahania cen surowców i stąd podlega nieustannym zmianom. Początek 20. wieku przyniósł duży wzrost aktywności wydobywczej na Szelfie Norweskim i w konsekwencji wzrost liczby graczy E&P z ok. 25 w roku 2002 do blisko 60 w roku 2013. Ożywienie spowodowane było m.in.: korzystnymi zmianami regulacyjnymi, wprowadzeniem mechanizmu zwrotu kosztu poszukiwań, wzrostem cen ropy naftowej oraz łatwiejszym dostępem do kapitału.

Kryzys naftowy zapoczątkowany w roku 2014 i utrzymujące się niskie ceny surowców spowodowały odwrócenie pozytywnego trendu i spadek liczby aktywnych firm do 43 w roku 2017. Największym graczem rynkowym jest firma Statoil, która skupia ok. 33% rezerw produkcyjnych w Norwegii oraz 32% bieżącej produkcji. Inni kluczowi gracze to państwowa spółka Petoro (27% wydobycia) oraz duże międzynarodowe koncerny jak: Total, Shell, ExxonMobil, AkerBP, ConocoPhillips z udziałem w wydobycia 4-5% każda. Obok „gigantów" na Szelfie funkcjonują także firmy wydobywcze o średniej i małej kapitalizacji, m.in.: Lundin, Wintershall, DEA, Eni, Spirit Energy, OMV, INEOS, Point Resources, Repsol, w tym także polskie podmioty LOTOS oraz PGNiG. LOTOS z produkcją 17 tys. boe/dzień oraz poziomem rezerw 2P 39 mln boe, posiada ok. 0,4% udział w rynku norweskim.

Aktualnie na Szelfie Norweskim widoczne są oznaki ożywienia w branży E&P. Firmy dostosowały się do sytuacji makro i są w stanie efektywnie funkcjonować w środowisku niższych cen surowców dzięki wdrożonym inicjatywom optymalizacji w zakresie m.in.: kosztów wierceń i usług offshore, bezpośrednich kosztów wydobycia (ang. lifting costs), kosztów zagospodarowania nowych złóż (standaryzacja rozwiązań technicznych, postęp technologiczny, udoskonalone procesy kontraktacji i zakupów produktów i usług offshore). Efektem wdrożonych działań proefektywnościowych są niższe koszty operacyjne – średni spadek o ponad 40% w stosunku do roku 2013, a także większa rentowność nowych inwestycji rozwojowych.

Poprawa sentymentu rynkowego widoczna jest także u graczy, którzy zachęceni pozytywnymi perspektywami wchodzą na rynek norweski. Nową grupę inwestorów stanowią niezależne firmy E&P, wpierane przez fundusze typu private equtiy. Z drugiej strony, duże międzynarodowe koncerny decydują się na dezinwestycje swoich portfeli wydobywczych na Morzu Północnym, szukając większych możliwości rozwoju dostosowanych do ich skali i aspiracji. Stwarza to okazje biznesowe dla średnich i mniejszych graczy, takich jak LOTOS, które zaczynają mieć coraz większy udział zarówno w transakcjach M&A jak również w organicznym rozwoju nowych złóż na Szelfie Norweskich.

Litwa

Na Litwie nie ma aktywnego rynku E&P. Spółki z Grupy Kapitałowa LOTOS Geonafta są jedynymi podmiotami prowadzącymi wydobycie ropy naftowej ze złóż litewskich. LOTOS jest 100% właścicielem aktywów litewskich, za wyjątkiem spółki UAB Minijos Nafta, gdzie posiada 50% a pozostali inwestorzy to: Tethys Oil AB, Odin Energy A/S i inwestorzy prywatni.

4.1.4. Charakterystyka kierunków rozwoju Segmentu wydobywczego

Segment wydobywczy realizuje kierunki rozwoju zdefiniowane w Strategii Grupy Kapitałowej LOTOS na lata 2017-2022 „Stabilizacja i bezpieczny rozwój". Grupa Lotos zidentyfikowała pięć głównych celów strategicznych, w ramach, których Segment wydobywczy odpowiedzialny jest w szczególności za realizację pierwszego z nich tj.: „Efektywne wykorzystanie koncesji wydobywczych, dalsza technologiczna optymalizacja rafinerii, wprowadzenie nowych produktów i paliw alternatywnych oraz dbałość o standardy jakości" oraz przypisanej mu inicjatywie: „Nowa bezpieczniejsza koncepcja rozwoju zrównoważonego portfela wydobywczego".

Działania w obszarze wydobycia ukierunkowane są na budowę zbilansowanego i zdywersyfikowanego portfela aktywów. LOTOS zamierza zwiększać zaangażowanie w zagospodarowanie nowych złóż, sukcesywnie zwiększać wagę działalności poszukiwawczej w portfelu oraz ograniczać udział koncesji w dojrzałej fazie wydobycia. Obok rozwoju organicznego, LOTOS planuje aktywnie korzystać z okazji inwestycyjnych dostępnych na rynku i uzupełniać portfel w oparciu o zakup nowych atrakcyjnych aktywów.

Istotnym elementem Strategii w obszarze wydobycia jest budowa silnej pozycji wokół istniejących hubów Sleipner i Heimdal, a także budowa nowych hubów np. w obszarze na północ od Heimdal. Działania ukierunkowane są tu na maksymalizację wydobycia z aktualnie produkujących złóż, efektywne zagospodarowanie nowych złóż przy

wykorzystaniu istniejącej infrastruktury w opcji tzw. fast-track, wydłużenie cyklu życia hubu i odsunięcie w czasie zobowiązań związanych z likwidacją infrastruktury produkcyjnej. LOTOS w ramach realizacji strategii hubowej współpracuje z doświadczonymi operatorami Statoil oraz AkerBP, co zapewnia wysoką efektywność działań.

Głównym kierunkiem rozwoju działalności wydobywczej będą obszary Morza Północnego, zarówno w ramach Szelfu Norweskiego jak również Brytyjskiego, a także region Basenu Bałtyckiego (Morze Bałtyckie, koncesje lądowe w Polsce i na Litwie).

Całkowite nakłady inwestycyjne przewidziane w Strategii Grupy LOTOS na rozwój zdefiniowanych projektów wydobywczych to 3 mld PLN w okresie 2017-2022. Dodatkowo, Strategia przewiduje możliwość alokacji dodatkowych środków z puli 3,3 mld PLN do podziału między Segmenty na nowe projekty rozwojowe w perspektywie 2018+. W wyniku realizacji założeń Strategii, zakładane jest osiągnięcie następujących parametrów przez Segment wydobywczy:

KPI	Perspektywa 2017-2018	Perspektywa 2019-2022
Roczna EBITDA	0,6 – 0,7 mld PLN	1,6 – 1,8 mld PLN
Wydobycie	22 tys. boe/dzień	30 – 50 tys. boe/dzień
Rezerwy 2P	60 mln boe	> 60 mln boe

W 2017 roku, LOTOS prowadził następujące kluczowe działania w obszarze wydobycia w celu zapewnienia realizacji zakładanych celów strategicznych:

- Optymalizowane było wydobycie z aktualnie eksploatowanych złóż: w szczególności, w ramach złóż pakietu Sleipner, LOTOS we współpracy z Operatorem, firmą Statoil, realizował programu intensyfikacji produkcji, który zakłada wiercenie dodatkowych otworów produkcyjnych (ang. infills wells), a także wydłużanie okresu eksploatacji istniejących otworów, w wyniku czego w 4 kw. 2017 roku rozpoznane zostały dodatkowe rezerwy produkcyjne ze złóż Sleipner na poziomie ok. 5 mln boe dla udziału LOTOS.
- Realizowane były projekty zagospodarowania nowych złóż w celu dywersyfikacji i zbilansowania portfela aktywów w tym m.in.: (i) trwały prace związane z zagospodarowaniem złoża Utgard w obszarze Sleipner w Norwegii, z planowanym terminem uruchomienia produkcji na początku 2020 (rezerwy 2P 8,1 mln boe, oczekiwana średnia produkcja ok. 4 tys. boe/dzień dla udziału LOTOS), (ii) Partnerzy koncesji Yme zatwierdzili Plan Zagospodarowania Złoża Yme w Norwegii, z planowanym terminem uruchomienia produkcji w pierwszej połowie 2020 (rezerwy 2P 12,9 mln boe, oczekiwana średnia produkcja ok. 5 tys. boe/dzień dla udziału LOTOS), (iii) prowadzone były prace w celu zagospodarowania bałtyckich złóż gazu ziemnego B4B6 o potencjale zasobowym blisko 5 mld m^3 i udziale LOTOS 51%.
- Realizowana była konsekwentnie strategia umacniania pozycji wokół istniejących hubów Sleipner i Heimdal: LOTOS współpracował z Operatorem, firmą Statoil, w zakresie m.in.: (i) intensyfikacji wydobycia z aktualnie eksploatowanych złóż, (ii) budowania wartości dodanej poprzez zagospodarowanie nowych złóż w sposób efektywny i przy relatywnie niskim zaangażowaniu kapitałowym wykorzystując istniejącą infrastrukturę techniczną – projekt Utgard, (iii) poszukiwania nowych możliwości rozwoju poprzez zagospodarowanie kolejnych złóż w pobliżu hubu: w ramach rozstrzygnięcia rundy koncesyjnej APA 2017 (Awards in Predefined Areas), LOTOS otrzymał od władz norweskich ofertę 2 nowych koncesji poszukiwawczo-wydobywczych. Jedna z nich, koncesja PL918S, zlokalizowana jest na zachód od hubu Heimdal i obejmuje odkryte złoże Peik możliwe do zagospodarowania poprzez podłączenie do istniejącej infrastruktury Heimdal. Operatorem koncesji jest firma Statoil z udziałem 75%, udział LOTOS Norge to 25%. Realizowane działania mają na celu wzrost efektywności operacyjnej, wydłużenie okresu funkcjonowania hubów i odsunięcie w czasie zobowiązań z tytułu infrastruktury technicznej, a w konsekwencji maksymalizację wartości dodanej z aktywów zlokalizowanych w obszarze hubów
- Realizowane były działania w kierunku budowy nowych hubów na Szelfie Norweskim: w szczególności LOTOS we współpracy z firmą AkerBP prowadził analizy optymalnego wariantu zagospodarowania odkrytych zasobów w obszarze na północ od Heimdal, uwzględniając złoża, w których LOTOS posiada udziały tj. FriggGammaDelta, Langfjellet, Rind, Froy, Full, a także potencjalnie dodatkowe złoża Krafla i Askja. Projekt daje możliwość zbudowania pozycji w nowym atrakcyjnym obszarze we współpracy z doświadczonymi partnerami (AkerBP, Statoil) i zapewnia perspektywy rozwoju w długim terminie. Potencjał zasobowy posiadanych złóż w obszarze Greater Heimdal to ok. 34 mln boe dla udziału LOTOS.

- Dla zapewnienia wysokiej efektywności działań, przeprowadzona została reorganizacja kapitałowa obszaru wydobycia, poprzez utworzenie nowej spółki holdingowej LOTOS Upstream, która będzie realizowała plany rozwojowe w oparciu o spółki zależne: LOTOS E&P Norge (Norwegia), AB LOTOS Geonafta (Litwa) oraz Baltic Gas (projekt B4B6). Spółka LOTOS Petrobaltic skoncentruje się na działalności operacyjno - serwisowej w obszarze Basenu Bałtyckiego.

W efekcie konsekwentnie realizowanych działań w obszarze wydobycia, w 2017 roku LOTOS osiągnął wyniki zgodne z wyznaczonymi celami strategicznymi: wydobycie LOTOSU w Polsce, Norwegii i na Litwie kształtowało się na średnim poziomie 22,9 tys. boe/dzień (powyżej celu 22 tys. boe/dzień), potwierdzone rezerwy węglowodorów w kategorii 2P na dzień 31.12.2017 wyniosły 88,2 mln boe (powyżej celu 60 mln boe), natomiast oczyszczony wyniki EBITDA Segmentu wydobywczego osiągnął historycznie rekordową wartość 811 mln PLN powyżej celu 0,6-0,7 mld PLN).

4.1.5. Podsumowanie szans i zagrożeń w Segmencie wydobywczym

Czynniki zewnętrzne

SZANSE (+)	ZAGROŻENIA (–)
o Przesłanki wskazujące na możliwość poprawy koniunktury na rynku cen surowców. o Wyższa rentowność zagospodarowania nowych złóż w wyniku redukcji kosztów w branży upstream, m.in. w zakresie cen usług wiertniczych. o Większa dostępność platform wiertniczych z uwagi na niższy wskaźnik wykorzystania. o Potencjał do dalszych optymalizacji kosztowych i wzrostu efektywności branży w wyniku wdrażania innowacji oraz rozwiązań zaawansowanych technicznie i technologiczne. o Wycofanie się części graczy z obszaru E&P daje szansę nabycia atrakcyjnych aktywów. o Pojawienie się nowych możliwości rozwoju np. rundy koncesyjne APA które dają dostęp nie tylko do aktywów poszukiwawczych, ale obecnie także do odkrytych już zasobów (eliminacja kosztów i ryzyka poszukiwań). o Poprawiający się sentyment instytucji finansowych do branży upstream i lepsze perspektywy dla pozyskania kapitału na nowe projekty rozwojowe.	o Dynamika wzrostu cen ropy naftowej i gazu ziemnego niższa niż przyjęta w założeniach na lata 2017 – 2022. o Duża zmienność warunków makroekonomicznych w momencie podejmowania kluczowych decyzji w projektach strategicznych. o Rosnąca konkurencja na rynku transakcyjnym m.in. ze strony firm wspieranych przez fundusze typu Private Equity.

Czynniki wewnętrzne

MOCNE STRONY (+)	SŁABE STRONY (–)
o Portfel atrakcyjnych projektów rozwojowych, zapewniających perspektywy wzrostu w długim terminie o Jasno określona i przejrzysta strategia wzmacniania pozycji wokół istniejących hubów oraz budowy nowych hubów w Norwegii o Dobra znajomość obszaru geograficznego Szelfu Bałtyckiego i Norweskiego o Stałe wzmacnianie doświadczeń i budowa kompetencji operatorskich	o Wrażliwość na zmiany parametrów makroekonomicznych oraz typowych dla branży ryzyk poszukiwawczych i projektów z uwagi na wciąż relatywnie małą skalę działalności. o Ograniczone perspektywy dla budowy bazy zasobowej w basenie Morza Bałtyckiego w długim terminie. o Duży udział relatywnie dojrzałych aktywów w portfelu aktywów wydobywczych.

MOCNE STRONY (+)

- Inwestycje w bezpiecznych politycznie obszarach o stabilnych systemach prawnopodatkowych i dostępie do infrastruktury logistycznej
- Posiadane kompetencje w zakresie wiercenia i eksploatacji.
- Współpraca z silnymi doświadczonymi partnerami o międzynarodowym zasięgu działania.

SŁABE STRONY (–)

- Wysoki poziom zadłużenia ograniczający potencjał prowadzenia działań poszukiwawczych i akwizycyjnych.
- Konieczność rozbudowy kompetencji w zakresie realizacji projektów inwestycyjnych.

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2017

Działalność operacyjna Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej.

Segment produkcji i handlu – rafinacja ropy naftowej

4.2. Segment produkcji i handlu – rafinacja ropy naftowej

4.2.1. Otoczenie konkurencyjne dla działalności rafineryjnej Grupy LOTOS

Grupa LOTOS posiada jedną z najnowocześniejszych i najmłodszych rafinerii w Europie o mocach przerobowych około 10,5 mln ton ropy naftowej rocznie. Stan technologiczny Rafinerii jest w dużej mierze wynikiem realizacji przez Grupę Kapitałową LOTOS Programu 10+ zakończonego w 2011 roku. Był jednym z największch przemysłowych projektów inwestycyjnych w Polsce w ostatnim dziesięcioleciu. Poniesione nakłady inwestycyjne wyniosły 1,43 mld EUR. Modernizacja i rozbudowa Rafinerii w ramach Programu 10+ pozwoliła na uzyskiwanie większej ilości wysokomarżowych produktów z każdej przerobionej baryłki ropy naftowej (w tym na wzrost wolumenu paliw uzyskiwanych z każdej baryłki ropy naftowej z 4 mln ton rocznie do 7,8 mln ton rocznie), w porównaniu do konkurencyjnych zakładów rafineryjnych zlokalizowanych w regionie Europy Centralnej, oraz umożliwiła Grupie przerób bardziej wymagających technologicznie gatunków rop naftowych.

Kontynuacją procesu technologicznego unowocześniania rafinerii oraz naturalnym zakończeniem technologicznego łańcucha przerobu ropy naftowej powstałego w ramach inwestycyjnego Programu 10+ jest projekt EFRA.

Potwierdzeniem bardzo dobrego stanu technologicznego Rafinerii jest również posiadanie, zgodnie z szacunkami własnymi Spółki, najwyższego w Polsce i jednego z wyższych w Europie Wskaźnika Kompleksowości Nelsona (współczynnika złożoności procesu przetwórczego), który odzwierciedla intensywność inwestycji w rafinerii, potencjalne koszty stałe oraz potencjał generowania wartości dodanej przez rafinerię. Wartość Wskaźnika Kompleksowości Nelsona dla Rafinerii jest równa 10,0. Wskaźnik Kompleksowości Nelsona równy lub wyższy niż 10,0 posiadają jedynie wysoce zaawansowane technologicznie zakłady, w tym rafineria Slovnaft w Bratysławie na Słowacji (11,5) oraz rafineria MOLw Dunbie na Węgrzech (10,6). Dla porównania, zgodnie z dokumentami Grupy Kapitałowej ORLEN (Prezentacja „Napędzamy Przyszłość" ze stycznia 2017 roku), PKN Orlen posiadała Wskaźnik Kompleksowości Nelsona na poziomie 9,5.

Rafinerię w Gdańsku charakteryzuje wysoki współczynnik konwersji (duży udział paliw w strukturze produkcji) oraz selektywność w kierunku średnich destylatów pozwalająca na skuteczne dopasowanie produkcji do struktury popytu krajowego i możliwości eksportowych. Konfiguracja technologiczna Rafinerii, w połączeniu z jej atutami lokalizacyjnymi, pozwalają na elastyczny dobór gatunków ropy naftowej, co umożliwia uzyskiwanie zmiennych ilości poszczególnych grup wyrobów gotowych, a dzięki temu dopasowanie produkcji do struktury popytu na polskim rynku i możliwości eksportowych.

Korzystna strategicznie lokalizacja Rafinerii daje istotną przewagę logistyczną w dostępie do surowców oraz kanałów sprzedaży produktów w stosunku do konkurencji w regionie. Położenie Rafinerii w pobliżu morskiego terminala przeładunkowego zapewnia Grupie LOTOS bezpośredni dostęp do międzynarodowych rynków zbytu, pozwalając przede wszystkim na eksport produktów naftowych Grupy LOTOS w szczególności na rynki krajów skandynawskich, północno-zachodniej Europy oraz krajów nadbałtyckich, optymalizację wykorzystywanych przez Grupę LOTOS kanałów sprzedaży produktów oraz prowadzenie efektywnych zakupów różnych gatunków ropy naftowej.

Ponadto Rafineria posiada unikalne połączenie kanałów zaopatrzenia w surowiec, zapewniające równoczesny dostęp do dostaw surowców do Rafinerii zarówno drogą lądową, z Rosji, za pośrednictwem sieci rurociągów PERN, jak i do dostaw surowców drogą morską z wielu krajów oraz z własnych złóż. Dostęp do dwóch kanałów zaopatrzenia pozwala na dywersyfikację dostaw surowca, a także płynną reakcję na zmienność cen produktów naftowych i gatunków rop naftowych, co z kolei pozwala na skuteczną dywersyfikację gatunków ropy naftowej przerabianej w Rafinerii, bez ograniczenia do rosyjskiej ropy Ural, oraz zwiększenie potencjału negocjacyjnego w zakresie warunków cenowych zakupu rosyjskiej ropy naftowej.

Rafineria w Gdańsku na tle konkurencyjnych rafinerii w regionie

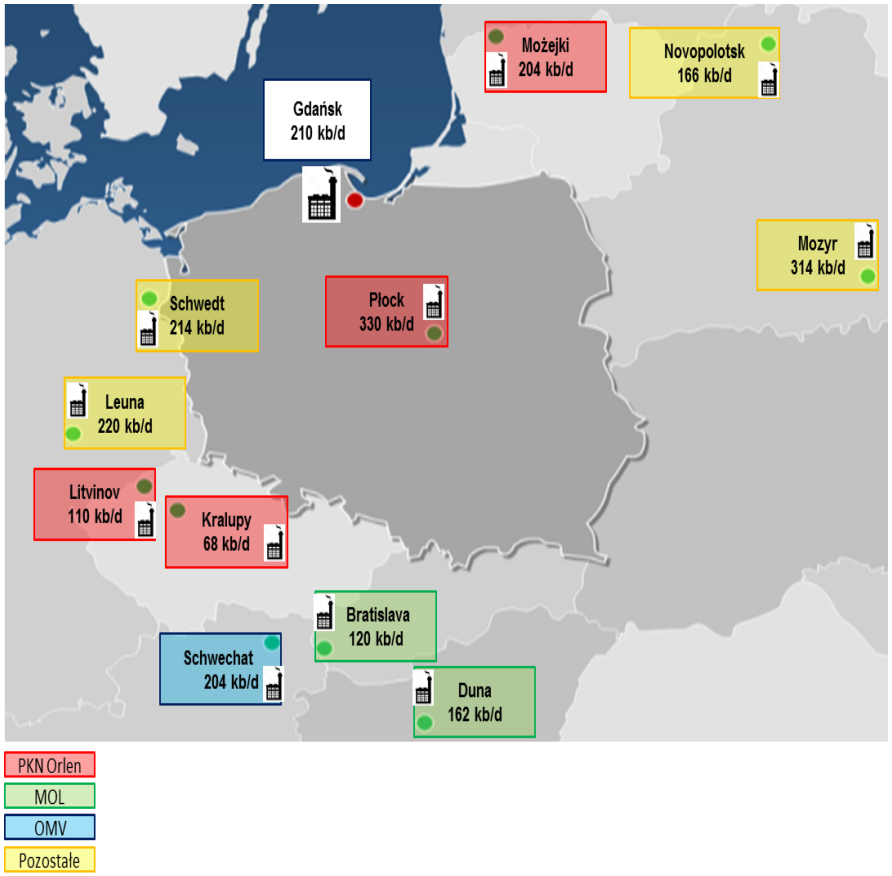

Źródło: opracowanie własne; zdolności produkcyjne dziennie w tys. boe/d

Najważniejsze konkurencyjne rafinerie w regionie:

- Rafineria w Płocku (PKN Orlen), Polska – moc przerobowa ok. 16 mln ton
- Rafineria w Schwedt (PCK Raffinerie GmbH), Niemcy – ok. 12 mln ton
- Rafineria w Leuna (Grupa TOTAL), Niemcy – ok. 11 mln ton
- Rafineria w Schwechat (OMV), Austria – ok 10 mln ton
- Rafineria w Możejkach (PKN Orlen), Litwa – ok. 10 mln ton
- Rafineria w Bratysławie (Slovnaft, Grupa MOL), Słowacja – ok. 6 mln ton
- Rafinerie należące do UniPetrol - Kralupy, Litvinov, Pardubice (PKN Orlen), Czechy – ok. 4 mln ton.

Wysoka efektywność konfiguracji technologicznej rafinerii Grupy LOTOS potwierdzona jest przez kształtowanie się tzw. **modelowej marży rafineryjnej**.

Marża modelowa obliczana jest dla struktury uzysków wynikającej z uśrednionego scenariusza (z pominięciem sezonowości rocznej) typowej pracy rafinerii Grupy LOTOS. Założono przerób roczny wynikający z 95% wykorzystania mocy wytwórczych instalacji destylacyjnych oraz, że całość wsadu stanowi ropa typu Ural, której wartość ustalana jest jako suma notowania Brent Dated i dyferencjału Brent-Ural.

Więcej informacji odnośnie modelowej marży rafineryjnej dostępna pod linkiem:
→ http://inwestor.lotos.pl/1439/strefa_inwestora/modelowa_marza_rafineryjna

Struktura uzysków rafinerii regionalnych konkurentów Grupy LOTOS

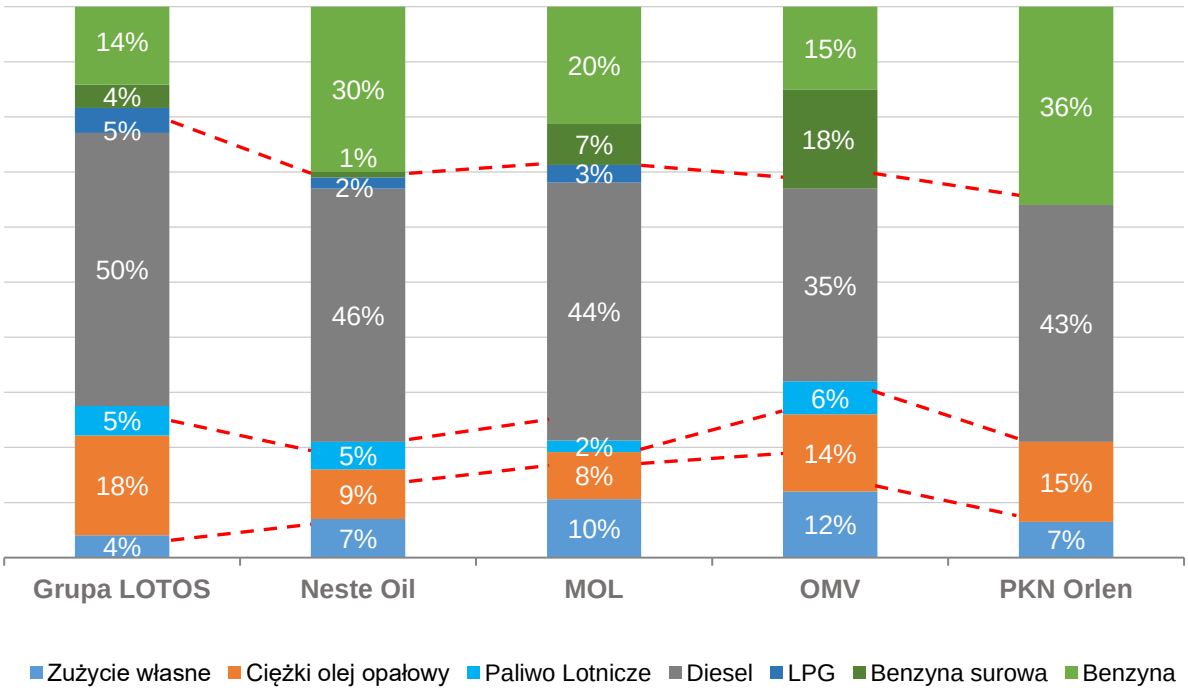

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportowanych danych spółek

Przerób ropy i struktura produkcji

W 2017 roku rafineria Grupy LOTOS przerobiła 9,6 mln ton ropy naftowej, czyli 7% mniej niż rok wcześniej. Jest to spowodowane 6 tygodniowym postojem remontowym „Wiosna 2017". Dominującym gatunkiem przerabianej ropy, podobnie jak w latach ubiegłych, była rosyjska ropa Ural. Jej udział wyniósł około 78,3 % i był nieco wyższy niż w latach poprzednich.

Pozostałą część surowca stanowiły ropy naftowe importowane z innych kierunków, w tym około 201 tys. ton ropy dostarczonej przez Grupę Kapitałową LOTOS Petrobaltic. Dobór rop naftowych do przerobu oparty był na procesie optymalizacji produkcji, by wykorzystać nadarzające się okazje na zwiększenie marży przerobowej rafinerii.

4.2.2. Podstawowe produkty, towary i usługi

Głównymi grupami produktowymi uzyskiwanymi w wyniku przerobu ropy naftowej w rafinerii są:

- paliwa (benzyna bezołowiowa, olej napędowy i lekki olej opałowy)
- ciężki olej opałowy
- asfalty
- paliwo lotnicze
- benzyna surowa
- gaz płynny propan-butan (LPG)
- oleje bazowe

Paliwa

Benzyna bezołowiowa jest paliwem przeznaczonym do silników z zapłonem iskrowym. W ramach benzyn bezołowiowych Grupa wyróżnia benzynę premium, LOTOS DYNAMIC 98, która zawiera dodatki o działaniu przeciwutleniającym i myjącym, mające na celu poprawę czystości silnika, uzyskanie dłuższej jego żywotności oraz oszczędność w zużyciu paliwa. Paliwo to dedykowane jest wyłącznie do stacji paliw działających pod marką LOTOS.

Olej napędowy jest paliwem przeznaczonym do sinników wysokoprężnych. W ramach olejów napędowych Grupa wyróżnia m.in. olej napędowy premium, LOTOS DYNAMIC DIESEL, który dzięki zastosowaniu komponentów obniżających tarcia w silniku pozwala na lepsze wykorzystanie dynamiki i mocy silnika oraz zapewnia rozruch przy temperaturze –32°C. Paliwo to dedykowane jest wyłącznie do stacji paliw działających pod marką LOTOS. Olej napędowy posiada największy udział w sprzedaży na polskim rynku hurtowej sprzedaży paliw.

Lekki olej opałowy jest paliwem przeznaczonym do urządzeń grzewczych. Dzięki niskiej zawartości siarki oraz odpowiednim dodatkom jest odporny na utlenianie, posiada działanie antykorozyjne, pozwala na utrzymywanie czystości dysz oraz redukcję emisji szkodliwych substancji z procesu spalania.

Ciężki olej opałowy

Ciężki olej opałowy jest produktem, który może mieć trzy przeznaczenia, tj. może być stosowany jako paliwo energetyczne, paliwo żeglugowe, jak również jako wsad do dalszego przerobu m.in. na instalacjach koksowania.

Asfalty

W ramach grupy produktowej „asfalty", głównym produktem Grupy Kapitałowej LOTOS są asfalty drogowe przeznaczone do budowy i utrzymania dróg, lotnisk oraz innych powierzchni utwardzonych. Poza drogownictwem istotnym zastosowaniem asfaltów jest również produkcja wyrobów budowlanych o właściwościach hydroizolacyjnych (papy asfaltowe, gonty, kleje), gdzie najczęściej wykorzystuje się asfalty przemysłowe.

Paliwo lotnicze

Paliwo lotnicze jest produktem dedykowanym do silników odrzutowych.

Benzyna surowa

Benzyna surowa jest produktem wykorzystywanym jako surowiec w przemyśle petrochemicznym oraz do produkcji benzyn motorowych. Benzyna surowa jest produktem w całości przeznaczonym na eksport.

LPG (gaz płynny propan-butan)

LPG (gaz płynny propan-butan) jest produktem, który może być stosowany między innymi jako paliwo do silników wyposażonych w instalację gazową, może być wykorzystywany jako paliwo do zasilania urządzeń grzewczych, jako paliwo do butli gazowych oraz jako wsad do procesów petrochemicznych.

Oleje bazowe

W ramach grupy produktowej „oleje bazowe", głównym produktem Grupy LOTOS są tzw. oleje bazowe grupy 1. Oleje te stanowią wsad do produkcji olejów smarowych, w tym silnikowych i przemysłowych.

W ramach olejów silnikowych główne linie produktowe Grupy to m.in:

- LOTOS Quazar, oleje syntetyczne premium do samochodów osobowych,
- LOTOS Thermal Control, oleje mineralne, semisyntetyczne i syntetyczne dedykowane do samochodów osobowych,
- LOTOS Turdus, oleje mineralne, semisyntetyczne i syntetyczne dedykowane do taboru ciężarowego.

W ramach olejów przemysłowych główne linie produktowe Grupy LOTOS to Hydromil, Transmil czy Remiz, stanowiące pełną kategorię olejów hydraulicznych, turbinowych, maszynowych oraz smarów przemysłowych.

<u>Pozostałe znaczące linie produktowe oferowane w gamie produktów</u>

- **Plastyfikatory klasy TDAE i RAE** oferowane pod nazwami **QUANTILUS T50 i QUANTILUS T60** stosowane przez producentów opon i gumy w Europie i Azji. Produkty te spełniają wymagania unijnego rozporządzenia dotyczącego rejestracji chemikaliów, tzw. REACH i zostały zaaprobowane przez globalne koncerny

oponiarskie.

- **Asfalty modyfikowane MODBIT** – zaawansowane technologicznie, zwiększające odporność na koleinowanie się nawierzchni, przedłużające jej trwałość i odporność w ekstremalnych warunkach atmosferycznych.
- **Frakcja ksylenowa** - wprowadzony w 2012 roku produkt petrochemiczny, otrzymywany w procesie rozdziału reformatu. Służy do produkcji tworzyw sztucznych. Instalacja wydzielania frakcji ksylenowej umożliwia dalszą dywersyfikację portfela produktów Grupy Kapitałowej LOTOS, a także ograniczenie zawartości węglowodorów aromatycznych w puli komponentów benzynowych rafinerii w Gdańsku. Poprawia to elastyczność technologiczną rafinerii, stwarzając możliwość alternatywnej sprzedaży części komponentów na rynek paliwowy bądź petrochemiczny.

4.2.3. Logistyka segmentu (kolejowa i morska)

Grupa Kapitałowa LOTOS systematycznie dostosowuje działania logistyczne do wymogów handlowych oraz tworzy efektywny, satysfakcjonujący klientów system dystrybucji, przy jednoczesnym ograniczaniu kosztów. Celem tych działań jest tworzenie optymalnego łańcucha logistycznego, sprawnie funkcjonującego w zmieniającym się środowisku wewnętrznym i zewnętrznym.
W obszarze logistyki wtórnej paliw przyjęto model współpracy z firmami przewozowymi, zapewniający Grupie LOTOS odpowiednią elastyczność w obsłudze swoich klientów m.in. w zakresie zaopatrzenia stacji hipermarketowych przy jednoczesnej minimalizacji kosztów stałych.

W trakcie zrealizowanego w 2017 roku postoju remontowego rafinerii Grupy LOTOS, realizowano bez zakłóceń dostawy do baz paliw wykorzystywanych przez Grupę LOTOS, z zewnętrznych źródeł zaopatrzenia, w tym dostawy wewnątrzwspólnotowe z krajów Unii Europejskiej.

W ostatnim roku wprowadzony został cały szereg zmian, które miały niezwykle pozytywny wpływ na wzrost wolumenu sprzedaży paliw, jakość obsługi klientów oraz szczelność systemu dystrybucji. Wejście w życie Ustawy o systemie monitorowania przewozu towarów (SENT) wymagało wypracowania i wdrożenia nowych funkcjonalności w wykorzystywanych systemach informatycznych w celu automatyzacji procesu przesyłania zgłoszeń do Ministerstwa Finansów. Dostosowano systemy TAS baz paliw, systemy nalewcze na terenie rafinerii oraz elektroniczny portal do składania zleceń przez klientów B2B. Rozszerzono także wiele interfejsów odpowiedzialnych za komunikację z kluczowymi klientami, bazami paliw OLPP, TanQuid w Radzionkowie, Falco w Olsztynie, IMSO w Koszalinie, Trios w Łętowni i Pol-Oil w Modlinie co pozwoliło zapewnić bezpieczeństwo transakcji dla Grupy Kapitałowej LOTOS oraz jej klientów.

Jednocześnie w 2017 roku Grupa Kapitałowa LOTOS kontynuowała prace z wykorzystaniem programu analitycznego (business intelligence) do kompleksowej analizy różnic materiałowych w procesie dostaw na stacje paliw. Wdrożone rozwiązanie w znacznym stopniu przyczyniło się do uszczelnienia systemu kontroli ubytków w łańcuchu logistycznym Grupy Kapitałowej LOTOS.
Struktura zapasów obowiązkowych została zoptymalizowana w celu osiągnięcia minimalnego poziomu kosztów ich utrzymywania przy jednoczesnym zabezpieczeniu potrzeb Grupy LOTOS w zakresie konieczności utworzenia zapasów obowiązkowych. Jednocześnie Grupa LOTOS osiągała dodatkowe przychody z tytułu świadczenia usług logistycznych również dla firm spoza Grupy Kapitałowej LOTOS, w tym usługi rotacji paliw oraz sprzedaży na rynku tzw. „usługi biletowej" polegającej na utrzymywaniu w imieniu klientów zapasów obowiązkowych paliw w istniejącym potencjale przetwórczym ropy naftowej, która jest składowana jako zapas obowiązkowy Grupy LOTOS.

Systematycznie weryfikowano zakres projektu budowy morskiego terminala przeładunkowego na Martwej Wiśle w bezpośrednim sąsiedztwie rafinerii w Gdańsku, przy uwzględnieniu planów dotyczących wolumenów i struktury produktów Grupy LOTOS po zakończeniu projektu EFRA. Równolegle prowadzono monitoring rynku usług logistycznych w celu sprawdzenia możliwych alternatywnych rozwiązań w zakresie morskich przeładunków małotonażowych.

W ramach optymalizacji kosztów operacyjnych, przeprowadzono zmiany w zakresie wykorzystywanego taboru kolejowego, uzyskując szereg korzyści w zakresie wysokości stawek oraz ilości wykorzystywanych cystern kolejowych.

Logistyka kolejowa

Istotnym elementem bezpieczeństwa produkcyjnego Grupy Kapitałowej LOTOS jest ekspedycja produktów transportem kolejowym z rafinerii w Gdańsku. O kompleksową realizację logistyki kolejowej dla całej Grupy Kapitałowej dba wyspecjalizowana w tym obszarze spółka LOTOS Kolej.

W 2017 roku LOTOS Kolej realizowała następujące usługi kolejowe:

- przewozy kolejowe rzeczy na terenie całego kraju,
- samodzielne przewozy towarowe na terenie Niemiec,
- świadczenie usługi trakcyjnej,
- przewozy całopociągowe, jak również przewozy pojedynczych wagonów,
- utrzymanie taboru kolejowego,
- ekologiczne czyszczenie cystern kolejowych,
- ekspedycja towarów transportem kolejowym poza granicami kraju – usługi spedycyjne,
- operator bocznic kolejowych Grupy Kapitałowej LOTOS.

W 2017 roku LOTOS Kolej przewiozła 13,3 mln ton towaru, z czego 7,03 mln ton stanowiły materiały niebezpieczne. Spółka stale rozwija współpracę z klientami spoza Grupy Kapitałowej LOTOS, zarówno w zakresie przewozów krajowych jak i zagranicznych.

W 2017 roku Spółka kontynuowała 4-letnią umowę z Siłami Zbrojnymi RP na przewóz paliwa lotniczego F-34. Zawarta umowa jest skutkiem wygranego postępowania przetargowego według ściśle określonych kryteriów, takich jak bezpieczeństwo i jakość świadczonych usług.

LOTOS Kolej jako nowoczesna i dynamicznie rozwijająca się Spółka już ponad rok realizuje przewozy na terytorium Niemiec. W 2017 roku, korzystając z usług niemieckich jak i własnych maszynistów, Spółka przewiozła 1,339 mln ton produktów i planuje tą ilość sukcesywnie zwiększać. Dzięki rozwojowi przewozów na terenie Niemiec, Spółka rozszerzyła swoją ofertę, a także zapewniła swoim klientom szybkie i sprawdzone połączenia transportowe między Polską a krajami Europy Zachodniej.

Przewozy kolejowe zrealizowane przez LOTOS Kolej (tys. ton)

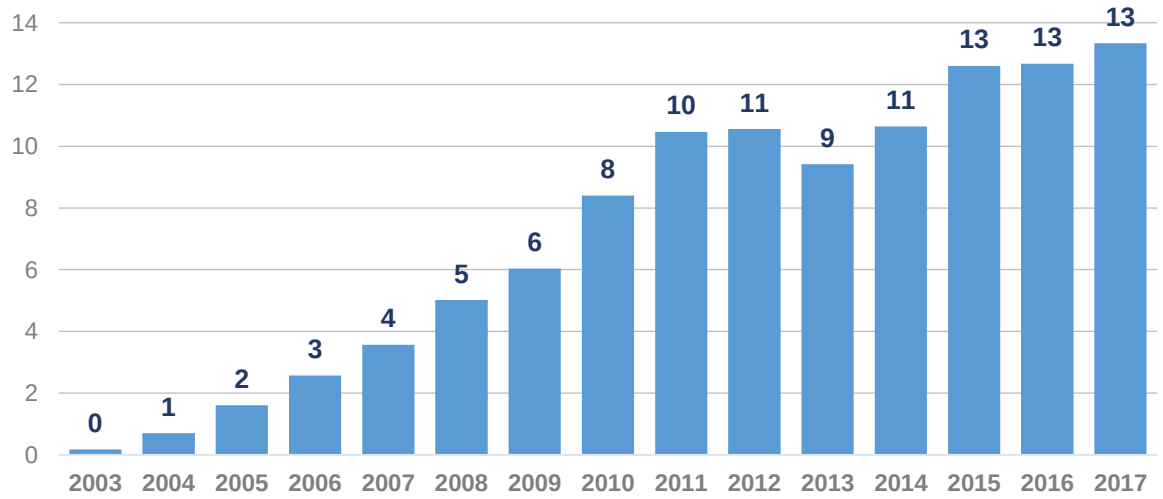

Źródło: Opracowanie własne Grupy Kapitałowej LOTOS

LOTOS Kolej zmniejszyła udział w polskim rynku towarowych przewozów kolejowych według pracy przewozowej z 10,20% do 9,76% (wg danych UTK za I-XII 2017), utrzymując na rynku pozycję wicelidera, pomimo wzrostu pracy przewozowej z 5 166 mln ntkm w 2016 roku do 5 353 mln ntkm w 2017 roku (wzrost o: 3,62%) oraz wzrostu

przewiezionej masy z 12 669 tys. ton w 2016 roku do 13 335 tys. ton w 2017 roku (wzrost o 5,26%). Ponadto na uwagę zasługuje fakt, iż był to rekordowy rok względem wyżej wymienionych wartości. Dodatkowo należy mieć na uwadze okoliczność, że na rynku pojawiło się wiele nowych konkurencyjnych podmiotów. W transporcie towarów niebezpiecznych LOTOS Kolej od lat utrzymuje pozycję lidera.

Udział LOTOS Kolej w krajowym rynku przewozów towarowych w 2017 r. wg pracy przewozowej

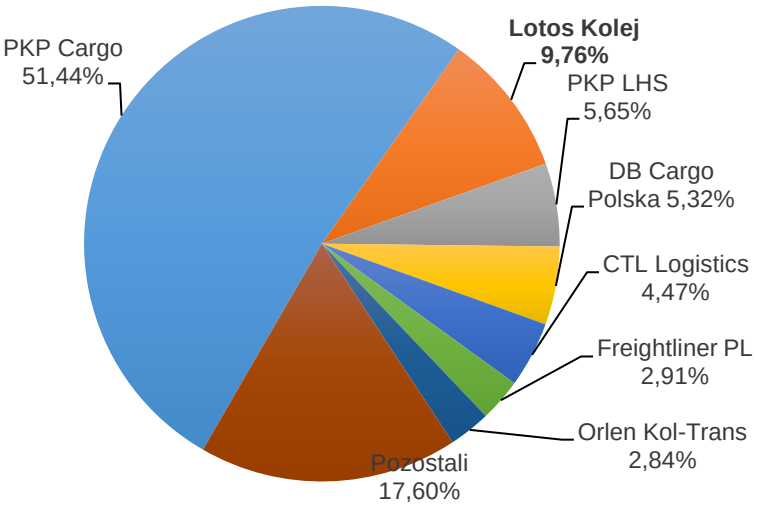

Źródło: Opracowanie własne Grupy Kapitałowej LOTOS na podstawie danych Urzędu Transportu Kolejowego, styczeń 2018 r.

W 2017 roku LOTOS Kolej rozwijała przewozy zbóż i pasz w reżimie standardu GMP+ B4, który określa szczegółowe procedury podczas transportu zbóż i pasz. Dzięki uzyskaniu, wymaganego przez większość firm eksportujących zboża i pasze do krajów zachodnich, certyfikatu, LOTOS Kolej realizowała samodzielnie przewozy w specjalistycznych wagonach.

W 2017 roku na mocy zawartej umowy, NEWAG, na zlecenie LOTOS Kolej, zmodernizował kolejne dwie lokomotywy SM42 do typu 6Dg, zwiększając tym samym ilość nowoczesnych lokomotyw, którymi dysponuje spółka. W pierwszej połowie 2016 roku LOTOS Kolej podjęła decyzję o sprzedaży wszystkich swoich wagonów gazowych typu 417F. Cześć wagonów sprzedana została w 2016 roku, pozostałe, na mocy obowiązującej umowy, zostały sprzedane w lutym 2017 roku.

LOTOS Kolej ubiega się o dofinansowanie zadania ,,Zakup nowoczesnego taboru intermodalnego przez firmę LOTOS Kolej Sp. z o.o." z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020. Wartość kosztów kwalifikowanych Projektu wynosi około 148 mln PLN, wnioskowane dofinansowanie to 50%. Kompletna dokumentacja konkursowa została złożona w Centrum Unijnych Projektów Transportowych - dysponenta środków unijnych. Warunkiem rozpoczęcia Projektu jest otrzymanie dofinansowania. Projekt zakłada zakup taboru kolejowego:

- 2 lokomotywy elektryczne,
- 216 wagonów platform o długości powierzchni ładunkowej wynoszącej 80 stóp,
- 108 wagonów platform o długości powierzchni ładunkowej wynoszącej 60 stóp,

Celem Projektu jest zwiększenie udziału LOTOS Kolej w rynku transportu intermodalnego. Tabor pozyskany w Projekcie ma być stopniowo włączany do eksploatacji między 2019 a 2022 rokiem.

Logistyka morska

Logistyka morska jest ważnym elementem w łańcuchu logistycznym Grupy Kapitałowej LOTOS. Połączenie rurociągami produktowymi rafinerii w Gdańsku z bazą przeładunkową paliw płynnych w Porcie Północnym pozwala Spółce osiągać znaczące korzyści dzięki obniżeniu kosztów transportu. Transport morski stanowi główną drogę

wysyłek eksportowanych przez Grupę LOTOS produktów naftowych oraz istotną część dostaw surowców i komponentów do produkcji. W roku 2017 Grupa LOTOS przeładowała w portach morskich około 7 mln ton ropy, produktów naftowych i komponentów paliwowych. Liczba obsłużonych zbiornikowców wyniosła 268 jednostek, w tym 62 zbiornikowce z ropą naftową.

Baza Przeładunkowa Paliw Płynnych, należąca do Naftoportu, stwarza możliwości przeładunku zbiornikowców o zanurzeniu do 15 m i możliwość załadunku do 150 tys. ton ropy lub produktów naftowych. Dzięki temu Grupa LOTOS efektywnie eksportuje nadwyżki produkcyjne, lokując je głównie na rynkach krajów skandynawskich, północno-zachodniej Europy oraz krajów nadbałtyckich. Poza Bazą Paliw Naftoportu, Grupa LOTOS korzysta także z usług Morskiego Terminalu Masowego w Gdyni oraz Siarkopolu w Gdańsku, gdzie obsługiwane są ładunki o mniejszym tonażu.

Położenie rafinerii Grupy LOTOS w pobliżu morskiego terminala przeładunkowego ropy naftowej pozwala na dywersyfikację dostaw surowca, umożliwia dostawy ropy naftowej pochodzącej z własnych złóż na Bałtyku i na Litwie, jak również z Morza Północnego czy z innych dalszych kierunków. W roku 2017 drogą morską dostarczono do Grupy LOTOS ok. 4,3 mln ton ropy naftowej.

4.2.4. Logistyka - dane o zaopatrzeniu i zakupach

Struktura terytorialna zakupów surowców oraz towarów i materiałów ropopochodnych Grupy Kapitałowej LOTOS

	2017		2016	
	mln zł	% udział	mln zł	% udział
Zakupy krajowe	2.868,1	**16,3%**	2.432,4	**16,9%**
Zakupy zagraniczne	14.719,0	**83,7%**	11.940,1	**83,1%**
Razem	**17.587,1**	**100,0%**	**14.372,5**	**100,0%**

Struktura zaopatrzenia Grupy Kapitałowej LOTOS

	2017		2016	
	mln zł	(%) udział	mln zł	(%) udział
Surowce	16.635,3	**82,4%**	13.886,9	**83,1%**
Towary	1.326,2	**6,5%**	851,9	**5,1%**
Usługi	1.909,6	**9,5%**	1.759,6	**10,5%**
Materiały	313,8	**1,6%**	218,4	**1,3%**
Razem	**20.184,9**	**100,0%**	**16.716,8**	**100,0%**

Struktura zaopatrzenia w towary ropopochodne Grupy Kapitałowej LOTOS

	2017		2016	
	mln zł	% udział	mln zł	% udział
Gaz płynny	157,9	**15,0%**	132,4	**21,8%**
Benzyny	184,4	**17,6%**	73,2	**12,1%**
Oleje napędowe	302,1	**28,8%**	165,1	**27,3%**
Ropa	404,1	**38,5%**	234,8	**38,7%**
Pozostałe	0,7	**0,1%**	0,6	**0,1%**
Razem	1.049,2	**100,0%**	606,1	**100,0%**

Struktura zaopatrzenia w surowce, półprodukty, chemikalia i materiały ropopochodne Grupy Kapitałowej LOTOS

	2017		2016	
	mln zł	% udział	mln zł	% udział
Ropa naftowa	13.137,3	**79,4%**	11.484,3	**83,4%**
Olej napędowy	8,1	**0,0%**	6,7	**0,0%**
Komponenty do benzyn: MTBE/ETBE	117,8	**0,7%**	85,6	**0,6%**
Estry metylowe kwasów tłuszczowych	1.056,8	**6,4%**	866,0	**6,3%**
Benzyny	50,3	**0,3%**	0,0	**0,0%**
Alkohol etylowy	163,7	**1,0%**	163,8	**1,2%**
Dodatki	90,9	**0,6%**	100,8	**0,7%**
Destylat naftowy	0,0	**0,0%**	24,5	**0,2%**
Komponent oleju napędowego	930,6	**5,6%**	222,5	**1,6%**
Gaz ziemny	518,1	**3,1%**	418,5	**3,1%**
Asfalty, komponenty i dodatki asfaltowe	83,0	**0,5%**	36,0	**0,3%**
Surowiec do produkcji FAME	371,5	**2,3%**	354,5	**2,6%**
Pozostałe	9,8	**0,1%**	3,2	**0,0%**
Razem	**16.537,9**	**100,0%**	**13.766,4**	**100,0%**

Najwięksi dostawcy Grupy Kapitałowej LOTOS

Głównymi dostawcami Grupy Kapitałowej LOTOS, których wartość zaopatrzenia stanowiła ponad 10% przychodów ze sprzedaży ogółem w roku 2017 były firmy: VITOL SA z siedzibą w Szwajcarii, Joint Stock Company Oil Company Rosneft z siedzibą w Rosji oraz Tatneft - Europe AG z siedzibą w Szwajcarii. Udział powyższych dostawców w zaopatrzeniu Grupy Kapitałowej LOTOS wyniósł odpowiednio: 25,18%, 24,29% oraz 19,26%.

W roku 2016 głównymi dostawcami Grupy Kapitałowej LOTOS, których wartość zaopatrzenia stanowiła ponad 10% przychodów ze sprzedaży ogółem były firmy: VITOL SA z siedzibą w Szwajcarii, Joint Stock Company Oil Rosneft z siedzibą w Rosji oraz Tatneft - Europe AG z siedzibą w Szwajcarii. Udział powyższych dostawców w zaopatrzeniu Grupy Kapitałowej LOTOS wyniósł odpowiednio 21,78%, 19,60% oraz 14,53%.

Zgodnie z wiedzą Spółki, do dnia publikacji niniejszego Sprawozdania Zarządu pomiędzy Grupą LOTOS S.A. i żadnym z wyżej wymienionych dostawców nie występowały powiązania formalne za wyjątkiem umów handlowych.

4.2.5. Podsumowanie szans i zagrożeń

Na sytuację w sektorze wpływać będą ogólne czynniki makroekonomiczne (np. ryzyko trwale niższego wzrostu gospodarczego Chin; dalsze umocnienie dolara; tempo poprawy gospodarczej w strefie Euro) oraz rozwój sytuacji geopolitycznej (np. napięcia na linii Irak – Iran, sytuacja w Afryce Północnej).

Źródłem podstawowych zagrożeń w segmencie produkcji i handlu będzie zwiększająca się konkurencja ze strony rafinerii z Bliskiego Wschodu. Należy oczekiwać, że głównym europejskim kierunkiem zbytu dla tych rafinerii będzie obszar śródziemnomorski (Mediterranean), jednak oddziaływać będzie to na łączny bilans paliwowy Europy. Ponadto zagrożeniem będzie możliwy spadek i niski poziom cracków produktowych, szczególnie dla destylatów średnich (t.j lekkiego oleju opałowego i napędowego).

Szansą może być natomiast wysoki popyt na paliwa ze strony klientów indywidualnych. Wzrost konsumpcji benzyn przez klientów detalicznych może być wspierany przez korzystny poziom cen detalicznych (będących pochodną niskich, stabilnych cen surowca wyrażonych w dolarze i słabnącego kursu polskiej złotówki względem waluty amerykańskiej). Szansą może być także potencjalne zamknięcie mniejszych i przestarzałych technologicznie rafinerii, przeprowadzone w wyniku optymalizacji aktywów przez europejskie koncerny paliwowe.

4.3. Segment produkcji i handlu – sprzedaż hurtowa i detaliczna

4.3.1. Otoczenie konkurencyjne dla działalności handlowej

Rynek paliw w Polsce zaopatrywany jest z dwóch źródeł: producenci krajowi (PKN Orlen S.A. i Grupa LOTOS S.A.) oraz importerzy (zrzeszeni w POPiHN oraz niezależni). W 2017 roku produkcja paliw była o 2% wyższa niż w roku poprzednim, a całkowity import wzrósł o 36%, w tym import członków zrzeszonych w POPiHN o 200%, a import pozostały nie zmienił się.

Warto podkreślić, iż 2017 rok był drugim z kolei, w którym rynek realnie odczuwał skutki wdrożonego pakietu paliwowego. Po trzech latach spadków rejestrowanej konsumpcji, wywołanej intensywnym rozwojem szarej strefy, w 2017 roku konsumpcja paliw wzrosła o 12% (o 2,82 mln m^3), osiągając tym samym poziom 26,3 mln m^3, przy produkcji krajowej na poziomie 20,5 mln m^3 i imporcie 7 mln m^3.

W 2017 roku, do wprowadzonego 1 sierpnia 2016 roku sierpnia „Pierwszego Pakietu Paliwowego", dołączyły kolejne przepisy prawne ograniczające działalność szarej strefy w obrocie paliwami w Polsce. W 2017 r. wprowadzono tzw. Pakiet Transportowy. Nowe regulacje wprowadziły konieczność zgłoszenia rozpoczęcia transportu oraz jego zakończenia (taki obowiązek ciąży zarówno na wysyłającym, odbierającym towar, jak i przewoźnikach). Wprowadzono również Jednolity Plik Kontrolny (JPK), który umożliwia śledzenie operacji gospodarczych.

Kolejnym ze sposobów ograniczających szarą strefę na rynku paliw są zmiany, które zostaną wprowadzone od 2018 r. (w ramach nowelizacji ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych) i które będą polegać na wprowadzeniu obligatoryjnego blendingu paliw. Nowe regulacje spowodują, że sprzedawany w Polsce olej napędowy będzie miał dodany biokomponent (w obecnym roku nieuczciwy podmiot może wprowadzać na rynek obrotu paliwami olej napędowy wyłącznie w postaci tak zwanej B-0, to jest bez zawartości biokomponentu).

Wdrożone do tej pory rozwiązania oraz skuteczne ich egzekwowanie ograniczyły nielegalny import oleju napędowego do Polski i spowodowały istotny wzrost zapotrzebowania na olej napędowy.

Konsumpcja paliw w Polsce

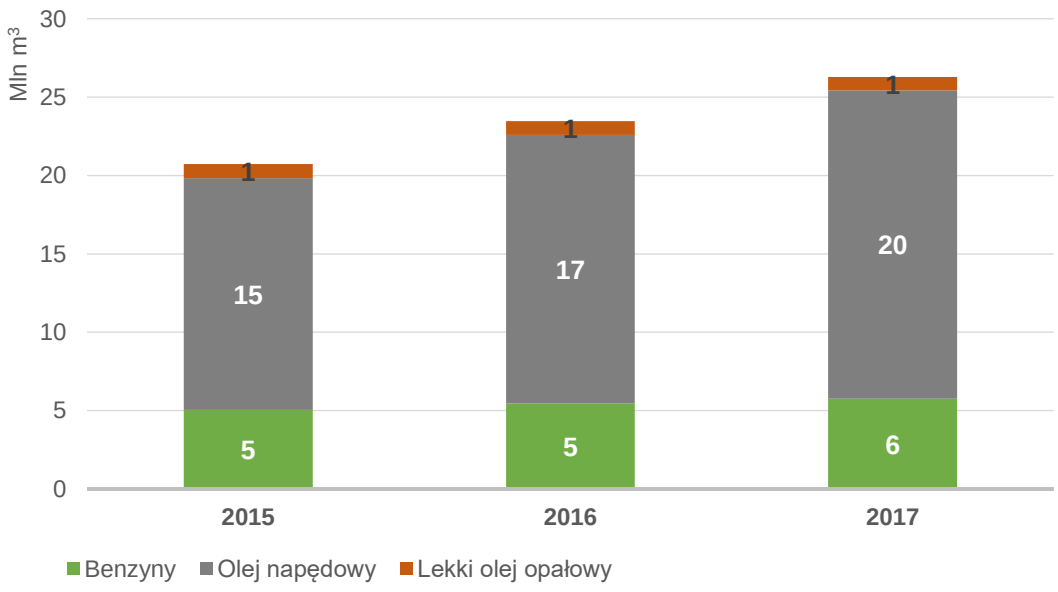

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych POPIHN

4.3.2. Szara strefa na rynku paliw w Polsce

Najintensywniejszy rozwój szarej strefy w obrocie paliwami w Polsce przypadł na lata 2012 – 2014, następnie w latach 2015 – 2016 (do momentu wprowadzenia Pakietów) można zaobserwować powolną zmianę trendu, jednak nadal wolumen szacowany, jako szaro strefowy stanowił kilkanaście procent rynku. Działania podmiotów funkcjonujących w szarej strefie najbardziej odczuwalne były dla rynku oleju napędowego.

Na przestrzeni lat 2011 - 2013 oficjalnie rejestrowana konsumpcja oleju napędowego spadła o 2,3 mln m^3. Biorąc pod uwagę silną korelację z PKB, konsumpcja oleju napędowego powinna w tym okresie wzrosnąć ok. 1 mln m^3. Jak wynika z analizy ekonometrycznej w kulminacyjnym momencie tj. w 2014 roku szara strefa w obrocie olejem napędowym mogła wynosić ok. 3,4 mln m^3.

W momencie wprowadzenia Pakietów: Paliwowego i Energetycznego zauważalny był skokowy wzrost rejestrowanego popytu na wszystkie paliwa, w tym, w szczególności na olej napędowy, gdzie w sierpniu 2016 roku (pierwszym miesiącu funkcjonowania nowych przepisów) został odnotowany wzrost popytu na poziomie 30 procent. Analizując okres 12 miesięcy od wejścia w życie nowych regulacji rejestrowany popyt na olej napędowy wzrósł o 23% rok do roku.

Tak istotny wzrost rejestrowanego popytu był bezpośrednio przesunięciem wolumenu z szarej strefy do legalnie funkcjonującego rynku.

Wzrost ten został z jednej strony zaspokojony produkcją z polskich rafinerii, które w latach 2012 – 2015 zmuszone były do eksportu oleju napędowego, z drugiej strony wzmożonym, oficjalnie rejestrowanym, importem oleju napędowego do Polski, głównie z takich kierunków jak Rosja, Niemcy oraz Litwa.

Po roku funkcjonowania nowych przepisów, tj. od sierpnia 2017 roku, można zaobserwować powrót do jednocyfrowych wzrostów konsumpcji oleju napędowego. W sierpniu br. odnotowano wzrost popytu na olej napędowy na poziomie 5,4% r/r, a we wrześniu 4,1% r/r.

Obecnie szarą strefę w obrocie paliwami szacuje się na poziomie 2-3% rynku – poziomie akceptowalnym w zdrowej, rozwijającej się gospodarce.

4.3.3. Kanały dystrybucji, produkty, rynki zbytu

Działalność handlowa Grupy Kapitałowej LOTOS w 2017 roku prowadzona była w ramach Grupy LOTOS oraz jej spółek zależnych: LOTOS Paliwa, LOTOS Oil, LOTOS Asfalt, LOTOS-Air BP Polska. Grupa LOTOS prowadziła działalność handlową w kraju (sprzedaż do koncernów zagranicznych) oraz w eksporcie drogą morską i lądową. Spółki zależne prowadziły produkcję i sprzedaż na rzecz poszczególnych branż: paliwowej, olejowej i asfaltowej.

Grupa Kapitałowa LOTOS realizuje sprzedaż paliw na krajowym rynku detalicznym wyłącznie za pośrednictwem spółki LOTOS Paliwa. Na rynku hurtowym Grupa Kapitałowa LOTOS realizuje sprzedaż zarówno poprzez Grupę LOTOS – zaopatrując koncerny międzynarodowe oraz kluczowych klientów (przetargi do Agencji Rezerw Materiałowych i Agencji Mienia Wojskowego) oraz za pośrednictwem spółki LOTOS Paliwa - w transakcjach zawieranych z odbiorcami hurtowymi oraz niezależnymi operatorami.

Grupa Kapitałowa LOTOS w 2017 roku osiągnęła udział w krajowym rynku paliw na poziomie 31,6%.

Udział Grupy Kapitałowej LOTOS w krajowym rynku paliw

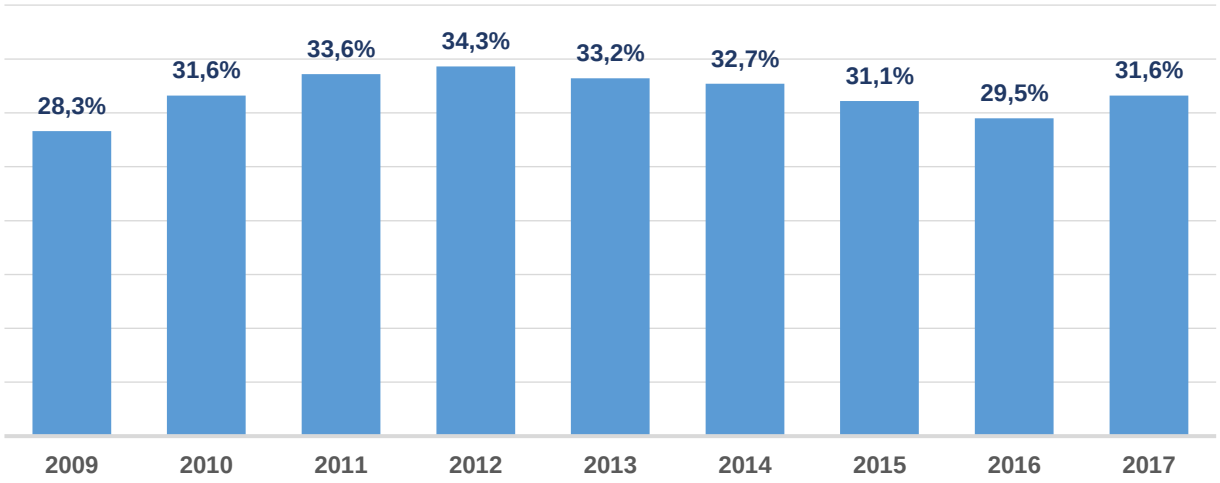

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych POPiHN

Produkcja Grupy Kapitałowej LOTOS, która nie jest dystrybuowana poprzez własną detaliczną sieć stacji, jest sprzedawana na krajowym hurtowym rynku paliw oraz w eksporcie.

Kanały dystrybucji produkcji w ramach segmentu produkcji i handlu

Detal	Hurt	Eksport
• sieć stacji paliw LOTOS	• koncerny międzynarodowe* • klienci B2B** • Instytucje Państwowe***	• firmy tradingowe

* koncerny międzynarodowe działające na rynku polskim takie jak Statoil, Shell, BP, Lukoil
** niezależni operatorzy posiadających własne stacje oraz prowadzące lokalny hurt
*** w ramach przetargów ogólnokrajowych.

W segmencie produkcji i handlu w 2017 roku Grupa Kapitałowa LOTOS sprzedała 10 931 tys. ton. produktu. Pomimo realizowanego na przełomie marca i kwietnia 2017 roku postoju remontowego, spadek sprzedaży był nieznaczny (1,3%) i wynikał głównie z ograniczenia sprzedaży eksportowej.

Struktura asortymentowa sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS w podziale na najważniejsze produkty (w tys. ton)

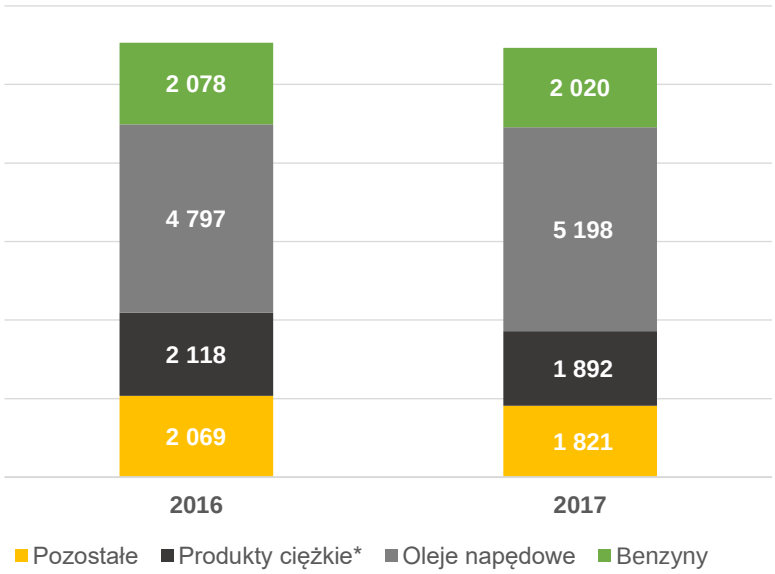

*ciężki olej opałowy i asfalty

Szczegółowe kategorie produktów przedstawione zostały w tabeli poniżej. Sprzedaż gazu ziemnego oraz ropy naftowej została ujęta osobno (jako cześć produkcji należącej do segmentu poszukiwań i wydobycia).

Struktura asortymentowa sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS (w tys. ton)

	2017		2016		zmiana 17/16
	tys. ton	% udział	tys. ton	% udział	%
Benzyny	1 555	14,2%	1 557	14,1%	-0,1%
Benzyna surowa	465	4,3%	521	4,7%	-10,8%
Reformat	6	0,1%	45	0,4%	-86,7%
Oleje napędowe	5 198	47,5%	4 797	43,4%	8,4%
Paliwo bunkrowe	62	0,6%	65	0,6%	-4,5%
Lekki olej opałowy	279	2,6%	268	2,4%	4,1%
Produkty ciężkie*	1 892	17%	2 119	19%	-10,7%
Paliwo JET A-1	445	4,1%	656	5,9%	-32,2%
Oleje smarowe	60	0,5%	60	0,5%	0,0%

Oleje bazowe	174	1,6%	214	1,9%	-18,7%
Gazy płynne	235	2,1%	247	2,2%	-4,9%
Ropa naftowa (towar)	259	2,4%	195	1,8%	32,8%
Pozostałe	299	2,7%	318	2,9%	-5,9%
Razem produkty, towary i materiały ropopochodne segmentu produkcji i handlu	**10 931**	**100.0%**	**11 061**	**100.0%**	**-1,2%**
Gaz ziemny (toe)	556	-	675	-	-17,7%
Ropa naftowa (upstream)	124	-	151	-	-17,9%

*Źródło: opracowanie własne; *ciężki olej opałowy + asfalty*

Największy udział w sprzedaży, podobnie jak w ubiegłych latach, miał olej napędowy. Wolumen sprzedaży oleju napędowego wyniósł w 2017 roku 5 198 tys. ton, osiągając tym samym 47,5% udział w sprzedaży ogółem (o 4 punkty procentowe większy niż w roku 2016). Z uwagi na rosnący udział w rynku oraz wysoką dynamikę zużycia oleju napędowego w kraju, wzrost sprzedaży tego paliwa w 2017 roku w stosunku do roku poprzedniego wyniósł 8,4%.

Drugą, co do wielkości pozycją w ilościowej strukturze sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS były benzyny, z udziałem na poziomie 14,2%. Sprzedaż benzyny przez Grupę Kapitałową LOTOS wyniosła 1 555 ton i prezentowała zbliżony poziom jak w roku poprzednim.

Ostatnią pozycją, której udział w ogólnej masie sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS ukształtował się na poziomie powyżej 10% są produkty ciężkie. Wielkość sprzedaży tej grupy produktów w 2017 roku wyniosła 1 892 tys. ton i spadła w porównaniu z rokiem poprzednim o 11%. Spadek sprzedaży wynikał głównie z przekierowania ciężkiej pozostałości do komponowania wyżej marżowych asfaltów.

W 2017 roku Grupa Kapitałowa LOTOS zrealizowała w segmencie produkcji i handlu sprzedaż na rynku krajowym na poziomie 8 370 tys. ton (vs 7 026 tys. ton w analogicznym okresie roku 2016), na rynek eksportowy wprowadziła natomiast 2 561 tys. ton produktów (vs 4 036 tys. ton w 2016 roku).

Szczegółowy podział wszystkich kategorii produktów w podziale na kraj i eksport zawarty został w poniższej tabeli. Sprzedaż gazu ziemnego oraz ropy naftowej została ujęta osobno (jako cześć produkcji należącej do segmentu poszukiwań i wydobycia).

Struktura asortymentowa sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS w podziale kraj-eksport (w tys. ton)

		2017		2016		zmiana 17/16
		tys. ton	% udział	tys. ton	% udział	%
Sprzedaż krajowa	Benzyny	1 360	12,4%	1 142	10,3%	19%
	Benzyna surowa	8	0,1%	0	0%	100%
	Oleje napędowe	5 161	47,2	4 319	39,0%	19%
	Paliwo bunkrowe	62	0,6%	65	0,6%	-5%
	Lekki olej opałowy	279	2,6%	268	2,4%	4%
	Produkty ciężkie*	561	5,1%	430	3,9%	30%
	Paliwo JET A-1	206	1,9%	145	1,3%	42%
	Oleje smarowe	33	0,3%	38	0,3%	-13%
	Oleje bazowe	11	0,1%	6	0,1%	83%
	Gazy płynne	235	2,1%	221	2,0%	6%
	Ropa naftowa	259	2,4%	195	1,8%	33%
	Pozostałe	194	1,8%	196	1,8%	-1%
Razem sprzedaż krajowa		8 370	77%	7 026	64%	19%
Sprzedaż zagraniczna	Benzyny	195	1,8%	415	3,8%	-53%
	Benzyna surowa	457	4,2%	521	4,7%	-12%

	Reformat	6	0,1%	45	0,4%	-87%
	Oleje napędowe	37	0,3%	477	4,3%	-92%
	Produkty ciężkie*	1 331	12,1%	1 688	15,3%	-21%
	Paliwo JET A-1	239	2,2%	511	4,6%	-53%
	Oleje smarowe	27	0,2%	22	0,2%	23%
	Oleje bazowe	163	1,5%	208	1,9%	-22%
	Gazy płynne	0	0%	26	0,2%	-100%
	Pozostałe	106	1,0%	123	1,1%	-14%
Razem sprzedaż zagraniczna		**2 561**	**23%**	**4 036**	**36%**	**-37%**
Razem		**10 931**	**100.0%**	**11 061**	**100.0%**	**-1%**
Sprzedaż zagraniczna (toe)	Gaz ziemny (toe)	556	-	675	-	-18%
Sprzedaż zagraniczna (tony)	Ropa naftowa upstream	124	-	151	-	-18%

*Źródło: opracowanie własne; *ciężki olej opałowy + asfalty*

Sprzedaż krajowa w 2017 roku wzrosła o 19%. Głównym motorem jej wzrostu była sprzedaż paliw silnikowych (olejów napędowych oraz benzyn) związana z efektywnymi działaniami sprzedażowymi zarówno w kanale detalicznym jak i hurtowym na rosnącym rynku. Pomimo postoju remontowego Grupa Kapitałowa LOTOS była w stanie w całości zaspokoić rosnące zapotrzebowanie na produkt na krajowym rynku paliw, rezygnując z realizacji niżej marżowych wysyłek oleju napędowego drogą morską (spadek sprzedaży eksportowej o 92%). Wzrost sprzedaży olejów napędowych oraz benzyn wyniósł 19%.

Znaczący wzrost sprzedaży krajowej nastąpił również w segmencie asfaltów. Wysoka dynamika sprzedaży wynikała zarówno z realizacji zapotrzebowania krajowego związanego z realizacją projektów budowlanych jak również z ograniczeniem ekspedycji produktu z krajowych i ościennych rafinerii. Równocześnie ograniczano sprzedaż eksportową ciężkiego oleju opałowego o niższej marżowości.

Kolejny rok z rzędu rosła również sprzedaż krajowa paliwa lotniczego, co jest efektem ekspansji spółki córki LOTOS-Air BP na krajowych portach lotniczych. W 2017 roku spółka znacząco zwiększyła skalę operacji w kraju, notując

rekordową ilość sprzedanego paliwa na każdym z pięciu lotnisk, na którym prowadzone są operacje tankowania samolotów. Wzrost sprzedaży w 2017 roku wyniósł 42%.

Sprzedaż eksportowa realizowana w 2017 roku była niższa od sprzedaży w 2016 roku o 37%. Spadek ten wynikał głównie z postoju remontowego realizowanego na przełomie marca i kwietnia oraz przekierowaniu znaczącej części sprzedaży na sprzedaż w kanale krajowym, cechującym się wyższą niż kanał eksportowy marżowością.

Struktura sprzedaży w segmencie produkcji i handlu - kraj i eksport w latach 2013-2017 (wolumen)

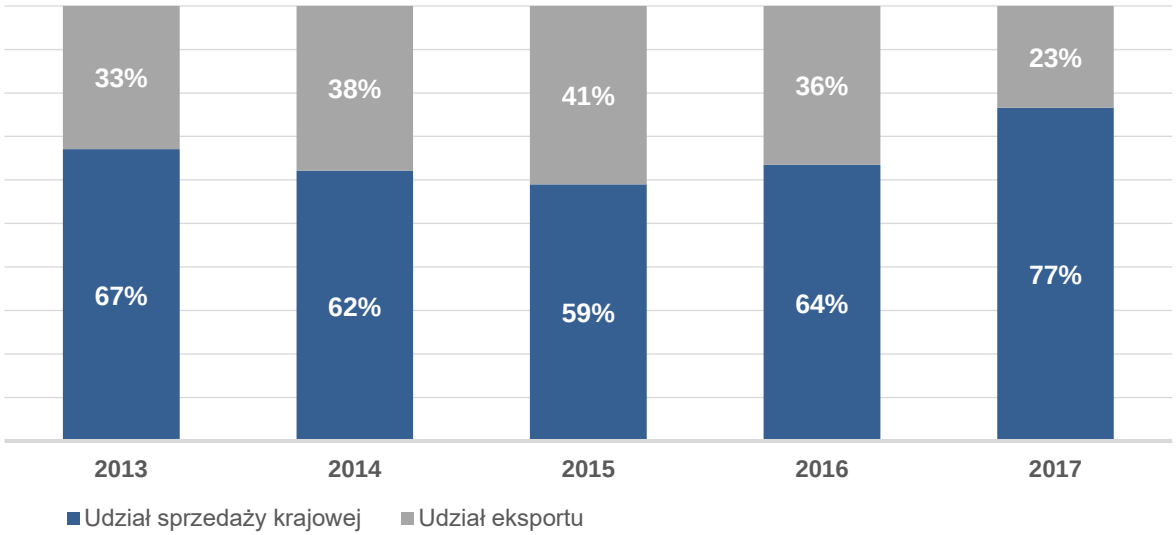

Źródło: opracowanie własne

4.3.4. Charakterystyka branży detalicznej w Polsce

Wg danych Polskiej Organizacja Przemysłu i Handlu Naftowego (POPiHN) na koniec grudnia 2017 roku, na krajowym rynku paliw funkcjonowało ponad 6,6 tys. stacji paliw. Podobnie jak w latach poprzednich, ok. jedną trzecią stacji paliw stanowiły obiekty krajowych koncernów, 22,4% stacji paliw funkcjonowało w sieci koncernów zagranicznych, a 40,6% stacji należało do operatorów niezależnych. Rozwój sieci stacji koncernów odbywał się poprzez rozbudowę w oparciu zarówno o stacje własne (CODO) i franczyzowe (DOFO). W 2017 roku liczba stacji Grupy Kapitałowej LOTOS nie zmieniła się, pozostając trzecią największą siecią w Polsce.

W 2017 roku liczba obiektów stacyjnych w kraju zmniejszyła się o ok. 160 obiektów, głównie w wyniku znacznego (-200) zmniejszenia liczby obiektów należących do niezależnych operatorów. Zmniejszeniu uległa również liczba stacji Orlen pod logo Bliska. Sieć skurczyła się o 32 obiektów, z czego pewna część została przebrandowiona i opatrzona logo Orlen. Łącznie liczba obiektów pod marką ORLEN zwiększyła się o 10 obiektów. Spośród koncernów zagranicznych największy wzrost odnotowały stacje BP, których liczba wzrosła o 14 oraz TOTAL wzrost o 7 obiektów. Wśród sieci stacji niezależnych największy wzrost odnotowały stacje Anwim pod marką Moya +33 obiektów. W 2017 roku działalność rozpoczęły również stacje pod marką AVIA firmy UNIMOT. Pojawiło się 15 obiektów pod tym brandem. Liczba stacji paliw w sieciach sklepowych wzrosła o 4 obiekty – wszystkie nowootwarte obiekty należą do stacji E. Leclerc.

Na koniec 2017 roku liczba Miejsc Obsługi Podróżnych (tzw. MOP) w kraju wynosiła 86, a 20 spośród tych stacji funkcjonowało w barwach LOTOS.

Stacje paliw w Polsce na koniec 2017 roku

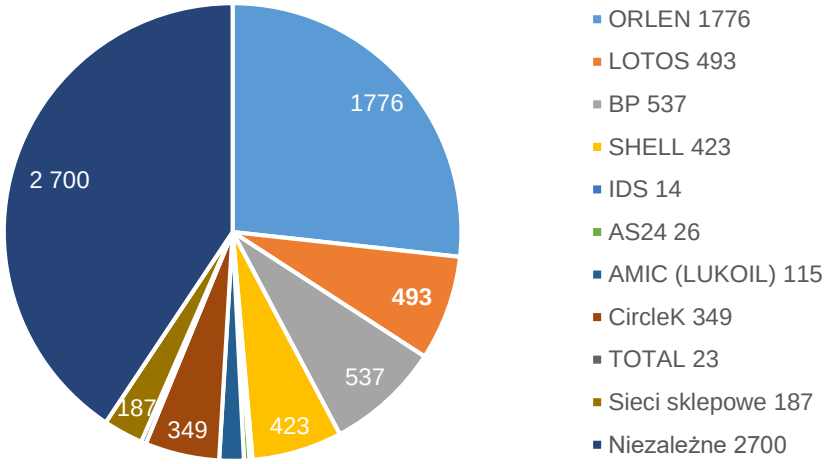

Źródło: POPiHN

Charakterystyka konkurencji

Po 4 kwartałach 2017 roku, z uwagi na optymalizację sieci stacji paliw należących do PKN Orlen, spadł udział koncernów krajowych w zaopatrzeniu rynku detalicznego (spadek z 34,3% w 2016 roku do 33,3 % w 2017 roku). Również udział koncernów zagranicznych w rynku detalicznym spadł o 1pp. do 20% w 2017. Udział w rynku zwiększyli natomiast niezależni operatorzy. Wzrost w ich przypadku wyniósł blisko 2 punkty procentowe.

Struktura sprzedaży detalicznej paliw ciekłych w 2016 i w 2017 roku

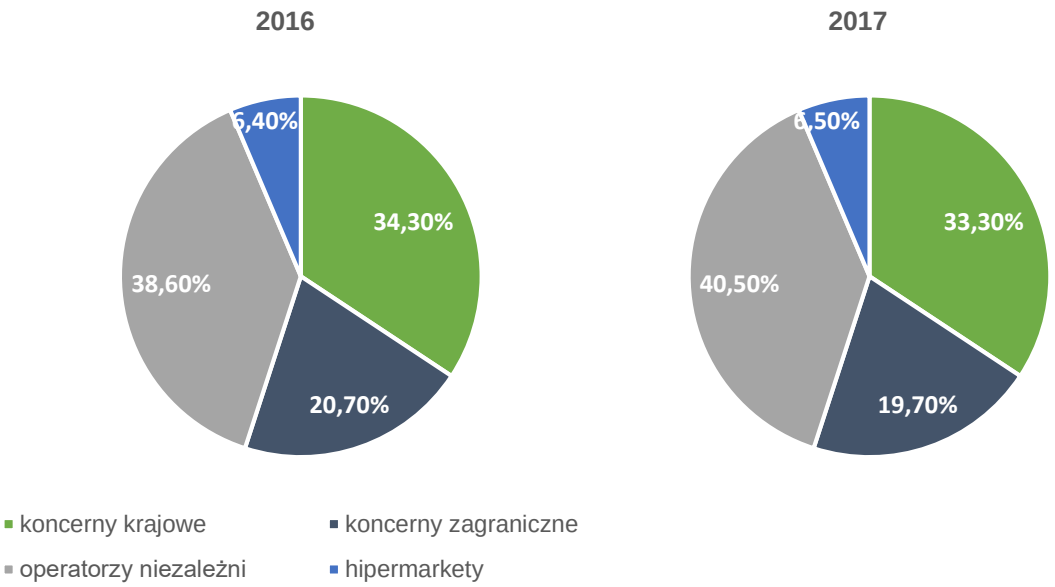

Źródło: POPiHN

4.3.5. Sieć stacji paliw LOTOS i jej pozycja konkurencyjna

Grupa LOTOS realizuje sprzedaż detaliczną poprzez sieć stacji w dwóch segmentach – Premium (LOTOS) i Ekonomicznym (LOTOS Optima).

2017 rok to dalsza konsekwentna realizacja strategii Grupy LOTOS przez spółkę LOTOS Paliwa w tym, w szczególności poprawa efektywności sprzedaży oraz ciągłe podnoszenie standardów obsługi klienta.

W wyniku podjętych działań mających na celu poprawę efektywności sprzedaży osiągnięto wzrost udziału stacji LOTOS w całkowitej sprzedaży detalicznej rejestrowanej przez POPiHN z 11,0% w 2016 roku do 11,2% w 2017 roku przy jednoczesnym zachowaniu podobnej, jak w innych koncernach dynamice rozwoju sieci.

Warte podkreślenia jest osiągnięcie przez stacje LOTOS wyższej od POPiHN w przeliczeniu na 1 stację:

- dynamiki średniodobowej sprzedaży paliw +6,2% LOTOS vs. +4,9% POPiHN (**dynamika LOTOS o 26% wyższa niż średnia dla innych koncernów**),
- średniomiesięcznej sprzedaży sklepowej +8,5% LOTOS vs. +5,3% POPiHN (**dynamika LOTOS o 60% wyższa niż średnia dla innych koncernów**).

W 2017 roku kontynuowano procesy standaryzacyjne stacji paliw Premium, konsekwentnie wzmacniano sieć włączając nowe obiekty, zarówno w formacie CODO (*Company Owned Dealer Operated*) jak i podpisując nowe umowy z franczyzobiorcami (DOFO – *Dealer Owned Franchise Operated*).

W roku 2017 Spółka uruchomiła kolejne stacje LOTOS. Sieć powiększyła się o 14 nowych lokalizacji, w tym 5 stacji własnych CODO oraz 9 w formule franczyzowej DOFO. Rozwój sieci realizowany był w oparciu o plan określający kluczowe lokalizacje z punktu widzenia możliwości konkurowania o klientów flotowych. Istotnym elementem była również potrzeba uzupełnienia zdefiniowanych braków w geograficznym rozmieszczeniu stacji paliw Lotos.

W ramach wzmacniania pozycji w strategicznym segmencie stacji przy autostradach i drogach szybkiego ruchu w roku 2017 Spółka uczestniczyła w prowadzonych przez GDDKiA postępowaniach przetargowych, mających na celu wyłonienie dzierżawców poszczególnych MOP wzdłuż budowanych kolejnych odcinków autostrad oraz dróg szybkiego ruchu (tzn. dróg ekspresowych).

W niniejszych postępowaniach przetargowych Spółka LOTOS Paliwa złożyła najkorzystniejsze oferty i wygrała przetargi na dzierżawę:

1. MOP Mała Holandia przy drodze ekspresowej S7
2. MOP Pawliki Zachód przy drodze ekspresowej S7
3. MOP Kochlice Wschód przy drodze ekspresowej S3
4. MOP Kochlice Zachód przy drodze ekspresowej S3
5. MOP Kierzno Północ przy drodze ekspresowej S8
6. MOP Kierzno Południe przy drodze ekspresowej S8

W roku 2017 Spółka koncentrowała swoje działania na poprawie efektywności sprzedaży detalicznej, ze szczególnym uwzględnieniem poprawy standardów obsługi klienta na stacjach paliw LOTOS. W tym celu uruchomiła kompleksowy program szkoleniowy dedykowany wszystkich osobom zarządzającym stacjami. Program obejmował nie tylko tematykę standardów obsługi klienta, lecz także proces rekrutacji oraz tematykę zarządzania zespołem i motywowania pracowników. Dodatkowo Spółka wprowadziła nowy system premiowy dla Zarządzających stacjami – powiązany bezpośrednio w realizowanymi wynikami. Na stacjach o największym natężeniu ruchu wprowadzono testowo stanowiska szybkiej obsługi klienta, umożliwiające płatność za zakupione paliwo bezpośrednio przy dystrybutorze, co usprawniło obsługę klientów dokonujących zakupu paliwa, poprawiło jakość serwisu i wizerunek sieci. Wszystkie opisane powyżej

W ramach standaryzacji usług w ramach sieci LOTOS wprowadzono ofertę Cafe Punkt na kolejnych 10 stacjach franczyzowych. Łącznie oferta ta dostępna jest już na blisko 80 stacjach DOFO. Dokonano także modernizacji i standaryzacji 4 stacji DOFO.

Sprzedaż artykułów i usług pozapaliwowych w 2017 roku wzrosła o 14% w stosunku do 2016. W tym samym czasie dzięki optymalizacji kosztów marża wzrosła aż o 23%. Ponadto wprowadzono szereg zmian systemowych, takich jak: wprowadzenie zarzadzania kategorią, aktywne zarządzanie ceną, optymalizacja zakupów.

Istotnym elementem w ramach budowy pozytywnego wizerunku sieci stacji paliw w roku 2017 był rozwój i kontynuacja współpracy z partnerem zewnętrzny w zakresie franczyzy korporacyjnej. W ubiegłym roku na kolejnych 7 stacjach paliw otwarto restauracje Subway. Łącznie, na dzień 31 grudnia 2016 18 restauracji Subway działało na stacjach paliw LOTOS.

Mapa stacji paliw LOTOS

Źródło: opracowanie własne

Na dzień 31 grudnia 2017 roku pod marką LOTOS i LOTOS Optima funkcjonowały w sumie 493 stacje.

Stacje paliw LOTOS

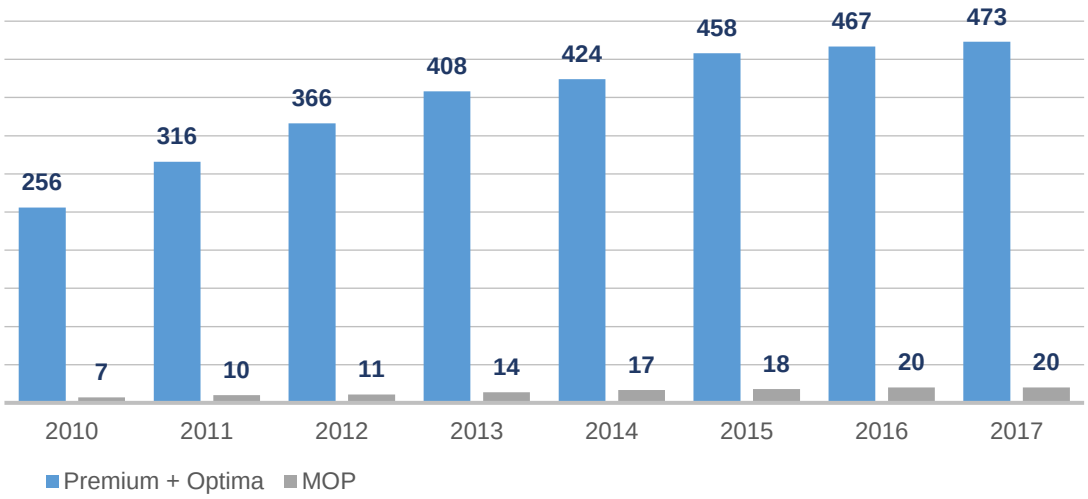

Źródło: opracowanie własne

W roku 2017 w ramach doskonalenia jakości obsługi klientów, efektywności operacyjnej oraz rozwoju oferty stacji paliw LOTOS, podejmowano nowe inicjatywy oraz kontynuowano dotychczasowe. Do najważniejszych działań należą:

- Badania satysfakcji klientów ukierunkowanych na weryfikację realizacji standardów i jakości obsługi (w tym aktywnej sprzedaży) na stacjach (NPS – Net Promoter Score)
- Rozpoczęcie testu stanowisk szybkiej obsługi klienta (płatność za zakupione paliwo bezpośrednio przy dystrybutorze – udrożnienie i usprawnienie obsługi klientów dokonujących zakupu paliwa, poprawa jakości serwisu i wizerunku sieci, zwiększenie przepustowości stacji w okresach wzmożonego ruchu - niwelowanie kolejek do dystrybutorów)
- Wdrożenie nowego systemu kasowego PetroRetail (poprawa zarządzania sprzedażą oraz szeroko rozumianą gospodarką magazynową)
- Intensywne działania akwizycyjne w zakresie sprzedaży flotowej
- Kontynuacja współpracy z partnerem zewnętrznym w zakresie franczyzy korporacyjnej - na kolejnych 7 stacjach paliw otwarto restauracje Subway
- Kontynuacja rozwoju oferty gastronomicznej CafePunkt
- Wdrożenie szkoleń dla Zarządzających stacjami oraz trenerów wewnętrznych

Skutecznie prowadzone działania optymalizacyjne wpłynęły na poprawę wyników finansowych osiągniętych przez sieć detaliczną LOTOS. Wynik operacyjny powiększony o amortyzację z wyłączeniem odpisów o charakterze niegotówkowym (oczyszczona EBITDA) wyniósł w 2017 roku 154 mln zł.

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2017

Sytuacja finansowa Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej

5. Sytuacja finansowa Grupy LOTOS S.A. i jej grupy kapitałowej

5.1. Omówienie podstawowych wielkości ekonomiczno-finansowych oraz ocena istotnych czynników i nietypowych zdarzeń

5.1.1. Otoczenie makroekonomiczne

Wyniki finansowe osiągane przez Grupę Kapitałową LOTOS są w dużym stopniu uzależnione od warunków zewnętrznych. Kluczowymi parametrami wpływającymi na rentowność działalności w poszczególnych segmentach sprawozdawczych są zmienne zestawione w tabelach poniżej. Wzrost poziomu notowań ropy naftowej Brent oraz gazu ziemnego UK NBP wpływa pozytywnie na zyskowność segmentu wydobywczego. Z kolei wzrost modelowej marży rafineryjnej (będący odbiciem rosnących marż dla poszczególnych produktów) poprawia rentowność segmentu produkcji i handlu. Elementem korygującym działanie opisanych wyżej czynników na skonsolidowane wyniki operacyjne jest kształtowanie się kursu USD/PLN – umocnienie się USD poprawia wyniki operacyjne osiąganie przez Grupę Kapitałową LOTOS, a jego osłabienie działa negatywnie.

Dane makroekonomiczne (średniorocznie)

USD/bbl [10]	**2017**	**2016**	**2015**	**2017 / 2016**
Notowania DATED Brent FOB	**54,15**	43,58	52,28	**24,3%**
Spread Brent/Ural	**1,40**	2,45	1,83	**-42,9%**
Notowania gazu ziemnego UK NBP	**32,20**	25,84	36,26	**24,6%**
Modelowa marża rafineryjna[11]	**7,54**	6,93	7,77	**8,8%**

Marża USD/t	**2017**	**2016**	**2015**	**2017 / 2016**
Benzyna	**145,93**	137,06	173,64	**6,5%**
Benzyna surowa	**72,18**	54,44	64,33	**32,6%**
ON (10 ppm)	**87,23**	72,73	113,36	**19,9%**
Lekki olej opałowy	**76,70**	64,72	94,60	**18,5%**
Paliwo lotnicze	**113,02**	92,58	127,73	**22,1%**
Ciężki olej opałowy	**-111,56**	-123,51	-141,16	**9,7%**

Waluta (USD/PLN) [12]	**2017**	**2016**	**2015**	**2017 / 2016**
Kurs dolara na koniec roku	**3,48**	4,18	3,90	**-16,7%**
Średni kurs dolara	**3,78**	3,94	3,77	**-4,1%**

[10] Źródło : Thomson Reuters

[11] Źródło : Grupa LOTOS S.A., zgodnie z metodologią opublikowaną raportem → bieżącym bieżącym nr 26/2016

[12] Źródło : Narodowy Bank Polski

5.1.2. Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

W 2017 roku przychody ze sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS wyniosły 24.185,6 mln PLN (+15,5% vs. 2016), przede wszystkim w związku z wyższymi notowaniami ropy i produktów naftowych na rynkach światowych. Średni statystyczny przychód netto ze sprzedaży przypadający na 1 tonę/(toe) sprzedanego wolumenu w 2017 roku wyniósł 2.083 zł/t (toe) (+322 zł/t (toe), +18,3%% vs. 2016).

Wolumen sprzedaży produktów, towarów i materiałów ropopochodnych w 2017 roku w Grupie Kapitałowej LOTOS spadł o około 2,3% w porównaniu z rokiem 2016. Największy spadek zanotowano dla paliwa lotniczego i produktów ciężkich w segmencie produkcji i handlu oraz gazu ziemnego w segmencie wydobywczym.

Wyniki operacyjne Grupy Kapitałowej LOTOS (w mln PLN)

	2017	2016	2015	2017-2016	2017/2016
Przychody ze sprzedaży	**24 185,6**	20 931,1	22 709,4	3 254,5	15,5%
Koszt własny sprzedaży	**-20 194,1**	-17 215,7	-20 249,0	-2 978,4	17,3%
Zysk na sprzedaży	**3 991,5**	**3 715,4**	**2 460,4**	**276,1**	**7,3%**
Koszty sprzedaży	**-1 252,3**	-1 291,1	-1 284,9	38,8	-3,0%
Koszty ogólnego zarządu	**-450,0**	-425,9	-459,1	-24,1	5,7%
Pozostałe przychody operacyjne	**60,3**	107,1	48,3	-46,8	-43,7%
Pozostałe koszty operacyjne	**-121,0**	-250,8	-341,3	129,8	-51,8%
Zysk/(strata) operacyjny/(a)	**2 228,5**	**1 854,7**	**423,4**	**373,8**	**20,2%**
EBIT LIFO	**2 057,6**	**1 931,8**	**702,1**	**125,8**	**6,5%**

Koszt własny sprzedaży w 2017 roku w Grupie Kapitałowej wyniósł 20.194,1 mln PLN (+17,3% vs. 2016). Szacunkowy jednostkowy koszt własny w 2017 roku wyniósł 1.739 PLN/t (+291 zł/t; +20,1% vs. 2016). Jednostkowa marża na sprzedaży w 2017 roku była na poziomie 344 PLN/t (+9,9% vs. 2016). Skonsolidowany zysk na sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS w 2017 roku wyniósł 3.991,5 mln PLN (+276,1 mln PLN; +7,3% vs. 2016).
Koszty sprzedaży w 2017 roku były niższe o 38,8 mln PLN (-3,0% vs. 2016), głównie na skutek niższego średniorocznego kursu dolara, mniejszego wolumenu sprzedaży oraz spadku sprzedaży zagranicznej.
Wyższe o 24,1 mln PLN (+5,7% vs. 2016) koszty ogólnego zarządu były głównie efektem wyższego poziomu kosztów świadczeń pracowniczych.

Ujemny wynik na pozostałej działalności operacyjnej w 2017 roku w Grupie Kapitałowej wyniósł -60,7 mln PLN i uwzględniał przede wszystkim:

- odpis aktualizujący aktywa związane z wydobyciem na złożach litewskich Vezaiciai i Girkaliai na poziomie -32,9 mln PLN
- odpis nakładów na obszar Kamień Pomorski w wysokości -23,7 mln PLN
- odpis aktualizujący zapasy w LOTOS Petrobaltic na segmenty rurowe w kwocie -8,4 mln PLN
- odpisy aktualizujące wartość stacji paliw i kary (sporne) w kwocie -28,8 mln PLN
- aktualizację szacunku rezerwy na morskie kopalnie ropy naftowej i gazu na Morzu Północnym – złoża Heimdal w wysokości około +13,1 mln PLN
- aktualizację rezerwy na złożu B3 na poziomie +3,1 mln PLN
- otrzymane dotacje (głównie nieodpłatnie otrzymane licencje) w wysokości +16,8 mln PLN

Zysk operacyjny Grupy Kapitałowej LOTOS za 2017 roku na poziomie 2.228,5 mln PLN zawiera:

- zysk operacyjny w segmencie produkcji i handlu w wysokości 1.730,7 mln PLN
- zysk operacyjny w segmencie wydobywczym w wysokości 507,2 mln PLN

Na wzrost poziomu zysku operacyjnego w 2017 roku wpływ miały głównie wyższe średnioroczne ceny ropy i gazu ziemnego, wyższe marże na produkty rafineryjne, rosnący trend notowań ropy i produktów naftowych w 2 połowie 2017 roku.

Struktura asortymentowa przychodów ze sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS (w mln PLN)

	2017		2016	
	mln zł	**% udział**	**mln zł**	**% udział**
Benzyny	3 682,2	15,2%	3 257,8	15,6%
Benzyna surowa	859,6	3,6%	803,9	3,8%
Reformat	15,7	0,1%	78,8	0,4%
Oleje napędowe	11 864,5	49,1%	9 776,7	46,7%
Paliwo bunkrowe	121,3	0,5%	111,3	0,5%
Lekki olej opałowy	646,9	2,7%	530,8	2,5%
Produkty ciężkie	2 314,8	9,6%	1 834,0	8,8%
Paliwo lotnicze	913,1	3,8%	1 151,4	5,5%
Oleje smarowe	297,3	1,2%	276,9	1,3%
Oleje bazowe	488,6	2,0%	502,1	2,4%
Gazy płynne	496,1	2,0%	428,0	2,0%
Ropa naftowa towar	432,6	1,8%	247,1	1,2%
Ropa naftowa produkt	252,2	1,0%	270,4	1,3%
Gaz ziemny	574,7	2,4%	529,4	2,5%
Pozostałe produkty, towary i materiały rafineryjne	424,8	1,7%	403,4	1,9%
Pozostałe produkty, towary i materiały	463,2	1,9%	401,8	2,0%
Usługi	488,5	2,0%	439,0	2,1%
Efekt rozliczenia rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych	-150,5	-0,6%	-111,7	-0,5%
Razem	**24 185,6**	**100,0%**	**20 931,1**	**100,0%**

Przychody netto ze sprzedaży Grupy Kapitałowej LOTOS w podziale na rynki zbytu

	2017		2016	
	mln zł	% udział	mln zł	% udział
Sprzedaż krajowa:	19 090,5	79,0%	14 540,1	69,5%
- produkty i usługi	17 716,3	73,3%	13 692,3	65,4%
- towary i materiały	1 374,2	5,7%	847,8	4,1%
Sprzedaż zagraniczna:	5 095,1	21,0%	6 391,0	30,5%
- produkty i usługi	4 854,3	20,1%	6 158,5	29,4%
- towary i materiały	240,8	0,9%	232,5	1,1%
Razem	**24 185,6**	**100,0%**	**20 931,1**	**100,0%**

Najwięksi odbiorcy Grupy Kapitałowej LOTOS

W 2016 i 2017 roku wśród odbiorców Grupy Kapitałowej LOTOS nie było żadnego, którego udział w przychodach ze sprzedaży ogółem Grupy przekroczyłby 10%.

Segmenty operacyjne

Wyniki operacyjne segmentu wydobywczego (w mln PLN)

	2017	2016	2015	2017-2016	2017/2016
Przychody ze sprzedaży	**1 358,7**	1 228,5	711,1	130,2	**10,6%**
Zysk/(strata) operacyjny/(a)	**507,2**	**17,8**	**-59,4**	**489,4**	**2 749,4%**
Amortyzacja	**307,4**	582,0	249,9	-274,6	**-47,2%**
EBITDA	**814,6**	**599,8**	**190,5**	**214,8**	**35,8%**

Wyższe przychody (+130,2 mln PLN vs. 2016) i wyższy wynik operacyjny (+489,4 mln PLN) segmentu wydobywczego w 2017 roku były przede wszystkim efektem wzrostu notowań ropy Brent dtd (+24,3%) i gazu ziemnego (+24,6%) na rynkach światowych.

Wynik operacyjny segmentu wydobywczego w 2017 roku obciążony jest kosztami zdarzeń o nietypowym charakterze w wysokości około 50 mln PLN (wymienione wyżej przy komentarzu do wyniku na pozostałej działalności operacyjnej).

Spadek poziomu amortyzacji segmentu wynika ze zmiany szacunków amortyzacji naturalnej majątku morskich kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego w Norwegii w wyniku m.in. wzrostu zasobów wydobywalnych węglowodorów z obszaru Sleipner i Heimdal w LOTOS Norge oraz zmniejszenia wydobycia węglowodorów.

Wyniki operacyjne segmentu produkcji i handlu (w mln PLN)

	2017	2016	2015	2017-2016	2017/2016
Przychody ze sprzedaży	**23 326,4**	20 120,7	22 372,6	3 205,7	**15,9%**
Zysk/(strata) operacyjny/(a)	**1 730,7**	**1 834,7**	**450,7**	**-104,0**	**-5,7%**
Amortyzacja	**537,9**	487,4	466,2	50,5	**10,4%**
EBITDA	**2 268,6**	**2 322,1**	**916,9**	**-53,5**	**-2,3%**

Wyższy poziom przychodów ze sprzedaży segmentu produkcji i handlu w 2017 roku (vs. 2016) jest głównie efektem wyższej o 17,3% średniej ceny sprzedaży związanej z wyższymi notowaniami produktów naftowych na rynkach światowych, skorygowanej niższym kursem dolara.
Grupa Kapitałowa LOTOS wykazała w segmencie produkcji i handlu za 2017 rok zysk operacyjny na poziomie 1.730,7 mln PLN. Niższy o 5,7% (vs. 2016) wynik operacyjny jest skutkiem między innymi przeprowadzonego w 2017 roku postoju remontowego „Wiosna 2017".

Wzrost amortyzacji segmentu produkcji i handlu w 2017 roku dotyczy przede wszystkim amortyzacji części zamiennych w Grupie LOTOS S.A. zużytych w trakcie postoju remontowego „Wiosna 2017" (zgodnie z MSSF 16).

Wynik netto

Wyniki netto Grupy Kapitałowej LOTOS (w mln PLN)

	2017	2016	2015	2017-2016	2017/2016
Zysk/(strata) operacyjny/(a)	**2 228,5**	**1 854,7**	**423,4**	**373,8**	**20,2%**
Przychody finansowe	**450,0**	26,6	100,6	423,4	**1 591,7%**
Koszty finansowe	**-234,0**	-304,8	-688,2	70,8	**-23,2%**
Udział w wynikach netto wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności	**3,2**	2,9	-31,1	0,3	**10,3%**
Zysk/(strata) przed opodatkowaniem	**2 447,7**	**1 579,4**	**-195,3**	**868,3**	**55,0%**
Podatek dochodowy	**-775,9**	-564,2	-68,0	-211,7	**37,5%**
Zysk/(strata) netto	**1 671,8**	**1 015,2**	**-263,3**	**656,6**	**64,7%**

Główne czynniki wpływające na wynik działalności finansowej w 2017 roku w wysokości +216,0 mln PLN:

- dodatni efekt wyceny i rozliczenia instrumentów pochodnych zabezpieczających ryzyko rynkowe na poziomie +314,1 mln PLN, (w 2016: -33,5 mln PLN)
- dodatnie saldo różnic kursowych w wysokości +107,9 mln PLN (w 2016 roku: +7,8 mln PLN)
- ujemny wynik skompensowania odsetek od zadłużenia, przychodów odsetkowych i prowizji w wysokości -201,0 mln PLN, (w 2016: -245,0 mln PLN)

W związku ze stosowaniem zasady rachunkowości zabezpieczeń przepływów środków pieniężnych w odniesieniu do kredytów walutowych przeznaczonych na finansowanie Programu 10+ wyznaczonych na instrument zabezpieczający dla przyszłych transakcji sprzedaży produktów naftowych denominowanych w USD w okresie 1 stycznia – 31 grudnia 2017 roku odniesione zostały na kapitał rezerwowy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych dodatnie różnice kursowe w wysokości +725,4 mln PLN.

Efekt wyceny i rozliczenia transakcji zabezpieczających ryzyko rynkowe w 2017 roku w Grupie Kapitałowej LOTOS wynoszący +314,1 mln PLN zawiera:

- dodatni efekt rozliczenia i wyceny transakcji zabezpieczających poziom cen produktów naftowych łącznie z opcjami w wysokości +15,3 mln PLN
- nadwyżkę dodatniego rozliczenia i wyceny instrumentów pochodnych z tytułu transakcji zabezpieczających poziom kursów walutowych na poziomie +289,5 mln PLN
- dodatni efekt rozliczenia i wyceny transakcji IRS zabezpieczających poziom stopy procentowej w kwocie +6,6 mln PLN
- dodatni efekt rozliczenia kontraktów futures zabezpieczających ceny uprawnień do emisji CO_2 w wysokości +2,7mln PLN

Zysk netto Grupy Kapitałowej LOTOS w 2017 roku wyniósł 1.671,8mln PLN (+64,7% vs.2016).

Analiza skonsolidowanego wyniku finansowego Grupy Kapitałowej LOTOS (w mln PLN)

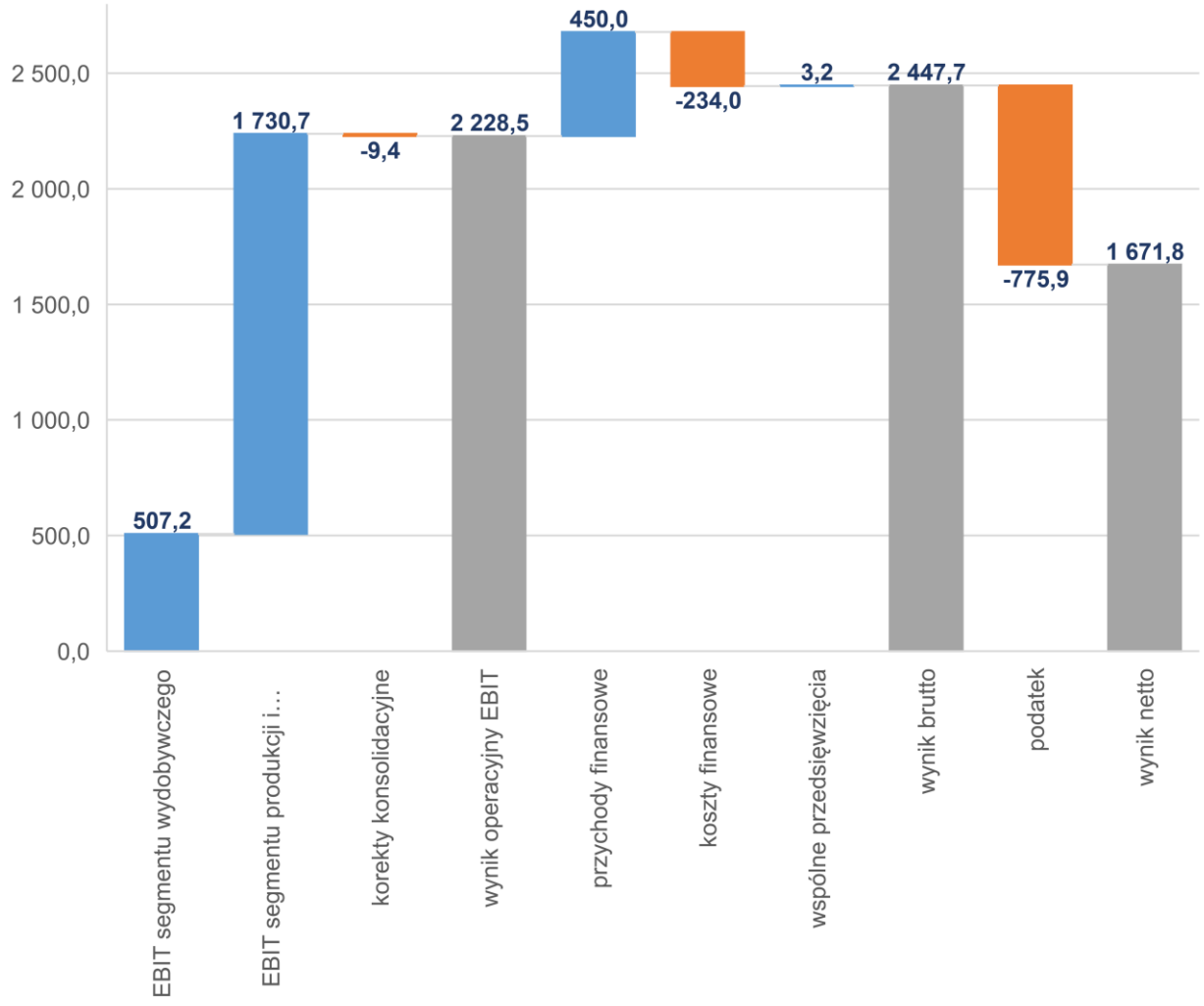

5.1.3. Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

Pozycja finansowa – aktywa (w mln PLN)

	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2015	zmiana w 2017	%
Aktywa	**21 171,2**	**19 326,3**	**19 169,3**	**1 844,9**	**9,5%**
Aktywa trwałe	**12 462,1**	**12 330,7**	**12 437,7**	**131,4**	**1,1%**
Rzeczowe aktywa trwałe segmentu produkcji i handlu	**8 761,5**	8 261,7	7 845,0	499,8	**6,0%**
Wartości niematerialne segmentu produkcji i handlu	**163,2**	170,0	174,7	-6,8	**-4,0%**
Rzeczowe aktywa trwałe segmentu wydobywczego	**2 404,2**	2 390,0	2 723,4	14,2	**0,6%**
Wartości niematerialne segmentu wydobywczego	**304,8**	481,8	489,7	-177,0	**-36,7%**
Wspólne przedsięwzięcia wyceniane metodą praw własności	**106,5**	98,1	70,7	8,4	**8,6%**
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	**415,4**	596,0	924,5	-180,6	**-30,3%**
Pochodne instrumenty finansowe	**2,7**	20,9	8,7	-18,2	**-87,1%**
Pozostałe aktywa długoterminowe	**303,8**	312,2	201,0	-8,4	**-2,7%**
Aktywa obrotowe	**8 709,1**	**6 995,1**	**6 723,2**	**1 714,0**	**24,5%**
Zapasy	**3 559,6**	3 333,6	3 235,8	226,0	6,8%
Należności z tytułu dostaw i usług	**2 677,0**	2 251,7	1 550,9	425,3	18,9%
Należności z tytułu podatku dochodowego	**1,3**	8,0	12,0	-6,7	-83,8%
Pochodne instrumenty finansowe	**161,8**	80,0	208,5	81,8	102,3%
Pozostałe aktywa krótkoterminowe	**388,7**	577,2	856,3	**-188,5**	**-32,7%**
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	**1 920,7**	744,6	859,7	**1 176,1**	**158,0%**
Aktywa przeznaczone do sprzedaży	**0,0**	**0,5**	**8,4**	**-0,5**	**-100,0%**

Na dzień 31 grudnia 2017 roku suma bilansowa Grupy Kapitałowej LOTOS wyniosła 21.171,2 mln PLN (+1.844,9 mln PLN vs. 31 grudnia 2016 roku).

Główne zmiany w pozycjach aktywów:

- wzrost o 1.176,1 mln PLN stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów
- wyższy o 425,3 mln PLN poziom należności z tytułu dostaw i usług związany głównie z wyższymi cenami produktów na koniec 2017 roku w porównaniu z cenami na koniec 2016 roku
- wyższy o 499,8 mln PLN poziom rzeczowych aktywów trwałych segmentu produkcji i handlu związany z realizacją projektów inwestycyjnych (głównie w spółce LOTOS Asfalt z o.o. – projekt EFRA)
- wzrost o 226,0 mln PLN poziomu zapasów w związku z wyższymi cenami zapasów produktów i ropy utrzymywanych na koniec 2017 roku w porównaniu z zapasami na koniec 2016 roku
- spadek o 180,6 mln PLN stanu aktywów z tytułu podatku odroczonego

- spadek o 177,0 mln PLN stanu wartości niematerialnych segmentu wydobywczego
- spadek o 196,9 mln PLN poziomu pozostałych aktywów (głównie lokat).

Pozycja finansowa – kapitał własny i zobowiązania (w mln PLN)

	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2015	zmiana w 2017	%
Kapitał własny i zobowiązania	**21 171,2**	**19 326,3**	**19 169,3**	**1 844,9**	**9,5%**
Kapitał własny	**10 712,5**	**8 610,9**	**7 712,2**	**2 101,6**	**24,4%**
Kapitał podstawowy	**184,9**	184,9	184,9	0,0	0,0%
Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji	**2 228,3**	2 228,3	2 228,3	0,0	0,0%
Kapitał rezerwowy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych	**-225,2**	-812,8	-700,9	587,6	-72,3%
Zyski zatrzymane	**8 432,2**	6 945,4	5 928,5	1 486,8	21,4%
Różnice kursowe z przeliczenia	**92,2**	65,0	71,3	27,2	41,8%
Udziały niekontrolujące	**0,1**	0,1	0,1	0,0	0,0%
Zobowiązania długoterminowe	**4 264,4**	**5 443,7**	**6 031,2**	**-1 179,3**	**-21,7%**
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	**2 738,3**	3 980,5	4 454,5	-1 242,2	-31,2%
Pochodne instrumenty finansowe	**6,7**	36,3	54,3	-29,6	-81,5%
Zobowiązania z tytułu podatku odroczonego	**277,7**	57,4	47,6	220,3	383,8%
Świadczenia pracownicze	**169,3**	168,5	182,2	0,8	0,5%
Pozostałe zobowiązania i rezerwy	**1 072,4**	1 201,0	1 292,6	-128,6	-10,7%
Zobowiązania krótkoterminowe	**6 194,3**	**5 271,7**	**5 425,9**	**922,6**	**17,5%**
Kredyty, pożyczki, obligacje oraz zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	**1 687,6**	1 576,7	2 544,8	110,9	7,0%
Pochodne instrumenty finansowe	**72,7**	172,9	110,8	-100,2	-58,0%
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	**2 201,7**	1 718,2	1 232,5	483,5	28,1%
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	**210,0**	49,2	11,8	160,8	326,8%
Świadczenia pracownicze	**145,3**	135,6	122,2	9,7	7,2%
Pozostałe zobowiązania i rezerwy	**1 877,0**	1 619,1	1 403,8	257,9	15,9%

Wzrost stanu kapitału własnego Grupy Kapitałowej LOTOS na koniec 2017 roku do poziomu 10.712,5 mln PLN (+2.101,6 mln PLN vs. 2016) nastąpił głównie na skutek wzrostu poziomu zysków zatrzymanych o 1.486,8 mln PLN powiększonego o odniesione na kapitał rezerwowy dodatnie różnice kursowych z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych skorygowanych o efekt podatkowy w kwocie 587,6 mln PLN.

Udział kapitału własnego w sumie pasywów wzrósł o 6,0 punktu procentowego (vs. 2016) i wyniósł 50,6%.

Główne zmiany w pozycjach zobowiązań (-256,7 mln PLN):

- niższy o 1.131,3 mln PLN stan kredytów, pożyczek, obligacji oraz zobowiązań z tytułu leasingu finansowego głównie na skutek częściowej spłaty kredytów walutowych oraz wyceny kredytów walutowych po niższym o 16,7% kursie walutowym na koniec 2017 roku
- wzrost poziomu zobowiązań z tytułu dostaw i usług o 483,5 mln PLN, przede wszystkim na skutek wyższych wolumenów i cen ropy zakupionej w listopadzie i grudniu 2017 roku w porównaniu do ropy zakupionej w analogicznym okresie 2016 roku
- wzrost o 220,3 mln PLN stanu zobowiązań z tytułu podatku odroczonego
- niższy 129,8 mln PLN poziom ujemnej wyceny pochodnych instrumentów finansowych
- wyższy o 129,3 mln PLN stan pozostałych zobowiązań i rezerw, przede wszystkim zobowiązań budżetowych wynikających głównie z wyższych zobowiązań z tytułu podatku VAT, akcyzy i opłaty paliwowej
- wzrost o 160,8 mln PLN stanu zobowiązań z tytułu podatku dochodowego.

Dług finansowy Grupy Kapitałowej LOTOS na 31 grudnia 2017 roku osiągnął poziom 4.425,9 mln PLN (-1.131,3 mln PLN vs. 31 grudnia 2016 roku). Wskaźnik relacji długu finansowego skorygowanego o wolną gotówkę do kapitału własnego wyniósł 23,4% i obniżył się o 32,5 punktów procentowych vs. 31 grudnia 2016 roku).

5.1.4. Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Przepływy środków pieniężnych (w mln PLN**)**

Przepływy środków pieniężnych	**2017**	**2016**	**zmiana**
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej	**3 126,5**	2 653,9	472,6
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej	**-1 448,7**	-1 003,2	-445,5
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej	**-482,7**	-1 201,4	718,7
Zmiana stanu środków pieniężnych netto	**1 189,8**	452,7	737,1
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na początek okresu	**730,8**	278,1	452,7
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na koniec okresu	**1 920,6**	730,8	1 189,8

Stan środków pieniężnych w Grupie Kapitałowej LOTOS na 31 grudnia 2017 roku, uwzględniający zadłużenie w rachunkach bieżących, wyniósł 1 920,6 mln PLN. Przepływy pieniężne netto zwiększyły stan środków pieniężnych i ich ekwiwalentów w okresie dwunastu miesięcy 2017 roku o 1.189,8 mln PLN.
Z działalności operacyjnej Grupa Kapitałowa LOTOS wygenerowała 3.126,4 mln PLN dodatnich przepływów pieniężnych (+472,5 mln PLN vs. 2016 rok), głównie w związku z wypracowanym zyskiem netto powiększonym o amortyzację, podatek dochodowy, wzrost stanu zobowiązań z tytułu dostaw i usług oraz zmniejszony o wzrost stanu należności z tytułu dostaw i usług.
Przepływy pieniężne z działalności inwestycyjnej wyniosły -1.448,6 mln PLN i obejmowały przede wszystkim wydatki z tytułu realizacji kluczowych rozwojowych projektów inwestycyjnych, w szczególności projektu EFRA.
Ujemne saldo przepływów pieniężnych z działalności finansowej w kwocie -482,7 mln PLN wynikało głównie z wydatków z tytułu spłaty kredytów i pożyczek, zapłaconych odsetek oraz zapłaconej dywidendy, skorygowanych o wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek, środków z emisji obligacji dotyczących finansowania projektu zagospodarowania złoża B8 oraz dodatniego rozliczenia pochodnych instrumentów finansowych.

5.1.5. Opis istotnych pozycji pozabilansowych w ujęciu podmiotowym, przedmiotowym i wartościowym

Informacja o istotnych zobowiązaniach warunkowych

- Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku obowiązywała wystawiona w dniu 17 czerwca 2008 roku przez spółkę LOTOS Petrobaltic S.A. bezwarunkowa i nieodwołalna gwarancja na rzecz rządu Norweskiego za działania spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS w zakresie poszukiwań i wydobycia na Norweskim Szelfie Kontynentalnym. Spółka LOTOS Petrobaltic S.A. w wystawionej gwarancji zobowiązuje się ponieść pełną odpowiedzialność finansową tytułem zabezpieczenia wszelkich zobowiązań mogących powstać w związku z działalnością spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS w ramach poszukiwań i wydobycia naturalnych złóż znajdujących się pod dnem morza, w tym składowania i transportu przy pomocy innych środków transportu niż statki na Norweskim Szelfie Kontynentalnym.

- W dniu 8 sierpnia 2017 roku Naczelnik Pierwszego Urzędu Skarbowego w Gdańsku wydał Grupie LOTOS S.A. potwierdzenia przyjęcia zryczałtowanego zabezpieczenia akcyzowego z terminem obowiązywania od 20 sierpnia 2017 roku do 19 sierpnia 2019 roku na łączną zryczałtowaną kwotę 240 mln złotych. Zabezpieczenie akcyzowe zostało złożone w formie dwóch weksli własnych.

5.1.6. Ocena czynników i zdarzeń o nietypowym charakterze mających wpływ na wyniki z działalności

Najważniejsze czynniki i zdarzenia o nietypowym charakterze mające wpływ na osiągnięte wyniki operacyjne Grupy Kapitałowej w 2017 roku:

- odpis aktualizujący aktywa związane z wydobyciem na złożach litewskich na poziomie -32,9 mln PLN
- odpis nakładów na obszar Kamień Pomorski w wysokości -23,7 mln PLN
- saldo odpisów aktualizujących wartość stacji paliw oraz kary (sporne) w kwocie -28,8 mln PLN.

5.1.7. Ocena sytuacji ekonomiczno – finansowej przy pomocy analizy wskaźnikowej

Syntetycznej oceny sytuacji ekonomiczno – finansowej Grupy Kapitałowej LOTOS dokonano za pomocą analizy wskaźnikowej, badając kształtowanie się wartości wskaźników w obszarach rentowności, płynności, rotacji i zadłużenia.

Wskaźniki rentowności (w mln PLN lub %)

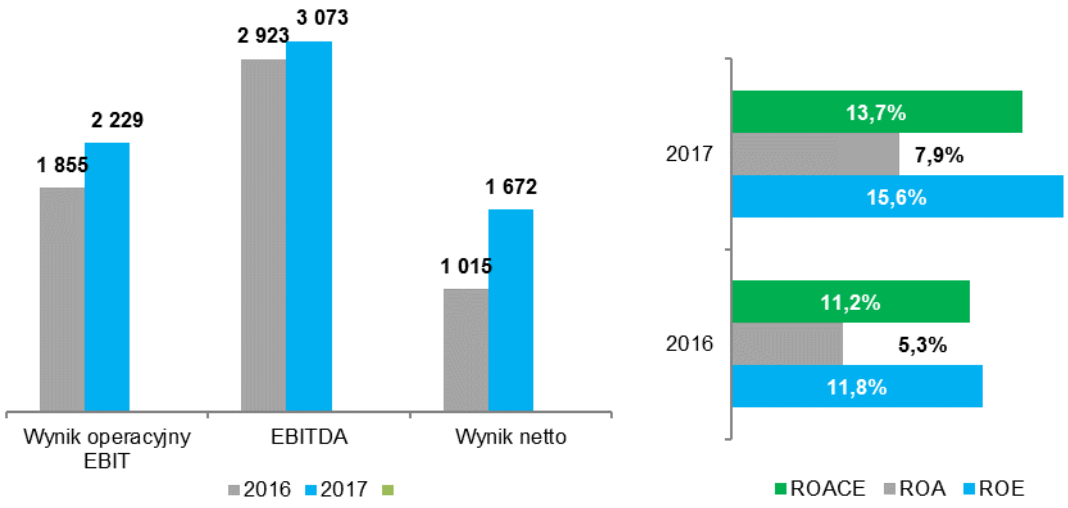

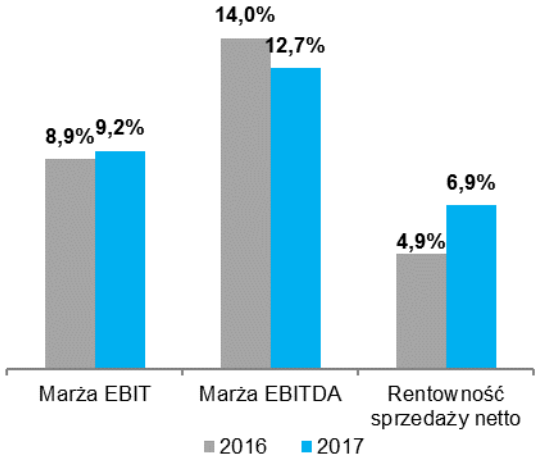

Poprawa wskaźników rentowności: wzrost wskaźników rentowności na poziomie operacyjnym i netto w związku z lepszymi wynikami finansowymi.

Obliczenie wskaźników rentowności

Marża EBIT	stosunek wyniku operacyjnego do sprzedaży netto
EBITDA	wynik operacyjny EBIT powiększony o amortyzację
Marża EBITDA	stosunek EBITDA do sprzedaży netto
Rentowność/deficytowość sprzedaży netto	stosunek wyniku netto do sprzedaży netto
Stopa zwrotu z kapitału własnego ROE	stosunek wyniku netto do wartości kapitału własnego na koniec okresu
Stopa zwrotu z aktywów ROA	stosunek wyniku netto do wartości aktywów na koniec okresu
Stopa zwrotu z kapitału zaangażowanego ROACE	stosunek wyniku operacyjnego po opodatkowaniu do wartości kapitału własnego powiększonego o dług netto na koniec okresu

Wskaźniki płynności (w mln PLN, wartości bezwzględnej lub %)

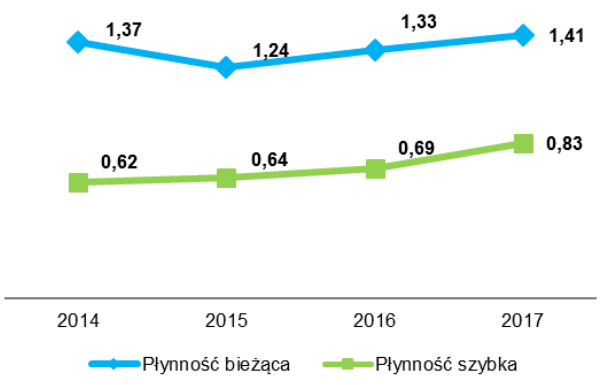

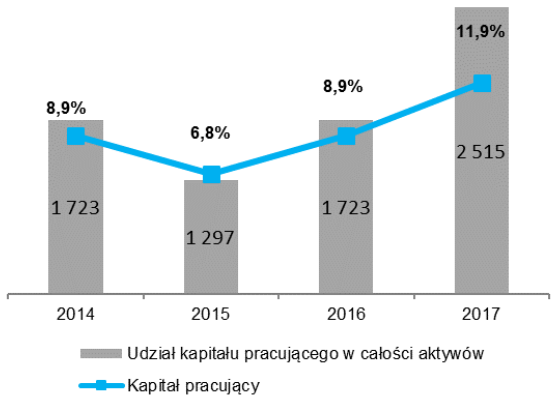

- wskaźnik płynności bieżącej (1,41) na poziomie wyższym od poziomu z poprzedniego roku (+6,0%) to skutek wzrostu stanu aktywów obrotowych (+24,5%) przy wzroście zobowiązań krótkoterminowych (+17,5%)
- wskaźnik płynności szybkiej (0,83) na poziomie wyższym (+20,3%) od poziomu z poprzedniego roku; wyższy wzrost r/r niż wskaźnika płynności bieżącej, jako efekt wzrostu o 6,8% stanu zapasów
- wzrost poziomu kapitału pracującego o 791,4 mln PLN w związku ze wzrostem (+1.714,0 mln PLN) stanu aktywów obrotowych przy wzroście stanu zobowiązań krótkoterminowych (+922,6 mln PLN) oraz wzrost jego udziału w całości aktywów

Obliczenie wskaźników płynności

Płynność bieżąca	stosunek aktywów obrotowych do wartości zobowiązań krótkoterminowych (dane z końca okresu)
Płynność szybka	stosunek aktywów obrotowych pomniejszonych o zapasy do wartości zobowiązań krótkoterminowych (dane z końca okresu)
Kapitał pracujący	wartość aktywów obrotowych pomniejszonych o zobowiązania krótkoterminowe (dane z końca okresu)
Udział kapitału pracującego w całości aktywów	stosunek kapitału pracującego do wartości aktywów (dane z końca okresu)

Cykle rotacji (w dniach)

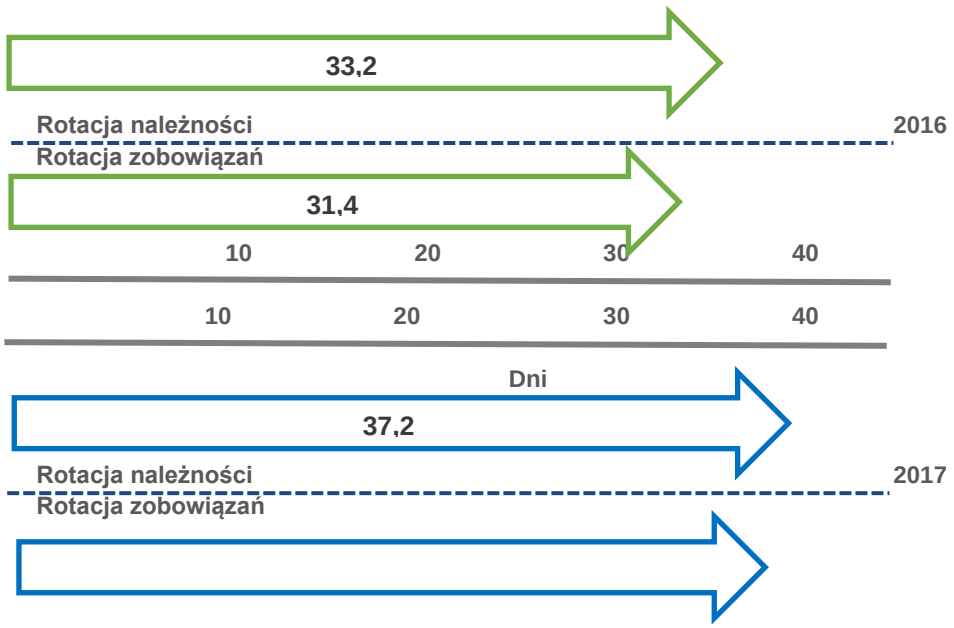

- cykl obrotu należności w 2017 roku na poziomie 37,2 dnia (+4 dni od poziomu 2016 roku) z powodu wzrostu średniego stanu należności z tytułu dostaw i usług (+29,6%) przy wzroście wartości przychodów ze sprzedaży (+15,5%)
- wzrost o 4 dni wskaźnika rotacji zobowiązań z powodu wzrostu średniego stanu zobowiązań z tytułu dostaw i usług (+32,8%) przy wzroście kosztu własnego sprzedaży (+17,3%)

Obliczenie wskaźników rotacji	
Rotacja należności w dniach	stosunek średniej wysokości należności z tytułu dostaw i usług do sprzedaży netto, pomnożony przez 365(366) dni
Rotacja zobowiązań w dniach	stosunek średniej wysokości zobowiązań z tytułu dostaw i usług do kosztu własnego sprzedaży, pomnożony przez 365(366) dni

Wskaźniki struktury kapitału i zdolności obsługi zadłużenia (w mln PLN lub %)

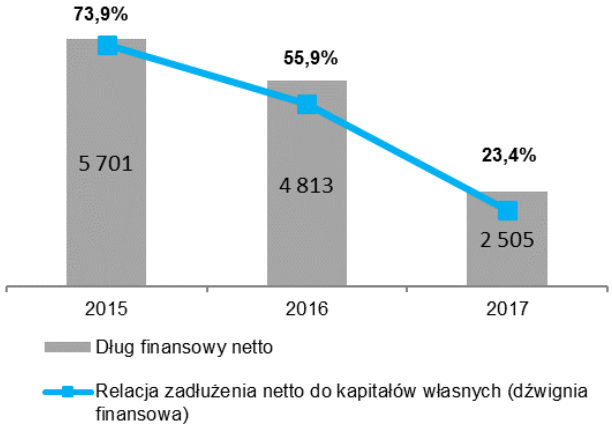

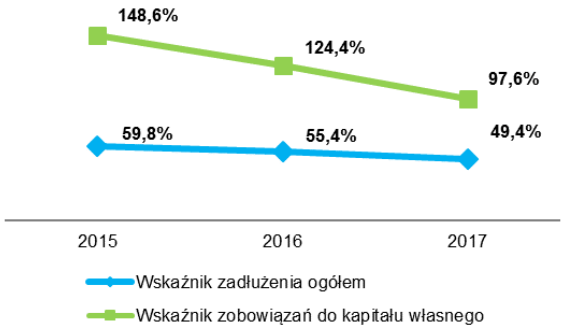

- spadek wskaźnika udziału zobowiązań w finansowaniu aktywów o 6,0 punktów procentowych na skutek spadku stanu zobowiązań (-2,4%) przy wzroście aktywów (+9,5%)
- spadek o 32,5 punktu procentowego relacji między długiem finansowym netto a kapitałem własnym (dźwigni finansowej) w związku ze spadkiem długu finansowego netto (-47,9%) przy wzroście kapitału własnego (+24,4%)
- spadek o 26,8 punktu procentowego wskaźnika zobowiązań do kapitału własnego jest efektem spadku (-2,4%) zobowiązań przy wzroście kapitału własnego (+24,4%)

Obliczenie wskaźników struktury kapitału i zdolności obsługi zadłużenia

Wskaźnik zadłużenia ogółem	stosunek zobowiązań ogółem do wartości aktywów (dane z końca okresu)
Dług finansowy netto	wartość kredytów, pożyczek, obligacji i zobowiązań leasingowych długoterminowych oraz krótkoterminowych pomniejszona o środki pieniężne oraz środki pieniężne z emisji akcji (dane z końca okresu)
Relacja zadłużenia netto do kapitałów własnych (dźwignia finansowa)	stosunek długu finansowego netto do kapitału własnego (dane z końca okresu)
Wskaźnik zobowiązań do kapitału własnego	stosunek zobowiązań ogółem do wartości kapitału własnego (dane z końca okresu)

5.1.8. Wykorzystanie wpływów z emisji w ramach realizacji celów emisyjnych

W 2017 roku kontynuowano prace w zakresie realizacji projektów inwestycyjnych, na które pozyskane zostały środki w ramach emisji akcji zwykłych na okaziciela serii D w drodze oferty publicznej zakończonej w styczniu 2015 roku. Szerszy opis statusu tych projektów znajduje się w rozdziale 2.

5.1.9. Objaśnienie różnic pomiędzy wynikami finansowymi a wcześniej publikowanymi prognozami wyników na 2017 rok

Grupa LOTOS S.A. nie publikowała prognoz skonsolidowanych wyników finansowych na 2017 rok.

5.1.10. Analiza jednostkowych wyników i sytuacji finansowej Grupy LOTOS S.A.

Przychody netto ze sprzedaży Grupy LOTOS S.A. w 2017 roku osiągnęły poziom 21.009,2 mln PLN (+16,0% vs. 2016), przede wszystkim na skutek wyższych notowań produktów naftowych na rynkach światowych. Średnia cena sprzedaży netto w Spółce w 2017 roku wyniosła 1.941 PLN/t (+289 PLN/t, +17,5% vs. 2016).

Ogółem masa sprzedaży produktów, towarów i materiałów ropopochodnych w Spółce w 2017 roku wyniosła 10.821,5 tys. ton, (-140,4 tys. ton vs. 2016). Udział sprzedaży krajowej w ogólnej masie sprzedaży wzrósł o 13,1 punktu procentowego.

Koszt własny sprzedaży Spółki wyniósł w 2017 roku 18.878,9 mln PLN (+21,2% vs. 2016). Wzrost kosztu własnego sprzedaży o 3.300,7 mln PLN przy wyższych o 2.899,2 mln PLN przychodach ze sprzedaży spowodował spadek zysku na sprzedaży o 401,5 mln PLN do poziomu 2.130,3 mln PLN. Średni jednostkowy koszt własny ukształtował się na poziomie 1.745 PLN/t (+323 PLN/t, +22,8% vs. 2016) i był niższy od średniej ceny sprzedaży netto o 197 PLN/t.

Spadek kosztów sprzedaży o 10,3% związany jest głównie ze spadkiem sprzedaży zagranicznej, z niższym o 4,1% średnim kursem dolara oraz niższym o 1,3% wolumenem sprzedaży w 2017 roku.

Koszty ogólnego zarządu w Spółce w 2017 roku wzrosły o 7,6% głównie na skutek wyższego poziomu kosztów świadczeń pracowniczych.

Saldo na pozostałej działalności operacyjnej w 2017 roku było dodatnie i wyniosło 2,5 mln PLN (w 2016 roku wyniosło -67,1 mln PLN).

Grupa LOTOS S.A. wykazała za 2017 rok zysk operacyjny na poziomie 1.220,7 mln PLN (-267,2 mln PLN vs. 2016). Na spadek zysku operacyjnego wpływ miał głównie przeprowadzony w 1 półroczu 2017 roku postój remontowy „Wiosna 2017", niższy średni kurs dolara w 2017 roku, niższy dyferencjał Ural/Brent oraz wyższe ceny gazu kupowanego przez rafinerię na zużycie własne.

Sprawozdanie z całkowitych dochodów Grupy LOTOS S.A. (w mln PLN**)**

	2017	2016	2017-2016	2017/2016
Przychody ze sprzedaży	**21 009,2**	18 110,0	2 899,2	16,0%
Koszt własny sprzedaży	**-18 878,9**	-15 578,2	-3 300,7	21,2%
Wynik na sprzedaży	**2 130,3**	2 531,8	-401,5	-15,9%
Koszty sprzedaży	**-694,8**	-774,9	80,1	-10,3%
Koszty ogólnego zarządu	**-217,3**	-201,9	-15,4	7,6%
Pozostałe przychody operacyjne	**21,2**	24,6	-3,4	-13,8%
Pozostałe koszty operacyjne	**-18,7**	-91,7	73,0	-79,6%
Wynik operacyjny	**1 220,7**	1 487,9	-267,2	-18,0%
Przychody finansowe	**595,8**	143,0	452,8	316,6%
Koszty finansowe	**-117,7**	-202,8	85,1	-42,0%
Wynik przed opodatkowaniem	**1 698,8**	1 428,1	270,7	19,0%
Podatek dochodowy	**-279,3**	-267,3	-12,0	4,5%
Wynik netto	**1 419,5**	1 160,8	258,7	22,3%

Główne czynniki wpływające na wynik działalności finansowej Spółki w wysokości +478,1 mln PLN:

- dodatni efekt wyceny i rozliczenia transakcji zabezpieczających +257,2 mln PLN
- otrzymane w 2017 roku dywidendy +222,4 mln PLN
- dodatnie różnice kursowe w wysokości 89,8 mln PLN
- skompensowane odsetki od zadłużenia, przychody odsetkowe, prowizje i gwarancje bankowe w wysokości -90,0 mln PLN

Dodatni wynik działalności finansowej Grupy LOTOS S.A. w 2017 roku spowodował wzrost wyniku netto Spółki za 2017 rok do poziomu 1.419,5 mln PLN.

Pozycja finansowa Grupy LOTOS S.A. – aktywa (w mln PLN)

	31.12.2017	31.12.2016	zmiana	%
Aktywa razem	**15 779,3**	14 530,6	1 248,7	8,6%
Aktywa trwałe razem	**8 640,4**	8 327,5	312,9	3,8%
Rzeczowe aktywa trwałe	**6 042,6**	6 045,0	-2,4	0,0%
Aktywa niematerialne	**99,9**	104,6	-4,7	-4,5%
Udziały i akcje	**2 288,5**	1 670,5	618,0	37,0%
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	**0,0**	18,5	-18,5	-100,0%
Pochodne instrumenty finansowe	**0,7**	20,8	-20,1	-96,6%
Pozostałe aktywa długoterminowe	**208,7**	468,1	-259,4	-55,4%
Aktywa obrotowe razem	**7 138,9**	6 203,1	935,8	15,1%
Zapasy	**3 335,5**	3 092,8	242,7	7,8%
Należności z tytułu dostaw i usług	**2 597,1**	2 078,5	518,6	25,0%
Pochodne instrumenty finansowe	**152,8**	79,8	73,0	91,5%
Pozostałe aktywa krótkoterminowe	**225,4**	401,3	-175,9	-43,8%
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	**828,1**	550,7	277,4	50,4%

Na dzień 31 grudnia 2017 roku suma bilansowa Spółki wyniosła 15.779,3 mln PLN.

Główne czynniki zmiany poziomu aktywów (+1.248,7 mln PLN):

- wzrost o 518,6 mln PLN poziomu należności z tytułu dostaw i usług, głównie na skutek wyższych cen produktów rafineryjnych
- wzrost o 618,0 mln PLN udziałów i akcji w związku:
  - z nabyciem 100% udziałów w spółce LOTOS Upstream w marcu 2017 roku oraz podwyższeniem jej kapitału zakładowego w grudniu 2017 roku o 520,0 mln PLN,
  - podwyższeniem kapitału zakładowego spółki LOTOS Lab w grudniu 2017 roku o 98 mln PLN,
- wzrost o 242,7 mln PLN poziomu zapasów, w tym zapasów obowiązkowych w związku z wyższymi cenami produktów i ropy
- wzrost o 277,4 mln PLN stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów
- spadek o 435,3 mln PLN pozostałych aktywów, z tego o 259,4 mln PLN aktywów długoterminowych i o 175,9 mln PLN aktywów krótkoterminowych.

Pozycja finansowa Grupy LOTOS S.A. – kapitał własny i zobowiązania (w mln PLN)

	31.12.2017	31.12.2016	zmiana	%
Kapitał własny i zobowiązania	**15 779,3**	14 530,6	1 248,7	8,6%
Kapitał własny razem	**8 892,3**	7 069,6	1 822,7	25,8%
Kapitał podstawowy	**184,9**	184,9	0,0	0,0%
Nadwyżka ceny emisyjnej nad wartością nominalną akcji	**2 228,3**	2 228,3	0,0	0,0%
Kapitał rezerwowy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych	**-225,2**	-812,8	587,6	72,3%
Zyski zatrzymane	**6 704,3**	5 469,2	1 235,1	22,6%
Zobowiązania długoterminowe razem	**2 149,8**	3 312,5	-1 162,7	-35,1%
Kredyty	**1 839,8**	3 201,3	-1 361,5	-42,5%
Pochodne instrumenty finansowe	**6,7**	31,1	-24,4	-78,5%
Zobowiązania z tytułu podatku odroczonego	**227,2**	0,0	227,2	-
Świadczenia pracownicze	**58,6**	61,1	-2,5	-4,1%
Pozostałe rezerwy i zobowiązania	**17,5**	19,0	-1,5	-7,9%
Zobowiązania krótkoterminowe razem	**4 737,2**	4 148,5	588,7	14,2%
Kredyty	**899,9**	1 083,6	-183,7	-17,0%
Pochodne instrumenty finansowe	**72,7**	150,4	-77,7	-51,7%
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	**2 122,3**	1 598,2	524,1	32,8%
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	**22,6**	43,9	-21,3	-48,5%
Świadczenia pracownicze	**51,9**	48,3	3,6	7,5%
Pozostałe zobowiązania i rezerwy	**1 567,8**	1 224,1	343,7	28,1%

Stan kapitału własnego Grupy LOTOS S.A. na koniec 2017 roku wyniósł 8.892,3 mln PLN (+1.822,7 mln PLN vs. 2016). Wzrost ten nastąpił głównie na skutek wypracowanego w 2017 roku zysku netto w wysokości 1.419,5 mln PLN za 2017 rok skorygowanego o wypłacone dywidendy w wysokości 184,9 mln PLN oraz uwzględnia odniesione na kapitał rezerwowy dodatnie różnice kursowe z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych zmniejszone o efekt podatkowy w kwocie 587,6 mln PLN.

Udział kapitału własnego w sumie pasywów wzrósł z 48,7% w 2016 roku do 56,4 % w 2017 roku.

Główne czynniki zmiany poziomu zobowiązań (-574,0 mln PLN):

- niższy o 1.545,2 mln PLN stan kredytów głównie na skutek spłaty kredytów inwestycyjnych w kwocie 807,0 mln PLN oraz wyceny kredytów walutowych po niższym o 16,7% kursie walutowym na koniec roku 2017 roku

- wzrost poziomu zobowiązań z tytułu dostaw i usług o 524,1 mln PLN, przede wszystkim na skutek wyższych wolumenów i cen ropy zakupionej w listopadzie i grudniu 2017 roku w porównaniu do ropy zakupionej w analogicznym okresie 2016 roku
- wyższy o 342,2 mln PLN stan pozostałych zobowiązań i rezerw, przede wszystkim zobowiązań budżetowych wynikających głównie z wyższych zobowiązań z tytułu akcyzy i opłaty paliwowej
- wyższy o 227,2 mln PLN poziom zobowiązań z tytułu podatku odroczonego
- niższy o 102,1 mln PLN poziom ujemnej wyceny pochodnych instrumentów finansowych.

Zadłużenie finansowe Grupy LOTOS S.A. na 31 grudnia 2017 roku osiągnęło poziom 2.739,7 mln PLN (-1.545,2 mln PLN vs. 31 grudnia 2016 roku). Wskaźnik relacji długu finansowego skorygowanego o wolną gotówkę do kapitału własnego wyniósł 21,5%, co stanowiło spadek o 31,3 punktów procentowych vs. 31 grudnia 2016 roku.

Przepływy środków pieniężnych Grupy LOTOS S.A. (w mln PLN)

Przepływy środków pieniężnych (mln zł)	2017	2016	zmiana
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej	**1 754,1**	1 526,7	227,4
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej	**-451,1**	-83,9	-367,2
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej	**-1 007,9**	-875,5	-132,4
Zmiana stanu środków pieniężnych netto	**291,1**	568,0	-276,9
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na początek okresu	**536,9**	-31,1	568,0
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na koniec okresu	**828,0**	536,9	291,1

Stan środków pieniężnych w Spółce na 31 grudnia 2017 roku, uwzględniający zadłużenie w rachunkach bieżących, wyniósł 828,0 mln PLN. Wielkość przepływów pieniężnych netto w okresie dwunastu miesięcy 2017 roku wyniosła 291,1 mln PLN (-276,9 mln PLN vs. 2016).

Z działalności operacyjnej Spółka wygenerowała 1.754,1 mln PLN dodatnich przepływów pieniężnych (+227,4 mln PLN vs. 2016), głównie na skutek zysku netto 2017 roku powiększonego o amortyzację.

Przepływy pieniężne z działalności inwestycyjnej wyniosły w 2017 roku -451,1 mln PLN i obejmowały przede wszystkim wydatki związane z zakupem udziałów i akcji w jednostkach powiązanych (-618,0 mln PLN) oraz zakupem rzeczowych aktywów trwałych (-353,8 mln PLN), pomniejszone o otrzymane dywidendy (242,5 mln PLN), zwrot dopłaty do kapitału spółki LOTOS Paliwa (116,4 mln PLN) oraz dodatnie przepływy związane z systemem cash pool (121,6 mln PLN).

Ujemne saldo przepływów pieniężnych z działalności finansowej w kwocie -1,007,9 mln PLN wynikało głównie z wydatków z tytułu spłaty kredytów i zapłaconych odsetek, zapłaty dywidendy pomniejszonych o dodatnie rozliczenie pochodnych instrumentów finansowych.

5.2. Główne inwestycje krajowe i zagraniczne oraz inwestycje kapitałowe

5.2.1. Inwestycje rzeczowe

W 2017 roku Grupa Kapitałowa LOTOS poniosła **nakłady inwestycyjne** w kwocie **1 445 mln PLN** czego największą pozycję stanowiły nakłady związane z projektem instalacji opóźnionego koksowania (Projekt EFRA), wydobyciem zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego, dotyczące głównie złoża B8 na Morzu Bałtyckim, a także eksploatacją złóż Sleipner i Heimdal w Norwegii.

Ponadto Grupa w 2017 roku poniosła nakłady inwestycyjne na zakup katalizatorów oraz komponentów, rozbudowę i modernizację sieci stacji paliw, a także budowę instalacji Węzła Odzysku Wodoru (WOW).

Nakłady inwestycyjne Grupy Kapitałowej LOTOS poniesione w 2017 roku w podziale na kluczowe projekty inwestycyjne w segmencie produkcji i handlu (w mln PLN)

Segment Produkcji i Handlu	**2017**
EFRA	**821,9**
Katalizatory w rafinerii	**96,9**
Rozwój sieci stacji paliw	**32,8**
Węzeł Odzysku Wodoru (WOW)	**19,5**
Pozostałe	**93,4**

Nakłady inwestycyjne Grupy Kapitałowej LOTOS poniesione w 2017 roku w podziale na kluczowe projekty inwestycyjne w segmencie wydobywczym (w mln PLN)

Segment wydobywczy	**2017**
Złoże B8	**165,7**
Norwegia Sleipner	**79,2**
Norwegia Heimdal	**34,6**
Pozostałe	**100,6**

5.2.2. Inwestycje kapitałowe

W 2017 roku Grupa LOTOS S.A. nie poczyniła inwestycji kapitałowych poza grupą jednostek powiązanych, szerzej opisanych w rozdziale 7.1.2. Zmiany własnościowe w Grupie Kapitałowej LOTOS.

5.3. Finansowanie

5.3.1. Informacje na temat kredytów i pożyczek

Informacje na temat kredytów i pożyczek Grupy Kapitałowej LOTOS na dzień 31 grudnia 2017 roku

Nazwa (firma) banku/ jednostki ze wskazaniem formy prawnej	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty				Termin spłaty części		Warunki finansowe (warunki oprocentowania, sposób płacenia odsetek, inne)	Zabezpieczenia
			(część krótkoterminowa)		(część długoterminowa)					
	PLN	Waluta	PLN	Waluta	PLN	Waluta	krótko-terminowej	długo-terminowej		
	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)				
Konsorcjum banków (1)	-	**400,0 USD**	696,8	200,1 USD	-	-	20.12.2018	-	oprocentowanie oparte o 3M lub 6M LIBOR USD w zależności od wybranego w danym momencie okresu odsetkowego + marża bankowa	zastaw rejestrowy na zapasach, zastaw rejestrowy na rachunkach bankowych, cesja z umów ubezpieczenia zapasów, cesja z umów przechowywania zapasów, poddanie się egzekucji
Konsorcjum banków (2)	-	**1.125,0 USD**	410,2	117,5 USD	1.346,3	385,8 USD	15.10.2018	15.01.2021	oprocentowanie oparte o 1M, 3M lub 6M LIBOR USD w zależności od wybranego w danym momencie okresu odsetkowego + marża bankowa	hipoteka, zastaw rejestrowy na ruchomościach istniejących i przyszłych, zastaw rejestrowy na rachunkach bankowych, cesja z umów ubezpieczenia dotyczących rafinerii w Gdańsku, cesja umów licencyjnych oraz sprzedaży o wartości powyżej 10 mln PLN/rok, poddanie się egzekucji
Konsorcjum banków (3)	-	**425,0 USD**	152,9	43,7 USD	493,5	140,9 USD	15.10.2018	15.01.2021	oprocentowanie stałe	

Nazwa (firma) banku/ jednostki ze wskazaniem formy prawnej	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty				Termin spłaty części		Warunki finansowe (warunki oprocentowania, sposób płacenia odsetek, inne)	Zabezpieczenia
			(część krótkoterminowa)		(część długoterminowa)					
	PLN	Waluta	PLN	Waluta	PLN	Waluta	krótko-terminowej	długo-terminowej		
	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)				
Konsorcjum banków (4)	**200,0 USD lub równowartość**		0,1	-	-	-	Kredyt w rachunku bieżącym	-	oprocentowanie oparte o LIBOR 3M dla środków wykorzystanych w USD, WIBOR 3M dla wykorzystania w PLN oraz EURIBOR 3M dla wykorzystania w EUR + dla każdej z walut marża jak dla Kredytu A. Płatność odsetek zawsze co trzy mce w datach 15.01, 15.04, 15.07 lub 15.10.	
Konsorcjum banków (5)	**150,0**	**-**	16,8	-	75,0	-	31.12.2018	30.06.2023	WIBOR 3M + marża bankowa	hipoteki
Konsorcjum banków (6)	**100,0**	**-**	10,0	-	62,5	-	31.12.2018	31.03.2025	LIBOR 6M + marża bankowa	zastaw rejestrowy na zapasach, zastaw rejestrowy na rachunkach bankowych, cesja praw z umów sprzedaży, zastaw na udziałach jednostek zależnych
Bank PEKAO S.A.	**20,0**	**-**	5,1	-	-	-	31.12.2018	-	WIBOR 3M + marża bankowa	hipoteki
PKO BP S.A.	**20,0**	**-**	5,1	-	-	-	31.12.2018	-	WIBOR 3M + marża bankowa	hipoteki
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku	**6,9**	**-**	0,6	-	4,3	-	30.11.2018	31.07.2024	0,8 stopy redyskontowej weksli, nie mniej niż 3%	weksel in blanco, przelew wierzytelności

Nazwa (firma) banku/ jednostki ze wskazaniem formy prawnej	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty (część krótkoterminowa)		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty (część długoterminowa)		Termin spłaty części		Warunki finansowe (warunki oprocentowania, sposób płacenia odsetek, inne)	Zabezpieczenia
	PLN (mln)	Waluta (mln)	PLN (mln)	Waluta (mln)	PLN (mln)	Waluta (mln)	krótko-terminowej	długo-terminowej		
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach	**1,2**	**-**	0,2	-	0,1	-	31.12.2018	31.05.2019	0,95 stopy redyskontowej weksli, nie mniej niż 3%	przelew wierzytelności
Konsorcjum instytucji finansowych (7)	**300,0**	**-**	0,2	-	-	-	31.12.2018	-	LIBOR 3M lub LIBOR 6M + marża bankowa	hipoteka kaucyjna, zastawy rejestrowe na zapasach, na zbiorze wszystkich rzeczy i praw, na wierzytelnościach, pełnomocnictwa do rachunków bankowych, oświadczenia o poddaniu się egzekucji, cesja praw z umów projektowych, ubezpieczeniowych i kontraktów handlowych, zastaw na udziałach Jednostki Dominującej w spółce LOTOS Asfalt Sp. z o.o., cesja praw z umowy pożyczki warunkowej
			44,5	12,8 USD	-	-	31.12.2018	-		
	-	**357,0 USD**	-	-	624,1	212,5 USD	-	31.12.2024		
Bank Millennium S.A.	**50,9**	**-**	5,0	-	32,2	-	31.12.2018	30.04.2025	WIBOR 3M + marża bankowa	pierwszorzędna hipoteka, pierwszorzędny zastaw rejestrowy, cesja wierzytelności, cesja praw z polis ubezpieczeniowych majątki
PKO BP S.A.	**100,0**	-	63,1	-	-	-	31.12.2018	-	WIBOR 1M + marża	zastaw rejestrowy na udziałach, zastaw finansowy na udziałach, cesja praw z polis ubezpieczeniowych
Agencja Rozwoju Przemysłu S.A.	**100,0**	-	63,1	-	-	-	31.12.2018	-	WIBOR 1M + marża bankowa	zastaw rejestrowy na udziałach, zastaw finansowy na udziałach, cesja praw z polis ubezpieczeniowych, weksel in blanco
PKO BP S.A.	**-**	**80,0 USD**	76,3	21,9 USD	-	-	31.12.2018	-	LIBOR 1M + marża bankowa	zastaw i gwarancja

Nazwa (firma) banku/ jednostki ze wskazaniem formy prawnej	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty (część krótkoterminowa)		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty (część długoterminowa)		Termin spłaty części		Warunki finansowe (warunki oprocentowania, sposób płacenia odsetek, inne)	Zabezpieczenia
	PLN (mln)	Waluta (mln)	PLN (mln)	Waluta (mln)	PLN (mln)	Waluta (mln)	krótko-terminowej	długo-terminowej		
PKO BP S.A.	-	105,0 USD	99,6	28,6 USD	-	-	31.12.2018	-	LIBOR 1M + marża bankowa	zastaw i gwarancja
Luminor Bank AB	-	20,0 USD	25,6	7,4 USD	-	-	31.12.2018	-	LIBOR USD 6M + marża bankowa	zastaw rejestrowy na zapasach, zastaw rejestrowy na rachunkach bankowych, cesja praw z umów sprzedaży, zastaw na udziałach jednostek zależnych
Luminor Bank AB	-	10,0 USD	18,2	5,3 USD	-	-	30.06.2018	-	LIBOR USD 6M + marża bankowa	
Środki zgromadzone na lokatach bankowych zabezpieczających spłatę odsetek oraz rat kapitałowych*	-	-	(360,1)	(103,4) USD	-	-	-	-	-	-
			169,3	**-**	**174,1**	**-**				
RAZEM			**1.164,0**	**333,9 USD**	**2.463,9**	**739,2 USD**				
			1.333,3	**-**	**2.638,0**	**-**				

Marże bankowe dotyczące zaciągniętych kredytów i pożyczek mieszczą się w przedziale 0,85 pp. – 4,00 pp.

Konsorcjum banków (1): Pekao S.A., Société Générale S.A., Bank Handlowy w Warszawie S.A., mBank S.A., Industrial and Commercial Bank of China (Europe) S.A. (Spółka Akcyjna) Oddział w Polsce, Intesa Sanpaolo S.p.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce, Banco Santander S.A., CaixaBank S.A. Oddział w Polsce, SMBCE Ltd. Skład konsorcjum uległ zmianie w wyniku podpisania w dniu 29 Listopada 2017 roku aneksu do umowy kredytowej, co szerzej opisano poniżej.

Konsorcjum banków (2): Banco Bilbao Vizcaya Argentaria S.A., MUFG Bank (Europe) N.V., Pekao S.A., BNP Paribas Fortis SA/NV, Credit Agricole CIB (dawniej Calyon), DNB Bank Polska S.A., ING Bank Śląski S.A., KBC Bank NV London, PKO BP S.A., Société Générale S.A., Bank Zachodni WBK S.A., BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A., Sumitomo Mitsui Banking Corporation Europe Ltd., Bank Gospodarstwa Krajowego,

Konsorcjum banków (3): Banco Bilbao Vizcaya Argentaria S.A., BNP Paribas Fortis NV,

Konsorcjum banków (4): Pekao S.A., PKO BP S.A., BNP Paribas S.A. Oddział w Polsce, ING Bank Śląski S.A., BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A.,

Konsorcjum banków (5): Pekao S.A., PKO BP S.A.,

Konsorcjum banków (6): Pekao S.A., mBank S.A

Konsorcjum instytucji finansowych (7): Bank Gospodarstwa Krajowego, Bank Millennium S.A., Pekao S.A., Bank Zachodni WBK S.A., PKO BP S.A., Powszechny Zakład Ubezpieczeń S.A., Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie S.A. oraz Société Générale S.A.

*Grupa LOTOS S.A. na dzień 31 grudnia 2017 dokonała skompensowania składnika aktywów finansowych (środków zabezpieczonych na spłatę zobowiązań kredytowych) i zobowiązania finansowego z tytułu otrzymanych kredytów i wykazała zgodnie z MSR 32 „Instrumenty finansowe: prezentacja" w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w kwocie netto, gdyż posiada ważny tytuł prawny do dokonania kompensaty ujętych kwot oraz zamierza jednocześnie zrealizować składnik aktywów i wykonać zobowiązanie. Gromadzenie środków na spłatę zobowiązań kredytowych wynika wprost z ustaleń zawartych w dokumentacji kredytowej dotyczącej kredytów inwestycyjnych związanych z finansowaniem Programu 10+ oraz z kredytem na refinansowanie i finansowanie zapasów. Spółka jest zobowiązania do zabezpieczenia i utrzymywania środków na spłatę rat kapitałowych i odsetek przypadających do spłaty w okresie do 6 miesięcy. Prezentacja netto służy odzwierciedleniu oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z rozliczenia dwóch lub więcej instrumentów finansowych.

Kredyty bankowe Jednostki Dominującej

Kredyt na refinansowanie i finansowanie zapasów

Na dzień 31 grudnia 2017 roku wykorzystanie kredytu na refinansowanie i finansowanie zapasów udzielonego przez Konsorcjum banków (1), w kwocie nominalnej wynosi 696,3 mln zł (200,0 mln USD).

Zmiany w umowie kredytowej na refinansowanie i finansowanie zapasów

W dniu 29 listopada 2017 roku podpisany został aneks do umowy na finansowanie i refinansowanie zapasów, zawartej dnia 10 października 2012 roku, skutkujący przedłużeniem o 12 miesięcy (tj. do dnia 20 grudnia 2018 roku) okresu obowiązywania umowy oraz zwiększeniem kwoty kredytu z 345 mln USD do 400 mln USD. Warunki finansowe kredytowania dostosowano do aktualnej sytuacji rynkowej.

Ponadto w wyniku aneksu zmianie uległ skład konsorcjum udzielającego kredytu. Do konsorcjum dołączyły banki Intesa Sanpaolo S.p.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce, Banco Santander S.A., CaixaBank S.A. Oddział w Polsce, SMBCE Ltd.

Zmiany do umowy kredytowej weszły w życie z dniem 20 grudnia 2017 roku.

Kredyty inwestycyjne

Na dzień 31 grudnia 2017 roku kredyty inwestycyjne, udzielone przez Konsorcja banków (2) i (3), związane z finansowaniem inwestycji w ramach Programu 10+, wykorzystane były w kwocie nominalnej 2.414,6 mln zł (693,6 mln USD). Na dzień 31 grudnia 2016 roku była to kwota 3.794,7 mln zł (908 mln USD).

Kredyty obrotowe

Kredyt na finansowanie kapitału obrotowego został udzielony Grupie LOTOS S.A. na podstawie umowy z Konsorcjum banków (4) w formie kredytów w rachunkach bieżących i jest wykorzystywany przez Spółkę w miarę zapotrzebowania Spółki na kapitał obrotowy.

Ponadto Jednostka Dominująca ma możliwość korzystania z kredytów obrotowych w łącznej kwocie 450 mln zł. Na dzień 31 grudnia 2017 roku ani 31 grudnia 2016 roku Spółka nie wykazywała zobowiązań z tego tytułu.

Kredyty bankowe pozostałych spółek Grupy Kapitałowej

Łączna wartość zobowiązań z tytułu kredytów bankowych pozostałych spółek Grupy Kapitałowej LOTOS na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiła 1.163,3 mln zł (31 grudnia 2016: 798,0 mln. zł). Na kwotę tę składały się głównie zobowiązania spółek LOTOS Asfalt Sp. z o.o. i LOTOS Paliwa Sp. z o.o. oraz spółek z segmentu wydobywczego: LOTOS Exploration and Production Norge AS, SPV Baltic Sp. z o.o., AB LOTOS Geonafta.

Umowa na finansowanie Projektu EFRA

W dniu 30 czerwca 2015 roku spółka LOTOS Asfalt Sp. z o.o. i konsorcjum instytucji finansowych podpisały umowę kredytową (wraz z umowami towarzyszącymi), której celem jest uzupełnienie środków niezbędnych do sfinansowania realizacji Projektu EFRA.

W dniu 11 maja 2017 roku dokonano redukcji kwoty kredytu inwestycyjnego udzielonego na mocy umowy z dnia 30 czerwca 2015 roku pomiędzy LOTOS Asfalt Sp. z o.o. a konsorcjum instytucji finansowych. W wyniku redukcji całkowita kwota kredytu możliwa do wykorzystania zmniejszyła się z 382 mln USD do 357 mln USD. Zmniejszenia kwoty kredytu

dokonano na wniosek spółki LOTOS Asfalt Sp. z o.o. w ramach wynikających ze wspomnianej umowy uprawnień przysługujących spółce.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość zobowiązań z tytułu powyższych umów kredytowych wynosiła 668,8 mln zł (31 grudnia 2016: 93,3 mln zł).

Kredyty bankowe spółki LOTOS Paliwa Sp. z o.o.

Zobowiązania spółki LOTOS Paliwa Sp. z o.o. z tytułu kredytów bankowych związane są przede wszystkim z kredytami inwestycyjnymi udzielonymi przez bank PKO BP S.A., Pekao S.A oraz mBank S.A. na refinansowanie i finansowanie zakupu stacji paliw.
Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość zobowiązań z tytułu powyższych umów kredytów inwestycyjnych wynosiła łącznie 174,4 mln zł (31 grudnia 2016: 208,1 mln zł).

Kredyty bankowe spółki LOTOS Exploration and Production Norge AS

Na dzień 31 grudnia 2017 roku spółka LOTOS Exploration and Production Norge AS wykazała 99,6 mln zł (28,6 mln USD) zobowiązań z tytułu kredytu inwestycyjnego na finansowanie zakupu aktywów Heimdal, udzielonego przez bank PKO BP S.A. (umowa z dnia 11 grudnia 2013 roku). Na dzień 31 grudnia 2016 roku zobowiązania z tytułu powyższej umowy wynosiły 180,4 mln zł (43 mln USD).

Spółka LOTOS Exploration and Production Norge AS korzysta ponadto z kredytu udzielonego przez PKO BP S.A., przeznaczonego na finansowanie bieżącej działalności operacyjnej i inwestycyjnej. Na dzień 31 grudnia 2017 roku zobowiązania z tego tytułu wynosiły 76,3 mln zł (21,9 mln USD), natomiast na dzień 31 grudnia 2016 roku było to 139,5 mln zł (33,3 mln USD).

Kredyt bankowy spółki SPV Baltic Sp. z o.o.

W dniu 31 stycznia 2014 roku spółka SPV Baltic Sp. z o.o. zawarła umowę kredytu inwestycyjnego z Nordea Bank Polska S.A. (obecnie PKO BP S.A.) na sfinansowanie zakupu platformy wiertniczej (umowa z dnia 20 grudnia 2013 roku). Na dzień 31 grudnia 2017 roku zobowiązania z tego tytułu wynosiły 63,1 mln zł (31 grudnia 2016: 74,1 mln zł).

W związku z niespełnieniem jednego z kowenantów związanych z umową kredytu inwestycyjnego zawartą przez spółkę SPV Baltic Sp. z o.o. z bankiem PKO BP, część długoterminowa zobowiązań z tytułu tego kredytu w wysokości 51,1 mln zł zaprezentowana została w zobowiązaniach krótkoterminowych. Na dzień 31 grudnia 2017 roku zobowiązania te nie zostały postawione przez bank w stan wymagalności. Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego Spółka dysponuje pismem o nieskorzystaniu przez bank z prawa do traktowania naruszenia wskaźnika jako przypadku naruszenia umowy.

Kredyty bankowe spółki AB LOTOS Geonafta

W dniu 29 czerwca 2015 roku spółka AB LOTOS podpisała z Nordea Bank AB Lithuanian Branch (obecnie Luminor Bank AB) aneks do umowy kredytowej z dnia 27 września 2012 roku, na mocy którego bank udzielił spółce:

- kredytu długoterminowego w wysokości do 20 mln USD,
- kredytu obrotowego w wysokości 10 mln USD,

w celu refinansowania dotychczasowych kredytów.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku zobowiązania AB LOTOS Geonafta z tytułu powyższej umowy wynosiły w sumie 43,8 mln zł (12,6 mln USD). Na dzień 31 grudnia 2016 roku było to 60,3 mln zł (14,3 mln USD).

Ponadto niespełniony został jeden z kowenantów związanych z umowami kredytowymi spółki AB LOTOS Geonafta, w związku z tym długoterminowa część zobowiązań z tytułu tych kredytów w wysokości 8,5 mln zaprezentowana została

w zobowiązaniach krótkoterminowych. Na dzień 31 grudnia 2017 roku zobowiązania te nie zostały postawione przez bank w stan wymagalności. Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego Spółka dysponuje pismem o nieskorzystaniu przez bank z prawa do traktowania naruszenia wskaźnika jako przypadku naruszenia umowy.

Pożyczki

Pożyczki Grupy dotyczą głównie spółki SPV Baltic Sp. z o.o. (segment wydobywczy), która zawarła w dniu 31 stycznia 2014 roku umowę pożyczki z Agencją Rozwoju Przemysłu S.A., z przeznaczeniem na sfinansowanie zakupu platformy wiertniczej (umowa z dnia 20 grudnia 2013 roku). Na dzień 31 grudnia 2017 roku zobowiązania z tytułu tej pożyczki wynosiły 63,1 mln zł (31 grudnia 2016: 74,1 mln zł).

W związku z niespełnieniem jednego z kowenantów związanych z umową pożyczki zawartą przez spółkę SPV Baltic Sp. z o.o. z Agencją Rozwoju Przemysłu, część długoterminowa zobowiązań z tytułu tej pożyczki w wysokości 51,1 mln zł zaprezentowana została w zobowiązaniach krótkoterminowych. Na dzień 31 grudnia 2017 roku zobowiązania te nie zostały postawione w stan wymagalności. Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego Spółka dysponuje pismem o nieskorzystaniu przez Agencję z prawa do traktowania naruszenia wskaźnika jako przypadku naruszenia umowy.

Zobowiązania z tytułu pożyczek pozostałych spółek Grupy dotyczą spółek LOTOS Kolej Sp. z o.o i RCEkoenergia Sp. z o.o. i zostały zaciągnięte w celu dofinansowania modernizacji lokomotyw oraz modernizacji instalacji odpylania spalin w elektrociepłowni.

5.3.1. Pozostałe umowy finansowe

Finansowanie projektu B8

W dniu 19 października 2016 roku B8 Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Baltic Spółka komandytowo-akcyjna („SPV B8"), FUNDUSZ INWESTYCJI INFRASTRUKTURALNYCH – DŁUŻNY FUNDUSZ INWESTYCYJNY ZAMKNIĘTY AKTYWÓW NIEPUBLICZNYCH ("PFR") i BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO ("BGK") zawarły następujące umowy dotyczące finansowania zagospodarowania złoża ropy naftowej B8 na Morzu Bałtyckim:

- Umowę Programu Emisji Obligacji Senioralnych,
- Umowę Programu Emisji Obligacji Podporządkowanych,
- Umowę Rachunków,
- Pełnomocnictwa do Rachunków Emitenta,
- Umowę Inwestycyjną,
- Umowę Zlecania Wystawiania Gwarancji Bankowych.

Na podstawie umowy Programu Emisji Obligacji Senioralnych SPV B8 wyemituje obligacje przeznaczone na dalsze finansowanie nakładów na zagospodarowanie złoża B8, w tym zakup aktywów związanych z Projektem od LOTOS Petrobaltic oraz na finansowanie płatności podatku VAT.

SPV B8 w dniu 15 lutego 2017 roku otrzymała ostateczne potwierdzenie wypełnienia warunków zawieszających uruchomienie finansowania określonych w umowach programów obligacji podporządkowanych oraz senioralnych. W dniu 27 lutego BGK i PFR przyjęły propozycję nabycia obligacji emitowanych przez Spółkę i w dniu 1 marca 2017 roku nastąpiła emisja I transzy obligacji w ramach programu senioralnego w wysokości 109,8 mln zł (26,9 mln USD), podporządkowanego w wysokości 101 mln zł i VAT w wysokości 85,3 mln zł. Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość zobowiązania z tytułu wyemitowanych przez spółkę B8 Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Baltic S.K.A. obligacji, bez uwzględnienia wydatków związanych z emisją wynosi 201,3 mln zł.

5.3.2. Pożyczki wewnątrzgrupowe

Informacje na temat pożyczek wewnątrzgrupowych grupy kapitałowej lotos na dzień 31 grudnia 2017 roku:

Jednostka udzielająca pożyczkę	Jednostka otrzymująca pożyczkę	Kwota pożyczki wg umowy		Kwota pożyczki pozostała do spłaty na dzień 31.12.2017				Termin spłaty części		Warunki finansowe (warunki oprocentowania, sposób płacenia odsetek, inne)	Zabezpieczenia	Data zawarcia umowy
				(część krótkoterminowa)		(część długoterminowa)						
		PLN	Waluta	PLN	Waluta	PLN	Waluta	krótko-terminowej	długo-terminowej			
		(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)					
LOTOS Petrobaltic S.A.	Energobaltic Sp. z o.o.	**9,9**	**-**	5,0	-	-	-	31.01.2018/ 28.02.2018/ 31.03.2018/ 30.04.2018/ 31.05.2018/ 30.06.2018/	31.12.2018	WIBOR 1M + marża	weksel własny „in blanco" z klauzulą „bez protestu" wraz z deklaracją wekslową	30.10.2013
LOTOS Petrobaltic S.A.	LOTOS Norge AS	**832,5**	**273,2 USD**	-	-	316,3	90,8 USD	-	31.01.2019	LIBOR 6M + marża	weksel własny „in blanco" z klauzulą „bez protestu" wraz z deklaracją wekslową	26.08.2008
LOTOS Petrobaltic S.A.	LOTOS Norge AS	**Przewaluto wanie pożyczki z USD na NOK**	**26,2 NOK**	-	-	305,3	720,2 NOK	-	31.01.2019	LIBOR 6M + marża	weksel własny „in blanco" z klauzulą „bez protestu" wraz z deklaracją wekslową	08.05.2015
LOTOS Petrobaltic S.A.	AB LOTOS Geonafta	**53,1**	**12,0 EUR**	-	-	19,8	4,7 EUR	-	31.12.2020	EURIBOR 6M + marża	weksel własny „in blanco" z klauzulą „bez protestu" wraz z deklaracją wekslową	17.12.2010
LOTOS Petrobaltic S.A.	SPV Baltic Sp. z o.o.	**46,3**	**-**	-	-	52,4	-	-	31.01.2022	WIBOR 6M + marża	Weksel in blanco	27.01.2014
LOTOS Petrobaltic S.A.	SPV Baltic Sp. z o.o.	**42,6**	**14,0 USD**	-	-	57,8	16,6 USD	-	31.01.2022	LIBOR 6M + marża	Weksel in blanco	23.12.2013
LOTOS Petrobaltic S.A.	B8 Sp. Z o.o. SKA	**8,5**	**-**	-	-	9,4	-	-	31.12.2022	WIBOR 3M + marża	Weksel in blanco	20.10.2015

Jednostka udzielająca pożyczkę	Jednostka otrzymująca pożyczkę	Kwota pożyczki wg umowy		Kwota pożyczki pozostała do spłaty na dzień 31.12.2017				Termin spłaty części		Warunki finansowe (warunki oprocentowania, sposób płacenia odsetek, inne)	Zabezpieczenia	Data zawarcia umowy
				(część krótkoterminowa)		(część długoterminowa)						
		PLN	Waluta	PLN	Waluta	PLN	Waluta	krótko-terminowej	długo-terminowej			
		(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)					
AB Lotos Geonafta	LOTOS Norge AS	**69,6**	**20,0 USD**			90,5	26,0 USD		31.12.2019/ 31.03.2020	LIBOR 3M + marża	Weksel własny	24.10.2011
Grupa LOTOS S.A	LOTOS Upstream Sp.z o.o.	**2,5**	**-**					31.10.2017 - spłata pożyczki w całości w 2017	-	Oprocentowanie zmienne, stopa procentowa WIBOR 6M powiększona o marżę w wys.3,85%	Weksel in blanco z deklaracją wekslową	28.04.2017
Grupa LOTOS S.A.	LOTOS Petrobaltic S.A	**36,0**		39,2	-	-	-	31.01.2018	-	LIBOR 6M + marża	Weksel in blanco	01.02.2016
Grupa LOTOS S.A.	LOTOS Petrobaltic S.A	**54,0**		58,8	-	-	-	31.01.2018	-	LIBOR 6M + marża	Weksel in blanco	31.05.2016
Grupa LOTOS S.A.	LOTOS Petrobaltic S.A.	**84,3**	**22,0 USD**	-	-	81,8	23,5 USD	-	31.12.2019	LIBOR 3M + marża	Weksel in blanco	26.09.2016
Kambr Navigation Company Limited	Miliana Shipmanagement Limited	**0,8**	**0,2 USD**	0,3	0,1 USD	0,1	0,0 USD	31.12.2018	30.06.2019	LIBOR 1M + marża	Brak	29.05.2013
Petro Icarus Company Limited	Miliana Shipmanagement Limited	**4**	**1,1 USD**	1,4	0,4 USD	0,6	0,2 USD	31.12.2018	30.06.2019	LIBOR 1M + marża	Brak	29.05.2013
Granit Navigation Company Limited	Miliana Shipmanagement Limited	**0,6**	**0,2 USD**	0,2	0,1 USD	0,1	0,0 USD	31.12.2018	30.06.2019	LIBOR 1M + marża	Brak	29.05.2013
Bazalt Navigation Company Limited	Miliana Shipmanagement Limited	**0,6**	**0,2 USD**	0,2	0,1 USD	0,1	0,0 USD	31.12.2018	30.06.2019	LIBOR 1M + marża	Brak	29.05.2013

Jednostka udzielająca pożyczkę	Jednostka otrzymująca pożyczkę	Kwota pożyczki wg umowy		Kwota pożyczki pozostała do spłaty na dzień 31.12.2017				Termin spłaty części		Warunki finansowe (warunki oprocentowania, sposób płacenia odsetek, inne)	Zabezpieczenia	Data zawarcia umowy
				(część krótkoterminowa)		(część długoterminowa)						
		PLN	Waluta	PLN	Waluta	PLN	Waluta	krótko-terminowej	długo-terminowej			
		(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)	(mln)					
Granit Navigation Company Limited	Miliana Shipmanagement Limited	**2,3**	**0,6 USD**	1,2	0,4 USD	1,6	0,4 USD	31.12.2018	30.06.2020	LIBOR 1M + marża	Brak	10.12.2014
Petro Icarus Company Limited	Miliana Shipmanagement Limited	**12,4**	**3,6 USD**	5,3	1,5 USD	6,6	1,9 USD	31.12.2018	30.06.2020	LIBOR 1M + marża	Brak	10.12.2014
Kambr Navigation Company Limited	Miliana Shipmanagement Limited	**2,5**	**0,7 USD**	1,3	0,4 USD	1,6	0,5 USD	31.12.2018	30.06.2020	LIBOR 1M + marża	Brak	10.12.2014
Bazalt Navigation Company Limited	Miliana Shipmanagement Limited	**2,1**	**0,6 USD**	1,1	0,3 USD	1,4	0,4 USD	31.12.2018	30.06.2020	LIBOR 1M + marża	Brak	10.12.2014
Miliana Shipping Group	Miliana Shipmanagement Limited	**0,6**	**0,2 USD**	0,3	0,1 USD	0,3	0,1 USD	31.12.2018	31.12.2018	LIBOR 1M + marża	Brak	25.08.2016
Petro Aphrodite	Miliana Shipmanagement Limited	**0,7**	**0,2 USD**	0,3	0,1 USD	0,4	0,1 USD	31.12.2018	30.06.2020	LIBOR 1M + marża	Brak	19.08.2016
Miliana Shipmanagement Limited	St. Barbara Nav.	**3,8**	**1,1 USD**	0,9	0,3 USD	2,3	0,7 USD	31.12.2018	28.02.2023	LIBOR 1M + marża	Brak	10.11.2016
Grupa LOTOS S.A.	Energobaltic Sp. z o.o.	**10,0**		10,4	-	-	-	-	30.06.2018	WIBOR 6M + marża	Weksel in blanco	19.12.2016
			RAZEM	**125,9**	**3,8 USD**	**948,4**	**161,2 USD**					
				-	**- EUR**		**4,7 EUR**					
				-	**- NOK**		**720,2 NOK**					
				125,9		**948,4**						

Obligacje Miliana Shipmanagement Ltd. zakupione przez Technical Ship Management Sp. z o.o.

W dniu 8 listopada 2016 roku spółka MILIANA Shipmanagement Ltd. wyemitowała obligacje w subskrypcji prywatnej dla spółki Technical Ship Management Sp. z o.o. w kwocie 1,8 mln PLN. Data wykupu obligacji przewidziana jest na dzień 7 listopada 2018 roku.

Obligacje LOTOS Exploration and Production Norge zakupione przez LOTOS Asfalt Sp. z o.o.

Obligacje zostały wyemitowane w celu finansowania rozbudowy licencji produkcyjnej PL316 i 316B (złoże YME) oraz ogólne cele korporacyjne związane z finansowaniem poszukiwania ropy naftowej oraz działalności produkcyjnej. Na dzień 31 grudnia 2017 roku zadłużenie LOTOS Exploration and Production Norge AS z tytułu obligacji wraz z odsetkami zostało spłacone w całości w kwocie (93 mln USD)

5.3.3. Ocena dotycząca zarządzania zasobami finansowymi

W 2017 roku spółki z Grupy Kapitałowej LOTOS w pełni wywiązywały się z zaciągniętych zobowiązań finansowych wobec swoich kontrahentów.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku, spółki z GK LOTOS korzystały z pożyczek, kredytów inwestycyjnych i obrotowych - w szczególności w rachunku bieżącym oraz posiadały zobowiązania z tytułu wyemitowanych obligacji i leasingu finansowego.

W ramach umów kredytowych związanych z realizacją Programu 10+ oraz refinansowaniem zapasów, Grupa LOTOS S.A. zobowiązana jest utrzymywać kowenant finansowy zdefiniowany jako Tangible Consolidated Net Worth - na poziomie nie niższym niż ustalony w tych umowach.

Nadto, w ramach kredytu na refinansowanie zapasów, Spółka zobowiązana jest do utrzymywania wskaźnika finansowego, określonego jako Loan to Pledged Inventory Value Ratio (wartość kredytu na zapasy/wartość zapasów Spółki, stanowiących przedmiot zabezpieczenia kredytu) - na poziomie nie wyższym niż określony przedmiotową umową.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku Spółka całkowicie wypełniała opisane powyżej zobowiązania.

5.4. Oświadczenia Zarządu

5.4.1. W sprawie zgodności rocznego sprawozdania finansowego i sprawozdania zarządu z działalności Grupy LOTOS S.A. oraz jej grupy kapitałowej

Zarząd Grupy LOTOS S.A. w składzie:

Marcin Jastrzębski - Prezes Zarządu
Mateusz Aleksander Bonca - Wiceprezes Zarządu ds. Ekonomiczno-Finansowych
Jarosław Kawula - Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji i Handlu

oświadcza, że wedle swojej najlepszej wiedzy, roczne sprawozdanie finansowe Grupy LOTOS S.A. oraz roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej LOTOS za rok 2017 i dane porównywalne, sporządzone zostały zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości oraz że odzwierciedlają w sposób prawdziwy, rzetelny i jasny sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy Grupy LOTOS S.A. oraz Grupy Kapitałowej LOTOS.

Zarząd Grupy LOTOS S.A. oświadcza ponadto, iż roczne sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy LOTOS S.A. oraz jej grupy kapitałowej za rok 2017 zawiera prawdziwy obraz rozwoju i osiągnięć oraz sytuacji Grupy Kapitałowej LOTOS, w tym opis podstawowych zagrożeń i ryzyk.

5.4.2. W sprawie wyboru podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych

Zarząd Grupy LOTOS S.A. oświadcza, że podmiot uprawniony do badania rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej LOTOS za rok 2017 oraz sprawozdania finansowego Grupy LOTOS S.A. za rok 2017 został wybrany zgodnie z przepisami prawa oraz że podmiot ten oraz biegli rewidenci dokonujący tego badania spełniali warunki do wyrażenia bezstronnej i niezależnej opinii o badanym rocznym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym oraz rocznym sprawozdaniu finansowym, zgodnie z obowiązującymi przepisami i standardami zawodowymi.

Grupa Kapitałowa LOTOS publikuje regułę zmiany audytora w internetowym serwisie relacji inwestorskich.

5.5. Zasady sporządzenia rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej LOTOS oraz jednostkowej sprawozdanie finansowe Grupy LOTOS S.A. zostały sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej („MSSF") zatwierdzonymi przez Unię Europejską, opublikowanymi i obowiązującymi na dzień 31 grudnia 2017 roku.

Nowe standardy, zmiany w obowiązujących standardach oraz interpretacje, które zostały przyjęte przez Unię Europejską („UE"):

- MSSF 16 „Leasing" opublikowany 13 stycznia 2016 roku (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub później),
- Wyjaśnienia do MSSF 15 „Przychody z umów z klientami" opublikowane 12 kwietnia 2016 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później),
- Zmiany do MSSF 4: zastosowanie MSSF 9 „Instrumenty finansowe" łącznie z MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe" opublikowane 12 września 2016 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później),
- Zmiany do MSR 12: Ujmowanie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynikających z nierozliczonych strat podatkowych opublikowane 19 stycznia 2016 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub później),
- Zmiany do MSR 7: Inicjatywa w zakresie ujawniania informacji opublikowane 29 stycznia 2016 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub później).

Nowe standardy, zmiany w obowiązujących standardach oraz interpretacje, które nie zostały przyjęte przez Unię Europejską:

- MSSF 17 „Umowy ubezpieczeniowe" opublikowany 18 maja 2017 roku (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2021 roku lub później),
- KIMSF Interpretacja 22: Transakcje w walutach obcych oraz zaliczki opublikowana 8 grudnia 2016 roku (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później),
- KIMSF Interpretacja 23: Niepewność związana z ujmowaniem podatku dochodowego opublikowana 7 czerwca 2017 roku (ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku),
- Zmiany do MSSF 2: Klasyfikacja i wycena transakcji płatności na bazie akcji opublikowane 20 czerwca 2016 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później),
- Zmiany wynikające z przeglądu MSSF cykl 2014 - 2016 wydane 8 grudnia 2016 roku (zmiany do MSSF 12 oraz MSSF 1 mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2017 roku lub później, natomiast zmiany do MSR 28 mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później),
- Zmiany do MSR 40: Przeniesienie nieruchomości inwestycyjnej opublikowane 8 grudnia 2016 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później),
- Zmiany do MSSF 9: Kontrakty z cechami przedpłat z ujemną rekompensatą opublikowane 12 października 2017 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub później),
- Zmiany do MSR 28: Udziały długoterminowe w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach opublikowane 12 października 2017 (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub później),
- Zmiany wynikające z przeglądu MSSF cykl 2015 - 2017 wydane 12 grudnia 2017 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2019 roku lub później),
- Zmiany do MSR 19 Zmiana, ograniczenie lub rozliczenie programu opublikowane 7 lutego 2018 roku (mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub później).

Daty wejścia w życie są datami wynikającymi z treści standardów ogłoszonych przez Radę ds. Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej. Daty stosowania standardów w UE mogą różnić się od dat stosowania wynikających z treści standardów i są ogłaszane w momencie zatwierdzenia do stosowania przez UE.

Grupa nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie żadnego z przyjętych przez UE standardów, interpretacji lub zmian, które na dzień 31 grudnia 2017 roku nie miały zastosowania.

Analiza Zarządu i dokonana na dzień 31 grudnia 2017 roku ocena wpływu nowych lub zmienionych standardów na stosowane przez Grupę zasady (polityki) rachunkowości oraz przyszłe sprawozdania finansowe obejmowała

w szczególności wpływ nowych standardów MSSF 9, 15 oraz 16, których zastosowanie może wywołać zmiany w rachunkowości i sprawozdawczości Grupy w latach 2018-2019.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe oraz jednostkowe sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez spółki Grupy w dającej się przewidzieć przyszłości. Na dzień zatwierdzenia sprawozdań finansowych nie stwierdza się istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuowania działalności przez spółki Grupy.

Walutą funkcjonalną Jednostki Dominującej i walutą prezentacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego oraz jednostkowego sprawozdania finansowego jest złoty polski („złoty", „zł", „PLN"). Skonsolidowane sprawozdanie finansowe oraz jednostkowe sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w milionach złotych i wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, podane są w milionach złotych.

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2017

Ryzyka w działalności Grupy Kapitałowej LOTOS

6. Ryzyka w działalności Grupy Kapitałowej LOTOS

Wdrożony w Grupie Kapitałowej LOTOS system zarządzania ryzykiem korporacyjnym (ang. *Enterprise Risk Management, ERM*) wspiera skuteczną realizację strategii i procesów biznesowych m.in. poprzez:

- identyfikację i ocenę ryzyka, w tym planowanie oraz prognozowanie wyników i możliwych odchyleń, w kontekście zmienności i niepewności otoczenia,
- świadome podejmowanie decyzji biznesowych z uwzględnieniem ryzyka,
- aktywne kształtowanie profilu ryzyka działalności poprzez minimalizowanie wpływu zagrożeń na osiągnięcie wyznaczonych celów oraz przez wykorzystanie pojawiających się szans.

Powyższe zasady wdrożone zostały w ramach Polityki zarządzania ryzykiem korporacyjnym w Grupie Kapitałowej LOTOS oraz opisane w szczegółowej procedurze postępowania obowiązującej we wszystkich spółkach grupy.

6.1. Model zarządzania ryzykiem

Mechanizmy operacyjnego – bieżącego zarządzania ryzykiem wbudowane są w istniejące procesy biznesowe (tzw. 1 linia obrony), które dostosowane są do specyfiki danej działalności oraz skali potencjalnych skutków ryzyka na wyniki Grupy Kapitałowej.

Kolejnym poziomem zarządzania jest nadzór i ocena skuteczności operacyjnych sposobów zarządzania danym ryzykiem – zapewniona poprzez skuteczne funkcje organizacyjne obszarów: Ryzyko, Compliance i Finanse (tzw. 2 linia obrony).

Ostatecznie, adekwatność i skuteczność całego systemu zarządzania ryzykiem weryfikowana jest okresowo przez Audyt wewnętrzny (tzw. 3 linia obrony).

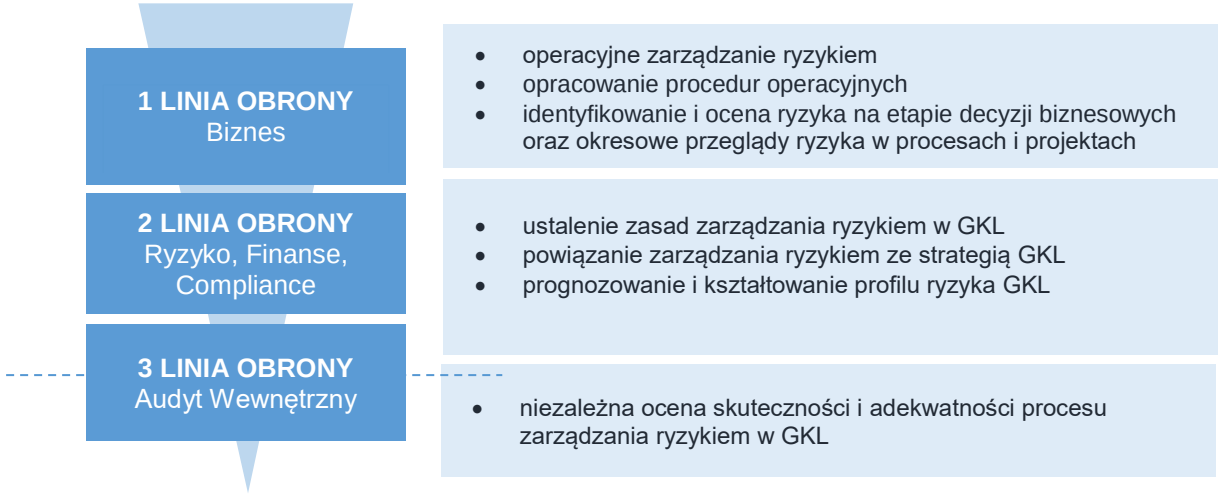

Struktura systemu zarządzania ryzykiem (ERM)

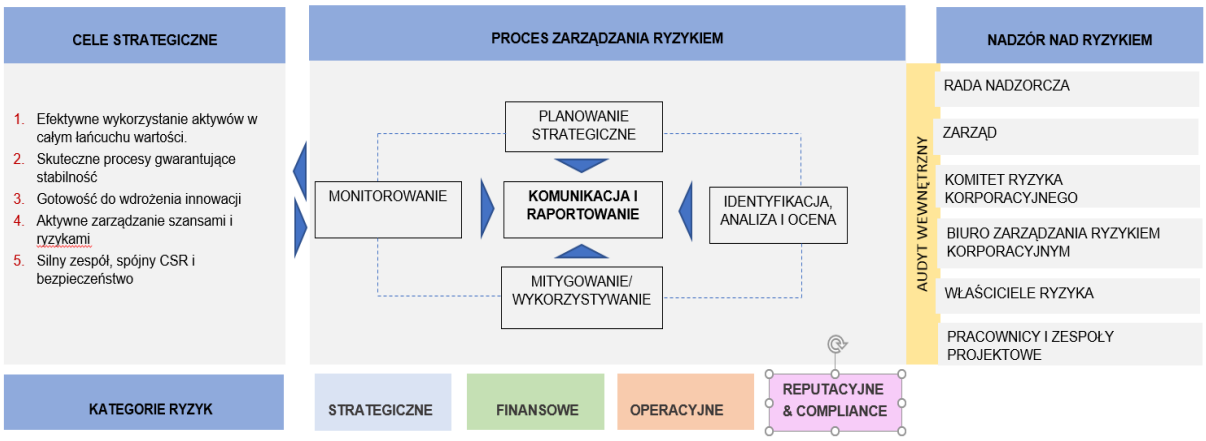

6.1.1. Aktywne zarządzanie ryzykiem jako cel strategiczny

Dynamiczne otoczenie oraz innowacyjny rozwój Grupy Kapitałowej LOTOS wymagają ciągłego doskonalenia i wysokiej aktywności w zakresie zarządzania ryzykiem.

Aktywne zarządzanie szansami i zagrożeniami zostało zdefiniowane jako jeden z celów strategicznych na lata 2017-2022. Jest realizowane poprzez dwie inicjatywy strategiczne:

- zarządzanie ryzykiem optymalizujące wartość dla interesariuszy,
- budowę silnej kultury otwartej dyskusji i wczesnego reagowania na symptomy ryzyk, w dłuższym okresie efektywniejsze zarządzanie apetytem na ryzyko.

W roku 2017 opracowane zostały kierunki dalszego rozwoju systemu ERM w oparciu o najlepsze praktyki rynkowe. Wprowadzano zmiany zarówno w strukturze organizacyjnej Grupy LOTOS S.A., m.in. powołano Biuro Zarządzania Ryzykiem Korporacyjnym, a także usprawnienia w samej koncepcji i funkcjonowaniu systemu ERM w Grupie Kapitałowej LOTOS. W ramach systemu ERM działania koncentrowane są na kluczowych ryzykach działalności, w szczególności na prognozowaniu ich wpływu na działalność spółki. Pozwala to na opracowanie działań wyprzedzających, które mogą wpłynąć na ograniczenie lub wykorzystanie ryzyka lub jego skutków. Jest to kluczowa funkcjonalność systemu obecnie wzmacniana w Grupy Kapitałowej LOTOS.

W roku 2017 w zakresie zarządzania ryzykiem Grupa Kapitałowa LOTOS wprowadziła:

- kategorie tzw. TOP RISK, czyli najważniejszych ryzyk dla organizacji, które będą traktowane priorytetowo przez Zarządy spółek grupy i dodatkowo analizowane przez Komitet Ryzyka Korporacyjnego oraz raportowane Zarządowi Grupy LOTOS S.A.
- zmiany w matrycach oceny ryzyka w zakresie kryteriów oceny skutków finansowych i reputacyjnych,
- nową matrycę dla oceny szans – tak by można było wskazać te szanse, które są najbardziej korzystne z punktu widzenia realizowanej strategii i je wykorzystać,
- koordynatorów w spółkach Grupy Kapitałowej LOTOS, którzy będą rozwijać i wspomagać - koordynować temat identyfikacji i oceny ryzyka w spółkach zależnych oraz odpowiadać za komunikację ryzyka w Spółce,
- skrócenie procesów natury formalnej i skupienie uwagi na podejmowaniu działań wyprzedzających / mitygujących ryzyko.

Działania realizowane w ramach procesu zarządzania ryzykiem korporacyjnym w Grupie Kapitałowej LOTOS wspierane są przez wewnętrzne narzędzie informatyczne - Portal ERM, które podlega stałemu rozwojowi i doskonaleniu.

6.1.2. Proces zarządzania ryzykiem

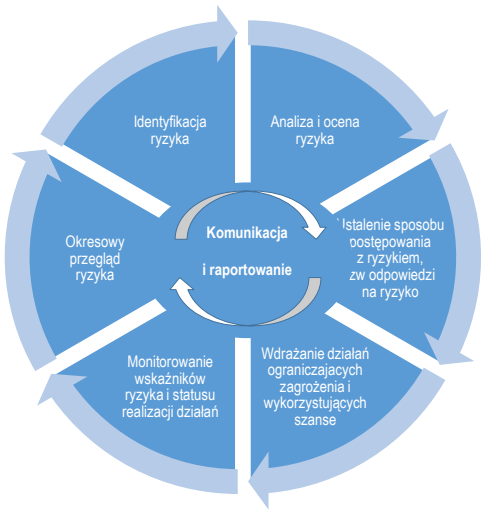

Zarządzanie szansami oraz zagrożeniami na szczeblu korporacyjnym realizowane jest w ramach procesu zakładającego:

- identyfikację ryzyk - ryzyka identyfikowane są w kontekście realizowanych celów strategicznych oraz operacyjnych (rocznych),
- analizę i ocenę ryzyk – ocena odbywa się w 2 perspektywach czasowych: rocznej i długoterminowej. Kryteriami oceny są zarówno skutki finansowe, jak i reputacyjne, agregowane jako wpływ na parametry pozafinansowe: wizerunek, środowisko i ludzi,
- ustalenie sposobu postępowania z ryzykiem - dla każdego z istotnych ryzyk ustalany jest bieżący sposób zarządzania, wskazywane są środki kontroli i mechanizmy zabezpieczające. Dla najważniejszych ryzyk (tzw. TOP RISK) przygotowywane są szczegółowe karty zarządzania danym ryzykiem - planowane są działania ograniczające zagrożenia i wykorzystujące szanse, także sposób postępowania na wypadek materializacji ryzyka,
- wdrożenie działań ograniczających zagrożenia i wykorzystujących szanse – realizacja zadań zdefiniowanych w planach postępowania z ryzykiem i bieżące monitorowanie ich statusu,
- monitorowanie wskaźników ryzyka – dla najważniejszych ryzyk definiowane są wskaźniki ryzyka (*KRI – key risk indicator*), które pozwalają na monitorowanie poziomu ekspozycji na ryzyko oraz prawdopodobieństwa materializacji ryzyka, zgodnie z przyjętymi zasadami,
- przeglądy ryzyk – okresowo (półrocznie), dokonywany jest przegląd i aktualizacja oceny wszystkich zdefiniowanych ryzyk,
- komunikacja i raportowanie - na każdym etapie procesu wdrożono standardy komunikowania i raportowania wyników realizowanych działań; Zarząd i Rada Nadzorcza otrzymują systematycznie kwartalny raport o ryzyku w organizacji oraz skuteczności podejmowanych działań mających na celu jego ograniczenie lub wykorzystanie,
- rocznie analizowana jest skuteczność i adekwatność systemu zarządzania ryzykiem oraz podejmowane są decyzje dotyczące kierunków dalszego rozwoju systemu ERM.

6.1.3. Nadzór nad ryzykiem - uczestnicy systemu

POZIOM NADZORU	ROLA
Rada Nadzorcza	• monitoruje skuteczność systemu zarządzania ryzykiem
Zarząd	• określa apetyt na ryzyko w kontekście zdefiniowanej strategii, • podejmuje kluczowe decyzje dot. najważniejszych ryzyk (TOP RISK) w tym zasobów i systemu ERM
Komitet Ryzyka Korporacyjnego	• opiniuje i rekomenduje działania z zakresu najważniejszych ryzyk (TOP RISK) i systemu ERM, w tym apetytu na ryzyko • monitoruje realizację zaplanowanych zadań • w skład Komitetu wchodzą przedstawiciele kluczowych obszarów w organizacji
Biuro Zarządzania Ryzykiem Korporacyjnym	• koordynuje i wspiera prowadzone przez Właścicieli Ryzyka działania prowadzone w ramach procesu zarządzania ryzykiem w GK LOTOS • wspiera Koordynatorów ryzyka w spółkach GK LOTOS • syntetyzuje informację o ryzyku w organizacji • odpowiada za koordynację i rozwój zarządzania ryzykiem korporacyjnym
Właściciele ryzyka	• zarządzają poszczególnymi ryzykami, w tym określają sposób postępowania z ryzykiem, monitorują jego poziom oraz nadzorują wdrożenie działań ograniczających ryzyko i wykorzystujących szanse
Pracownicy / Zespoły projektowe	• identyfikują nowe ryzyka • realizują działania ograniczające zagrożenia lub wykorzystujące szanse
Biuro Audytu Wewnętrznego	• rozpoznaje i ocenia zagrożenia dotyczące działalności Grupy Kapitałowej LOTOS • weryfikuje stosowane mechanizmy kontrolne i bada ich skuteczność • dokonuje oceny skuteczności systemu zarządzania ryzykiem w ramach oceny dojrzałości organizacyjnej

6.2. Kategorie ryzyk w działalności Grupy Kapitałowej LOTOS

Najważniejsze obszary ryzyk dla działalności GK LOTOS to ryzyka strategiczne, operacyjne finansowe oraz reputacyjne i compliance. Ryzyka te mają wpływ na niepewność realizacji założonych celów, zarówno strategicznych jak i operacyjnych.

Ryzyka strategiczne

W roku 2017 kluczowymi ryzykami wpływającymi na bieżące, jak również długoterminowe wyniki, były ryzyka realizacji projektów strategiczno – rozwojowych, takich jak EFRA (projekt opóźnionego koksowania), zagospodarowania złoża B8 czy zagospodarowania złóż norweskich.

Realizacja dużych projektów rozwojowych w dwóch kluczowych obszarach biznesowych, czyli produkcji oraz wydobyciu, wymaga stałego monitorowania kluczowych elementów projektu budżetu, terminu i zakresu realizowanych prac. Spodziewane efekty realizowanych projektów są kluczowym elementem realizacji nowej strategii GK LOTOS.

Systematyczne monitorowanie statusu projektów oraz ryzyk projektów strategicznych pozwala GK LOTOS na wyprzedzającą analizę sytuacji oraz wdrażanie działań wspierających oraz wykorzystywanie pojawiających się szans. W ramach zarządzania projektami GK LOTOS stosuje metodę zarządzania portfelowego, kierując strumienie kapitału w zależności od sytuacji wewnętrznej oraz zewnętrznej Spółki.

Działalności Grupy Kapitałowej LOTOS stale towarzyszą ryzyka megatrendów. Rok 2017 przyniósł szanse z otoczenia zewnętrznego w postaci wysokich craków na produktach naftowych oraz wzrostowy trend ceny ropy naftowej. Korzystne megatrendy pozwoliły na wykorzystanie szans oraz pozytywnie wpłynęły na wyniki działalności GK LOTOS. Istotne z punktu widzenia funkcjonowania GKL są także ryzyka regulacyjne na poziomie krajowym oraz europejskim. Stale monitorowane jest otoczenie prawne i procedowane zmiany regulacji, w celu ograniczenia ich potencjalnych negatywnych skutków oraz wykorzystania pojawiających się szans (np. w dziedzinie rozwoju elektromobilności).

Ryzyka finansowe

Kluczowa dla działalności każdego przedsiębiorstwa jest płynność i zdolność do finansowania działalności, która zapewnia nie tylko możliwość prowadzenia działalności podstawowej - bieżącej, ale także inwestowania w rozwój i obsługi długoterminowych zobowiązań.

Będąc w okresie realizacji dużych inwestycji oraz obsługując zobowiązania po inwestycjach z lat poprzednich (Program 10+), GK LOTOS stale monitoruje parametry płynnościowe i mierniki mówiące o poziomie zadłużenia spółki. W roku 2017 płynność GK LOTOS była na dobrym poziomie i pozwalała na finansowanie projektów rozwojowych zgodnie z założeniami strategicznymi.

Ryzyka operacyjne

GKL, prowadząc działalność operacyjną w różnych obszarach, stale monitoruje ryzyka w każdej z nich. Działalności operacyjnej towarzyszy szereg ryzyk, których mitygowanie i wykorzystywanie stanowi codzienny element pracy kadry GKL.

Szczególna dbałość przywiązywana jest do analizy ryzyk dotyczących bezpieczeństwa, środowiska i ryzyk technicznych zapewniających bezpieczeństwo procesów operacyjnych. Spółka przywiązuje również dużą uwagę do zapewnienia najwyższej jakości realizacji procesów biznesowych logistyki i sprzedaży w celu spełnienia oczekiwań klientów. GK LOTOS wprowadza nowe działania wpływające na stałe podwyższenie poziomu bezpieczeństwa ludzi oraz na wykonywanie pracy zgodnie z zasadą poszanowania środowiska wykorzystując dostępne metody ograniczania ryzyka.

Reputacja i compliance

GK LOTOS funkcjonuje w otoczeniu wielu regulacji i przepisów. W celu zminimalizowania ryzyka nieprzestrzegania obowiązujących wymagań powołano we wszystkich spółkach GKL struktury compliance, wspierające działania w tym obszarze.

Niezwykle istotne z punktu widzenia funkcjonowania Spółki są także dobre i obopólnie efektywne relacje z kluczowymi interesariuszami: akcjonariuszami i inwestorami, społeczeństwem, środowiskiem, pracownikami, dostawcami oraz instytucjami finansowymi. Stale usprawniane są procesy wewnętrzne w tym procesy raportowania i komunikacji

w celu zapewnienia najwyższej transparentności w relacjach z interesariuszami, w tym w zakresie dialogu o towarzyszących działalności GKL ryzykach oraz sposobach ich mitygowania.

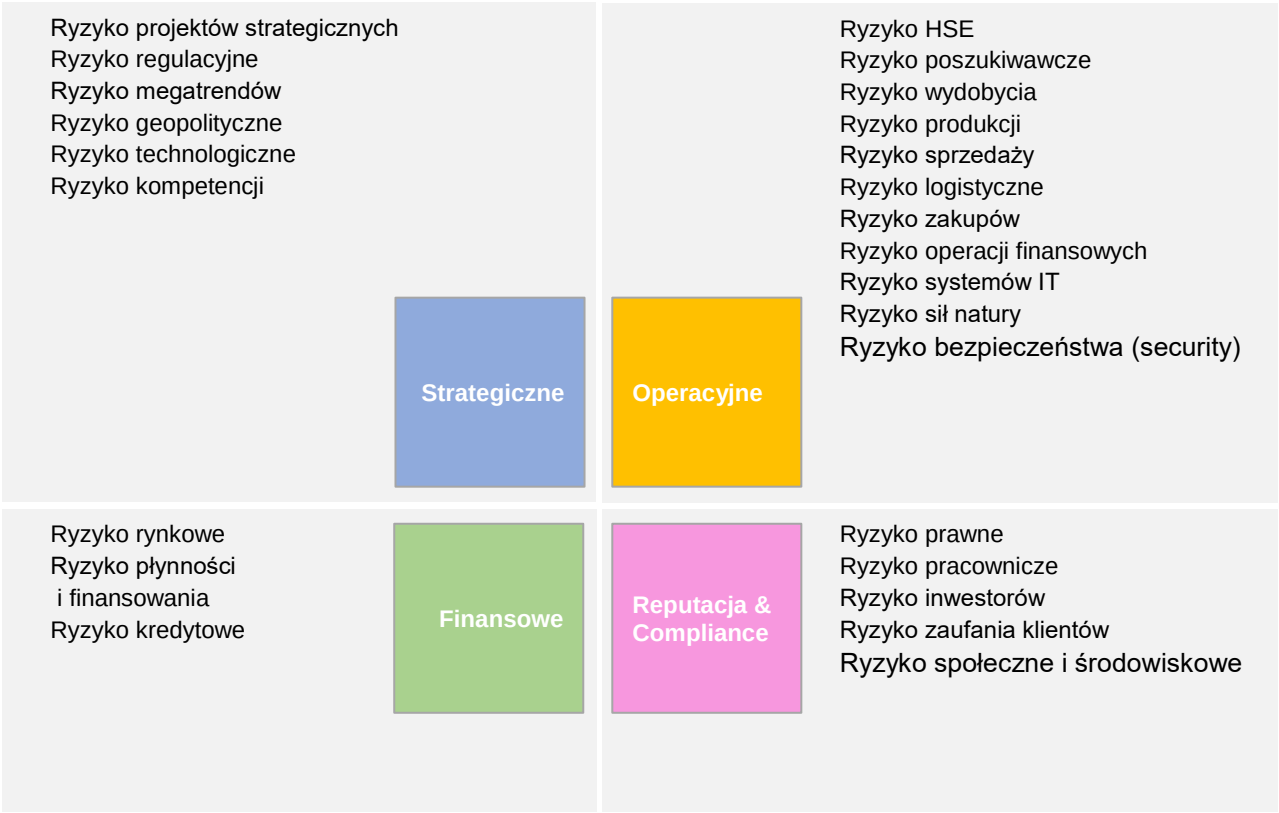

Szczegółowa charakterystka kluczowych ryzyk w Grupie Kapitałowej LOTOS

Ryzyko małe ● ○ ○ Ryzyko umiarkowane ● ● ○ Ryzyko znaczące ● ● ●

Ryzyko stabilne → Ryzyko z trendem wzrostowym ↗ Ryzyko z trendem spadkowym ↘

OPIS ZAGADNIEŃ NIEFINANSOWYCH: P pracownicze; S społeczne; PK przeciwdziałanie korupcji; ŚN środowisko naturalne; PP poszanowanie praw człowieka

KATEGORIA	SKRÓCONY OPIS RYZYKA	SPOSÓB MITYGACJI / POSTĘPOWANIA Z RYZYKIEM	POTENCJALNE NEGATYWNE SKUTKI RYZYKA	POZIOM RYZYKA	TREND
RYZYKA STRATEGICZNE					
1. **Ryzyko projektów strategicznych**	Opóźnienia w realizacji projektów strategicznych takich jak EFRA, zagospodarowanie złoża B8, WOW (węzeł odzysku wodoru),	• Szczegółowe i etapowe przygotowanie projektów strategicznych do wdrożenia • Ostrożny wybór kwalifikowanych wykonawców • Realizacja projektów zgodnie z przyjętą w GKL metodyką i zasadami zarządzania projektami • Systematyczny przegląd ryzyk dla każdego z projektów • Bieżące monitorowanie statusu projektów i prognozowanie parametrów projektów oraz mitygowanie pojawiających się zagrożeń	• Opóźnienie w osiągnięciu oczekiwanych wyników finansowych	● ● ●	↗
2. **Ryzyko geopolityczne**	Brak / utrudnienia w dostawach ropy i istotnych komponentów	• Dywersyfikacja dostaw ropy • Utrzymywanie odpowiednich zapasów operacyjnych • Stosowanie odpowiednich klauzul w umowach w przypadku braku możliwości dostaw danym kanałem	• Przerwa w produkcji • Ograniczenia przychodów i wyników finansowych	● ● ○	→

3.	**Ryzyko regulacyjne**	Negatywny wpływ na spółkę wynikający ze zmian w legislacji lub niedostosowanie się do nowych regulacji prawnych krajowych i europejskich	• Funkcjonowanie struktur Działu Compliance • Monitorowanie nowych uregulowań i ich wdrażanie • Wykorzystywanie pojawiających się szans wynikających z nowych regulacji	• Większe koszty finansowe zw. z ze spełnieniem nowych uregulowań • Kary w przypadku niedostosowania się do wymagań		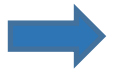
4.	**Ryzyko megatrendów**	Zmiany w trendach podaży i popytu na rynku paliw	• Prowadzenie długoterminowych analiz i dostosowywanie odpowiedniej strategii w celu ograniczenia negatywnych skutków bądź wykorzystania pojawiającej się szansy i zdobycia przewagi konkurencyjnej na rynku (np. w dziedzinie elektromobilności) • Realizacja projektów rozwojowych zwiększających i dywersyfikujących obecny portfel aktywów • Realizacja projektów rozwojowych poprawiających elastyczność produkcyjną	• Znaczący wpływ na wyniki finansowe		
	RYZYKA FINANSOWE					
5.	**Ryzyko płynności i finansowania**	Nieadekwatne zarządzanie kapitałem obrotowym oraz ograniczenie finansowania działalności i projektów rozwojowych	• Analiza i prognoza przepływów pieniężnych oraz sytuacji płynnościowej GKL • Analiza źródeł finansowania dostępnych dla GKL • Dywersyfikacja źródeł finansowania. • Optymalizacja płynności i zadłużenia w ramach GKL • Skuteczne zarządzanie portfelem projektów strategicznych	• Obniżenie efektywności działań operacyjnych • Ograniczenie rentownych inwestycji • Wstrzymanie, opóźnienie lub zaniechanie realizacji projektów rozwojowych		
6.	**Ryzyko rynkowe**:	Zmiany cen surowców i produktów naftowych, zmiany kursów walut i stóp procentowych	• Postępowanie zgodnie z określoną polityką zarządzania ryzykiem cen surowców i produktów naftowych oraz polityką zarządzania ryzykiem walutowym • Codzienny monitoring ekspozycji na ryzyko rynkowe • Wybór strategii transakcyjnej w kontekście celów polityki, aktualnej sytuacji rynkowej oraz w ramach obowiązującej struktury limitów	• Pogorszenie płynności i wyników finansowych • Trudności w płynnej realizacji projektów strategicznych		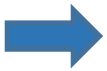 (ryzyko, które w 2017 pozytywnie wpłynęło na wyniki finansowe GKL)

7.	**Ryzyko kredytowe**	Niewypłacalność partnerów transakcji handlowych i finansowych	• Monitorowanie ratingów i sytuacji finansowej partnerów • Określanie limitów poziomów kredytów kupieckich oraz limitów dla partnerów finansowych zgodnie z wewnętrznymi procedurami • Stosowanie różnych narzędzi finansowych w celu minimalizacji ryzyka	• Pogorszenie płynności i wyników finansowych		
	RYZYKA OPERACYJNE					
8.	**Ryzyko poszukiwawcze**	Nietrafne oszacowanie zasobów, w tym: nietrafne szacowanie zasobów i rezerw węglowodorów odkrytych otworami wiertniczymi, oraz odwiercenie negatywnego otworu bez przepływu węglowodorów	• Przeprowadzanie licznych analiz geologicznych i inżynierii złożowej w zależności od otworu (poszukiwawczego, rozpoznawczego czy rozpoznawczo-produkcyjnego) • Stosowanie wielu punktów decyzyjnych w każdej fazie projektu (faza wstępna, faza realizacji operacyjnej, faza analityczno-dokumentacyjna, faza projektowa) minimalizującego ryzyko odwiercenia „suchego" otworu • Stosowanie międzynarodowych standardów oceny ryzyka odwiertów poszukiwawczych (tzw PoS – probability of succes)	• Utrata szans lub zaangażowanie się w niewłaściwy projekt skutkujące stratami w wyniku odwiercenia „suchego" otworu • Ponoszenie wysokich kosztów działalności poszukiwawczej		
9.	**Ryzyko wydobycia** P ŚN	Ryzyko awarii podczas procesu wierceń i wydobycia, ograniczenia dostępności infrastruktury wiertniczej i wydobywczej	Wdrożenie licznych działań ograniczających i monitorujących skuteczności sposobu nadzoru nad ryzykiem w następujących obszarach: erupcji niekontrolowanej, awarii otworowej, rozlewu ropy, pożarów oraz kolizji morskichm.in. poprzez • monitoring parametrów procesowych • testy sprawności urządzeń • stosowanie odpowiednich środków ochrony • postępowanie zgodnie z obowiązującymi procedurami bezpieczeństwa i realizacji prac	• Ograniczenie produkcji, przerwanie ciągłości działania • Szkody dla ludzi i szkody środowiskowe • Pogorszenie reputacji • Ograniczenie przychodów oraz koszty związane z rekultywacją, skutkujące pogorszeniem wyników finansowych		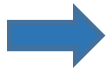
10.		Ryzyko geologiczno-złożowe i techniczne instalacji wgłębnych	• Wykonywanie bieżących analiz złożowych (aktualizacja modeli statyczno-dynamicznych) , wykonywanie bieżących analiz pracy odwiertów oraz pracy pomp • Wykonywanie działań umożliwiających realizację prognozowanego wydobycia • Realizacja cyklicznych planów przeglądów	• Niewykonanie prognozowanego wydobycia, • Pogorszenie przychodów i wyników finansowych		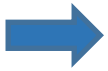

			• Poddawanie urządzeń okresowym inspekcjom przez instytucje certyfikujące (PRS, UG, UDT). • Prowadzenie optymalnej polityki magazynowej części zamiennych oraz realizacja przyjętej polityki remontowej maszyn i urządzeń. • Podnoszenie kwalifikacji pracowników			
11.	**Ryzyko produkcji rafineryjnej**	Awaria infrastruktury produkcyjnej rafinerii	• Badanie stanu technicznego urządzeń i wyposażenia instalacji zgodnie z opracowanymi planami • Opracowanie planu inspekcji w oparciu o poziom ryzyka w ramach RBI (Risk Based Inspection) • Dozór urządzeń przez służby UDT (Urzędu Dozoru Technicznego) oraz ZDT (Zakładowego Dozoru Technicznego) • Wytypowanie Urządzeń Krytycznych, wobec których stosowane są szczególne zasady nadzoru • Realizacja rocznych Planów Prac Profilaktycznych oraz Planów Utrzymania Ruchu i Remontów • Podnoszenie kwalifikacji pracowników, w tym ćwiczenia na symulatorach	• Przerwa w produkcji lub ograniczenie dostępności instalacji produkcyjnych • Brak możności realizowania dostaw do klientów • Ograniczenia przychodów i wyników finansowych		

12.	**Ryzyko HSE**
	P
	ŚN
	PP
		Wypadki w całym cyklu produkcji i łańcuchu logistycznym (w tym wypadki drogowe, kolejowe podczas transportu produktów oraz lotnicze przy transporcie pracowników na platformę)	• Systematyczne kontrole przestrzegania przepisów BHP na stanowiskach pracy
			• Podnoszenie świadomości i zaangażowania pracowników w budowaniu kultury bezpieczeństwa pracy poprzez aktywnie prowadzone działania
			• Wdrażanie corocznego Planu BHP dla Grupy Kapitałowej LOTOS
			• W ramach projektu EFRA m.in. opracowanie "Zasad bezpieczeństwa w Projekcie EFRA" w formie książki, prowadzenie newslettera, wdrożenie Programu Incentive - wyróżniania pracowników za bezpieczną pracę; cotygodniowe przeglądy BHP z udziałem Kierownictwa budowy
			• W zakresie wypadków lotniczych:
			  ○ Wysokie wymagania bezpieczeństwa stawiane dla floty powietrznej - certyfikaty AOC, E12, dopuszczenie IFR.
			  ○ Stały monitoring warunków pogodowych i odpowiednia logistyka przewozów osobowych statkami, celem zminimalizowania ryzyka.
			  ○ Nadzór nad warunkami umowy z przewoźnikiem, mający zapewnić odpowiednią jakość i bezpieczeństwo transportu.
				• Szkody dla ludzi i szkody środowiskowe
				• Pogorszenie reputacji i koszty odbudowy wizerunku
				• Koszty rekultywacji i odszkodowań
				• Przerwanie ciągłości działania, ograniczenie przychodów i wyników finansowych		

13.	**Ryzyko bezpieczeństwa (security)**	Zniszczenie infrastruktury krytycznej w wyniku terroryzmu	• Okresowe prowadzenie ćwiczeń praktycznych sprawdzających systemy zabezpieczeń i komunikacji • Wdrożone procedury postępowania w przypadku naruszenia bezpieczeństwa fizycznego i ochrony • Udział w ćwiczeniach organizowanych przez Rządowe Centrum Bezpieczeństwa • Komunikacja z Wojewódzkim Centrum Zarządzania Kryzysowego	• Brak możliwości prowadzenia działalności podstawowej • Wstrzymanie ciągłości działania, ograniczenie przychodów i wyników finansowych		
14.	**Ryzyko systemów IT**	Zewnętrzna lub wewnętrzna ingerencja (cyberatak) w systemy informatyczne (IT) i sterowania (OT) oraz awarie w wyniku braku wystarczających zasobów i nieefektywnych procesów w obszarze IT	• Audyty bezpieczeństwa IT • Procedury wewnętrzne dotyczące zarządzania bezpieczeństwem systemów • Regularne testy bezpieczeństwa infrastruktury teleinformatycznej • Podnoszenie świadomości pracowników w zakresie cyberbezpieczeństwa (szkolenia, informacje, testy) • Wsparcie CERT ABW	• Zakłócenia w realizacji kluczowych procesów biznesowych w tym możliwość ograniczenia ciągłości działania • Utrata poufności, dostępności i integralności danych i systemów • Ograniczenie przychodów i wyników finansowych		
15.	**Ryzyko zakupowe** S	Współpraca z nierzetelnym dostawcą uczestniczącym w tzw. „karuzeli podatkowej”	• Szczegółowa weryfikacja kontrahentów • Wprowadzenie stosownych zapisów w umowach z kontrahentami • Stosowanie zasad należytej staranności	• Powstanie zobowiązań podatkowych VAT • Ograniczenie wyników finansowych		
	RYZYKA REPUTACJI I COMPLIANCE					
16.	**Ryzyko prawne** PK PP	nadużycia rozumiane jako celowe działanie lub zaniechanie działania, stanowiące złamanie przepisów prawa lub zasad obowiązujących w GK GL S.A., w wyniku którego dopuszczająca się go osoba odnosi nieuprawnione	• Program Zarządzania Ryzykiem Nadużyć, który obejmuje koordynację działań w zakresie funkcjonowania rozwiązań ustanowionych w poszczególnych procesach biznesowych, służących zapobieganiu i wykrywaniu nadużyć, jak również działania skierowane na edukowanie organizacji w zakresie zapobiegania nadużyciom, identyfikację i ocenę ryzyka nadużyć oraz formułowanie całościowej oceny poziomu odporności organizacji na nadużycia.	• Straty finansowe dla GKL • Utrata reputacji		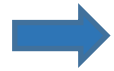

		korzyści lub którego rezultatem są nieuzasadnione straty ponoszone przez firmę (w tym działania korupcyjne).	• Program Etyczny, który obejmuje swoim zakresem funkcjonowanie Kodeksu etyki, Rzecznika ds. etyki i Linii etyki, a także działalność szkoleniową.			
17.		naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych	• Wdrożenie standardów wewnętrznych w tym obszarze, m.in. w ramach Polityki bezpieczeństwa, procedury o zasadach ochrony danych osobowych • Realizacja audytów, w tym przy udziale doradcy zewnętrznego, weryfikujących przestrzeganie obowiązujących zasad oraz stopień przygotowania organizacji do spełnienia nowych wymagań RODO • Podnoszenie świadomości pracowników (szkolenia, spotkania)	• Kary finansowe • Utrata reputacji	●●○	→
18.	**Ryzyko środowiskowe** ŚN	wyciek ze statku przewożącego ropę/ produkty GKL	• Korzystanie z usług dostawców realizujących algorytmy postępowania wynikające z rezolucji Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO) oraz respektujących wymagania konwencji morskich dotyczących bezpieczeństwa • Zapisy dot. wymagań względem stanu technicznego statków w umowach zawieranych z partnerami handlowymi oraz dostawcami usług transportu morskiego • Współpraca z armatorami będącymi członkami ITOPF (International Tanker Owners Pollution Federation Ltd.) oraz posiadających stosowne certyfikaty ubezpieczeniowe • Uczestnictwo w funduszu International Oil Pollution Compensation Fund (IOPCF)	• Skażenie ekologiczne • Utrata reputacji • Straty finansowe z tytułu utraty ładunku • Ograniczenie przychodów i wyników finansowych	●●○	→
19.		wyciek ropy na platformie	• Utrzymanie stanu technicznego jednostek morskich minimalizujące wystąpienia awarii na platformach • Prowadzenie działań w fazie projektowania i prowadzenia robót wiertniczych, mających na celu kontrolę ryzyka w zakresie przypływów płynu złożowego do otworu wiertniczego • Przeprowadzanie corocznych ćwiczeń w zakresie zwalczania rozlewów olejowych • Odpowiedni dobór sprzętu przeciwrozlewowego	• Skażenie ekologiczne • Utrata reputacji • Koszty likwidacji szkód • Przerwanie ciągłości działania • Ograniczenie przychodów i wyników finansowych	●●○	→
20.		okresowo zwiększona emisja zanieczyszczeń w procesie rafineryjnym	• Stałe monitorowanie parametrów procesowych oraz emisyjnych • Utrzymanie wysokich standardów technicznych; stosowanie wymogów BAT • Realizacja planów zarządzania środowiskowego	• Utrata reputacji • Kary finansowe	●○○	→

21.	**Ryzyko pracownicze** P	brak akceptacji pracowników dla zmian wdrażanych w GKL	• W przypadku działań restrukturyzacyjnych otwarta komunikacja z pracownikami, zakładowymi organizacjami związkowymi, radą pracowników dot. planowanych zmian • Komunikacja zewnętrzna do mediów dot. planowanych działań restrukturyzacyjnych • Umożliwianie pracownikom przekwalifikowanie, przeszkolenie do nowych zadań • Wsparcie w przypadku zmiany miejsca pracy i relokacji, pomoc finansowa • Działania outplacementowe, wsparcie w poszukiwaniu nowej pracy poza GK LOTOS • Bieżące monitorowanie klimatu społecznego	• Spadek lojalności i motywacji do pracy, opóźnienia w realizacji projektów, • Utrata reputacji • Ograniczenie potencjału rozwoju kompetencji	●○○	↘
22.		trudności w pozyskaniu nowych wykwalifikowanych pracowników oraz utrzymaniu kompetentnych i doświadczonych pracowników	• Budowa systemu zarządzania wiedzą w celu efektywnego przekazywania i dzielenia się wiedzą oraz systemowego rozwoju kompetencji pracowników niezbędnych do realizacji bieżących i perspektywicznych celów biznesowych • Program rozwoju kadry menedżerskiej • Budowanie angażującego środowiska pracy podnoszącego efektywność • Tworzenie wewnątrz organizacji przestrzeni dla rozwoju i innowacji • Budowanie wizerunku dobrego pracodawcy wewnątrz i na zewnątrz organizacji	• większe nakłady na promowanie pracodawcy i rekrutację oraz na programy przeciwdziałające odejściom pracowników	●●○	↗
23.	**Ryzyko społeczne** S PP	protesty społeczne w związku z realizacją projektów inwestycyjnych	• Utrzymywanie dobrych relacji z interesariuszami. Prowadzenie spotkań mających na celu przybliżenie tematów realizowanych projektów • Prowadzenie otwartej komunikacji nt. bieżącej działalności GKL, jak również projektów realizowanych przez firmę • Dbałość o relacje z mediami branżowymi, lokalnymi, ogólnopolskimi oraz zagranicznymi. • Kooperacja z nadzorem właścicielskim firmy oraz poszczególnymi organami administracji publicznej, celem przeciwdziałania tematom kryzysowym, które mogą pojawić się w ramach poszczególnych procedur legislacyjnych, wynikających zarówno z regulacji krajowych, jak i unijnych.	• Opóźnienia przy realizacji projektów rozwojowych • Utrata reputacji • Ograniczenie przychodów i wyników finansowych	●●○	→

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2017

Organizacja i zarządzanie w Grupie LOTOS S.A. i jej grupie kapitałowej

7. Organizacja i zarządzanie w Grupie LOTOS S.A. i jej grupie kapitałowej

7.1. Powiązania własnościowe i zasady zarządzania

7.1.1. Informacje o posiadanych przez Grupę LOTOS S.A. oddziałach (zakładach)

Grupa LOTOS S.A. nie posiada oddziałów (zakładów) w rozumieniu Ustawy o Rachunkowości.

7.1.2. Zmiany w powiązaniach organizacyjnych lub kapitałowych Grupy LOTOS S.A. z innymi podmiotami

W skład Grupy Kapitałowej LOTOS wchodzą: Grupa LOTOS S.A. jako Jednostka Dominująca oraz podmioty o profilu produkcyjnym, usługowym i handlowym (spółki zależne oraz spółki pośrednio zależne od Grupy LOTOS S.A.) i fundacja.

Ponadto Grupa posiada udziały we wspólnych przedsięwzięciach wycenianych metodą praw własności szerzej opisane w nocie 14 do skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Poniżej przedstawiono podstawowe informacje na temat wymienionych wyżej podmiotów, a także dane na temat procentowego udziału Grupy w ich własności na dzień 31 grudnia 2017 roku, który nie uległ zmianie w stosunku do stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku.

Nazwa podmiotu	Siedziba	Przedmiot działalności	Procentowy udział Grupy we własności jednostki	
			31.12.2017	31.12.2016
Jednostka Dominująca				
Segment produkcji i handlu				
• Grupa LOTOS S.A.	Gdańsk	Wytwarzanie i przetwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej (głównie paliw) oraz ich sprzedaż hurtowa	Nie dotyczy	Nie dotyczy
Jednostki bezpośrednio zależne konsolidowane metodą pełną				
Segment wydobywczy				
• LOTOS Upstream Sp. z o.o. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Upstream Sp. z o.o.) (1)	Gdańsk	Działalność firm centralnych (head offices) i holdingów	100,00%	-
• LOTOS Petrobaltic S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Petrobaltic S.A.)	Gdańsk	Pozyskiwanie oraz eksploatacja złóż ropy naftowej i gazu ziemnego	99,99%	99,99%
Segment produkcji i handlu				
• LOTOS Paliwa Sp. z o.o.	Gdańsk	Sprzedaż hurtowa, detaliczna paliw, lekkiego oleju opałowego, zarządzanie siecią stacji paliw LOTOS	100,00%	100,00%
• LOTOS Oil Sp. z o.o.	Gdańsk	Produkcja i sprzedaż olejów smarowych i smarów oraz sprzedaż olejów bazowych	100,00%	100,00%
• LOTOS Asfalt Sp. z o.o.	Gdańsk	Produkcja i sprzedaż asfaltów	100,00%	100,00%
• LOTOS Kolej Sp. z o.o.	Gdańsk	Transport kolejowy	100,00%	100,00%
• LOTOS Serwis Sp. z o.o.	Gdańsk	Działalność w zakresie utrzymania ruchu mechanicznego, elektrycznego i automatyki, usługi remontowe	100,00%	100,00%
• LOTOS Lab Sp. z o.o. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Lab Sp. z o.o.) (2)	Gdańsk	Wykonywanie analiz laboratoryjnych	100,00%	100,00%
• LOTOS Straż Sp. z o.o.	Gdańsk	Ochrona przeciwpożarowa	100,00%	100,00%
• LOTOS Ochrona Sp. z o.o.	Gdańsk	Ochrona mienia i osób	100,00%	100,00%
• LOTOS Terminale S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Terminale S.A.)	Czechowice-Dziedzice	Magazynowanie i dystrybucja paliw	100,00%	100,00%
• LOTOS Infrastruktura S.A. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK LOTOS Infrastruktura S.A.)	Jasło	Magazynowanie i dystrybucja paliw. Wynajem i zarządzanie nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi	100,00%	100,00%
• LOTOS Gaz S.A. w likwidacji	Kraków	Spółka nie prowadzi działalności operacyjnej	100,00%	100,00%
Jednostki bezpośrednio zależne nie objęte konsolidacją (3)				
• Infrastruktura Kolejowa Sp. z o.o.	Gdańsk	Spółka nie prowadzi działalności operacyjnej	100,00%	100,00%
• Fundacja LOTOS	Gdańsk	Działalność społecznie użyteczna w sferze zadań publicznych określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego. Fundacja nie prowadzi działalności gospodarczej	100,00%	100,00%

Nazwa podmiotu	Siedziba	Przedmiot działalności	Procentowy udział Grupy we własności jednostki	
			31.12.2017	31.12.2016
Jednostki pośrednio zależne konsolidowane metodą pełną				
Segment produkcji i handlu				
GK LOTOS Lab Sp. z o.o.				
• LOTOS Vera Sp. z o.o.	Gdańsk	Produkcja samochodów osobowych	100,00%	-
GK LOTOS Infrastruktura S.A.				
• RCEkoenergia Sp. z o.o.	Czechowice-Dziedzice	Wytwarzanie i dystrybucja energii elektrycznej, ciepła i gazu	100,00%	100,00%
GK LOTOS Terminale S.A.				
• LOTOS Biopaliwa Sp. z o.o.	Czechowice-Dziedzice	Produkcja estrów metylowych kwasów tłuszczowych (FAME)	100,00%	100,00%
Segment wydobywczy				
GK LOTOS Upstream Sp. z o.o.				
• LOTOS Exploration and Production Norge AS	Norwegia, Stavanger	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej na Norweskim Szelfie Kontynentalnym; świadczenie usług związanych z poszukiwaniem i wydobyciem ropy naftowej i gazu ziemnego	100,00%	99,99%
• AB LOTOS Geonafta (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK AB LOTOS Geonafta)	Litwa, Gargždai	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej, świadczenie usług wiertniczych oraz kupno i sprzedaż ropy naftowej	100,00%	99,99%
• UAB Genciu Nafta	Litwa, Gargždai	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej	100,00%	99,99%
• UAB Manifoldas	Litwa, Gargždai	Poszukiwanie i wydobycie ropy naftowej	100,00%	99,99%
GK LOTOS Petrobaltic S.A.				
• Aphrodite Offshore Services N.V.	Curaçao	Świadczenie usług w obszarze transportu morskiego (spółka nie prowadzi działalności operacyjnej)	99,99%	99,99%
• B8 Sp. z o.o.	Gdańsk	Działalność usługowa wspomagająca górnictwo i wydobywanie	99,99%	99,99%
• B8 Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością BALTIC S.K.A.	Gdańsk	Poszukiwanie i eksploatacja złóż ropy i gazu ziemnego	99,99%	99,99%
• Miliana Shipholding Company Ltd. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK Miliana Shipholding Company Ltd.)	Cypr, Nikozja	Świadczenie usług magazynowania i transportu ropy naftowej oraz innych usług w obszarze transportu morskiego	99,99%	99,99%
• Technical Ship Management Sp. z o.o. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK Technical Ship Management Sp. z o.o.)	Gdańsk	Działalność usługowa wspomagająca transport morski, doradztwo w zakresie eksploatacji statków	99,99%	99,99%
• SPV Baltic Sp. z o.o.	Gdańsk	Świadczenie usług w obszarze transportu morskiego	99,99%	99,99%
• Miliana Shipmanagement Ltd.	Cypr, Nikozja	Świadczenie usług w obszarze transportu morskiego	99,99%	99,99%

Nazwa podmiotu	Siedziba	Przedmiot działalności	Procentowy udział Grupy we własności jednostki	
			31.12.2017	31.12.2016
• Miliana Shipping Group Ltd. (spółka posiada swoją grupę kapitałową: GK Miliana Shipping Group Ltd.)	Cypr, Nikozja	Zarządzanie posiadanymi aktywami	99,99%	99,99%
• Bazalt Navigation Co. Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%	99,99%
• Granit Navigation Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%	99,99%
• Kambr Navigation Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%	99,99%
• St. Barbara Navigation Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%	99,99%
• Petro Icarus Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%	99,99%
• Petro Aphrodite Company Ltd.	Cypr, Nikozja	Czarter statku	99,99%	99,99%
• Energobaltic Sp. z o.o.	Władysławowo	Produkcja energii elektrycznej, energii cieplnej, LPG oraz kondensatu gazowego	99,99%	99,99%

(1) Dnia 10 marca 2017 roku Grupa LOTOS S.A. nabyła 100% udziałów w spółce LOTOS Upstream Sp. z o.o. za łączną cenę 6 tys. zł.

(2) Dnia 6 listopada 2017 roku spółka LOTOS Lab Sp. z o.o. nabyła 100% udziałów w spółce Lucea 3 Sp. z o.o (obecnie LOTOS Vera Sp. z o.o.) za łączną cenę 6 tys. zł.

(3) Podmioty wyłączono z konsolidacji z uwagi na fakt, iż wielkości wykazywane w sprawozdaniach finansowych tych jednostek na dzień 31 grudnia 2016 roku są nieistotne dla realizacji obowiązku określonego w standardzie MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe".

7.1.3. Zmiany własnościowe w Grupie LOTOS S.A. i jej grupie kapitałowej

W 2017 roku miały miejsce następujące zmiany w organizacji Grupy Kapitałowej LOTOS.

B8 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością BALTIC S.K.A. – rejestracja podwyższenia kapitału zakładowego

W dniu 02.03.2017 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie B8 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością BALTIC S.K.A. podjęło uchwałę w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego z poziomu 987.817.450,00 zł do poziomu 1.220.243.450,00 zł, tj. o 232.426.000,- zł w drodze emisji:

a) 23.134.132 akcji zwykłych, imiennych serii E o wartości 10,00 zł każda;

b) 108.468 akcji zwykłych, imiennych serii F o wartości 10,00 zł każda.

Nowo wyemitowane akcje w podwyższonym kapitale zakładowym zostały objęte przez LOTOS Petrobaltic S.A. z wyłączeniem prawa poboru komplementariusza Spółki, tj. B8 sp. z o.o. Pokrycie akcji nowej emisji nastąpiło zarówno wkładem niepieniężnym, jak i pieniężnym. Wysokość wkładu pieniężnego LOTOS Petrobaltic S.A. wyniosła 1.084.680,00 zł, a jego wniesienie było konieczne z uwagi na warunki zawarte w umowach finansowania z BGK S.A. i PFR S.A.

Dnia 10.03.2017 roku ww. podwyższenie kapitału zakładowego zostało zarejestrowane w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego.

LUPS Sp. z o.o. – nabycie 100% udziałów, rejestracja zmiany nazwy Spółki, podwyższenie kapitału zakładowego

Dnia 10.03.2017 r. Grupa LOTOS S.A. nabyła od Kancelarii Prawnej Domański i Wspólnicy sp.k. 100% udziałów (50 udziałów) w spółce LUPS Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, z siedzibą w Gdańsku, za łączną cenę 6 tys. zł,

tj. 120,00 zł za jeden udział. Dnia 07.04.2017r. Sąd Rejonowy Gdańsk - Północ zarejestrował nowy tekst jednolity umowy Spółki, w tym zmianę nazwy Spółki na LOTOS Upstream Sp. z o.o. W dniu 8 grudnia 2017 roku Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników LOTOS Upstream sp. z o.o. podjęło uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego Spółki z kwoty 5.000 PLN do kwoty 520.005.000 PLN tj. o kwotę 520.000.000 PLN poprzez ustanowienie 5.200.000 nowych udziałów o wartości nominalnej 100 PLN każdy. Wszystkie nowe udziały zostały objęte przez Grupę LOTOS i pokryte wkładem pieniężnym w kwocie 520.000.000 PLN.

Dnia 06.02.2018 roku ww. podwyższenie kapitału zakładowego zostało zarejestrowane w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego.

W dniu 21 lutego 2018 r. wyrażona została zgoda przez Zgromadzenie Wspólników LOTOS Upstream sp. z o.o. na utworzenie zależnej spółki zagranicznej, pod firmą LOTOS E&P UK Limited, z siedzibą w Londynie (Wielka Brytania) o kapitale zakładowym 15 tys. GBP (celem prowadzenia działalności wydobywczej na Szelfie Brytyjskim).

Baltic Gas Sp. z o.o. i Wspólnicy sp.k. - wpłata w ramach umówionego wkładu; podwyższenie wkładu umówionego przez komandytariuszy

Dnia 24.03.2017 r. wspólnik LOTOS Petrobaltic S.A. w ramach umówionego wkładu (przedmiotowa uchwała wspólników z dnia 22.10.2015 r.) dokonał wpłaty na rachunek spółki Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i Wspólnicy sp.k. kwoty w wysokości 187.995,43 zł tytułem wniesienia wkładu pieniężnego w ramach wkładu umówionego (suma wkładów wniesionych: 80.833.806,58 zł). W dniu 31 maja 2017r. wspólnicy spółki podjęli uchwały o podwyższeniu umówionego wkładu:

a) LOTOS Petrobaltic S.A. (LPB) z kwoty 81.869.711 PLN do kwoty 86.396.383 PLN tj. o kwotę 4.526.672 PLN;
b) CalEnergy Resources Poland sp. z o.o. (CER) z kwoty 98.933.897 PLN do kwoty 109.645.403 tj. o kwotę 10.711.506 PLN.

Dopłaty do wkładu umówionego będą wpłacane na wezwanie komplementariusza. Do dnia 30 czerwca 2017r. LPB wpłacił na wezwanie komplementariusza kwotę 2.771.532,18 PLN, a CER 4.800.706,38 PLN. W dniu 29 września 2017 r. wspólnik LOTOS Petrobaltic S.A. w ramach umówionego wkładu (po decyzji wspólników z dnia 31 maja 2017 roku) dokonał wpłaty na rachunek spółki Baltic Gas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i Wspólnicy spółka komandytowa kwoty w wysokości 2.434.257,25 PLN tytułem wniesienia wkładu pieniężnego w ramach wkładu umówionego.

Na dzień 31.10.2017 suma wkładów wniesionych przez LOTOS Petrobaltic S.A. wyniosła: 86.039 tys. PLN.

Baltic Gas sp. z o.o. – podwyższenie kapitału zakładowego

W dniu 31 maja 2017 r. wspólnicy spółki LOTOS Petrobaltic S.A. (50% udziałów) oraz CalEnergy Resources Poland sp. z o.o. (50% udziałów) podjęli uchwałę ws. podwyższenia kapitału zakładowego spółki z kwoty 220.440 PLN do kwoty 245.000 PLN tj. o kwotę 24.600 PLN poprzez ustanowienie nowych 492 udziałów o wartości nominalnej 50 PLN i pokryciu nowo utworzonych udziałów gotówką. W związku z podjętą uchwałę udziałowcy objęli w spółce udziały: LOTOS Petrobaltic S.A. o wartości nominalnej 12.300 PLN, CalEnergy Resources Poland Sp. z o.o. o wartości 12.300 PLN.

Infrastruktura Kolejowa Sp. z o.o. – dopłata do kapitału

W dniu 28 września 2017 roku Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników Infrastruktura Kolejowa Sp. z o.o. podjęło uchwałę o zobowiązaniu Grupy LOTOS jako jedynego Wspólnika Spółki do dokonania dopłaty do kapitału w kwocie 20.000,- PLN. W wykonaniu powyższej uchwały Grupa LOTOS wniosła w dniu 29 września 2017 dopłatę do kapitału w pełnej wysokości.

Lucea 3 Sp. z o.o. – nabycie 100% udziałów; podwyższenie kapitału zakładowego oraz zmiana aktu założycielskiego spółki

Dnia 06.11.2017 r. LOTOS Lab Sp. z o.o. nabyła od MWW Trustees Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 100% udziałów (100 udziałów) w spółce Lucea 3 Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, z siedzibą w Warszawie, za łączną cenę 6 tys. PLN, tj. 60,00 PLN za jeden udział. W dniu 13 grudnia 2017 roku Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników Lucea 3 Sp. z o.o. podjęło uchwałę w przedmiocie podwyższeniu kapitału zakładowego Spółki z kwoty 5.000 PLN do kwoty 40.000.000 PLN tj. o kwotę 39.995.000 PLN poprzez utworzenie 799.900 nowych udziałów o wartości nominalnej 50 PLN każdy udział. Wszystkie nowe udziały zostały objęte przez LOTOS Lab Sp. z o.o. jedynego wspólnika Spółki i pokryte wkładem pieniężnym w kwocie 39.995.000 PLN. Dnia 13 grudnia 2017 roku

Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników Lucea 3 Sp. z o.o. podjęło uchwałę w sprawie zmiany Aktu Założycielskiego Spółki w tym zmiany nazwy spółki z Lucea 3 Sp. z o.o. na LOTOS Vera Sp. z o.o.

Do dnia sporządzenia niniejszego raportu podwyższenie kapitału wraz ze zmianą aktu założycielskiego spółki w tym nazwy spółki nie zostało zarejestrowane.

LOTOS Lab Sp. z o.o. – podwyższenie kapitału zakładowego

W dniu 6 grudnia 2017 roku Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników LOTOS Lab Sp. z o.o. podjęło uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego Spółki z kwoty 1.000.000 PLN do kwoty 99.000.000 PLN tj. o kwotę 98.000.000 PLN poprzez ustanowienie 196.000 nowych udziałów o wartości nominalnej 500 PLN każdy. Wszystkie nowe udziały zostały objęte przez Grupę LOTOS i pokryte wkładem pieniężnym w kwocie 98.000.000 PLN.

Dnia 16.01.2018 roku ww. podwyższenie kapitału zakładowego zostało zarejestrowane w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego.

LOTOS Exploration and Production Norge AS – podwyższenie kapitału zakładowego

Dnia 12 grudnia 2017 r. Zgromadzenie Wspólników LOTOS Exploration and Production Norge AS podjęło uchwałę o emisji prywatnej, dla LOTOS Upstream sp. z o.o., 900.000.000 warrantów, z których każdy upoważnia do nabycia 1 akcji serii B o wartości nominalnej 1,00 NOK każda akcja. W wykonaniu warrantów, w dniu 18 grudnia 2017 r. LOTOS Upstream sp. z o.o. złożyła oświadczenie o objęciu 777.085.104 akcji serii B o wartości 1 NOK każda. Nowe akcje zostały pokryte wkładem pieniężnym o wartości 777.085.104 NOK. W związku z powyższym kapitał zakładowy LOTOS E&P Norge AS został podwyższony z kwoty 2.233.718.441 NOK do kwoty 3.010.803.545 NOK.

Dnia 18.01.2018 roku ww. podwyższenie kapitału zakładowego LOTOS E&P Norge AS zostało zarejestrowane.

Reorganizacja Segmentu Wydobywczego:

W dniu 19 kwietnia 2017 r. LOTOS Petrobaltic S.A. (sprzedający) oraz LOTOS Upstream sp. z o.o. (nabywca) podpisały warunkową umowę sprzedaży 100% akcji LOTOS Exploration and Production Norge AS z siedzibą w Stavanger w Norwegii. Cena nabycia wynosi 91,7 mln PLN.

Dnia 29 września 2017 r. Strony podpisały aneks do ww. umowy prolongujący ostateczny termin spełnienia warunków zawieszających do 31 grudnia 2017 roku.

W dniu 12 grudnia 2017 r., wobec spełnienia wszystkich warunków zawieszających, Strony dokonały rozliczenia umowy z dnia 19 kwietnia 2017 roku i z dniem 12 grudnia 2017 roku LOTOS Upstream Sp. z o.o. nabyła należące do LOTOS Petrobaltic S.A. 2.233.718.440 akcje serii B LOTOS E&P Norge AS.

W dniu 12 czerwca 2017 r. LOTOS Petrobaltic S.A. (sprzedający) oraz LOTOS Upstream sp. z o.o. (nabywca) podpisały warunkową umowę sprzedaży 72.800 akcji AB LOTOS Geonafta z siedzibą w Gargzdai na Litwie. Cena nabycia wynosi 59,6 mln PLN.

Dnia 29 września 2017 r. Strony podpisały aneks do ww. umowy prolongujący ostateczny termin spełnienia warunków zawieszających do 31 grudnia 2017 roku.

W dniu 12 grudnia 2017 r., wobec spełnienia wszystkich warunków zawieszających, Strony dokonały rozliczenia umowy z dnia 12 czerwca 2017 roku i z dniem 12 grudnia 2017 roku LOTOS Upstream sp. z o.o. nabyła należące do LOTOS Petrobaltic S.A. 72.800 akcji AB LOTOS Geonafta.

Dnia 20 grudnia 2017 r. Zgromadzenie Wspólników Aphrodite Offshore Services N.V. z siedzibą na Curacao podjęło uchwałę o rozpoczęciu procesu likwidacji Spółki. Na likwidatora Spółki wybrany został Moonlight Foundation. Likwidator, tytułem zaliczki na poczet podziału sumy likwidacyjnej, przekazał na rzecz jedynego wspólnika (LOTOS Petrobaltic S.A.) kwotę 1.380 tys. USD. Podział pozostałych środków pozostających w dyspozycji likwidowanej Spółki nastąpi po rozliczeniu wszystkich zobowiązań oraz po pokryciu kosztów likwidacji.

W dniu 29 stycznia 2018 r. zakończyła się procedura likwidacji spółki Aphrodite Offshore Services N.V., do rozliczenia pozostała suma likwidacyjna, co nastąpi po ostatecznym pokryciu kosztów spółki i ewentualnych zobowiązań podatkowych za 2017 rok.

Dnia 19 grudnia 2017 roku został przyjęty Plan połączenia transgranicznego przez przejęcie. Spółką przejmującą będzie LOTOS Petrobaltic S.A. z siedzibą w Gdańsku, a spółką przejmowaną będzie Miliana Shipholding Company Ltd. z siedzibą w Nikozji na Cyprze – spółka w 100% zależna od LOTOS Petrobaltic S.A. W wyniku przejęcia Miliana Shipholding Company Ltd. przez LOTOS Petrobaltic S.A. wszystkie aktywa i zobowiązania spółki przejmowanej

zostaną przeniesione na spółkę przejmująca, zaś spółka przejmowana zostanie wykreślona z właściwego rejestru. Spółka przejmująca wstąpi we wszystkie prawa i obowiązki spółki przejmowanej na drodze sukcesji uniwersalnej, zaś jej forma prawna, nazwa oraz siedziba pozostaną niezmienione.

W związku z tym, że LOTOS Petrobaltic S.A. jest jedynym wspólnikiem Miliana Shipholding Company Ltd., w przypadku planowanego połączenia może zostać zastosowana uproszczona metoda połączenia. Plan połączenia został opublikowany na stronie internetowej LOTOS Petrobaltic S.A. oraz w dzienniku urzędowym Cyprus Official Gazette odpowiednio w dniu 28 oraz 29 grudnia 2017 roku.

Dnia 8 stycznia 2018 roku Zarządy Spółek Miliana Shipholding Company Ltd. oraz Miliana Shipping Group Ltd. obie z siedzibą na Cyprze przyjęły plan połączenia tych spółek. W wyniku połączenia przez przejęcie Miliana Shipholding Company Ltd. będąca jedynym wspólnikiem spółki przejmowanej, przejmie Miliana Shipping Group Ltd. W efekcie wszystkie aktywa i zobowiązania spółki przejmowanej zostaną przeniesione na spółkę przejmującą, zaś spółka przejmowana zostanie wykreślona z właściwego rejestru.

7.1.4. Zmiany w podstawowych zasadach zarządzania Grupą LOTOS S.A. i jej spółkami zależnymi

Poza zmianą w składzie Zarządu Spółki oraz zmianami w strukturze organizacyjnej Spółki nie nastąpiły zmiany w podstawowych zasadach zarządzania Grupą LOTOS S.A. W zakresie zarządzania spółkami z jej grupy kapitałowej: zwiększono liczebność zarządów, powołano rady nadzorcze, dokonano odejścia od zarządzania segmentowego realizowanego do tej pory przez dedykowanego członka zarządu Grupy LOTOS S.A. Powyższe działania implementowały postanowienia ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym.

7.2. Zatrudnienie w Grupie Kapitałowej LOTOS

7.2.1. Struktura zatrudnienia w Grupie Kapitałowej LOTOS

Struktura zatrudnienia w Grupie Kapitałowej LOTOS w podziale na rodzaj stanowiska

Spółka	Zatrudnienie na dzień 31.12.2017 roku	
	Stanowiska robotnicze	Stanowiska nierobotnicze
Grupa LOTOS S.A.	493	952
LOTOS Paliwa Sp. z o.o.	0	269
LOTOS Kolej Sp. z o.o.	691	325
LOTOS Oil S.A.	91	179
LOTOS Lab Sp. z o.o.	14	112
LOTOS Serwis Sp. z o.o.	314	147
LOTOS Straż Sp. z o.o.	76	14
LOTOS Asfalt Sp. z o.o.	121	121
LOTOS Gaz S.A.	0	1
LOTOS Ochrona Sp. z o.o.	158	25
LOTOS Air BP Polska Sp. z o.o.	41	16
LOTOS Infrastruktura S.A.	40	31
LOTOS Terminale S.A.	63	50
RC Ekoenergia Sp. z o.o.	42	30
LOTOS Biopaliwa Sp. z o.o.	23	15
LOTOS Petrobaltic S.A.	151	211
Energobaltic Sp. z o.o.	0	26
LOTOS E&P Norge AS	3	27
AB LOTOS Geonafta	50	9
UAB Genciu Nafta	1	1
UAB Manifoldas	0	3
Miliana Shipping Ltd	0	0
Technical Ship Management	0	7
SPV Baltic Spółka z o.o.	6	5

Spółka	Zatrudnienie na dzień 31.12.2017 roku	
	Stanowiska robotnicze	Stanowiska nierobotnicze
	2337	2560
Razem		**4897**

Struktura zatrudnienia w Grupie LOTOS S.A. pod względem płci stan na 31 grudnia 2017 roku

Wyszczególnienie	Mężczyźni	Kobiety	Razem
stanowiska robotnicze	493	0	493
stanowiska nierobotnicze	494	458	952
Razem	987	458	1445

Struktura zatrudnienia w Grupie Kapitałowej LOTOS pod względem płci stan na 31 grudnia 2017 roku

Wyszczególnienie	Mężczyźni	Kobiety	Razem
stanowiska robotnicze	2261	76	2337
stanowiska nierobotnicze	1518	1042	2560
Razem	3779	1118	4897

Wielkość zatrudnienia w Grupie Kapitałowej LOTOS w latach 2012 – 2017

Wielkość zatrudnienia	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017
Grupa LOTOS S.A.	1 349	1 345	1 350	1 364	1 406	**1 445**
Grupa Kapitałowa LOTOS	5 015	4 983	5 106	4 850	4 936	**4897**

7.2.2. System kontroli programów akcji pracowniczych

W Grupie Kapitałowej LOTOS w 2017 roku nie funkcjonował program akcji pracowniczych.

7.2.3. Umowy zawarte pomiędzy emitentem a osobami zarządzającymi oraz wartość wynagrodzeń, nagród lub korzyści wypłaconych osobom zarządzającym i nadzorującym Grupę LOTOS S.A.

Wynagrodzenie wypłacone członkom Zarządu Grupy LOTOS S.A. za 2017 rok (PLN)

Członkowie Zarządu	Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia)	Zarząd-jednostki zależne*	Razem wynagrodzenie wypłacone
Paweł Olechnowicz	283 424,36	0	**283 424,36**
Marek Sokołowski	282 505,74	0	**282 505,74**
Mariusz Machajewski	722 624,16	127 213,85	**849 838,01**
Maciej Szozda	25 682,34		**25 682,34**
Zbigniew Paszkowicz	256 823,40		**256 823,40**
Mateusz Bonca	633 618,40	90 944,67	**724 563,07**
Marcin Jastrzębski	741 397,32	90 944,67	**832 341,99**
Robert Pietryszyn	102 729,36		**102 729,36**
Przemysław Marchlewicz	128 411,70		**128 411,70**
Kawula Jarosław	667 906,63		**667 906,63**
Razem	**3 845 123,41**	**309 103,19**	**4 154 226,60**

Nagrody roczne dla Członków Zarządu (PLN)

Członkowie Zarządu	Krótkoterminowe zobowiązania z tytułu nagrody rocznej za 2017 rok
Marcin Jastrzębski	460 164,96
Mateusz Bonca	427 508,60
Jarosław Kawula	513 010,32
Razem	**1 400 683,88**

Wypłata nagrody rocznej uzależniona jest od realizacji celów postawionych przed członkami Zarządu.

Wynagrodzenie wypłacone członkom Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. za 2017 rok (PLN)

Członkowie Rady Nadzorczej	Razem wynagrodzenie wypłacone
Ciach Piotr	79 268,04
Figura Dariusz	79 268,04
Golecki Mariusz	79 268,04
Kozłowska-Chyła Beata	89 837,16
Lewandowska Katarzyna	79 268,04
Lewandowski Adam	79 268,04
Szklarczyk-Mierzwa Agnieszka	79 268,04
Razem	**565 445,40**

7.3. Ochrona środowiska

Realizacja działań z zakresu ochrony środowiska

W 2017 roku, poza bezpiecznym przeprowadzeniem postoju remontowego w gdańskiej rafinerii Grupy LOTOS, działania z zakresu ochrony środowiska skupiły się na kontynuacji prac rozpoczętych w 2016 roku, mających na celu dostosowanie zakładu do wymagań Decyzji wykonawczej Komisji z dnia 9 października 2014 r. ustanawiającej konkluzje dotyczące najlepszych dostępnych technik (BAT) w odniesieniu do rafinacji ropy naftowej i gazu zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych, czyli tzw. konkluzji BAT. Instalacje rafineryjne Grupy LOTOS już w dniu publikacji dokumentu spełniały prawie wszystkie jego rygorystyczne wymagania. Dostosowania wymagały jedynie dwa obszary.

Pierwszy z nich dotyczy zakresu i sposobu monitorowania emisji zanieczyszczeń do środowiska. Przed rozpoczęciem obowiązywania wymagań konkluzji BAT, rafinerie zobowiązane były przeprowadzać pomiary emisji z emitorów technologicznych dwa razy w roku – w okresie zimowym (październik-marzec) oraz letnim (kwiecień-wrzesień) i na podstawie otrzymanych wyników, często w oparciu o inne parametry procesowe, wyznaczać emisję roczną. Pomiary te dotyczyły czterech najważniejszych, określonych w prawie zanieczyszczeń: dwutlenku siarki (SO_2), tlenków azotu (NO_x), tlenku węgla (CO) i pyłu zawieszonego (PM).

Wejście w życie nowych wymagań tworzy obowiązek prowadzenia pomiarów ciągłych – przy pomocy specjalnych systemów – w gdańskiej rafinerii Grupy LOTOS na:

- dwóch emitorach technologicznych – ze względu na sumaryczną moc połączonych z nimi jednostek produkcyjnych – w zakresie SO_2, NO_x, CO i PM;
- dwóch emitorach technologicznych – ze względu na odprowadzanie przez nie spalin z instalacji Clausa – w zakresie SO_2.

Dodatkowo, konkluzje BAT zobowiązują rafinerie do okresowego monitorowania emisji polichlorowanych dibenzodioksyn i furanów (PCDD/F) z procesu reformingu katalitycznego, ze względu na powstawanie tych związków w procesie regeneracji katalizatora instalacji, w których proces ten się odbywa. W Grupie LOTOS funkcjonują dwie tego typu instalacje – jedna, gdzie katalizator regenerowany jest okresowo, a druga – nowsza – w której porcje katalizatora regenerowane są w sposób ciągły. Aby umożliwić przeprowadzenie pomiarów PCDD/F zgodnie z normami, niezbędne było wykonanie stanowisk pomiarowych na kanałach odprowadzających spaliny z obu instalacji. Nowe unijne prawo mówi również, że monitorowaniem należy objąć emisję niezorganizowaną lotnych związków organicznych (LZO) do powietrza z nieszczelnych urządzeń na terenie instalacji rafineryjnych. Zjawisko emisji niezorganizowanej LZO jest niekorzystne ze względu na wynikające z niej straty surowców, negatywny wpływ na zdrowie pracowników i środowisko, a w skrajnych przypadkach może powodować zagrożenie wybuchem. Monitorowanie emisji LZO odbywać się ma w oparciu o kilka metod:

- detekcję i pomiar stężenia węglowodorów za pomocą podręcznych urządzeń, tzw. snifferów
- optyczne obrazowanie gazów przy użyciu kamer rejestrujących promieniowanie podczerwone
- okresowe wyznaczanie emisji na podstawie regularnie aktualizowanych współczynników obliczeniowych

Drugim obszarem regulowanym przez konkluzje BAT i wymagającym wdrożenia w rafinerii Grupy LOTOS jest program wykrywania i usuwania nieszczelności w obrębie instalacji produkcyjnych, tzw. program LDAR (ang. *Leak Detection and Repair Programme*). Mają nim być objęte wszystkie elementy instalacji rafineryjnych, w których w wyniku eksploatacji mogą powstać nieszczelności, a w szczególności pomp, zaworów ręcznych i automatycznych, zasuw, kołnierzy itd. Istota programu polega na takiej kontroli wspomnianych przyrządów, aby umożliwić możliwie najszybsze wykrycie i usunięcie powstałych w nich nieszczelności, przy jednoczesnym zapewnieniu możliwie największej efektywności kosztowej takich działań. Największym wyzwaniem w tworzeniu tego typu programu jest inwentaryzacja wszystkich elementów instalacji, w których potencjalnie mogą wystąpić nieszczelności i organizacja zebranych informacji w informatycznych bazach danych. Szacuje się, że w gdańskiej rafinerii Grupy LOTOS takich urządzeń jest około 100 000. Z oczywistych powodów uznano również, że wymóg monitorowania emisji niezorganizowanej, który opisano wyżej, realizowany będzie w ramach programu LDAR.

Innym zdarzeniem z zakresu ochrony środowiska, które oprócz konkluzji BAT będzie mogło mieć istotny wpływ na funkcjonowanie firmy, jest publikacja nowej ustawy Prawo wodne oraz utworzenie na jej mocy nowego podmiotu – Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie – które przejęło większość kompetencji dotyczących gospodarki wodno-ściekowej od marszałków województw oraz całkowicie zastąpiło krajowy i regionalne zarządy gospodarki wodnej. Główne ryzyka związane z publikacją nowej ustawy i utworzeniem Wód Polskich to:

- potencjalnie nowe podejście utworzonego organu do gospodarki wodno-ściekowej w dużych przedsiębiorstwach

- niepewność dotycząca sposobu wyznaczenia opłaty za pobór wody ze środowiska

Innymi istotnymi zdarzeniami z obszaru zarzadzania środowiskowego w Grupie Kapitałowej LOTOS, które miały miejsce w 2017 roku były:

- zmiana pozwoleń zintegrowanych Grupy LOTOS i LOTOS Asfalt pod kątem uwzględnienia instalacji projektu EFRA
- złożenie wniosku o zmianę zezwolenia na emisję CO_2 dla LOTOS Asfalt związaną z uruchomieniem instalacji projektu EFRA – w czasie przygotowywania niniejszego Sprawozdania projekt decyzji marszałka czeka na uprawomocnienie się zmiany pozwolenia zintegrowanego

LOTOS Asfalt planuje również wystąpienie o przydział dodatkowych, darmowych uprawnień do emisji CO_2 w związku ze znaczącym zwiększeniem zdolności produkcyjnych. Wniosek zostanie złożony po uruchomieniu i odpowiednio długiej, stabilnej pracy wszystkich instalacji projektu EFRA.

Oddziaływanie środowiskowe obiektów Grupy Kapitałowej LOTOS

Postój remontowy gdańskiej rafinerii Grupy LOTOS, który miał miejsce wiosną 2017 roku, wpłynął na jej środowiskowe oddziaływanie w dwojaki sposób. Z jednej strony, skutkował mniejszymi – wynikającymi z miesięcznego postoju instalacji – rocznymi emisjami CO_2 i zanieczyszczeń energetycznych do powietrza, ale z drugiej spowodował wytworzenie znacznie większych, niż zwykle ilości odpadów z prac konserwacyjnych.

Warte zaznaczenia jest również to, ze w 2017 roku relacja cen gazu ziemnego – jednego z głównych składników rafineryjnego gazu opałowego – i ciężkiego oleju opałowego – będącego pozostałością po przerobie ropy naftowej – ukształtowała się w taki sposób, że dużo korzystniejsze ekonomicznie było zasilanie pieców tym pierwszym paliwem. Rafineryjny gaz opałowy jest dużo czystszym nośnikiem energii od ciężkiego oleju opałowego – jego spalanie prowadzi do dużo mniejszej emisji tlenków siarki i pyłu. W 2017 roku piece w rafinerii zasilany były jedynie gazem opałowym, co istotnie wpłynęło na obniżenie emisji do powietrza – zwłaszcza w zakresie tlenków siarki i pyłu. Elektrociepłownia Grupy LOTOS, podobnie jak w latach ubiegłych, cały rok zasilana była wyłącznie gazem ziemnym.

W związku z tym, że większość danych dotyczących oddziaływania na środowisko raportowana jest do urzędów do końca lutego i marca, niektóre z nich nie były jeszcze dostępne w czasie przygotowywania niniejszego Sprawozdania. Poniższe zestawienia zawierają jedynie te dane, które były dostępne na początku lutego 2018 r.

Emisja do powietrza

Emisja dwutlenku węgla z instalacji Grupy LOTOS i LOTOS Asfalt

Spółka	Emisja roczna CO_2 [Mg]	
	2016	2017
Grupa LOTOS	1 899 938	1 717 335
Elektrociepłownia	282 019	249 951
Instalacje rafineryjne	1 617 919	1 467 384
LOTOS Asfalt	12 041	11 962
Zakład w Gdańsku	7 966	7 633
Zakład w Jaśle	4 075	4 329

Emisja zanieczyszczeń do powietrza z instalacji Grupy LOTOS

Instalacja	Emisja roczna [Mg]							
	2016				2017			
	SO_2	NO_x	PM	CO	SO_2	NO_x	PM	CO
Elektrociepłownia	1	87	1	7	4	210	5	18
Instalacje rafineryjne	1613	775	133	281	231	634	72	286

7.4. Istotne umowy oraz postępowania sądowe w 2017 roku

7.4.1. Istotne transakcje z podmiotami powiązanymi na warunkach innych niż rynkowe

W roku zakończonym 31 grudnia 2017 roku nie zawierano transakcji z podmiotami powiązanymi na warunkach innych niż rynkowe.

7.4.2. Umowa z podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych

Na podstawie uchwał Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. z dnia 17 grudnia 2009 roku, 31 października 2012 roku oraz 31 lipca 2015 roku podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych Spółki odpowiednio za lata 2010-2012, 2013 - 2015 oraz za lata 2016 -2017 została spółka Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k., wpisana na listę podmiotów uprawnionych do badania sprawozdań finansowych prowadzoną przez PIBR (poprzednio KIBR) pod numerem 130.

Ernst & Young Audyt Polska sp. z o.o. sp. k. z siedzibą w Warszawie na podstawie umowy wraz z aneksami zawartej z Grupą LOTOS S.A. w dniu 30 lipca 2013 roku dokonała między innymi:

- przeglądu jednostkowych oraz skonsolidowanych sprawozdań finansowych za I półrocza 2013-2017 roku,
- badania jednostkowych oraz skonsolidowanych sprawozdań finansowych za lata 2013-2017.

Łączne wynagrodzenie należne z tytułu badania, przeglądów oraz procedur weryfikacyjnych Ernst & Young Audyt Polska sp. z o.o. sp. k. za rok 2017 (w mln PLN)

	2017
Badanie rocznych jednostkowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych wybranych spółek Grupy Kapitałowej LOTOS, w tym: (1)	**0,9**
Grupa LOTOS S.A.	**0,2**
Usługi poświadczające, w tym:	**0,2**
Grupa LOTOS S.A.	**0,2**
Usługi doradztwa podatkowego	**-**
Pozostałe usługi, w tym:	**0,02**
Grupa LOTOS S.A.	**-**
Razem	**1,1**

(1) wynagrodzenie za badanie wybranych spółek Grupy Kapitałowej LOTOS jest płacone na podstawie odrębnych umów zawartych pomiędzy podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych i każdą z wybranych spółek Grupy Kapitałowej LOTOS.

Wynagrodzenie za badanie, usługi poświadczające, usługi doradztwa podatkowego oraz pozostałych usług dla spółek LOTOS Exploration and Production Norge AS oraz AB LOTOS Geonafta należne odpowiednio dla Ernst & Young AS oraz UAB Ernst & Young Baltic (spółek grupy Ernst & Young) za rok 2017 wyniosło 0,92 mln PLN.

W 2016 roku łączne wynagrodzenie należne z tytułu badania, przeglądów oraz procedur weryfikacyjnych wyniosło 2,0 mln PLN (Grupa LOTOS S.A. 1 mln PLN), w tym z tytułu badania rocznych jednostkowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych wybranych spółek Grupy Kapitałowej LOTOS 1,1 mln PLN (Grupa LOTOS S.A. 0,3 mln PLN), usług poświadczających 0,8 mln PLN (Grupa LOTOS S.A. 0,7 mln PLN), pozostałych usług 0,1 mln PLN (Grupa LOTOS S.A. 0,01 mln. PLN).

7.4.3. Postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej

W 2017 roku nie toczyły się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej postępowania dotyczące zobowiązań albo wierzytelności Grupy LOTOS S.A. ani spółek od niego zależnych, których wartość dotycząca spółek Grupy Kapitałowej LOTOS stanowiłaby co najmniej 10 % kapitałów własnych Spółki. Istotne sprawy sądowe zostały przedstawione w nocie 29.1 do skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2017

Informacje dotyczące akcji Grupy LOTOS S.A.

8. Informacje dotyczące akcji Grupy LOTOS S.A.

8.1. Grupa LOTOS S.A. na Giełdzie Papierów Wartościowych

Akcje Grupy LOTOS notowane są na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie od 9 czerwca 2005 roku.

ISIN	Warsaw Stock Exchange	Thomson Reuters	Bloomberg
PLLOTOS00025	LTS	LTSP.WA	LTS PW

Kapitał zakładowy Grupy LOTOS S.A. wynosi 184.873.362 zł i dzieli się na 184.873.362 akcji o wartości nominalnej 1 zł każda, w tym:

- 78.700.000 akcji zwykłych na okaziciela serii A
- 35.000.000 akcji zwykłych na okaziciela serii B
- 16.173.362 akcji zwykłych na okaziciela serii C
- 55.000.000 akcji zwykłych na okaziciela serii D

Każda akcja daje prawo do jednego głosu na Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy.

Ostatniego dnia 2017 roku kapitalizacja Grupy LOTOS S.A. wyniosła około 11 mld zł.

Kurs akcji Grupy LOTOS (zł) i wolumen obrotu (szt.)

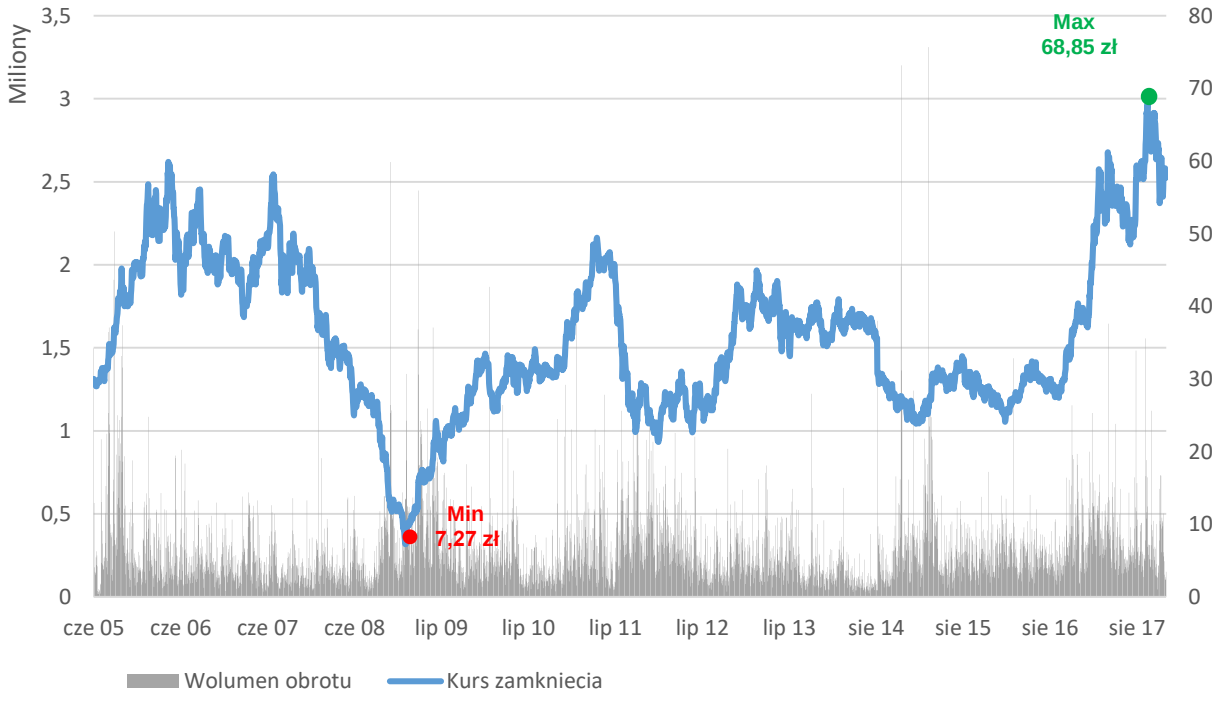

Akcje Grupy LOTOS S.A. w 2017 roku wchodził w skład następujących indeksów:

Indeksy dochodowe

- WIG - obejmuje wszystkie spółki notowane na Głównym Rynku GPW, spełniające bazowe kryteria uczestnictwa w indeksach
- WIG-PALIWA - obejmuje spółki sektora „przemysł paliwowy" należące do indeksu WIG
- WIG Poland – obejmuje wyłącznie akcje krajowych spółek należących do indeksu WIG
- WIG RESPECT - obejmuje firmy odpowiedzialne społecznie należące do indeksu WIG

Indeksy cenowe

- WIG 20 - obliczany na podstawie wartości portfela akcji 20 największych i najbardziej płynnych spółek z Głównego Rynku GPW
- WIG 30 – obliczany na podstawie wartości portfela akcji 30 największych i najbardziej płynnych spółek z Głównego Rynku GPW
- mWIG40 – obliczany na podstawie wartości portfela akcji 40 największych i najbardziej płynnych spółek z Głównego Rynku GPW

* Indeks dochodowy - przy jego obliczaniu uwzględnia się zarówno ceny zawartych w nim akcji, jak i dochody z dywidend i praw poboru.

* Indeks cenowy - przy jego obliczaniu bierze się pod uwagę jedynie ceny zawartych w nim transakcji, a nie uwzględnia się dochodów z tytułu dywidend.

Dane dotyczące akcji Grupy LOTOS S.A.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba akcji w obrocie giełdowym (mln szt.)	129,87	129,87	129,87	184,87	184,87	184,87
Kształtowanie się kursu akcji (zł)						
Kurs minimalny	21,30	32,97	24,05	23,83	24,10	37,00
Kurs maksymalny	43,78	45,45	40,96	33,15	40,40	68,85
Kurs zamknięcia	41,20	35,45	25,50	27,00	38,25	57,70
Stopa zwrotu na koniec okresu (%)	76,82	-13,96	-28,07	4,40	44,00	50,30

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Obroty na akcjach						
Wartość obrotów (mln PLN)	2 013,15	2 211,43	1 588,52	2 227,56	2 229,86	5 061,58
Udział w obrotach (%)	1,07	1,00	0,77	1,10	1,10	2,16
Średni wolumen na sesję (szt.)	282 163	229 877	203 839	314 239	292 032	372 519
Średnia liczba transakcji na sesję	810	877	851	1 534	1 569	2 739

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Wycena spółki						
Kapitalizacja (mln PLN)	5 351,00	4 603,89	3 311,69	4 991,58	7 075,10	10 667,19
Wartość księgowa (mln PLN)	9 066,40	9 189,60	8 258,50	7 712,20	8 610,90	8 610,9
EV (mln PLN)	11 642,30	10 319,79	9 627,39	11 131,30	13 373,40	13 172,2
Wycena akcji						
Zysk na jedną akcję (zł)	7,11	0,30	-	-	5,50	9,00
P/E (x)	5,80	118	-	-	6,90	6,40
P/BV (x)	0,59	0,50	0,40	0,65	0,82	1,23
EV/EBITDA (x)	11,58	12,85	-	10,22	4,58	4,30

* Opracowanie własne na podstawie danych GPW oraz Spółki
* EV (ang. Enterprise Value) tj. Wartość Przedsiębiorstwa - suma kapitalizacji rynkowej i długu, powiększona o udziały akcjonariuszy mniejszościowych i akcje uprzywilejowane oraz pomniejszona o środki pieniężne i ich ekwiwalenty.
* P/E (ang. Price/Earnings) – Cena / Zysk
* P/BV (ang. Price/Book Value) – Cena / Wartość Księgowa
* EV/EBITDA - Wartość Przedsiębiorstwa / Zysk operacyjny powiększony o amortyzację

Kurs akcji Grupy LOTOS S.A. w 2017 roku

Notowania akcji Grupy LOTOS S.A. na tle indeksów giełdowych w 2017 roku

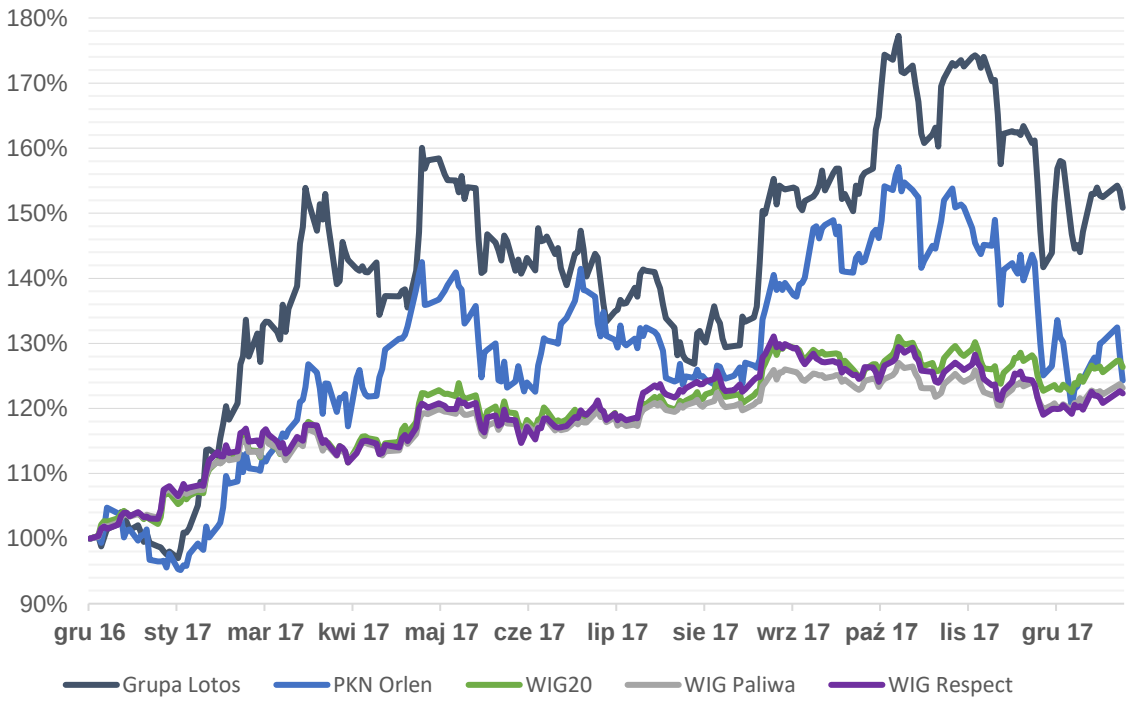

* Wykres rebazowany, 100=zamknięcie sesji 30 grudnia 2016 roku

Rekomendacje analityków domów maklerskich dla akcji Grupy LOTOS S.A.

Rekomendacje dla akcji Grupy LOTOS S.A. wydaje 15 firm inwestycyjnych (w tym domy maklerskie i banki inwestycyjne):

Biura maklerskie wydające rekomendacje na temat akcji Grupy LOTOS S.A.

Z siedzibą w Polsce	Z siedzibą za granicą
Citi	HSBC
DM mBanku	Erste Bank
DM BZ WBK	Raiffeisen Centrobank
DM BOŚ	Societe Generale
DM PKO BP	Wood & Co.
DM BDM	Haitong Bank
DI Investors	
DM Trigon	
Ipopema Securities	

Zgodnie z wiedzą Spółki, w 2017 roku wydano 26 rekomendacji biur maklerskich, w tym:

- 9 rekomendacji „Kupuj”
- 2 rekomendacje „Akumuluj”
- 9 rekomendacje „Trzymaj”
- 1 rekomendacja „Neutralnie”
- 2 rekomendacji „Redukuj”
- 3 rekomendacja „Sprzedaj”

* Kupuj (*ang. Buy*)	całkowita oczekiwana stopa zwrotu z inwestycji przekroczy 15% w ciągu dwunastu miesięcy
* Akumuluj (*ang. Accumulate*)	całkowita oczekiwana stopa zwrotu z inwestycji znajdzie się w przedziale 5%-15% ciągu dwunastu miesięcy
* Trzymaj (*ang. Hold*)	całkowita oczekiwana stopa zwrotu z inwestycji wyniesie od -5% do +5% w ciągu dwunastu miesięcy
* Redukuj (*ang. Reduce*)	całkowita oczekiwana stopa zwrotu z inwestycji wyniesie od -5% do -15% w ciągu dwunastu miesięcy
* Sprzedaj (*ang. Sell*)	całkowita oczekiwana stopa zwrotu z inwestycji wyniesie powyżej -15% w ciągu dwunastu miesięcy.

Struktura rekomendacji biur maklerskich dla akcji Grupy LOTOS S.A. w 2017 roku

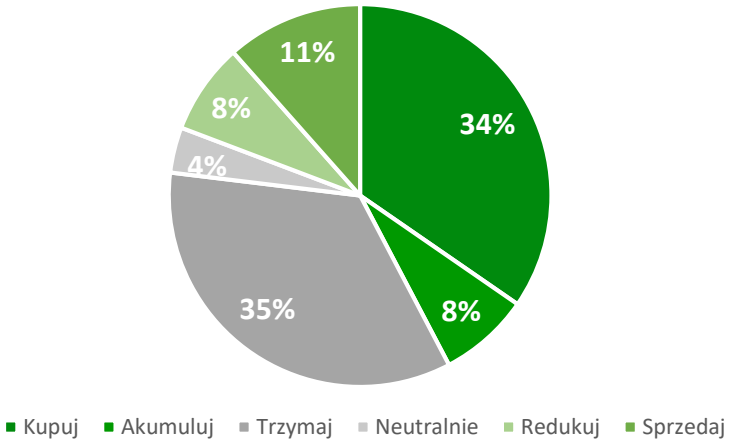

Cena docelowa akcji Grupy LOTOS S.A. wyceniana przez biura maklerskie wahała się w przedziale 34,27 – 84,50 zł wobec 24,00 – 41,20 zł w roku poprzednim. Akcje Grupy LOTOS S.A. w 2017 roku wyceniane były średnio na poziomie 59,59 zł wobec 31,26 rok wcześniej.

Rynkowa wycena akcji Grupy LOTOS S.A. wahała się w przedziale 37,00 – 68,85 zł. Kurs zamknięcia ostatniego dnia 2017 roku wyniósł 57,70 zł.

Wydane rekomendacje oraz średnia krocząca cen docelowych na tle notowań akcji Spółki

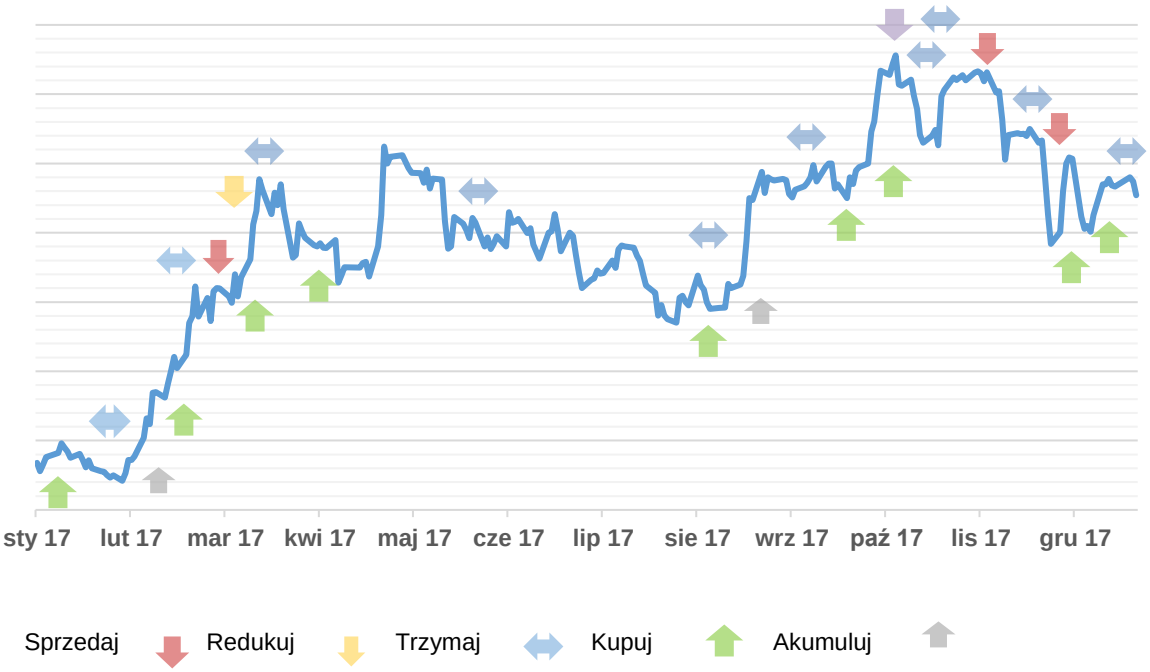

8.2 Dywidenda

W dniu 14 czerwca 2017 r. Zwyczajne Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS S.A. podjęło uchwałę w sprawie podziału zysku Spółki za 2016 r., w tym postanowiło przeznaczyć kwotę 184 873 362,00 PLN na wypłatę dywidendy dla Akcjonariuszy.

Wysokość dywidendy przypadająca na jedną akcję wynosi 1 PLN brutto.

Liczba akcji objętych dywidendą wynosi 184 873 362. Jednocześnie ZWZ Grupy LOTOS S.A. ustaliło dzień dywidendy na 12 września 2017 roku oraz dzień wypłaty dywidendy na 29 września 2017 roku.

Dywidenda i stopa dywidendy (zł)

Rok obrotowy	Dywidenda	Dywidenda na akcję	Cena akcji na koniec roku	Stopa dywidendy
2005	0,0	0,0	44,2	-
2006	40 932 000,0	0,4	49,3	0,7
2007	0,0	0,0	44,5	-
2008	0,0	0,0	12,0	-
2009	0,0	0,0	31,8	-
2010	0,0	0,0	36,4	-
2011	0,0	0,0	23,3	-
2012	0,0	0,0	41,2	-
2013	0,0	0,0	35,5	-
2014	0,0	0,0	27	-
2015	0,0	0,0	38,25	
2016	**184 873 362,0**	**1,0**	**57,70**	**1,7**

* Stopa dywidendy - stosunek wartości dywidendy przypadającej na jedną akcję do ceny akcji.

Historyczne dywidendy na akcję (zł)

Rok obrotowy	Dywidenda na akcję	% zysku netto	Dzień do dywidendy	Dzień wypłaty dywidendy
2005	0,0	0,0	-	-
2006	0,4	10,1	11.06.2007	nie później niż 31.07.2007
2007	0,0	0,0	-	-
2008	0,0	0,0	-	-
2009	0,0	0,0	-	-
2010	0,0	0,0	-	-
2011	0,0	0,0	-	-
2012	0,0	0,0	-	-
2013	0,0	0,0	-	-
2014	0,0	0,0	**-**	**-**
2015	0,0	0,0		
2016	**1,0**	**10,0**	**12.09.2017**	**29.09.2017**

* Dzień prawa do dywidendy - dzień, według którego ustala się listę akcjonariuszy uprawnionych do dywidendy za dany rok obrotowy.

* Dzień wypłaty dywidendy - dzień, w którym wypłaca się dywidendę akcjonariuszom Spółki.

8.3 Nabycie udziałów (akcji) własnych

W 2018 roku Grupa LOTOS S.A. nie nabywała udziałów (akcji) własnych.

8.4. Określenie łącznej liczby i wartości nominalnej wszystkich akcji (udziałów) GL S.A. oraz akcji i udziałów odpowiednio w podmiotach powiązanych emitenta, będących w posiadaniu osób zarządzających i nadzorujących GL S.A. (dla każdej osoby oddzielnie)

Osoby zarządzające i nadzorujące według informacji Spółki na 27 lutego 2017 roku nie posiadały akcji ani udziałów spółek powiązanych Grupy LOTOS S.A.

8.5. Umowy, w wyniku których mogą w przyszłości nastąpić zmiany w proporcjach posiadanych akcji przez dotychczasowych akcjonariuszy i obligatariuszy

Zarząd Grupy LOTOS S.A. nie posiada informacji na temat umów, w wyniku których mogą w przyszłości nastąpić zmiany w proporcjach posiadanych akcji przez dotychczasowych akcjonariuszy i obligatariuszy.

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2017

Ład korporacyjny

9. Ład korporacyjny

9.1. Akcjonariat

9.1.1. Znaczne pakiety akcji

W 2017 roku kapitał akcyjny Grupy LOTOS S.A. nie uległ zmianom w stosunku do poprzednio raportowanego w 2016 roku i składał się z 184.873.362 akcji zwykłych o wartości nominalnej 1 zł, mających pełne pokrycie w kapitale podstawowym. Każda akcja Spółki jest równoważna pojedynczemu głosowi na Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy i posiada prawo do dywidendy.

Udział akcjonariuszy posiadających znaczne pakiety akcji w kapitale podstawowym i w ogólnej liczbie głosów na Walnym Zgromadzeniu na 31 grudnia 2017 roku

Akcjonariusze	Udział w kapitale podstawowym / udział w ogólnej liczbie głosów na WZ
Skarb Państwa	53,19%
Nationale Nederlanden OFE	5,73%
PZU OFE	5,02%
Pozostali	36,06%
Razem	**100,0%**

Struktura akcjonariatu Grupy LOTOS na dzień 31 grudnia 2017 roku

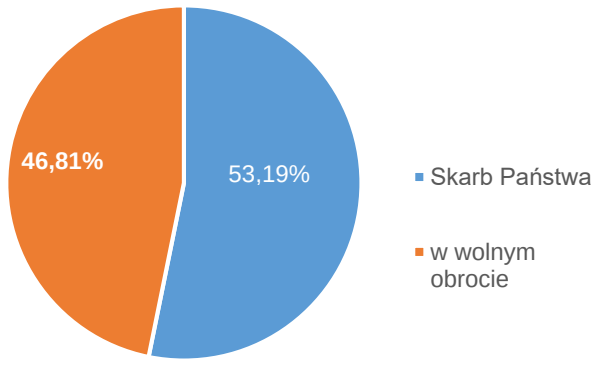

Struktura kapitału akcyjnego

Kapitał akcyjny Grupy LOTOS S.A. składa się z 184.873.362 akcji zwykłych, o wartości nominalnej 1 złoty, mających pełne pokrycie w kapitale podstawowym, które są równoważne pojedynczemu głosowi na WZ i posiadają prawo do dywidendy.

Struktura kapitału akcyjnego Grupy LOTOS

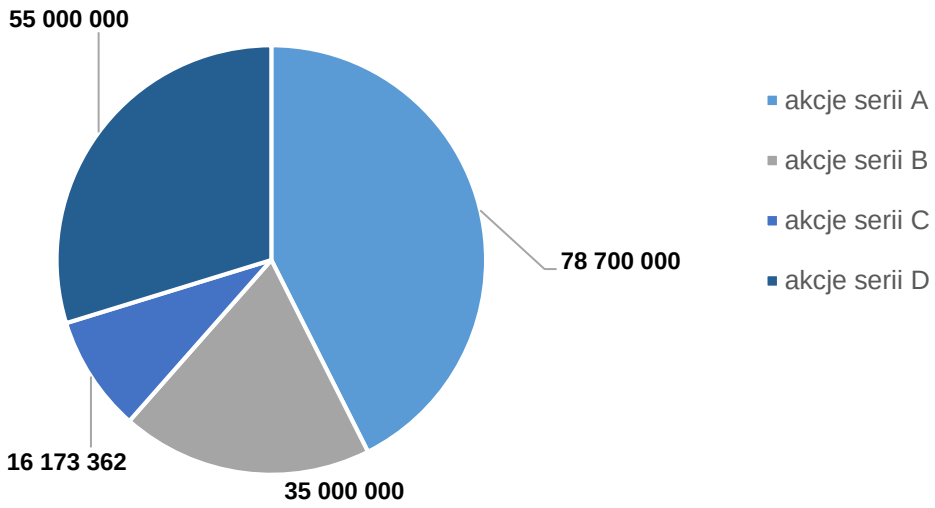

Akcjonariusze posiadający co najmniej 5% głosów na Walnych Zgromadzeniach, zwoływanych w 2017 roku:

W dniu 17 marca 2017 roku Nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniu Grupy LOTOS S.A.

Podmiot	Ilość akcji LOTOS	Udział % na ZWZ	Udział % ogółem
Skarb Państwa	98.329.515	73,88%	53,19%
OFE PZU „Złota Jesień”	9.250.000	6,95%	5,00%
NN OFE	9.000.000	6,76%	4,87%

W dniu 14 czerwca 2017 roku na Zwyczajnym Walnym Zgromadzeniu Spółki

Podmiot	Ilość akcji LOTOS	Udział % na ZWZ	Udział % ogółem
Skarb Państwa	98.329.515	71,94%	53,19%
NN OFE	9.200.000	6,73%	4,98%
OFE PZU „Złota Jesień”	7.800.000	5,71%/	4,22%

Szczególne uprawnienia I ich wykonywanie zapewniające w Grupie LOTOS S.A. kontrolę niewspółmierną do udziału we własności

Spółka nie wyemitowała papierów wartościowych dających Akcjonariuszom specjalne uprawnienia kontrolne. Na dzień publikacji niniejszego raportu Spółka nie posiada informacji o umowach między akcjonariuszami w sprawie wspólnego wykonywania głosów (szerzej punkt 5.1.4.)

Ograniczenia w wykonywaniu prawa głosu na Walnym Zgromadzeniu Grupy LOTOS S.A.

Jedna akcja Grupy LOTOS S.A. daje prawo do jednego głosu na WZ. Jednakże, zgodnie ze Statutem Spółki, prawo głosowania akcjonariuszy zostaje ograniczone w ten sposób, że żaden z nich nie może wykonywać na WZ więcej

niż 10% ogólnej liczby głosów istniejących w Spółce w dniu odbywania WZ, z zastrzeżeniem, że dla potrzeb ustalania obowiązków nabywców znacznych pakietów akcji przewidzianych w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych oraz w ustawie z 22 maja 2003 roku o działalności ubezpieczeniowej, takie ograniczenie prawa głosowania uważane będzie za nieistniejące.

9.1.2. Posiadacze papierów wartościowych, które dają specjalne uprawnienia kontrolne, wraz z opisem tych uprawnień

Grupa LOTOS S.A. nie wyemitowała papierów wartościowych dających akcjonariuszom specjalne uprawnienia kontrolne.

9.1.3. Szczeólne uprawnienia Skarbu Państwa oraz ich wykonywanie w spółkach kapitałowych

Ustawa z dnia 18 marca 2010 roku o szczególnych uprawnieniach ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa oraz ich wykonywaniu w niektórych spółkach kapitałowych lub grupach kapitałowych prowadzących działalność w sektorach energii elektrycznej, ropy naftowej oraz paliw gazowych (Dz. U. Nr 65, poz. 404) („Ustawa") wprowadziła instytucję pełnomocnika do spraw ochrony infrastruktury krytycznej.

Zgodnie z ww. ustawą Zarząd Spółki, w porozumieniu z Ministrem właściwym do spraw Skarbu Państwa oraz dyrektorem Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, jest uprawniony do powoływania i odwoływania pełnomocnika do spraw ochrony infrastruktury krytycznej w Spółce. Do zadań pełnomocnika należy w szczególności zapewnienie Ministrowi właściwemu do spraw Skarbu Państwa informacji dotyczących dokonania przez organy Spółki czynności prawnych wskazanych wyżej, przekazywanie informacji o infrastrukturze krytycznej dyrektorowi Rządowego Centrum Bezpieczeństwa na jego wniosek, przekazywanie i odbieranie informacji o zagrożeniu infrastruktury krytycznej we współpracy z dyrektorem Rządowego Centrum Bezpieczeństwa.

Pełnomocnik do spraw ochrony infrastruktury krytycznej może żądać od organów spółek wszelkich dokumentów oraz wyjaśnień w wyżej wymienionych sprawach, a następnie – po przeprowadzonej analizie – ma obowiązek ich przekazania Ministrowi właściwemu do spraw Skarbu Państwa oraz Dyrektorowi Rządowego Centrum Bezpieczeństwa wraz z pisemnym stanowiskiem oraz jego uzasadnieniem.

W dniu 11 lipca 2011 roku Grupa LOTOS S.A. otrzymała informację o ujęciu jej majątku w wykazie składników, obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej i w związku z powyższym w dniu 23 sierpnia 2011 roku Zarząd Grupy LOTOS S.A. powołał Pełnomocnika ds. Ochrony Infrastruktury Krytycznej.

Zgodnie z przepisami niniejszej ustawy, Minister właściwy do spraw Skarbu Państwa może wyrazić sprzeciw wobec podjętej przez Zarząd Spółki uchwały lub innej dokonanej przez Zarząd Spółki czynności prawnej, której przedmiotem jest rozporządzenie składnikami mienia ujawnionymi w jednolitym wykazie obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej, o którym mowa w art. 5b ust. 7 pkt 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 roku o zarządzaniu kryzysowym, stanowiące rzeczywiste zagrożenie dla funkcjonowania, ciągłości działania oraz integralności infrastruktury krytycznej obejmujące:

- w sektorze energii elektrycznej — infrastrukturę służącą do wytwarzania albo przesyłania energii elektrycznej,
- w sektorze ropy naftowej — infrastrukturę służącą do wydobycia, rafinacji, przetwarzania ropy naftowej oraz magazynowania i przesyłania rurociągami ropy naftowej oraz produktów ropopochodnych, jak również terminale portowe do przeładunku tych produktów oraz ropy naftowej,
- w sektorze paliw gazowych — infrastrukturę służącą do produkcji, wydobycia, rafinacji, przetwarzania, magazynowania, przesyłania paliw gazowych gazociągami oraz terminale skroplonego gazu ziemnego (LNG).

Sprzeciwem Ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa może być również objęta uchwała organu Spółki dotycząca:

- rozwiązania Spółki,

- zmiany przeznaczenia lub zaniechania eksploatacji składnika mienia (1) Spółki, ujawnionego w jednolitym wykazie obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej, o którym mowa w art. 5b ust. 7 pkt 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 roku o zarządzaniu kryzysowym,
- zmiany przedmiotu przedsiębiorstwa Spółki,
- zbycia albo wydzierżawienia przedsiębiorstwa Spółki lub jego zorganizowanej części oraz ustanowienia na nim ograniczonego prawa rzeczowego,
- przyjęcia planu rzeczowo-finansowego, planu działalności inwestycyjnej lub wieloletniego planu strategicznego,
- przeniesienia siedziby Spółki za granicę,

jeżeli wykonanie takiej uchwały stanowiłoby rzeczywiste zagrożenie dla funkcjonowania, ciągłości działania oraz integralności infrastruktury krytycznej.

9.1.4. Ograniczenia w wykonywaniu prawa głosu na Walnym Zgromadzeniu

Jedna akcja Grupy LOTOS S.A. daje prawo do jednego głosu na WZ. Jednakże, zgodnie ze Statutem Spółki, prawo głosowania akcjonariuszy zostaje ograniczone w ten sposób, że żaden z nich nie może wykonywać na WZ więcej niż 10% ogólnej liczby głosów istniejących w Spółce w dniu odbywania WZ, z zastrzeżeniem, że dla potrzeb ustalania obowiązków nabywców znacznych pakietów akcji przewidzianych w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych oraz w ustawie z 22 maja 2003 roku o działalności ubezpieczeniowej, takie ograniczenie prawa głosowania uważane będzie za nieistniejące.

Ograniczenie powyższe nie dotyczy:

1) akcjonariuszy, którzy w dniu powzięcia uchwały WZ wprowadzającej ograniczenie, są uprawnieni z akcji reprezentujących więcej niż 10% ogólnej liczby głosów istniejących w Spółce;

2) akcjonariuszy działających z akcjonariuszami określonymi w pkt 1 na podstawie zawartych porozumień dotyczących wspólnego wykonywania prawa głosu z akcji.

Dla potrzeb ograniczenia prawa do głosowania, o którym mowa powyżej, głosy akcjonariuszy, między którymi istnieje stosunek dominacji lub zależności, są sumowane zgodnie z następującymi zasadami:

1) Przez akcjonariusza rozumie się każdą osobę, w tym jej podmiot dominujący i zależny, której przysługuje bezpośrednio lub pośrednio prawo głosu na Walnym Zgromadzeniu na podstawie dowolnego tytułu prawnego; dotyczy to także osoby, która nie posiada akcji Spółki, a w szczególności użytkownika, zastawnika, osoby uprawnionej z kwitu depozytowego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o obrocie instrumentami finansowymi, a także osoby uprawnionej do udziału w WZ mimo zbycia posiadanych akcji po dniu ustalenia prawa do uczestnictwa w WZ.

2) Przez podmiot dominujący oraz podmiot zależny rozumie się odpowiednio osobę:

   1. spełniającą przesłanki wskazane w art. 4 § 1 pkt 4) Kodeksu spółek handlowych lub

   2. mającą status przedsiębiorcy dominującego, przedsiębiorcy zależnego albo jednocześnie status przedsiębiorcy dominującego i zależnego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 16 lutego 2007 roku o ochronie konkurencji i konsumentów, lub

   3. mającą status jednostki dominującej, jednostki dominującej wyższego szczebla, jednostki zależnej, jednostki zależnej niższego szczebla, jednostki współzależnej albo mającą jednocześnie status jednostki dominującej (w tym dominującej wyższego szczebla) i zależnej (w tym zależnej niższego szczebla i współzależnej) w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, lub

   4. która wywiera (podmiot dominujący) lub na którą jest wywierany (podmiot zależny) decydujący wpływ w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 22 września 2006 roku o przejrzystości stosunków finansowych

pomiędzy organami publicznymi a przedsiębiorcami publicznymi oraz o przejrzystości finansowej niektórych przedsiębiorców, lub

5. której głosy wynikające z posiadanych bezpośrednio lub pośrednio akcji Spółki podlegają kumulacji z głosami innej osoby lub innych osób na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych w związku z posiadaniem, zbywaniem lub nabywaniem znacznych pakietów akcji Spółki.

Akcjonariusze, których głosy podlegają kumulacji i redukcji zgodnie z zasadami opisanymi powyżej, zwani są łącznie Zgrupowaniem. Kumulacja głosów polega na zsumowaniu głosów, którymi dysponują poszczególni akcjonariusze wchodzący w skład Zgrupowania. Redukcja głosów polega na pomniejszeniu ogólnej liczby głosów w Spółce przysługujących na WZ akcjonariuszom wchodzącym w skład Zgrupowania.

Redukcja głosów jest dokonywana według następujących zasad:

1) liczba głosów akcjonariusza, który dysponuje największą liczbą głosów w Spółce spośród wszystkich akcjonariuszy wchodzących w skład Zgrupowania, ulega pomniejszeniu o liczbę głosów równą nadwyżce ponad 10% ogólnej liczby głosów w Spółce przysługujących łącznie wszystkim akcjonariuszom wchodzącym w skład Zgrupowania

2) jeżeli mimo redukcji, o której mowa powyżej, łączna liczba głosów przysługujących na Walnym Zgromadzeniu akcjonariuszom wchodzącym w układ Zgrupowania przekracza próg 10% ogólnej liczby głosów istniejących w Spółce w dniu odbywania Walnego Zgromadzenia, dokonuje się dalszej redukcji głosów należących do pozostałych akcjonariuszy wchodzących w skład Zgrupowania. Dalsza redukcja głosów poszczególnych akcjonariuszy następuje w kolejności ustalanej na podstawie liczby głosów, którymi dysponują poszczególni akcjonariusze wchodzący w skład Zgrupowania (od największej do najmniejszej). Dalsza redukcja jest dokonywana aż do osiągnięcia stanu, w którym łączna liczba głosów, którymi dysponują akcjonariusze wchodzący w skład Zgrupowania nie będzie przekraczać 10% ogólnej liczby głosów w Spółce

3) jeżeli na potrzeby redukcji nie można ustalić kolejności redukcji głosów z uwagi na to, że dwóch lub więcej akcjonariuszy dysponuje tą samą liczbą głosów, to głosy akcjonariuszy dysponujących tą samą liczbą głosów redukuje się proporcjonalnie, przy czym liczby ułamkowe zaokrągla się w dół do pełnej liczby akcji. W pozostałym zakresie zasady określone w punktach poprzedzających stosuje się odpowiednio

4) w każdym przypadku akcjonariusz, któremu ograniczono wykonywanie prawa głosu, zachowuje prawo wykonywania co najmniej jednego głosu

5) ograniczenie wykonywania prawa głosu dotyczy także akcjonariusza nieobecnego na WZ

W celu ustalenia podstawy do kumulacji i redukcji głosów, każdy akcjonariusz Spółki, Zarząd, Rada Nadzorcza oraz poszczególni członkowie tych organów, a także Przewodniczący WZ, mogą żądać, aby akcjonariusz Spółki, podlegający zasadzie ograniczenia prawa głosowania, udzielił informacji czy jest on w stosunku do dowolnego innego akcjonariusza Spółki podmiotem dominującym lub zależnym w rozumieniu Statutu Spółki. Uprawnienie to obejmuje także prawo żądania ujawnienia liczby głosów, którymi akcjonariusz Spółki dysponuje samodzielnie lub łącznie z innymi akcjonariuszami Spółki, w stosunku do których jest podmiotem dominującym lub zależnym w rozumieniu zgodnym ze Statutem Spółki. Osoba, która nie wykonała lub wykonała w sposób nienależyty powyższy obowiązek informacyjny, do chwili usunięcia uchybienia obowiązku informacyjnego, może wykonywać prawo głosu wyłącznie z jednej akcji, a wykonywanie przez taką osobę prawa głosu z pozostałych akcji jest bezskuteczne.

W przypadku wątpliwości wykładni postanowień dotyczących ograniczenia prawa do głosowania należy dokonywać zgodnie z art. 65 § 2 Kodeksu cywilnego.

Od momentu, w którym udział akcjonariuszy, którzy w dniu powzięcia uchwały Walnego Zgromadzenia wprowadzającej ograniczenie prawa głosowania, byli uprawnieni z akcji reprezentujących więcej niż 10% ogólnej liczby głosów

istniejących w Spółce w kapitale zakładowym Spółki spadnie poniżej poziomu 5% ograniczenia prawa głosowania akcjonariuszy wygasają.

Z zachowaniem właściwych przepisów Kodeksu spółek handlowych istotna zmiana przedmiotu działalności Spółki może nastąpić bez wykupu akcji tych akcjonariuszy, którzy nie godzą się na taką zmianę.

9.1.5. Ograniczenia dotyczące przenoszenia prawa własności papierów wartościowych

Brak jakichkolwiek ograniczeń w przenoszeniu prawa własności w odniesieniu do wszystkich akcji wyemitowanych przez Grupę LOTOS S.A.

9.2. Funkcjonowanie organów Spółki

Struktura nadzoru korporacyjnego w Grupie LOTOS S.A. na dzień 31 grudnia 2017 roku

9.2.1. Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS S.A.

Kompetencje i przebieg Walnych Zgromadzeń (WZ) Grupy LOTOS określają szczegółowo → Statut Spółki (tekst jednolity z 20 kwietnia 2017 roku) i → Regulamin Walnych Zgromadzeń (tekst jednolity z 26 sierpnia 2009 roku). Oba dokumenty są dostępne na stronie internetowej Spółki w zakładce → Ład Korporacyjny.

WZ odbywa się w siedzibie Spółki, zwoływane jest przez Zarząd Spółki w przypadkach przewidzianych w Statucie lub przepisach Kodeksu Spółek Handlowych (KSH), poprzez ogłoszenie dokonywane na stronie internetowej Spółki i w sposób określony dla przekazywania informacji bieżących zgodnie z przepisami o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych.

W 2017 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie obradowało w dniu 14 czerwca.

Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie (NWZ) może zostać zwołane przez Zarząd z własnej inicjatywy, przez Radę Nadzorczą, jeżeli jego zwołanie Rada uzna za wskazane, bądź przez akcjonariuszy reprezentujących co najmniej połowę kapitału zakładowego lub co najmniej połowę ogółu głosów w Spółce.

Ponadto akcjonariusz lub akcjonariusze reprezentujący co najmniej 1/20 kapitału zakładowego mogą żądać zwołania NWZ i umieszczenia określonych spraw w porządku obrad tego Zgromadzenia. Jeżeli w terminie dwóch tygodni od dnia przedstawienia żądania Zarządowi, NWZ nie zostanie zwołane, Sąd Rejestrowy może upoważnić do zwołania NWZ akcjonariuszy występujących z tym żądaniem.

Żądanie zwołania WZ oraz umieszczenia określonych spraw w porządku obrad, zgłaszane przez uprawnione podmioty, powinno być uzasadnione. Akcjonariusz lub akcjonariusze Spółki reprezentujący co najmniej 1/20 kapitału zakładowego mogą przed terminem WZ zgłaszać Spółce projekty uchwał dotyczące spraw wprowadzonych do porządku obrad WZ lub spraw, które mają zostać wprowadzone do porządku obrad.

W 2017 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie obradowało w dniu 17 marca.

Prawo uczestniczenia w WZ mają tylko osoby będące akcjonariuszami Spółki na 16 dni przed datą WZ (dzień rejestracji uczestnictwa w WZ). Uprawnieni z akcji imiennych i świadectw tymczasowych oraz zastawnicy i użytkownicy, którym przysługuje prawo głosu, mają prawo uczestniczenia w WZ, jeżeli są wpisani do księgi akcyjnej w dniu rejestracji uczestnictwa w WZ. Akcjonariusz może uczestniczyć w WZ oraz wykonywać prawo głosu osobiście lub przez pełnomocnika. Pełnomocnik ma obowiązek ujawnić akcjonariuszowi okoliczności wskazujące na istnienie bądź możliwość wystąpienia konfliktu interesów oraz głosować zgodnie z instrukcjami udzielonymi przez akcjonariusza.

Wszystkie sprawy wnoszone pod obrady WZ są uprzednio przedstawiane RN do rozpatrzenia. W sprawach nieobjętych porządkiem obrad nie można powziąć uchwały, chyba że cały kapitał zakładowy jest reprezentowany na WZ, a nikt z obecnych nie zgłosił sprzeciwu dotyczącego powzięcia uchwały, za wyjątkiem wniosków o zwołanie NWZ oraz wniosków o charakterze porządkowym, które mogą być uchwalone. Uchwały WZ zapadają bezwzględną większością głosów, jeżeli Statut lub KSH nie stanowi inaczej. Uchwały i przebieg WZ są protokołowane przez notariusza. Protokół podpisuje Przewodniczący Zgromadzenia i notariusz.

9.2.2. Rada Nadzorcza Grupy LOTOS S.A.

Rada Nadzorcza Grupy LOTOS S.A. działa na podstawie Statutu Spółki (tekst jednolity z dnia 20 kwietnia 2017 roku) oraz Regulaminu Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. (tekst jednolity z dnia 14 lipca 2017 roku) (→ http://inwestor.lotos.pl/226/lad_korporacyjny/dokumenty_spolki). Sposób procedowania i zakres kompetencji Rady Nadzorczej (RN) Spółki szczegółowo określa Regulamin Rady Nadzorczej Grupy LOTOS (tekst jednolity z dnia 14 lipca 2017 roku).

Rada Nadzorcza może liczyć od 5 do 9 członków powoływanych przez WZ bezwzględną większością głosów w głosowaniu tajnym spośród nieograniczonej liczby kandydatów na wspólny okres trzyletniej kadencji. Liczbę członków RN ustala WZ. Przewodniczący RN powoływany jest przez WZ natomiast Wiceprzewodniczący i Sekretarz wybierani są przez RN z grona pozostałych jej członków. Poszczególni członkowie Rady oraz cała RN mogą zostać odwołani

w każdym czasie przed upływem kadencji. Skarb Państwa, reprezentowany przez ministra właściwego do spraw energii, uprawniony jest do bezpośredniego powoływania i odwoływania jednego członka RN tak długo jak pozostaje akcjonariuszem Spółki.

Rada Nadzorcza sprawuje stały nadzór nad działalnością Grupy LOTOS S.A. we wszystkich dziedzinach działalności Spółki. Rada realizuje swoje zadania kolegialnie, jednakże może powoływać stałe bądź doraźne komitety do nadzoru nad poszczególnymi obszarami lub zbadania poszczególnych zagadnień. Stałe komitety RN to: Komitet Audytu, Komitet Strategii i Rozwoju oraz Komitet Organizacji i Zarządzania.

ZWZ obradujące w dniu 30 czerwca 2014 roku, zgodnie § 11 ust. 1 Statutu Spółki, na mocy uchwały nr 21 ustaliło liczbę członków Rady Nadzorczej IX wspólnej kadencji, która zakończyła się w roku 2017, na siedem osób.

Mając powyższe na uwadze skład Rady Nadzorczej IX kadencji na dzień 1 stycznia 2017 roku przedstawiał się następująco: Beata Kozłowska-Chyła, Katarzyna Lewandowska, Agnieszka Szklarczyk-Mierzwa, Piotr Ciach, Dariusz Figura, Mariusz Golecki, Adam Lewandowski.

W związku z kończąca się IX kadencją Rady Nadzorczej Spółki ZWZ obradujące w dniu 14 czerwca 2017 roku, zgodnie § 11 ust. 1 Statutu Spółki, na mocy uchwały nr 30 ustaliło liczbę członków Rady Nadzorczej X wspólnej kadencji, która zakończy się w roku 2020, na osiem osób, wybierając do składu Rady następujące osoby: Beatę Kozłowską-Chyłę, Katarzynę Lewandowską, Agnieszkę Szklarczyk-Mierzwę, Piotra Ciacha, Dariusza Figurę, Mariusza Goleckiego oraz Adama Lewandowskiego.

W związku z powyższym od dnia 14 czerwca 2017 roku do dnia 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień przekazania niniejszego sprawozdania Rada Nadzorcza działała w następującym składzie: Beata Kozłowska-Chyła, Katarzyna Lewandowska, Agnieszka Szklarczyk-Mierzwa, Piotr Ciach, Dariusz Figura, Mariusz Golecki, Adam Lewandowski.

Akcjonariusz - Skarb Państwa, do dnia przekazania niniejszego raportu nie skorzystał z przysługującego mu uprawnienia do bezpośredniego powoływania i odwoływania jednego członka RN.

Skład Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. IX kadencji

Członkowie Rady Nadzorczej	Funkcja	w RN IX Kadencji
Beata Kozłowska-Chyła	Członek	25.05.2016 – 28.06.2016
	Przewodniczaca	28.06.2016 – 14.06.2017
Katarzyna Lewandowska	Członek	27.01.2016 – 24.02.2016
	Wiceprzewodnicząca	24.02.2016 – 14.06.2017
Agnieszka Szklarczyk-Mierzwa	Członek	28.06.2016 – 21.07.2016
	Sekretarz	21.07.2016 – 14.06.2017
Dariusz Figura	Członek	27.01.2016 – 14.06.2017
Mariusz Golecki	Członek	28.06.2016 – 14.06.2017
Piotr Ciach	Członek	22.12.2016 – 14.06.2017
Adam Lewandowski	Członek	22.12.2016 – 14.06.2017

Skład Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. X kadencji

Beata Kozłowska-Chyła **Członek Przewodnicząca 14.06.2017**

Funkcję Członka Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. pełni od dnia 25 maja 2016 roku. Od dnia 28 czerwca 2016 roku pełniła funkcję Przewodniczącej Rady IX kadencji. W dniu 14 czerwca 2017 roku została powołana przez Zwyczajne

Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS S.A. do składu Rady Nadzorczej X wspólnej kadencji na funkcję Przewodniczacej Rady.

Zgodnie ze złożonym oświadczeniem spełnia kryteria niezależności.

Doktor habilitowany nauk prawnych i wykładowca na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, którego jest absolwentką. W latach 1994-1997 odbyła aplikację radcowską i uzyskała wpis na listę radców prawnych prowadzoną przez Okręgową Izbę Radców Prawnych w Warszawie. Pełniła funkcję p.o. Dyrektora Przedsiębiorstwa Państwowego „Uzdrowisko Konstancin" w Konstancinie-Jeziornej. Była zastępcą Dyrektora Departamentu Prawno-Licencyjnego w Urzędzie Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi (UNFE). Pełniła funkcję doradcy Ministra Finansów. Była członkiem Rady Nadzorczej PZU SA, a następnie członkiem Zarządu PZU SA. Ponadto pełniła funkcję członka Rady Nadzorczej TFI PZU SA i PTE PZU SA, a także członka Rady Nadzorczej Telewizji Polskiej S.A. Prowadziła doradztwo prawne w Kancelarii Radcy Prawnego. Ponadto od roku 2010 jest Arbitrem Rekomendowanym Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie. Jest autorką licznych publikacji naukowych z zakresu prawa spółek, prawa papierów wartościowych oraz problematyki przekształceń własnościowych i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych. Jest także autorką ekspertyz prawnych sporządzanych na zlecenie Sejmu RP, m.in. do projektu ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym. Prowadzi działalność dydaktyczną na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.

Piotr Ciach **Członek 14.06.2017 – 14.07.2017**

Wiceprzewodniczący 14.07.2017 –

Funkcję Członka Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. zaczął pełnić od dnia 22 grudnia 2016 roku, wchodząc w skład Rady IX kadencji. W dniu 14 czerwca 2017 roku został powołany przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS S.A. do składu Rady Nadzorczej X wspólnej kadencji.

Absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu Marii Curie - Skłodowskiej w Lublinie. Ukończył studia MBA prowadzone przez Gdańską Fundację Kształcenia Menadżerów we współpracy z IAE Aix-en-Provence Graduate School of Management. Naczelnik Wydziału w Departamencie Nadzoru Ministerstwa Energii.

Aktualnie jest Członkiem Rady Nadzorczej Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A. Zasiadał w Radach Nadzorczych takich spółek jak Polski Holding Obronny Sp. z o.o., Międzynarodowa Korporacja Gwarancyjna Sp. z o.o., Telefony Podlaskie S.A., Polska Grupa Zbrojeniowa S.A., Tauron PE S.A.

Katarzyna Lewandowska **Członek 14.06.2017 – 14.07.2017**

Sekretarz 14.07.2017 –

Funkcję Członka Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. zaczęła pełnić od dnia 27 stycznia 2016 roku, wchodząc w skład Rady IX kadencji. W dniu 14 czerwca 2017 roku została powołana przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS S.A. do składu Rady Nadzorczej X wspólnej kadencji.

Absolwentka Szkoły Głównej Handlowej. Od 1996 roku zatrudniona w Ministerstwie Skarbu Państwa, gdzie zdobyła szerokie doświadczenie w obszarze sprawowania nadzoru właścicielskiego nad spółkami różnych branż m.in. przemysłu obronnego, podmiotami zarządzającymi portami morskimi o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej, podmiotem realizującym monopol Skarbu Państwa na prowadzenie działalności w zakresie gier liczbowych i loterii pieniężnych czy też spółkami sektora węgla kamiennego. Obecnie zatrudniona w Departamencie Jednostek Nadzorowanych i Podległych w Ministerstwie Przedsiębiorczości i Technologii.

Posiada wieloletnie doświadczenie z zakresu prawa spółek oraz nadzoru właścicielskiego zdobyte również w organach nadzoru spółek prawa handlowego. Obecnie Przewodnicząca Rady Nadzorczej w PZU S.A.

Agnieszka Szklarczyk-Mierzwa **Członek 14.06.2017 –**

Funkcję Członka Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. zaczęła pełnić od dnia 28 czerwca 2016 roku, wchodząc w skład Rady IX kadencji. Funkcję Członka Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. zaczęła pełnić od dnia 28 czerwca 2016 roku, wchodząc w skład Rady IX kadencji. W dniu 14 czerwca 2017 roku została powołana przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS S.A. do składu Rady Nadzorczej X wspólnej kadencji.

Absolwentka prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (2004) oraz Krajowej Szkoły Administracji Publicznej w Warszawie (2007). Ukończyła aplikację radcowską w Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Warszawie. Radca prawny. W latach 2007 – 2009 pracowała na stanowisku głównego specjalisty w Departamencie Współpracy Międzynarodowej i Prawa Europejskiego Ministerstwa Sprawiedliwości. W latach 2009-2015 główny specjalista w Departamencie Ropy i Gazu Ministerstwa Gospodarki. Obecnie naczelnik wydziału w Departamencie Ropy i Gazu Ministerstwa Energii. Posiada doświadczenie w zakresie prawa międzynarodowego publicznego i prywatnego, prawa Unii Europejskiej, prawa gospodarczego i energetycznego w szczególności regulacji bezpieczeństwa paliwowego oraz współpracy międzynarodowej w tym obszarze.

Dariusz Figura **Członek 14.06.2017 –**

Funkcję Członka Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. zaczął pełnić od dnia 27 stycznia 2016 roku, wchodząc w skład Rady IX kadencji. W dniu 14 czerwca 2017 roku został powołany przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS S.A. do składu Rady Nadzorczej X wspólnej kadencji.

Zgodnie ze złożonym oświadczeniem spełnia kryteria niezależności.

Absolwent Politechniki Warszawskiej (Wydział Elektroniki i Technik Informacyjnych), kierunek informatyka oraz studiów Executive MBA w Warsaw Business School at Warsaw University of Technology (wraz z HEC School of Management - Paris, London Business School i the Norwegian School of Economics).

Przez całe życie zawodowe zatrudniony w sektorze prywatnym, pracując m.in. dla dużych firm zagranicznych oraz jako konsultant UNIDO.

Obecnie pełniący funkcję wiceprezesa zarządu spółki informatycznej, odpowiedzialnego za finanse, utrzymanie IT oraz zarządzanie ryzykiem.

Mariusz Golecki **Członek 14.06.2017 –**

Funkcję Członka Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. zaczął pełnić od dnia 28 czerwca 2016 roku, wchodząc w skład Rady IX kadencji. W dniu 14 czerwca 2017 roku został powołany przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS S.A. do składu Rady Nadzorczej X wspólnej kadencji.

Doktor habilitowany nauk prawnych, profesor nadzwyczajny oraz kierownik pracowni Badań Kognitywnych nad Prawem na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego. W pracy naukowej specjalizuje się w ekonomicznej behawioralnej analizie prawa, komparatystyce prawniczej oraz teorii prawa.Od 2011 r. wykładowca w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie (program European Master in Law and Economics) oraz członek zarządu Polskiego Stowarzyszenia Ekonomicznej Analizy Prawa.

Absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego (1998) oraz Wydziału Prawa Uniwersytetu w Cambridge, Wlk. Brytania (Trinity College 2002). W latach 1998 – 2000 doradca w Ministerstwie Kultury i Sztuki/Dziedzictwa Narodowego, w latach 2000 – 2001 ekspert Departamentu Programowego KPRM oraz Ministerstwa Finansów, w latach 2002 – 2003 stypendysta Komisji Europejskiej w Instytucie Ekonomii Prawa na Uniwersytecie w Hamburgu, w latach 2004 – 2008 adiunkt w katedrze Ekonomii Wyższej Szkoły Biznesu – National Louis University w Nowym Sączu, zaś w latach 2008 – 2009 profesor wizytujący w Centrum Prawa Europejskiego na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Cambridge. W roku 2010 profesor wizytujący na International Christian University w Tokio oraz Uniwersytecie Keio (Jean Monet Chair for EU Law) w Japonii. W latach 2013 – 2014 profesor wizytujący na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Debreczynie na Węgrzech.

W latach 2015-2017 adwokat Izby Adwokackiej w Warszawie, a od stycznia 2017 r. Radca Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej. W latach 2016-2017 Dyrektor Departamentu Prawnego w Ministerstwie Finansów. Od stycznia 2017 r. Dyrektor Departamentu Prawa Międzynarodowego i Europejskiego w Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej. W latach 2016-2017 Zastępca Przewodniczącego delegacji polskiej w V grupie roboczej Komisji ONZ do Spraw Międzynarodowego Prawa Handlowego (UNCITRAL). Od października 2016 roku Przewodniczący Rady ds. Przeciwdziałania Unikaniu Opodatkowania przy Ministrze Rozwoju i Finansów.

Adam Lewandowski **Członek 14.06.2017 -**

Funkcję Członka Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. zaczął pełnić od dnia 22 grudnia 2016 roku wchodząc w skład Rady IX kadencji. W dniu 14 czerwca 2017 roku został powołany przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS S.A. do składu Rady Nadzorczej X wspólnej kadencji.

Zgodnie ze złożonym oświadczeniem spełnia warunki niezależności.

Absolwent Uniwersytetu Warszawskiego (tytuł magistra nauk prawnych) i radca prawny (Okręgowa Izba Radców Prawnych w Warszawie).

Praktykę zawodową zdobywał pracując m.in. w sektorze bankowo finansowym (PeKaO S.A., BOŚ S.A., Bank Polskiej Spółdzielczości S.A., Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.). W latach 2006-2009 dyrektor wykonawczy Pionu Prezesa Zarządu, dyrektor Biura Spółki odpowiedzialny za obsługę organów statutowych PGNiG S.A., dyrektor Biura Kadr. W latach 2013-2015 pełnił funkcję dyrektora Departamentu Kadr w PGNiG S.A. Od 2016 roku dyrektor Pionu Zarządzania Przedsiębiorstwa w PGNiG Termika S.A.

Zgodnie ze złożonymi oświadczeniami wszystkich nowopowołanych Członków Rady Nadzorczej Spółki, nie figurują oni w Rejestrze Dłużników Niewypłacalnych, prowadzonym na podstawie ustawy o KRS, ani nie wykonują działalności konkurencyjnej w stosunku do działalności wykonywanej w przedsiębiorstwie Grupy LOTOS S.A. oraz nie są wspólnikami w konkurencyjnych spółkach cywilnych lub spółkach osobowych, ani członkami organów spółek kapitałowych, czy też członkami organów jakichkolwiek innych konkurencyjnych osób prawnych.

Członkowie Rady Nadzorczej delegowani do samodzielnego pełnienia obowiązków

Rada Nadzorcza może delegować swoich członków do samodzielnego pełnienia określonych funkcji.

W dniu 20 kwietnia 2017 roku Rada Nadzorcza delegowała dwóch Członków RN - Pana Mariusza Goleckiego oraz Pana Adama Lewandowskiego (każdego z osobna) do samodzielnego pełnienia czynności nadzorczych w zakresie:

- weryfikacji procesu przygotowania i realizacji umów inwestycyjnych i remontowych (uchwała nr 191/IX/2017) oraz
- weryfikacji procesu przygotowania i realizacji projektu pod nazwą „Węzeł Odzysku Wodoru (WOW)" (uchwała nr 192/IX/2017).

9.2.3. Zarząd Grupy LOTOS S.A. oraz uprawnienia poszczególnych członków

Zarząd Grupy LOTOS S.A. działa na podstawie dostępnych na stronie internetowej Spółki w zakładce Ład Korporacyjny dokumentów → Statut Spółki i Regulamin Zarządu Spółki .

Zarząd reprezentuje Grupę LOTOS S.A. wobec osób trzecich oraz prowadzi wszelkie sprawy korporacyjne Grupy LOTOS S.A. Ponadto poszczególni członkowie Zarządu prowadzą działania zgodnie z podziałem kompetencji wynikającym z funkcji operacyjnych powierzonych im w Spółce Jednocześnie każdy z członków Zarządu ma prawo reprezentować Spółkę we wszystkich czynnościach sądowych i pozasądowych związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa Spółki z wyłączeniem czynności zastrzeżonych postanowieniami KSH lub Statutem Spółki do kompetencji WZ lub RN oraz spraw przekraczających zwykły zarząd przedsiębiorstwem, które wymagają uprzedniej uchwały Zarządu oraz spraw znajdujących się w kompetencji innego członka Zarządu.

Skład Zarządu Grupy LOTOS S.A. w 2017 roku przedstawiał się następująco:
W okresie od 1 stycznia 2017 roku do 12 stycznia 2017 roku Zarząd działał w składzie:

Marcin Jastrzębski, Wiceprezes Zarządu ds. Operacyjnych, p.o. Prezes Zarządu,

Mateusz Aleksander Bonca, Wiceprezes Zarządu ds. Strategii i Rozwoju,

Mariusz Machajewski – Wiceprezes Zarządu ds. Ekonomiczno-Finansowych.

W dniu 12 stycznia 2017 roku Rada Nadzorcza, po wszczętym w dniu 20 grudnia 2016 roku postępowaniu kwalifikacyjnym, dokonała wyboru oraz powołała do Zarządu Grupy LOTOS S.A. na dalszy okres IX kadencji Marcina Jastrzębskiego jako Prezesa Zarządu oraz Jarosława Kawulę - Wiceprezesa Zarządu ds. Produkcji. W związku z powyższym Marcin Jastrzębski złożył rezygnację z pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu ds. Operacyjnych.

Jednocześnie Rada ustaliła, iż Zarząd IX wspólnej kadencji od tego momentu będzie działał w czteroosobowym składzie, określając nowy podział kompetencji pomiędzy Członków Zarządu Spółki.

W dniu 5 września 2017 roku Rada Nadzorcza na mocy uchwały nr 16/X/2017 zadecydowała o odwołaniu ze składu Zarządu Mariusza Machajewskiego, Wiceprezesa Zarządu ds. Ekonomiczno-Finansowych.

W związku z powyższym Rada Nadzorcza podjęła uchwałę dotyczącą określenia trzy-osobowego składu Zarządu Grupy LOTOS S.A. IX kadencji dnia 4 grudnia 2017 roku.

Mając powyższe na uwadze Zarząd Grupy LOTOS S.A. od dnia 5 września 2017 roku do dnia przekazania niniejszego sprawozdania funkcjonował w następującym składzie:

Marcin Jastrzębski

Prezes Zarządu 12.01.2017

Mateusz Aleksander Bonca

Wiceprezes Zarządu ds. Strategii i Rozwoju 01.06.2016 – 28.02.2018

Wiceprezes Zarządu ds. Ekonomiczno – Finansowych od 01.03.2018

Jarosław Kawula

Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji 12.01.2017 – 28.02.2018

Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji I Handlu od 01.03.2018

Profile kariery i doświadczenie zawodowe Członków Zarządu znajdują się na korporacyjnej → stronie internetowej.

Uchwał Zarządu wymagają:

1) przyjęcie i zmiana Regulaminu Zarządu,

2) przyjęcie i zmiana Regulaminu organizacyjnego przedsiębiorstwa Spółki, w tym struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa Spółki,

3) przyjęcie prawem wymaganych regulaminów w przedsiębiorstwie Spółki,

4) udzielenie prokury – wymagana uchwała podjęta jednogłośnie przez wszystkich członków Zarządu,

5) przyjęcie budżetu rocznego Spółki,

6) przyjęcie strategii Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A.,

7) przyjęcie sprawozdania finansowego Spółki za poprzedni rok obrotowy, sporządzonego zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej wraz ze sprawozdaniem Zarządu z działalności Spółki za poprzedni rok obrotowy – nie później niż w terminie trzech miesięcy od dnia bilansowego,

8) przyjęcie skonsolidowanego sprawozdania finansowego za poprzedni rok obrotowy, sporządzonego zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz sprawozdania z działalności Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A. za poprzedni rok obrotowy – nie później niż w terminie trzech miesięcy od dnia bilansowego,

9) zwoływanie zwyczajnych i nadzwyczajnych Walnych Zgromadzeń z własnej inicjatywy, na wniosek akcjonariusza lub akcjonariuszy reprezentujących co najmniej 1/20 kapitału zakładowego oraz w innych przypadkach przewidzianych KSH i w wymaganych terminach,

10) ustalanie porządku obrad Walnego Zgromadzenia,

11) realizowanie przez Spółkę inwestycji kapitałowych lub inwestycji rzeczowych i zaciąganie wynikających z nich zobowiązań oraz dezinwestycji w powyższym zakresie, jeżeli powstaną w związku z nimi wydatki, obciążenia lub rozporządzenia przekraczające kwotę 500 000 złotych netto,

12) wykonywanie przez Spółkę prawa głosu na walnych zgromadzeniach i zgromadzeniach wspólników spółek zależnych w sprawach:

    a) podwyższenia lub obniżenia kapitału zakładowego,

    b) połączenia z inną spółką lub przekształcenia spółki,

    c) zbycia, wydzierżawienia przedsiębiorstwa spółki, ustanowienia na nim użytkowania,

13) tworzenie spółek prawa handlowego oraz spółek zagranicznych,

14) nabywanie lub zbywanie udziałów oraz praw udziałowych w spółkach,

15) nabywanie lub zbywanie akcji, z wyłączeniem nabywania lub zbywania akcjiw publicznym obrocie papierami wartościowymi, chyba że takie nabycie lub zbycie powoduje uzyskanie lub utratę pozycji dominującej,

16) nabycie lub zbycie nieruchomości, prawa użytkowania wieczystego lub udziałuw nieruchomości,

17) tworzenie lub przystępowanie do spółek osobowych, organizacji lub przedsięwzięć powodujących nieograniczoną odpowiedzialność z majątku własnego Spółki,

18) sprawy, które wymagają podjęcia uchwały przez Radę Nadzorczą lub Walne Zgromadzenie,

19) sprawy przekraczające zwykły zarząd przedsiębiorstwem,

20) sprawy, których prowadzeniu sprzeciwił się choćby jeden z pozostałych członków Zarządu,

21) sprawy, których rozstrzygnięcia w formie uchwały Zarządu zażąda Prezes Zarządu.

Zwykłe czynności Spółki, niezastrzeżone do decyzji Zarządu (podejmowane w formie uchwały), prowadzone są jednoosobowo przez Prezesa i przez poszczególnych Członków Zarządu według wewnętrznego podziału kompetencyjnego.

Prezes Zarządu uprawniony jest do powierzenia prowadzenia danej sprawy wybranemu członkowi Zarządu lub może przejąć daną sprawę do samodzielnego prowadzenia, odmiennie niż wynika to z wewnętrznego podziału kompetencyjnego określonego w Regulaminie organizacyjnym Grupy LOTOS S.A.

Ponadto w ramach podziału pracy Prezes Zarządu kieruje pracami Zarządu, a także prowadzi i nadzoruje niżej wymienione sprawy korporacyjne Spółki:

- zwoływanie posiedzeń Zarządu i przewodniczenie obradom
- prowadzenie akt i protokołów Zarządu
- wykonywanie obowiązków z zakresu prawa handlowego, spraw rejestru przedsiębiorców
- obsługa organów Spółki i sporządzania protokołów
- reprezentacja Zarządu wobec pozostałych organów Spółki, z zastrzeżeniem postanowień przepisów Kodeksu Spółek Handlowych i Statutu Spółki

Prezes Zarządu uprawniony jest także do jednoosobowego dokonywania czynności w sprawach z zakresu prawa pracy, na podstawie art. 3¹ Kodeku pracy.

Tryb procedowania Zarządu Spółki, tj. zwoływania posiedzeń, podejmowania uchwał i ich archiwizacji oraz kompetencje poszczególnych członków Zarządu szczegółowo określa → Regulamin Zarządu Grupy LOTOS S.A.

Na przestrzeni roku 2017 Zarząd Grupy LOTOS S.A odbył 40 posiedzeń i podjął 276 uchwał – w tym 28 w trybie § 21 ust. 7 Regulaminu Zarządu.

Zasady powoływania i odwoływania osób zarządzających

Zgodnie z postanowieniami Statutu Grupy LOTOS S.A. Zarząd może liczyć od trzech do siedmiu członków. Zarząd powoływany jest przez Radę Nadzorczą, która również określa liczbę Członków Zarządu. Rada Nadzorcza dokonuje wyboru Członków Zarządu po przeprowadzeniu postępowania kwalifikacyjnego, zgodnie z postanowieniami rozporządzenia Rady Ministrów 18 marca 2003 roku w sprawie przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego na stanowisko członka zarządu w niektórych spółkach handlowych (Dz. U. Nr 55, poz. 476) oraz mając na względzie ustalone przez Ministra Skarbu Państwa „Dobre praktyki w zakresie doboru kandydatów na członków organów spółek o kluczowym znaczeniu dla Skarbu Państwa".

Dodatkowo Członkowie Zarządu powinni spełniać wymogi określone w ustawie z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz. U. z 2016 r. Nr 2259).

Kadencja Zarządu jest wspólna i trwa 3 lata. Prezes, Wiceprezesi i pozostali Członkowie Zarządu oraz cały Zarząd mogą być odwołani lub zawieszeni z ważnych powodów przez Radę Nadzorczą w każdym czasie przed upływem kadencji. Mandat każdego z Członków Zarządu wygasa najpóźniej z dniem odbycia WZ zatwierdzającego sprawozdanie finansowe za ostatni pełny rok obrotowy. Uchwały RN w sprawie powołania oraz odwołania poszczególnych Członków

lub całego Zarządu zapadają w obecności co najmniej 2/3 członków Rady. Wygaśnięcie mandatu Członka Zarządu następuje również przez złożenie rezygnacji.

Obecna – IX wspólna kadencja, która rozpoczęła się z dniem 29 czerwca 2015 roku upływa w 2018 roku.

9.2.4. Zasady zmiany statutu Grupy LOTOS S.A.

Zmiana Statutu Grupy LOTOS S.A. wymaga podjęcia uchwały przez WZ Spółki bezwzględną większością głosów, przy czym zmiana §10 ust. 1 Statutu Spółki wymaga większości 4/5 głosów i reprezentacji co najmniej połowy kapitału zakładowego Spółki na WZ.

Po podjęciu przez WZ uchwały w sprawie zmian w Statucie Spółki, Zarząd Grupy LOTOS S.A. zgłasza ten fakt do sądu rejestrowego. Zmiana dokonana w Statucie obowiązuje z chwilą zarejestrowania jej przez sąd.

Następnie RN ustala tekst jednolity Statutu uwzględniający wprowadzone zmiany, o ile WZ udzieli RN upoważnienia w tym zakresie.

W roku 2017 Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Grupy LOTOS S.A. w dniu 17 marca zostało zwołane przez Zarząd Spółki w celu realizacji obowiązku wynikającego z treści art. 4 ust. 7 pkt 2 ustawy z dnia 9 sierpnia 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami. Określenie zasad kwalifikacji i powoływania członków organów zarządzających i nadzorczych w spółkach wchodzących w skład Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A. w uchwale Walnego Zgromadzenia zapewni jawność i przejrzystość w ww. zakresie.

Na wniosek Akcjonariusza – Skarbu Państwa, z dnia 24 lutego 2017 roku Zarząd Spółki dokonał rozszerzenia porządku obrad NWZ o kwestie dotyczące zmian Statutu Spółki, upoważnienia Rady Nadzorczej do ustalenia jednolitego tekstu Statutu Spółki oraz zmiany uchwały nr 2 Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia z dnia 22 grudnia 2016 r.

W związku z powyższym NWZ w dniu 17 marca 2017 roku w uchwale nr 3 dokonało zmian Statutu Spółki, a w uchwale nr 4 upoważniło Radę Nadzorczą do ustalenia tekstu jednolitego Statutu z uwzględnieniem zmian wynikających z podjętej uchwały. Rejestracja zmian Statutu w Krajowym rejestrze Sądowym nastąpiła w dniu 6 kwietnia 2017 roku.

9.3. Zbiór zasad ładu korporacyjnego, które Grupa LOTOS S.A. stosowała w 2017 roku

Dobre Praktyki to normy utrwalające wysokie standardy obyczajów korporacyjnych, przez co wspomagają organizację w dostosowaniu systemu nadzoru korporacyjnego do rozwiązań przyjętych w Unii Europejskiej. Grupa LOTOS S.A. Dba o relacje z inwestorami i dokłada starań by budować je w sposób partnerski i satysfakcjonujący dla obu stron.

Kluczowe cele wdrażania ładu korporacyjnego w Grupie Kapitałowej LOTOS to:

- przejrzystość działania
- zaufanie w relacjach z Interesariuszami
- wartość Spółki dla akcjonariuszy

Od debiutu giełdowego w czerwcu 2005 roku Grupa LOTOS przestrzegała większości zaleceń skodyfikowanych w dokumencie „Dobre praktyki w spółkach publicznych", a od początku 2008 roku realizowała „Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW", zmienione Uchwałą Rady Giełdy z dnia 19 października 2011 roku, a następnie uchwałą z 21 listopada 2012 roku. Począwszy od 1 stycznia 2016 roku, Spółka realizuje znowelizowany zbiór → Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW 2016..

Zgodnie z wprowadzonymi zasadami informowania, Spółka raportuje wówczas, gdy nastąpi naruszenie którejś z zasad w sposób incydentalny lub trwały. Raporty są publikowane poprzez giełdową platformę Elektroniczna Baza Informacji (tzw. EBI), analogicznie jak raporty bieżące i umieszczane w dwóch wersjach językowych w internetowym → serwisie relacji inwestorskich Spółki.

Obligatoryjne zasady ładu korporacyjnego stosowane przez Grupę LOTOS w 2017 roku

W dniu 4 stycznia 2016 roku Spółka opublikowała → wykaz Dobrych Praktyk, które stosuje, w internetowym serwisie relacji inwestorskich Grupy LOTOS S.A. z wyszczególnieniem i uzasadnieniem trzech wyłączeń:

„Spółka publikuje:

I.Z.1.16. informację na temat planowanej transmisji obrad walnego zgromadzenia - nie później niż w terminie 7 dni przed datą walnego zgromadzenia: **zasada nie jest stosowana.**

Komentarz spółki: Spółka nie transmitowała dotychczas obrad Walnego Zgromadzenia, choć nie wyklucza transmisji w przyszłości.

I.Z.1.20. zapis przebiegu obrad walnego zgromadzenia, w formie audio lub wideo: **zasada nie jest stosowana.**

Komentarz spółki: Spółka nie rejestrowała dotychczas przebiegu obrad Walnego Zgromadzenia w formie audio lub video. W ocenie Spółki forma dokumentowania obrad Walnego Zgromadzenia pozwalała na zachowanie transparentności i ochrony praw akcjonariuszy. Ponadto, informacje dotyczące podejmowanych uchwał Spółka przekazuje w formie raportów bieżących, a także publikuje na stronie internetowej www.lotos.pl. Spółka nie wyklucza w przyszłości dokumentowania obrad w formie audio lub video.

IV.Z.2. Jeżeli jest to uzasadnione z uwagi na strukturę akcjonariatu spółki, spółka zapewnia powszechnie dostępną transmisję obrad walnego zgromadzenia w czasie rzeczywistym: **zasada nie jest stosowana.**

Komentarz spółki: W opinii Spółki nie istnieją zagrożenia płynące z niestosowania ww. zasady z uwagi na fakt, że Spółka zapewnia akcjonariuszom możliwość uczestniczenia w Walnym Zgromadzeniu osobiście lub przez pełnomocnika. Ponadto Walne Zgromadzenia odbywają się w siedzibie Spółki w Gdańsku, co ułatwia Akcjonariuszom lub ich pełnomocnikom stawienie się w miejscu obrad. Spółka realizuje nałożone przepisami prawa obowiązki informacyjne i niezwłocznie, nie później niż w terminie 24 godzin od zakończenia Walnego Zgromadzenia, przekazuje w formie raportów bieżących informacje o treści podjętych uchwał, wynikach głosowań oraz informacje o ewentualnych zgłoszonych sprzeciwach i jednocześnie publikuje te informacje na korporacyjnej stronie internetowej. Ponadto Spółka publikuje również pytania i odpowiedzi udzielone Akcjonariuszom podczas Walnego Zgromadzenia. Wydaje się, że powyższe jest wystarczające dla zapewnienia Akcjonariuszom udziału w Walnym Zgromadzeniu.

Rekomendacje „Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW" stosowane przez Spółkę w 2017 roku

Grupa Kapitałowa LOTOS rozumie, że ład korporacyjny stanowi element spektrum działań, który podnosi jej wiarygodność, jako podmiotu notowanego na rynku regulowanym GPW, a przez to także konkurencyjność rynkową, dlatego uznaje wdrażanie i realizację dobrych praktyk za swój żywotny interes. Grupa podejmuje działania by przekazywane uczestnikom rynku kapitałowego informacje były jednoznaczne i rzetelne. W 2015 roku i w latach poprzednich Grupa LOTOS S.A. i jej spółki zależne dokładały staranności, by ich polityka informacyjna była efektywna i wspierała cel realizacji → zasad ładu korporacyjnego, tj. przejrzystość działania Grupy LOTOS S.A. jako spółki giełdowej, zaufanie w relacjach z Interesariuszami, konsekwentne budowanie wartości spółki dla akcjonariuszy.

Polityka informacyjna spółki i komunikacja z inwestorami

(DPSN Dział I Rekomendacje)

Grupa Kapitałowa LOTOS dba o to, by relacje z inwestorami i interesariuszami budować i rozwijać w sposób partnerski, oparty na dialogu, satysfakcjonujący dla obu stron. Grupa analizuje i stopniowo wdraża nowe narzędzia komunikacji, stale doskonali treść i formę przekazu.

Zespół Relacji Inwestorskich Grupy LOTOS S.A. (kontakt: → zespół IR) dąży do prezentowania inwestorom precyzyjnego, rzetelnego i przejrzystego obrazu działalności Spółki, jej strategii i sytuacji finansowej, z zachowaniem reguł zaangażowania, dostępności i równego traktowania wszystkich inwestorów.

W celu przekazania informacji inwestorom, Spółka wykorzystuje wachlarz narzędzi relacji inwestorskich, m.in. mailing, newsletter, webmaster, uczestnictwo w konferencjach dedykowanych akcjonariuszom instytucjonalnym, indywidualnym i przedstawicielom domów maklerskich, telekonferencje, spotkania one-on-one, dni otwarte dla analityków i inwestorów, uczestnictwo w indeksie RESPECT.

W 2017 roku zespół ds. Relacji Inwestorskich wspierał Zarząd Spółki w organizacji spotkań z inwestorami i utrzymywaniu regularnych kontaktów z uczestnikami rynku kapitałowego.

Dbając o akcjonariuszy indywidualnych Spółka współpracuje ze Stowarzyszeniem Inwestorów Indywidualnych ('SII').

W 2017 roku Grupa LOTOS wzięła udział w dedykowanej im Konferencji Wall Street 21 organizowanej przez SII w Karpaczu, gdzie miała okazję zaprezentować część drugą dedykowanego inwestorom indywidualnym → Poradnika Inwestora Grupy LOTOS S.A., którego publikacja to nowatorska inicjatywa Spółki mająca na celu ułatwienie analizy i zrozumienia sprawozdań finansowych podmiotów z sektora naftowego. Oferując to narzędzie, Grupa LOTOS S.A. dąży do zwiększenia świadomości i wiedzy na temat działalności Spółki oraz tego jak nasz biznes przekłada się na generowanie wartości dla akcjonariuszy.

Uczestnikom rynku, interesariuszom Spółki dedykowany jest → Internetowy serwis relacji inwestorskich Grupy LOTOS aktualizowany na bieżąco i dwujęzyczny (polski i angielski) - w celu zapewnienia równego dostępu do informacji inwestorom i analitykom spoza Polski. Serwis grupuje informacje i narzędzia w czterech blokach tematycznych:

1. → Spółka - przedstawia Grupę Kapitałową, jej strategię, strukturę kapitału akcyjnego i społeczną odpowiedzialność biznesu.
2. → Raporty i dane - porządkują dane finansowe i pozafinansowe (m.in. wygodny do pobrania plik → databook w formacie excel), a także raporty bieżące i okresowe Grupy Kapitałowej publikowane na GPW
3. → Strefa inwestora – blok zawiera informacje nt. metodologii liczenia i aktualizowane miesięcznie wielkości → modelowej marży rafineryjnej Grupy LOTOS S.A. oraz → dane makroekonomiczne z notowań surowców i produktów naftowych na światowych rynkach, a także informacje nt. polityki i wypłat dywidendy przez Spółkę, przydatne dla inwestorów narzędzia (kalkulator, archiwum notowań akcji LOTOS), gromadzi w jednym miejscu pliki do pobrania w tj. raporty okresowe, prezentacje strategii i programów efektywnościowych, prospekt emisyjny. Inwestor znajdzie tu także listę analityków domów maklerskich wydających raporty analityczne o Spółce wraz z ich aktualnymi rekomendacjami dla papierów wartościowych LOTOS będących w obrocie na GPW. Harmonogram wydarzeń w Spółce (wyniki kwartalne, działalność WZ, dzień otwarty i inne istotne z punktu widzenia akcjonariuszy wydarzenia o potencjalnym wpływie na wycenę walorów LOTOS) jest tu publikowany w zakładce → „Kalendarz inwestora"
4. → Ład korporacyjny – blok porządkuje dane z zakresu realizacji przez Grupę LOTOS S.A. dobrych praktyk spółek notowanych na GPW, zawiera też informacje o składzie i kompetencjach, zasadach działania Zarządu Grupy LOTOS S.A., Rady Nadzorczej i Walnego Zgromadzenia wraz z dokumentami, na podstawie których funkcjonują organy Spółki.

Ład informacyjny

Zespół ds. Komunikacji, wspierany przez Zespół Relacji Inwestorskich Grupy LOTOS S.A., realizuje spójną i transparentną politykę komunikacji Grupy Kapitałowej LOTOS poprzez utrzymywanie bieżącego kontaktu z mediami. Sposób działania i odpowiedzialność biura jest szczegółowo opisana w procedurach Grupy LOTOS i poddawana jest okresowej ocenie.

Założenia polityki sponsoringowej

Zgodnie z zasadami sponsoringu w Grupie LOTOS S.A. i jej spółkach zależnych współpraca na warunkach sponsoringu z beneficjentami odbywa się przede wszystkim na obszarze kraju, w powiatach i województwach, gdzie prowadzona jest działalność Grupy Kapitałowej LOTOS, czyli między innymi stacje paliw oraz lokalne alianse biznesowe. Współpraca taka może być prowadzona także za granicą na terenie oddziaływania Grupy Kapitałowej LOTOS lub jej kluczowych partnerów społecznych i biznesowych.

W 2017 roku działania sponsoringowe prowadzone były przez Grupę LOTOS S.A głównie w obszarze sportu, kultury i działań społecznych. W zakresie sportu powyższa działalność polegała na wspieraniu projektów o charakterze ogólnonarodowym m.in. sponsoring reprezentacji Polski w piłce nożnej, Polskiego Związku Narciarskiego oraz sponsoring sportów motorowych. Kontynuowano współpracę w zakresie sportu zawodowego lub amatorskiego, jak również przy cyklicznych wydarzeniach sportowych, w których jest eksponowana marka LOTOS. Wspierano również inicjatywy społeczno-sportowe skierowane do dzieci i młodzieży.

W obszarze sponsoringu kultury Grupa LOTOS angażowała się przede wszystkim w realizację wydarzeń o istotnym potencjale promocyjnym i wizerunkowym dla marki LOTOS. Dodatkowe kryterium wyboru projektów kulturalnych stanowił wymiar społeczny i ranga artystyczna. Kontynuowano kluczowe projekty realizowane w latach poprzednich.

Wydatki Grupy LOTOS S.A. w 2017 roku na działania z zakresu sponsoringu sportu kultury oraz działań prospołecznych wyniosły ok. 39 mln PLN. Kluczowe działania w zakresie sportu i kultury, to przede wszystkim:

- sponsoring sportu:
  - projekty o charakterze ogólnonarodowymm.in. sponsoring reprezentacji Polski w piłce nożnej, Polskiego Związku Narciarskiego czy wyścigu kolarskiego Tour de Pologne,

  - projekty z obszaru sportów motorowych, w tym przede wszystkim wsparcie Kajetana Kajetanowicza w Rajdowych Mistrzostwach Europy ERC,
  - sponsoring tenisistki Agnieszki Radwańskiej,
  - szkolenie dzieci i młodzieży w ramach m.in. Narodowego Programu Rozwoju Skoków Narciarskich oraz Programu „Piłkarska przyszłość z LOTOSEM".
- sponsoring kultury:
  - Festiwal Jazz Wolności,
  - LOTOS Jazz Festival – Bielska Zadymka Jazzowa,
  - Festiwal Teatru Polskiego Radia i Teatru Polskiej Telewizji „Dwa Teatry",
  - Siesta Festival,
  - Teatr Atelier, Lato Teatralne 2017.

W 2017 roku działalność prospołeczna koncentrowała się na trzech kluczowych obszarach, tj.:

- ochrona środowiska i ekologia ze szczególnym uwzględnieniem ochrony walorów przyrodniczych Morza Bałtyckiego oraz terenów przyrodniczych sąsiadujących z zakładami należącymi do Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A.,
- bezpieczeństwo w ruchu drogowym,
- wyrównywanie różnic społecznych oraz wsparcie edukacji ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.

W ramach programów proekologicznych prowadzono inicjatywy mające na celu m.in. podwyższenia świadomości istoty ochrony środowiska i działań ekologicznych. W tej dziedzinie spółka realizowała programy „Chronimy Naturę na Wyspie Sobieszewskiej", „Kierunek Bałtyk" oraz edukacyjną komunikację w Internecie poprzez platformę Kierunek Bałtyk.

W obszarze bezpieczeństwa w ruchu drogowym Spółka kontynuowała inicjatywę „LOTOS – Mistrzowie w pasach". Projekt ten ma na celu edukację i propagowanie prawidłowych postaw w zakresie bezpieczeństwa pasażerów samochodów i prawidłowego zapinania pasów oraz przewożenia dzieci, tym samym zmniejszenie liczby poszkodowanych pasażerów w wypadkach drogowych.

Ponadto w 2017 roku kontynuowano program „Zdolni z LOTOSEM" oraz Festiwal E(x) plory, których celem jest rozwój nauki i edukacji zdolnych uczniów. Kontynuowano również akcje i działania o charakterze społecznym adresowane do bezpośredniego otoczenia spółki, które służą budowie pozytywnego wizerunku i relacji ze społecznością lokalną.

Zarząd i Rada Nadzorcza

(DPSN Dział II Rekomendacje, pkt.5)

Grupą LOTOS S.A. kieruje Zarząd, którego członkowie działają w interesie spółki i ponoszą odpowiedzialność za jej działalność. Spółka jest nadzorowana przez skuteczną i kompetentną Radę Nadzorczą, która opiniuje strategię Spółki i weryfikuje pracę Zarządu w realizacji celów zapisanych w Strategii Grupy LOTOS S.A. na lata 2017 – 2022.

Zgodnie ze swoją najlepszą wiedzą, Spółka uważa, że Członkowie Zarządu i RN realizują zalecenia DPSN dotyczące zaangażowania w wykonywanie swych obowiązków oraz kierują się w swym postępowaniu interesem Spółki.

Systemy kontroli wewnętrznej

(DPSN Dział III Rekomendacje)

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych […], Zarząd Grupy LOTOS S.A. jest odpowiedzialny za system kontroli wewnętrznej i jego skuteczność w odniesieniu do procesu sporządzania sprawozdań finansowych.

Proces postępowania przy sporządzaniu, zatwierdzaniu i przekazywaniu do publikacji sprawozdań finansowych reguluje wewnętrzna procedura, zgodnie z którą nadzór nad przygotowaniem sprawozdań finansowych pełni Dyrektor Biura Centrum Finansowo-Księgowego, Główny Księgowy. Za sporządzenie jednostkowego i skonsolidowanego sprawozdania finansowego odpowiedzialne jest Biuro Sprawozdawczości funkcjonujące w Grupie LOTOS S.A.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe jest sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) na podstawie sprawozdania finansowego Grupy LOTOS S.A. oraz sprawozdań finansowych jednostek kontrolowanych przez Grupę LOTOS S.A.

Grupa LOTOS S.A., LOTOS Petrobaltic S.A., LOTOS Asfalt Sp. z o.o., LOTOS Oil Sp. z o.o., LOTOS Paliwa Sp. z o.o., LOTOS Kolej Sp. z o.o., LOTOS Serwis Sp. z o.o., norweska spółka LOTOS Exploration and Production Norge AS,

litewska spółka AB LOTOS Geonafta i jej jednostki zależne, "APHRODITE Offshore Services" N.V., "MILIANA" Shipholding Company Ltd. i jej jednostki zależne za wyjątkiem spółki Technical Ship Management Sp. z o.o. oraz B8 Sp. z o.o. i B8 Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością BALTIC S.K.A., prowadzą swoje księgi rachunkowe zgodnie z polityką (zasadami) rachunkowości określoną przez MSSF. Pozostałe spółki Grupy prowadzą swoje księgi rachunkowe zgodnie z polityką (zasadami) rachunkowości określonymi przez Ustawę z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości oraz politykami, standardami rachunkowości zależnymi od siedziby zagranicznej spółki. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zawiera korekty nie ujęte w księgach rachunkowych jednostek Grupy stosujących inne standardy rachunkowości niż MSSF, wprowadzone w celu doprowadzenia danych finansowych tych jednostek do zgodności z MSSF.

W celu zapewniania jednolitych zasad rachunkowości funkcjonująca w Spółce polityka rachunkowości została przekazana do stosowania przez spółki z Grupy Kapitałowej LOTOS przy sporządzaniu pakietów konsolidacyjnych.

Walne Zgromadzenie i relacje z akcjonariuszami

(DPSN Dział IV Rekomendacje)

Grupa LOTOS S.A. dba o partnerskie relacje i równe traktowanie akcjonariuszy w zakresie transakcji i umów zawieranych z nimi lub ich podmiotami powiązanymi.

Spółka umożliwia równy dostęp kobietom i mężczyznom do zasiadania w organach nadzorczych i sprawowania funkcji kierowniczych, a tym samym nie prowadzi polityki dyskryminowania bądź faworyzowania żadnej z płci.

(*DPSN Dział I Rekomendacje, pkt.9)*

Liczba kobiet i mężczyzn zasiadających w Radzie Nadzorczej

	kobiety	mężczyźni
01.01.2012 - 27.01.2012	1	5
27.01.2012 - 29.02.2012	1	4
29.02.2012 - 31.12.2012	2	4
01.01.2013 - 31.12.2013	2	4
01.01.2014 – 30.06.2014	2	4
30.06.2014 - 31.12.2014	3	3
01.01.2015 – 30.06.2015	3	3
30.06.2015 – 23.12.2015	3	3
23.12.2015 – 31.12.2015	3	4
31.12.2015 – 26.01.2016	3	4
26.01.2016 – 27.01.2016	3	3
27.01.2016 – 12.04.2016	3	3
12.04.2016 – 13.05.2016	3	4
13.05.2016 – 25.05.2016	3	2

25.05.2016 – 28.06.2016	4	2
28.06.2016 – 22.12.2016	5	2
22.12.2016 – 31.12.2016	3	4
01.01.2017 – 31.12.2017	3	4
01.01.2018 - aktualnie	3	4

Liczba kobiet i mężczyzn zasiadających w Zarządzie i kierownictwie Grupy LOTOS S.A.
(31 grudnia 2017 r.)

	kobiety	**mężczyźni**
Zarząd*	0	0
Kierownictwo wyższego szczebla	6	24
Kierownictwo niższego szczebla	67	171
Razem	**73**	**195**

** członkowie zarządu nie są pracownikami spółki*

Konflikt interesów i transakcje z podmiotami powiązanymi

(DPSN Dział V Rekomendacje)

Spółka posiada przejrzyste procedury zapobiegania konfliktom interesów i zawieraniu transakcji z podmiotami powiązanymi w warunkach możliwości wystąpienia konfliktu interesów.

W dniu 1 stycznia 2013 roku wprowadzony został → Kodeks etyki Grupy Kapitałowej LOTOS, który zastąpił istniejące od połowy minionej dekady dokumenty określające zasady postępowania pracowników i menadżerów grupy kapitałowej. Dokument określa zachowania wewnątrz organizacji, a także relacje z uczestnikami rynku kapitałowego, klientami i partnerami, społecznością lokalną oraz konkurencją. Jest on kluczowym elementem szerszego projektu, ustanowienia kompleksowego Programu etycznego.

Inny istotny element obowiązujących w organizacji norm stanowi przyjęta w 2012 roku → Polityka przeciwdziałania nadużyciom. Ustanowienie obu dokumentów zgodne jest z celami Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS na lata 2012-2015. Interesariusze Grupy Kapitałowej LOTOS mają możliwość zgłosić osobom odpowiedzialnym za przeciwdziałanie naruszeniom postanowień Kodeksu etyki swoje podejrzenia lub wiedzę na temat zdarzeń o tym charakterze. Służą temu utworzone specjalnie w tym celu kanały komunikacji z Rzecznikiem ds. etyki Grupy Kapitałowej LOTOS.

Polityka wynagrodzeń kluczowych menadżerów

(*DPSN Dział VI Wynagrodzenia)*

Wynagrodzenia Zarządu oraz RN Grupy LOTOS S.A. podlegają ograniczeniom i zasadom określonym w Ustawie z dnia 9 czerwca 2016 roku o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami (Dz.U. z 2016 roku poz. 1202.)

Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie obradujące w dniu 22 grudnia 2016 roku, w ramach swoich kompetencji, w uchwale nr 3 ustaliło zasady wynagradzania Członków RN. Zgodnie z podjętą uchwałą Członkom Rady Nadzorczej przysługuje wynagrodzenie ustalone jako iloczyn przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłoszone przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego oraz mnożnika:

a) dla Przewodniczącego Rady Nadzorczej – 1,7,
b) dla pozostałych Członków Rady Nadzorczej – 1,5.

Zasady kształtowania wynagrodzeń Członków Zarządu zostały ustalone przez Radę Nadzorczą podczas posiedzenia w dniu 8 marca 2017 roku w uchwale nr 168/IX/2017, zgodnie z którymi poszczególnym Członkom Zarządu przysługuje wynagrodzenie całkowite, na które składa się odpowiednio:

a) zryczałtowane miesięczne (za miesiąc kalendarzowy) wynagrodzenie podstawowe (wynagrodzenie stałe):
   - dla Prezesa Zarządu - w wysokości 61 652, 92 zł
   - dla innego Członka Zarządu - w wysokości: 57 249,14 zł.
b) wynagrodzenie uzupełniające za dany rok obrotowy (wynagrodzenie zmienne) uzależnione od poziomu realizacji celów zarządczych.

Wynagrodzenie stałe i wynagrodzenie zmienne Zarządzającego nie mogą przekroczyć kwoty 100 000,00 zł liczonej średniomiesięcznie w skali roku obrotowego.

Sprawozdanie Zarządu
z działalności Grupy LOTOS S.A.
oraz jej grupy kapitałowej
za rok 2017

Informacje niefinansowe i polityka różnorodności

10. Informacje niefinansowe i polityka różnorodności – ujawnienia jednostkowe i skonsolidowane

10.1. Opis modelu biznesowego Grupy LOTOS S.A. i grupy kapitałowej

Grupa Kapitałowa LOTOS w 2017 roku, podobnie jak w latach poprzedniego cyklu strategicznego tj. 2011 – 2015 i 2016 roku, koncentruje się w swej podstawowej działalności na:

- poszukiwaniu i wydobyciu węglowodorów
- przerobie ropy naftowej
- handlu produktami naftowymi

Spółka dąży do poprawy efektywności handlowej optymalizując procesy rafineryjne i logistyczne. Celem realizowanej strategii jest wydłużenie łańcucha wartości i zwiększenie marż uzyskiwanych ze sprzedaży produktów.

Model Tworzenia Wartości Grupy Kapitałowej LOTOS wyrósł z gruntownych, realistycznych analiz i długoterminowych prognoz światowego rynku ropy, dzięki czemu gwarantuje on Grupie stabilny i bezpieczny rozwój w latach 2017-2022.

10.2. Zagadnienia społeczne – wpływ na łańcuch wartości

10.2.1. Opis i wskaźniki efektywności realizowanej polityki społecznej Spółki i Grupy - społeczna odpowiedzialność biznesu

Grupa Kapitałowa LOTOS dąży do prowadzenia swojej działalności we wszystkich obszarach w sposób zrównoważony, przy poszanowaniu określonych prawem warunków i z zachowaniem zasad społecznej odpowiedzialności biznesu (*ang. Corporate Social Responsibility, CSR*).

Spółka uznaje, że biznes powinien być prowadzony w zgodzie z normami etycznymi, środowiskiem naturalnym i potrzebami społeczeństwa, dlatego przyjęła system wartości, który traktuje jako długofalowe zobowiązanie wobec wszystkich interesariuszy.

Cztery naczelne **wartości społecznej odpowiedzialności** Grupy Kapitałowej LOTOS to:

czystość – zobowiązanie do przestrzegania najwyższych standardów środowiskowych i ekologicznych oraz deklaracja etycznej i uczciwej konkurencji, a także przeciwdziałanie naruszaniu praw człowieka.

otwartość – stosunek Grupy Kapitałowej LOTOS do zmian, potrzeb świata i oczekiwań ludzi.

innowacyjność – świadome działanie ukierunkowane na: uzyskanie korzyści biznesowej, przewagi konkurencyjnej, zrównoważony rozwój lub rozwiązanie istotnych problemów społecznych lub środowiskowych.

odpowiedzialność – postawa wobec przyszłości ludzi i środowiska naturalnego, kraju i bezpieczeństwa jego pozycji w świecie.

W 2017 roku Grupa LOTOS w zakresie działalności prospołecznej kontynuowała działania realizowane w poprzednich latach. Koncentrowały się one na trzech kluczowych obszarach:

- **ochrona środowiska i ekologia** - zwłaszcza w obszarze ochrony bioróżnorodności Morza Bałtyckiego z uwagi na nadmorskie położenie naszej rafinerii oraz w odniesieniu do cennych przyrodniczo terenów znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie Spółki,
- **bezpieczeństwo w ruchu drogowym** - na które oddziałujemy zarówno jakością naszych produktów, jak i kompleksowymi programami edukacyjnymi,
- **wyrównywanie szans społecznych oraz wsparcie edukacji i rozwoju dzieci i młodzieży -** do których kierujemy programy społeczno-sportowe oraz szereg projektów, których celem jest wsparcie rozwoju utalentowanej młodzieży.

Udział w rankingach CSR

Grupa LOTOS zgodnie z deklaracją Otwartości systematycznie poddaje się badaniom, przeglądom, audytom, przeprowadzanym przez niezależne instytucje. Efekty tych badań przekładają się na wysokie miejsca Spółki w kluczowych rankingach oceniających kwestie związane z CSR.

W grudniu 2017 r. Grupa LOTOS po raz jedenasty już znalazła się w RESPECT Index (tj. ang. Responsibility, Ecology, Sustainability, Participation, Environment, Community, Transparency) – indeksie najbardziej odpowiedzialnych społecznie spółek Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie. LOTOS spełnił bardzo wysokie wymagania projektu RESPECT i tym samym znalazł się w elitarnym gronie 28 firm, które weszły w skład nowego portfela indeksu. Grupa LOTOS jest obecna w RESPECT Index nieprzerwanie od początku istnienia tego projektu. W LOTOSIE każdy z obszarów ujętych w nazwie indeksu znajduje odzwierciedlenie w codziennej działalności biznesowej. W ten sposób Spółka buduje zaufanie wśród inwestorów i minimalizuje ryzyka biznesowe.

W 2017 r. Grupa LOTOS zajęła wysokie 4. miejsce w XI już edycji Rankingu Odpowiedzialnych Firm. Stanowi on zestawienie największych spółek w Polsce, ocenianych pod kątem jakości zarządzania społeczną odpowiedzialnością biznesu. Wśród kategorii podlegających ocenie w Rankingu Odpowiedzialnych Firm znalazły się: odpowiedzialne prowadzenie biznesu, relacje z interesariuszami zewnętrznymi i wewnętrznymi, odpowiedzialne relacje z otoczeniem społecznym, przyrodniczym, zrównoważony rozwój, odpowiedzialne innowacje w zakresie jakości życia zawodowego, rozwoju społecznego i wpływu na środowisko.

W 2017 r. Grupa LOTOS została po raz kolejny uhonorowana prestiżowym tytułem „Firma Dobrze Widziana" w kolejnej edycji konkursu organizowanego przez Business Centre Club.

LOTOS nagrodzony został też Złotym Listkiem CSR. Tym samym znalazł się w gronie przedsiębiorstw, które w codziennej działalności wdrażają najwyższe standardy odpowiedzialności społecznej, ujęte w normie ISO 26000.

Więcej informacji na temat bieżącej działalności w zakresie społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS znajduje się na: → www.odpowiedzialny.lotos.pl

Działalność Fundacji LOTOS

W 2015 roku Zarząd Grupy LOTOS podjął decyzję o powołaniu **Fundacji LOTOS**. Jej kluczowym zadaniem jest zarządzanie polityką dobroczynną firmy. Misją Fundacji jest wszechstronna działalność społeczna wnosząca pozytywny wkład w rozwój otoczenia społecznego i przyrodniczego. Fundacja LOTOS w 2017 roku wsparła inicjatywy społeczne na łączną kwotę w wysokości **2 473 356 zł**.

Podział środków na poszczególne sfery życia przedstawiał się następująco:

Sfera życia	Kwota przekazanych darowizn (w zł)	Ilość podmiotów
Bezpieczeństwo	120 000	2
Działalność społeczna i charytatywna	714 750	24
Kultura i sztuka	439 000	18
Nauka, edukacja i oświata	634 700	21
Ochrona i promocja zdrowia	396 986	27
Podtrzymywanie tradycji	120 920	7
Sport	47 000	5
Razem	**2 473 356**	**104**

10.2.2. Procedury należytej staranności w obszarze realizowanej polityki społecznej

W każdym z obszarów Spółka współpracuje z uznanymi i sprawdzonymi partnerami społecznymi, zgodnie z kompetencjami i przyjętymi wartościami. Więcej na ten temat na stronie→ www.odpowiedzialny.lotos.pl

Grupa LOTOS, jako firma społecznie odpowiedzialna, poparła i od lat stosuje w różnych sferach swojej działalności dobre praktyki, zasady i postulaty sformułowane zarówno w Polsce, jak i na arenie międzynarodowej przez uznane organizacje społeczne, branżowe oraz organy administracji publicznej, odnoszące się do kwestii odpowiedzialności społecznej oraz zrównoważonego rozwoju, np.: wytyczne normy ISO 26 000, która nawiązuje do siedmiu sfer: ładu organizacyjnego, prawa człowieka, praktyk z zakresu pracy, środowiska, uczciwych praktyk operacyjnych, zagadnień konsumenckich, zaangażowania społecznego i rozwoju społeczności lokalnej.

Działania Grupy LOTOS podejmowane w 2017 roku odpowiadały na wyzwania zdefiniowane w Celach Zrównoważonego Rozwoju (*Sustainable Development Goals, SDGs*) do 2030 roku ogłoszonych przez ONZ we wrześniu 2015 roku, Wizji Zrównoważonego Rozwoju dla Polskiego Biznesu do 2050 oraz 10 Zasadach United Nations Global Compact. Spółka zadeklarowała poparcie dla 10 zasad United Nations Global Compact w 2009 roku. Stanowi to zobowiązanie do:

1. Popierania i przestrzegania praw człowieka przyjętych przez społeczność międzynarodową
2. Eliminowania wszelkich przypadków łamania praw człowieka przez firmę
3. Poszanowania wolności stowarzyszania się
4. Eliminowania wszelkich form pracy przymusowej
5. Popierania zniesienia pracy dzieci
6. Efektywnego przeciwdziałania dyskryminacji w sferze zatrudnienia

7. Prewencyjnego podejścia do środowiska naturalnego
8. Podejmowania inicjatyw mających na celu promowanie postaw odpowiedzialności ekologicznej
9. Stosowania i rozpowszechniania przyjaznych środowisku technologii
10. Przeciwdziałania korupcji we wszystkich formach, w tym wymuszeniom i łapówkarstwu

W czerwcu 2017 r. Grupa LOTOS oficjalnie przystąpiła do Inicjatywy partnerstwa na rzecz realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju 2030 ONZ (SDGs) podczas konferencji "Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju - cele dla świata, wyzwanie dla kraju, odpowiedzialność dla wszystkich", która miała miejsce w Ministerstwie Rozwoju w Warszawie. Tym samym Spółka znalazła się w gronie kilkudziesięciu firm i instytucji w Polsce, które podpisały oficjalną deklarację zaangażowania się w realizację globalnych celów ONZ.

W 2017 roku Grupa LOTOS kontynuowała też działania wynikające z partnerstwa strategicznego z Forum Odpowiedzialnego Biznesu - organizacji pozarządowej, która od kilkunastu lat skutecznie promuje CSR na polskim rynku. Grupa LOTOS jest partnerem strategicznym FOB od 2008 r.

Raportowanie wyników CSR

Jedno z zobowiązań Grupy LOTOS, podjętych wobec interesariuszy i zawartych w Strategii CSR w 2008 roku, dotyczyło wdrożenia kompleksowego systemu raportowania wyników. Jako najlepszą metodę sporządzania raportów przyjęto stosowanie się do międzynarodowych Wytycznych raportowania kwestii zrównoważonego rozwoju - Global Reporting Initiative (GRI). Standard GRI zdobył uznanie, jako jedyny kompleksowo ujmujący aspekty CSR przy jednoczesnym zapewnieniu porównywalności i mierzalności dokonań w poszczególnych obszarach działalności firmy. Spółka przygotowuje raporty wg tego standardu od 2006 r.

W 2017 roku został opublikowany Zintegrowany Raport Roczny Grupy Kapitałowej LOTOS za 2016 rok. Przygotowany on został w oparciu o Ramowe Zasady Raportowania i Wytyczne kwestii zrównoważonego rozwoju Global Reporting Initiative (wersja GRI G4 na poziomie Core) wraz z Suplementem dla sektora gazu i ropy naftowej.

W 2017 roku w ramach procesu opracowywania treści do Raportu przeprowadzono szereg konsultacji z kluczowymi grupami interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych, a także dokładną analizę źródeł zewnętrznych. Pozwoliły one na wytypowanie ostatecznej listy aspektów GRI, które uwzględnione zostały w raporcie.

Zgodnie z wytycznymi GRI G4, proces składał się z trzech etapów:

- Identyfikacja – wyłonienie kluczowych zagadnień w obszarze odpowiedzialności firmy oraz realizowanego biznesu.
- Priorytetyzacja – przez proces dialogu z interesariuszami wewnętrznymi zidentyfikowana została istotność zagadnień kluczowych dla organizacji.

- Walidacja – podczas warsztatu walidacyjnego zdefiniowano ostateczną listę zagadnień priorytetowych, które zostały ujęte w raporcie.

Zintegrowany Raport Roczny Grupy Kapitałowej LOTOS „Stabilizacja i bezpieczny rozwój" wydany w 2017 roku otrzymał nagrodę przyznawaną przez Instytut Rachunkowości i Podatków - drugie miejsce w kategorii „Przedsiębiorstwa" w konkursie „The Best Annual Report". Raport dostępny jest w serwisie internetowym → www.raportroczny.lotos.pl.

Program etyczny

W Grupie Kapitałowej LOTOS obowiązuje → Kodeks etyki. Określa on system wartości etycznych oraz normy i standardy postępowania, którymi pracownicy LOTOSU powinni się kierować w pracy i w relacjach z kluczowymi grupami interesariuszy, w tym uczestnikami rynku kapitałowego, klientami i partnerami, społecznością lokalną oraz konkurencją.

Zgłoszenia naruszeń Kodeksu etyki rozpatruje Rzecznik ds. etyki Grupy Kapitałowej LOTOS. Inny istotny element obowiązujących w organizacji norm stanowi przyjęta → Polityka Przeciwdziałania Nadużyciom. Ustanowienie obu dokumentów było zgodne jest z celami → Strategii społecznej odpowiedzialności Grupy Kapitałowej LOTOS na lata 2012-2015.

10.3. Środowisko naturalne – wpływ na łańcuch wartości

10.3.1. Opis i wskaźniki efektywności realizowanej polityki ochrony środowiska w Spółce i Grupie

W efekciei doprowadzenia w 2012 roku do rafinerii Grupy LOTOS gazu ziemnego i zastosowaniu go jako składnika rafineryjnego gazu opałowego, jako głównego paliwa w zakładowej elektrociepłowni oraz surowca do produkcji wodoru, Spółka stale może utrzymywać nie tylko emisję zanieczyszczeń do powietrza, ale również emisyjność – emisję odniesioną do CWT (ang. Complexity Weighted Tonne), czyli do przerobu na wszystkich instalacjach – w zakresie dwutlenku węgla na stałym, niskim poziomie. Ciągłe udoskonalenia techniczne w obrębie instalacji oraz stałe poprawianie systemu zarządzania produkcją rafineryjną ograniczają szkodliwe oddziaływanie na środowisko naturalne. Działania te, pomimo przeprowadzonego w 2017 roku postoju remontowego, pozwoliły nam jeszcze utrzymać współczynnik emisyjności dwutlenku węgla, wyrażony w kg CO_2/CWT na poziomie najbardziej efektywnych emisyjnie rafinerii w Europie.

Emisyjność instalacji Grupy LOTOS S.A. w zakresie dwutlenku węgla w latach 2014-2017 (kg CO_2/CWT)

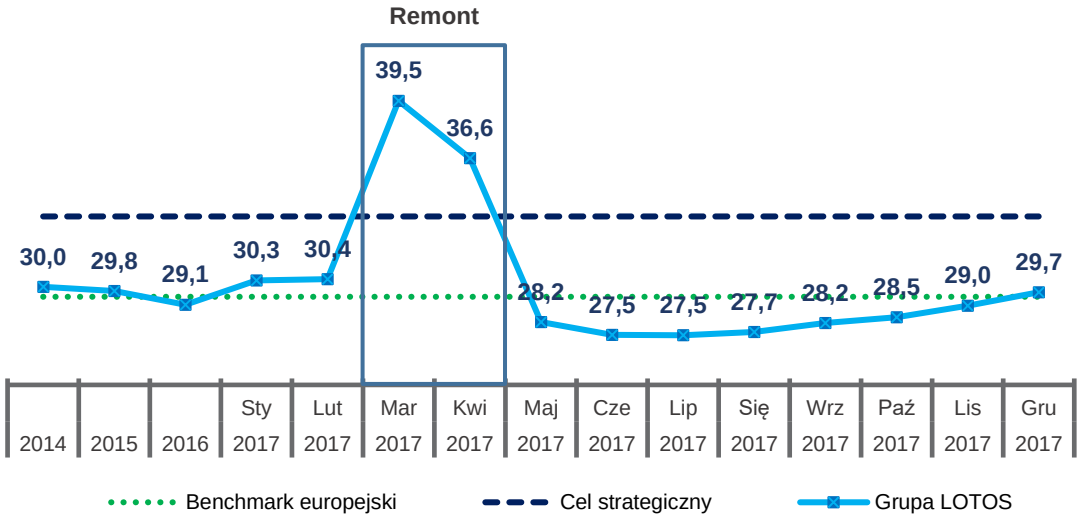

Średni współczynnik emisyjności, z uwzględnieniem remontu, w 2017 roku wyniósł 30,3 kg CO_2/CWT.

Bardzo istotne dla nas jest również to, że dzięki naszemu zaangażowaniu w sprawne zarządzanie ochroną środowiska, wszystkie spółki Grupy Kapitałowej LOTOS w 2017 roku dotrzymały warunków udzielonych im pozwoleń środowiskowych.

10.3.2 Procedury należytej staranności w obszarze ochrony środowiska naturalnego

Działalność Grupy LOTOS, ze względu na swoją naturę i skalę, wiąże się z dużą odpowiedzialnością – nie tylko za pracowników i otaczające nas społeczności, ale również za stan otaczającego nas środowiska. W naszej codziennej pracy kierujemy się kilkoma zasadami „ekoodpowiedzialności", które pomagają nam utrzymać pewność, że wykorzystujemy wszystkie możliwości, aby działać odpowiedzialnie – w zgodzie z naszym sumieniem i w oparciu o naszą najlepszą wiedzę.

Pierwszą ze wspomnianych zasad jest minimalizowanie negatywnego wpływu na środowisko. Wpisuje się tu nie tylko zarządzanie ochroną środowiska w taki sposób, aby spełnić wymagania prawne, ale również wszelkie działania wybiegające ponad prawo – w pozytywnym tego sformułowania znaczeniu. Bardzo dobrze wpisuje się w to – w naszej ocenie stale aktualna i ciągle jeszcze dająca pewien potencjał – inwestycja doprowadzenia gazu ziemnego do rafinerii. Z punktu widzenia biznesowego jest to tańsze źródło energii i surowca do produkcji wodoru, a dla środowiska jest to najczystsze ze znanych paliw kopalnych. Na doprowadzeniu sieci gazu ziemnego skorzystały również społeczności zamieszkujące okoliczne miejscowości. Nie bez znaczenia dla otoczenia były też – zrealizowane pomimo braku wymagań prawnych w tym zakresie – uszczelnienie najbardziej uciążliwych zapachowo urządzeń w naszej oczyszczalni ścieków w Gdańsku, recyrkulacja oczyszczonych ścieków i kondensatu pary wodnej, czy zawracanie i wykorzystanie gazów zrzutowych zamiast spalenia ich na pochodniach.

Drugą zasadą jest włączanie aspektów naszego środowiskowego oddziaływania w proces podejmowania decyzji oraz wzięcie odpowiedzialności za wpływ tych decyzji na środowisko. Dobrym przykładem jest tu realizacja postoju remontowego w 2017 roku, przed którym przeanalizowaliśmy wszystkie znane nam i możliwe do przewidzenia aspekty oddziaływania planowanych prac na poszczególne elementy środowiska zarówno na każdym z etapów – wyłączania, postoju i uruchamiania instalacji. W celu wyeliminowania wskazanych w przeprowadzonej analizie zagrożeń podejmowano odpowiednie działania, takie jak mycie dróg, czy ustawianie namiotów ograniczające pylenie.

Oprócz naszego własnego, bezpośredniego oddziaływania, dużą wagę przykładamy do tego, jak do ochrony środowiska podchodzą nasi kontrahenci. Na etapie wyboru firm, z którymi współpracę bierzemy pod uwagę, weryfikujemy, czy posiadają one odpowiednie zezwolenia z zakresu ochrony środowiska – jeśli są one wymagane. Na etapie zawierania umowy zobowiązujemy kontrahentów do podpisania odpowiednich klauzul, w których zobowiązują się do prowadzenia działalności w zgodzie wymaganiami prawnymi dotyczącymi ochrony środowiska. W trakcie wykonywania umowy przeprowadzamy audyty wykonawców, podczas których sprawdzamy, czy faktycznie realizują oni wszystkie obowiązujące ich środowiskowe wymagania prawne – głównie w zakresie gospodarki odpadami, ale również te dotyczące opłat za korzystanie ze środowiska, czy sposobu przechowywania substancji niebezpiecznych.

Trzecia z zasad „ekoodpowiedzialności" mówi o prowadzeniu firmy zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, czyli z uwzględnieniem potrzeb wszystkich interesariuszy – w tym również środowiska. Zależy nam na tym, aby w każdym obszarze naszej działalności podkreślać, że kwestie związane z ochroną środowiska stanowią jedną z najważniejszych przesłanek stymulujących nasze działania. Dotyczy to zarówno codziennego prowadzenia instalacji produkcyjnych, w pełnej zgodności z najostrzejszymi wymogami ochrony środowiska, jak i uwzględniania w naszych planach rozwojowych innowacyjnych projektów technologicznych i stosowaniu takich rozwiązań technicznych, które z punktu widzenia ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych spełniają definicję najlepszych dostępnych technik. Dbamy o to, aby tak kształtować i prowadzić procesy produkcyjne, żeby w pierwszej kolejności realizowana była zasada prewencji – zapobieganiu powstawania zanieczyszczeń i uciążliwości u źródła. Stosowanie zasady zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialności społecznej w naszej działalności oznacza również wytwarzanie wysokiej jakości produktów, o możliwie najmniejszej uciążliwości dla środowiska w miejscu ich stosowania. Przykładamy też znaczną wagę do podnoszenia świadomości ekologicznej pracowników, którym poprzez komunikację wewnętrzną przybliżamy problematykę ochrony środowiska, rozumianą jako działania indywidualne, zakładowe regionalne oraz globalne.

10.4. Zagadnienia pracownicze i realizowana polityka różnorodności - wpływ na łańcuch wartości

10.4.1. Opis i wskaźniki efektywności realizowanej polityki zarządzania zasobami ludzkimi w Spółce i Grupie oraz procedury należytej staranności w tym obszarze

Naszym celem strategicznym w obszarze polityki kadrowej jest zapewnienie optymalnego zatrudnienia dostosowanego do realizacji celów biznesowych Grupy Kapitałowej LOTOS. Wierzymy, że współpraca z wysoko wykwalifikowanymi,

zmotywowanymi i zaangażowanymi pracownikami podnosi efektywność i zapewnia przewagę konkurencyjną naszej firmy.

Polityka kadrowa w Grupie Kapitałowej LOTOS jest oparta o procedury regulujące poszczególne zagadnienia procesów rekrutacji i zarządzania pracownikami:

- Dobór personelu: „Planowanie i realizacja zatrudnienia w Grupie LOTOS S.A.", a także m.in. „Standardy przeprowadzania procesu rekrutacji i selekcji w Grupie Kapitałowej LOTOS - Przewodnik dla kierowników zlecających proces doboru kadr".
- Adaptacja w firmie nowo zatrudnionej osoby: „Program adaptacyjny dla pracowników nowo zatrudnionych w Grupie LOTOS S.A."
- Rozwój i szkolenia pracowników – „Szkolenia i rozwój pracowników" oraz „System Okresowej Oceny Pracowników (SOOP)".

Normy i standardy postępowania, którymi kierujemy się w pracy i w relacjach zawodowych określa Kodeks etyki Grupy Kapitałowej LOTOS. Ponadto w relacjach z pracownikami oraz pozostałymi interesariuszami kierujemy się 10 Zasadami United Nations Global Compact z zakresu praw człowieka, praw pracowniczych, ochrony środowiska i przeciwdziałania korupcji.

Naszym priorytetem jest budowanie zaufania między kadrą kierowniczą i pracownikami, a także sprawiedliwe traktowanie wszystkich osób, bez względu na zajmowane stanowisko, staż pracy, przynależność do związków zawodowych, wygląd zewnętrzny, wiek, płeć, orientację seksualną, wyznanie, narodowość czy przekonania polityczne.

Dodatkowym narzędziem wspierającym budowę właściwych relacji między pracownikami a kierownictwem jest Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy (ZUZP), a także procedury wewnętrzne, które standaryzują proces zarządzania zasobami ludzkimi.

W ZUZP wszystkim naszym pracownikom, niezależnie od formy i czasu zatrudnienia, oferujemy ten sam pakiet świadczeń socjalnych (jest on także zagwarantowany w Regulaminie korzystania z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych).

Jak tworzymy kulturę organizacyjną poprawiającą efektywność pracy?

- Podejmujemy inicjatywy ukierunkowane na budowanie pożądanej kultury organizacyjnej, m.in. poprzez współpracę z Rzecznikiem ds. etyki w ramach promowania Programu etycznego.
- Promujemy wartości etyczne zgodne z Kodeksem etyki, a także prowadzimy działania komunikacyjne mające na celu poprawę świadomości pracowników i kadry kierowniczej m.in. wdrożyliśmy szkolenia e-learningowe jak unikać konfliktu interesów w pracy.
- Wykorzystujemy coroczną ocenę okresową pracowników do otwartej komunikacji kierownik – pracownik i wspólnego ustalenia i rozliczenia celów rozwojowych i zawodowych.
- Budujemy kulturę zaangażowania pracowników poprzez prowadzenie badań opinii pracowników oraz realizacje działań doskonalących. Dzięki nim poznajemy postawy panujące wśród pracowników firmy, monitorujemy satysfakcję, zaangażowanie i opinie pracowników, a następnie staramy się wykorzystać pozyskane informacje do stworzenia w firmie sprzyjającego środowiska pracy oraz osiągania celów biznesowych.
- Utrzymujemy dobre relacje i współpracujemy ze związkami zawodowymi i Radami Pracowników

System Okresowej Oceny Pracowników

W Grupie Kapitałowej LOTOS przywiązujemy dużą wagę **do kompetencji kluczowych**, czyli zestawu umiejętności, postaw oraz wiedzy i doświadczeń, które umożliwiają skuteczną realizację naszych zadań. W przypadku naszej firmy są to: współpraca, zaangażowanie, otwartość na zmiany. Wierzymy, że kompetencje te powinni posiadać wszyscy nasi pracownicy bez względu na pełnione role czy zajmowane stanowiska.

Co oznaczają dla nas kompetencje kluczowe?

Współpraca:

- budowanie relacji, m.in. szacunek dla innych, życzliwość, wsparcie, pozytywne nastawienie do współpracy,
- współpraca w zespole,
- kultura osobista.

Zaangażowanie:

- inicjatywa,

- nastawienie na realizację celów i zadań,
- usprawnianie działania organizacji, m.in. zgłaszanie trudności i szukanie sposobu rozwiązania problemów, propozycje usprawnień, podnoszenie efektywności swojej i swojego obszaru.
- identyfikacja z organizacją, m.in. zachowanie zgodne zwartościami firmy, dbanie o jej dobry wizerunek,
- przestrzeganie zasad, procedur i standardów.

Otwartość na zmiany:

- pozytywne nastawienie do zmian i ich akceptacja,
- zainteresowanie nowymi rozwiązaniami,
- dostosowywanie swoich działań do wprowadzanych zmian,
- sygnalizowanie potrzeby zmian we własnym obszarze i aktywny udział we wdrażaniu zmian.

Kompetencje kluczowe sprawdzamy podczas okresowej oceny pracowników Grupy Kapitałowej LOTOS. W przypadku osób zajmujących stanowiska kierownicze oceniamy dodatkowo kompetencje menedżerskie, m.in. zarządzanie pracą zespołu, przywództwo, budowanie potencjału zespołu, myślenie strategiczne i decyzyjność. Na pozostałych stanowiskach pod uwagę bierzemy natomiast kompetencje funkcyjne niezbędne na konkretnym stanowisku pracy, m.in. dyscyplinę pracy, odporność na stres, umiejętności negocjacyjne i pracę projektową.

Dodatkowe zalety SOOP:

Rozmowy przełożonych z pracownikami są okazją do przekazania informacji zwrotnej na temat poziomu kompetencji, realizacji celów zawodowych i rozwojowych. Zebrane w ten sposób dane pomogą kierownikom lepiej planować dalsze działania, m.in. podział obowiązków czy ścieżki rozwoju pracowników oraz motywować pracowników do osiągania celów.

Polityka szkoleniowo-rozwojowa

Grupa Kapitałowa LOTOS zapewnia odpowiednie warunki do efektywnego rozwoju oraz praktycznego zastosowania nabywanej wiedzy i umiejętności wszystkich pracowników, przez cały czas trwania stosunku pracy. Cele i zadania określone w krótko i długoterminowych planach rozwojowych grupy kapitałowej znajdują odzwierciedlenie w planach rozwojowych ustalanych corocznie podczas oceny okresowej pracowników. Niezależnie od wieku i czasu przejścia na emeryturę, pracownicy mają możliwość uczestniczenia w zdobywaniu bądź poszerzaniu wiedzy i uprawnień zawodowych oraz umiejętności ogólnorozwojowych.
Zgodnie z przyjętą Strategią CSR Grupa LOTOS realizuje działania zmierzające do aktywizacji pracowników 50+, wzmacniania kulturę dzielenia się wiedzą i korzystania z eksperckiej wiedzy pracowników 50+, angażując ich w proces rozwoju współpracowników.
Pracownicy 50+ angażowani są do roli opiekunów nowo zatrudnianych pracowników w ramach realizowanego

Programu Adaptacyjnego – „Wsparcie na starcie".

WSPARCIE NA STARCIE
Program adaptacyjny LOTOS

Pozwala on nowym pracownikom zapoznać się z wartościami oraz kulturą organizacyjną firmy, a przy aktywnym wsparciu doświadczonego kolegi – ułatwia odnalezienie się w nowym środowisku zawodowym, a także integrację z zespołem oraz obniża stres związany z podjęciem nowej pracy.

W firmie funkcjonują rozwiązania oparte na coachingu i mentoringu, przy czym ten ostatni głównie w obszarze pionu produkcji, gdzie pozyskiwanie wiedzy trwa najdłużej i wymaga wieloletniego doświadczenia. Coachami i mentorami są doświadczeni specjaliści ds. szkoleń operacyjnych, którzy poprzez bezpośredni kontakt, przekazują wiedzę młodszym kolegom zatrudnionym na stanowisku aparatowego.
Powołanie w Pionie Dyrektora ds. Produkcji **zespołu ds. szkoleń operacyjnych** umożliwiło przeniesienie cennej wiedzy w obszarze produkcji. Głównym kryterium rekrutacji wewnętrznej do zespołu było długoletnie doświadczenie w pracy na instalacjach rafineryjnych i wynikająca z niego bogata, unikatowa wiedza techniczno-technologiczna specyficzna dla sektora paliwowego. W skład kilkuosobowego zespołu wchodzą głównie doświadczeni pracownicy w wieku 50+. Angażują się m.in. w takie działania, jak:

- **prowadzenie szkoleń on-the-job** (indywidualnych rozmów szkoleniowo-oceniających), w tym szkoleń z wykorzystaniem symulatorów, skierowanych do aparatowych, mających na celu przekazanie wiedzy i rozwinięcie umiejętności niezbędnych przy obsłudze instalacji rafineryjnych (około 600 rocznie)
- **prowadzenie wybranych modułów szkolenia podstawowego** dla pracowników nowo zatrudnionych w obszarze produkcji, przedmiot, którego stanowi wiedza techniczno-technologiczna istotna na stanowisku aparatowego (12 dni szkoleniowych w ramach jednej edycji + egzamin, **przeprowadzanie egzaminów stanowiskowych** weryfikujących wiedzę z obsługi danej instalacji lub określonego obszaru rafineryjnego (około 200-300 rocznie)

- **organizacja praktyk** w Pionie Dyrektora ds. Produkcji skierowanych dla studentów i uczniów szkół średnich chcących poznać charakter pracy na wydziałach produkcyjnych i skonfrontować wiedzę teoretyczną z praktyką
- **udział w remontach instalacji**
- **opiniowanie, opracowywanie i aktualizowanie procedur i instrukcji**
- **uczestnictwo w komisjach awaryjnych**
- **opracowywanie materiałów szkoleniowych** umożliwiających zatrzymanie wiedzy z obszaru produkcji w organizacji.

Grupy Kapitałowej LOTOS koncentruje się na zapewnieniu pracownikom najlepszych warunków do rozwoju zawodowego, co wiąże się ze zdobywaniem i uzupełnianiem przez nich wiedzy niezbędnej do efektywnego wykonywania obecnych i przyszłych zadań.

Cele polityki szkoleniowej Grupy Kapitałowej LOTOS:

- wzrost wartości firmy poprzez ciągłe doskonalenie i pełne wykorzystanie potencjału pracowników;
- zapewnienie zasobów potrzebnych do realizacji kluczowych zadań wynikających ze strategii firmy;
- nastawienie na teraźniejszość i przyszłość - odpowiadanie na bieżące i przyszłe wymogi stanowiskowe;
- doskonalenie kultury organizacyjnej w kierunku podnoszenia efektywności i dzielenia się wiedzą;
- identyfikacja i analiza potrzeb szkoleniowych, planowanie i ocena efektywności szkoleń;
- doskonalenie narzędzi wykorzystywanych w procesie zarządzania szkoleniami.

Założenia polityki szkoleniowej Grupy LOTOS:

- **dostępność –** szkolenia są przeznaczone dla wszystkich grup pracowniczych;
- **spójność** – system szkoleń uwzględnia misję i strategię Grupy LOTOS;
- **odpowiedzialność** – za efekty szkoleń i rozwój odpowiadają wszyscy uczestnicy tego procesu;
- **ciągłość** – planowanie szkoleń jest powiązane z wynikami Systemem Okresowej Oceny Pracowników (SOOP), ścieżkami kariery, planami sukcesji oraz programami rozwojowymi dedykowanymi poszczególnym grupom pracowniczym;
- **elastyczność** – planowanie i wdrażanie szkoleń są powiązane z monitorowaniem zmieniającego się otoczenia zewnętrznego firmy oraz ze zmianami w oczekiwaniu dotychczasowych kwalifikacji pracowników.

Źródłem wiedzy o tym, jakich szkoleń oczekują nasi pracownicy jest coroczna ocena przeprowadzana w ramach Systemu Okresowej Oceny Pracowników (SOOP). Optymalną dla danego pracownika formę rozwoju umożliwia Katalog działań rozwojowych, czyli podpowiedzi przygotowanych w formularzu SOOP.

Wybierając tematykę szkoleń pod uwagę bierzemy również wyniki badania satysfakcji i zaangażowania pracowników, plany rozwojowe pracowników w poszczególnych komórkach organizacyjnych, a także potrzeby rozwojowe firmy.

Wychodząc naprzeciw wyzwaniom związanym ze zmianami zachodzącymi wewnątrz naszej firmy oraz w jej otoczeniu, już w 2004 roku wdrożyliśmy autorski program szkoleniowo-rozwojowy Akademia LOTOS.

Akademia LOTOS inicjuje i realizuje programy talentowe, dedykowane różnym grupom pracowników, m.in.:

- Program Lider Przyszłości;
- Program Mistrz;
- Akademia Menedżera;
- Program Rozwoju Kompetencji Zarządczych Pracowników Służb Technicznych;
- Program Sukcesji Grupy Kapitałowej LOTOS.

Dzięki działaniom podejmowanym w ramach Akademii LOTOS rozwijamy kulturę dzielenia się wiedzą. Stworzyliśmy program adaptacyjny „Wsparcie na starcie", system certyfikowania szkoleń w obszarze produkcji, cykl szkoleniowy „W drodze do doskonałości". W Grupie Kapitałowej LOTOS propagujemy formułę e-learningową na potrzeby zapewnienia rozwoju naszej kadry. Jest to odpowiedź na coraz większy odsetek wśród pracowników naszej firmy osób pomiędzy 25-35 rokiem życia, które preferują korzystanie z nowoczesnych narzędzi informatycznych.

W 2017 roku ilość dni szkoleniowych na osobę: w Grupie Kapitałowej LOTOS – 2,5

w Grupa LOTOS S.A - 2,8

Rekrutacja

Prowadzimy procesy rekrutacyjne uwzględniając wysokie kwalifikacje i umiejętności pracowników Grupy LOTOS oraz konieczność zapewnienia im możliwości rozwoju zawodowego. W pierwszej kolejności rozpatrujemy aplikacje pracowników Grupy Kapitałowej LOTOS, aby umożliwić efektywny transfer wiedzy pomiędzy spółkami Grupy Kapitałowej LOTOS. Równocześnie, poprzez publikacje ogłoszeń prasowych i internetowych, informacje w mediach, udział w tragach pracy itp. prowadzimy rekrutacje zewnętrzne, dzięki którym pozyskujemy nowych pracowników, wzbogacających organizację w kwalifikacje niezbędne dla realizacji zadań stojących przed Grupą Kapitałową LOTOS. Procesy rekrutacji i selekcji kandydatów prowadzimy w sposób transparentny i obiektywny, w oparciu o wysokie standardy etyczne. Grupa LOTOS S.A. jako członek Koalicji na Rzecz Przyjaznej Rekrutacji w swoich działaniach posługuje się Kodeksem Dobrych Praktyk. Dzięki powyższym działaniom Grupa LOTOS S.A. utrzymała, ceniony przez kandydatów i możliwy do wykorzystania w działaniach wizerunkowych, certyfikat „Strefa przyjaznej rekrutacji". Wdrożyliśmy przewodniki „Standardy przeprowadzania procesu rekrutacji i selekcji w Grupie Kapitałowej LOTOS" dla osób odpowiedzialnych za koordynowanie procesu doboru kadr oraz kadry kierowniczej zlecającej procesy rekrutacyjne.

Realizujemy systemową analizę przyczyn odejść pracowników w celu monitorowania i eliminowania ich przyczyn, a co za tym idzie obniżenia kosztów rekrutacji i utrzymania w organizacji najbardziej wartościowych pracowników.

Grupa LOTOS jest Członkiem Strategicznym Polskiego Stowarzyszenia Zarządzania Kadrami, co umożliwia w dalszej perspektywie dostęp do najnowszej wiedzy branżowej z zakresu HR, najlepszych praktyk i sprawdzonych narzędzi poprawiających efektywność biznesową organizacji. W 2017 roku przystąpiliśmy do kolejnego badania certyfikacyjnego prowadzonego przez Polskie Stowarzyszenie Zarządzania Kadrami. Wynik badania zdecydował o przedłużeniu certyfikatu **„HR Najwyższej Jakości"** Grupie LOTOS, który otrzymują firmy o najwyższych standardach zarządzania kapitałem ludzkim.

10.5. Poszanowanie praw człowieka - wpływ na łańcuch wartości

10.5.1. Opis i wskaźniki efektywności realizowanej polityki poszanowania praw człowieka w Spółce i Grupie

Grupa Kapitałowa LOTOS prowadzi działalność biznesową w otoczeniu, w którym obowiązuje system prawny regulujący kwestie praw człowieka. Utrzymuje relacje z kontrahentami, którzy działają legalnie i są zobowiązani do przestrzegania regulacji prawnych, w tym również w zakresie praw człowieka.

Jako firma świadoma swojego wpływu na otoczenie, której działalność jest nierozerwalnie związana z kontrahentami, Grupa Kapitałowa LOTOS chce współpracować z partnerami traktującymi powszechnie akceptowany system wartości jako priorytet. Celem tego podejścia jest etyczne funkcjonowanie łańcucha dostaw zapewniające, że poszczególne firmy podwykonawcze traktują swoich pracowników w godny sposób.

Grupa Kapitałowa LOTOS dąży do tego, aby wszystkie zapytania ofertowe w ramach procesu wyboru kontrahenta oraz umowy zawierane zarówno z nowymi, jak i dotychczasowymi dostawcami zawierały klauzule dotyczące społecznej odpowiedzialności (CSR) dotyczące: BHP, zasad i standardów postępowania, etyki, braku konfliktu interesów, antykorupcji, ochrony środowiska, przestrzegania praw człowieka, wpływu na społeczeństwo. Stosowanie klauzul w umowach podpisywanych przez spółki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej LOTOS ma charakter obligatoryjny.

LOTOS kieruje się filozofią zintegrowanego zarządzania łańcuchem dostaw, tzn. dąży do maksymalizacji zintegrowanych efektów ekonomicznych z działalności operacyjnej, jednocześnie w jak największym stopniu uwzględniając oczekiwania wszystkich interesariuszy.

Grupa Kapitałowa LOTOS buduje swoją strategię odpowiedzialności społecznej w obszarze łańcucha dostaw na bazie metodologii projektu Corporate Human Rights Benchmark. Służy on zwróceniu uwagi globalnego biznesu na łamanie podstawowych prawa człowieka – przez firmy, ich podwykonawców lub dostawców. Jego celem jest też stworzenie rankingu globalnych spółek giełdowych i wyróżnienie tych, które najlepiej prowadzą działania zapobiegające łamaniu praw człowieka. Metodologia projektu Corporate Human Rights Benchmark korzysta z uznanych na świecie standardów – zasad postępowania biznesu w obszarze praw człowieka wypracowanych przez **ONZ**. Dodatkowo metodologia uwzględnia **Cele Zrównoważonego Rozwoju** (Sustainable Development Goals, SDGs), czyli 17 kwestii, które w szerokich konsultacjach społecznych uznano za najważniejsze dla dalszego rozwoju świata.

Polityka CSR Grupy Kapitałowej LOTOS odpowiada na wyzwania zdefiniowane w Celach Zrównoważonego Rozwoju do 2030 roku ogłoszonych przez ONZ we wrześniu 2015 roku.

Grupa LOTOS od 2009 roku jest członkiem międzynarodowej organizacji United Nations Global Compact, powołanej w 2000 roku z inicjatywy Sekretarza Generalnego ONZ. Spółka przestrzega i stosuje w swej działalności 10 zasad UN Global Compact, związanych m.in. z przestrzeganiem praw człowieka, wspieraniem ochrony środowiska, czy przeciwdziałaniem korupcji.

Normy i standardy postępowania, którymi kierują się pracownicy LOTOSU w pracy i w relacjach zawodowych określa Kodeks etyki Grupy Kapitałowej LOTOS. Zawarte są w nim zapisy dot. respektowania praw człowieka. Priorytetem jest budowanie zaufania między kadrą kierowniczą i pracownikami, a także sprawiedliwe traktowanie wszystkich osób, bez względu na zajmowane stanowisko, staż pracy, przynależność do związków zawodowych, wygląd zewnętrzny, wiek, płeć, orientację seksualną, wyznanie, narodowość czy przekonania polityczne.

10.5.1. Procedury należytej staranności w obszarze poszanowania praw człowieka

W spółkach Grupy Kapitałowej LOTOS co roku wyznaczane są cele i zadania ukierunkowane na podniesienie bezpieczeństwa pracy, ujednolicenie wdrażanych standardów, wymianę doświadczeń i wiedzy specjalistów z branży bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia. Kluczowym celem jest dla LOTOSU podniesienie świadomości i poziomu zaangażowania w poprawę bezpieczeństwa po stronie kadry kierowniczej i pracowników wszystkich szczebli oraz podwykonawców. Bezpieczeństwo w miejscu pracy wiąże się ściśle z poszanowaniem praw człowieka.

10.6. Polityka przeciwdziałania korupcji - wpływ na łańcuch wartości

10.6.1. Opis i wskaźniki efektywności realizowanej polityki przeciwdziałania korupcji w Spółce i Grupie

Najważniejsze elementy składowe systemu przeciwdziałania nadużyciom (w tym korupcji) w Grupie Kapitałowej LOTOS:

OBOWIĄZUJĄCE UREGULOWANIA	ODPOWIEDZIALNOŚCI	KANAŁY ZGŁASZANIA	EDUKACJA	KOMUNIKACJA	DZIAŁANIA OPERACYJNE
• Polityka przeciwdziałania nadużyciom • Karta zarządzania ryzykiem istotnych nadużyć (w tym korupcji) • Regulamin Organizacyjny • Regulamin pracy • Kodeks etyki • Zakresy obowiązków • Klauzule CSR (w tym antykorupcyjna)	• Członkowie Zarządu • Kierownictwo • Pracownicy • Biuro Audytu Wewnętrznego • Kancelaria prawna	• Bezpośredni przełożony/ Dyrektor Biura Audytu Wewnętrznego • Formularz zgłoszeniowy (WWW lub Intranet) • Dedykowany adres e-mail • Dedykowany numer telefoniczny z możliwością nagrania wiadomości	• Szkolenia • Spotkania tematyczne/ profilowane • Wzrost świadomości kadry kierowniczej i pracowników	• Zewnętrzna • Raport roczny • Raportowanie systemowe	• Identyfikacja i ocena ryzyka • Systemowe rozwiązania kontrolne • Prewencja i detekcja • Postępowania wyjaśniające

Rok 2017 stanowił kontynuację podnoszenia standardów funkcjonujących rozwiązań i mechanizmów ograniczających możliwości zaistnienia działań nadużyciowych - w tym korupcyjnych. Powyższe realizowane było w ramach systemu przeciwdziałania nadużyciom, którego celem jest ciągłe podwyższanie odporności organizacji na nadużycia, czyli:

- minimalizowanie możliwości wystąpienia nadużyć,
- ograniczanie ich szkodliwych skutków,
- mobilizowanie zasobów przyspieszających powrót organizacji do sytuacji poprzedzającej wystąpienie zdarzenia o takim charakterze.

Wskaźniki efektywności realizowanej polityki przeciwdziałania nadużyciom (w tym korupcji):

- Ocena zagrożenia ryzykiem nadużyć – raz na 3 lata na podstawie badania kwestionariuszowego.
- Ocena skuteczności działań – raz na 3 lata na podstawie badania kwestionariuszowego.

Powyższe odbyły się ostatni raz w roku 2017 w formie elektronicznej. Z przeprowadzonego badania wynika:

- wzrost świadomości zagrożeń związanych z ryzykiem nadużyć (w stosunku do poprzedniego badania);
- postrzeganie działań służących zapobieganiu i wykrywaniu nadużyć jako skuteczne (wzrost postrzegania skuteczności w stosunku do poprzedniego badania).

10.6.2 Procedury należytej staranności w obszarze działań antykorupcyjnych

Działania realizowane były m.in. poprzez:

1. Realizowanie **Programu Zarządzania Ryzykiem Nadużyć** (PZRN) tj. m.in.:
   - prowadzenie działań edukacyjnych (prewencja) identyfikacji zagrożeń
   - informowanie o odpowiedzialności za działania i przestępstwa korupcyjne
   - przeprowadzanie postępowań wyjaśniających dotyczących zgłoszonych podejrzeń o wystąpieniu nadużycia (w tym korupcji)
   - bieżące monitorowanie funkcjonowania systemów, procesów i kontroli w obszarach przedsiębiorstwa pod kątem identyfikacji słabości i zagrożeń
   - uszczelnianie systemów poprzez wprowadzanie mechanizmów ograniczających zagrożenia.
2. „Politykę **Przeciwdziałania Nadużyciom w Grupie Kapitałowej LOTOS”**, która określa:
   - jednoznaczne stanowisko Zarządu Grupy LOTOS S.A.: **„NIE TOLERUJEMY NADUŻYĆ”**
   - proces postępowania z otrzymanym zgłoszeniem podejrzenia o wystąpieniu nadużycia
   - kanały zgłaszania podejrzeń nadużycia: telefon, e-mail, formularz internetowy i intranetowy, poczta tradycyjna
3. Zdefiniowanie **ryzyka korporacyjnego** dot. istotnych nadużyć w tym wszelkich form działań korupcyjnych i ustanowienie Karty Zarządzania Ryzykiem, w której został:

- określony sposób zarządzania ryzykiem i monitorowania ryzyka
- wprowadzony plan ograniczania ryzyka i postępowania w przypadku jego materializacji.

4. **Kodeks etyki** stanowiący zbiór standardów etycznych jakimi należy kierować się w firmie, przedstawiający m.in. podejście do ryzyka korupcji i do relacji z otoczeniem.
5. **Rzecznika ds. Etyki**, który odpowiada za upowszechnienie wartości i zasad określonych w Kodeksie etyki.
6. Przyjęte do stosowania w zapytaniach ofertowych i umowach **klauzule CSR** (społecznej odpowiedzialności biznesu) – w tym klauzula antykorupcyjna.

Dodatkowe działania w ramach polityki przeciwdziałania nadużyciom (w tym korupcji) wprowadzone w 2017 r.:

Zmiany organizacyjne i działania odpowiadające na potrzeby organizacji **wprowadzone w 2017r**. tj.:

- wyodrębnienie w ramach Biura Audytu Wewnętrznego **Zespołu ds. Zarządzania Ryzykiem Nadużyć**
- rozwinięcie działalności operacyjnej **Działu Weryfikacji Kontrahentów** powstałego w ramach struktury organizacyjnej GL SA w IV kwartale 2016 roku
- rozszerzenie na wszystkie **spółki zależne Grupy LOTOS S.A. obowiązku weryfikacji kontrahentów** zgodnie z zaktualizowaną procedurą, której celem jest m.in. obniżenie ryzyk wystąpienia nadużyć (w tym korupcji) w relacjach biznesowych GKL – kontrahent
- w spółkach zależnych Grupy LOTOS S.A. w ramach Programu Zarządzania Ryzykiem Nadużyć przeprowadzone zostały szkolenia z zakresu przeciwdziałania nadużyciom
- w ramach szkoleń dla nowych pracowników są przekazywane podstawowe informacje dotyczące Polityki Przeciwdziałania Nadużyciom oraz odpowiedzialności pracowników w tym zakresie.

10.7. Opis i rezultaty zarządzania istotnymi ryzykami związanymi z działalnością Spółki/Grupy, relacjami z otoczeniem i kontrahentami w opisanych wyżej 5 obszarach

Grupa Kapitałowa LOTOS jako firma społecznie odpowiedzialna, kierująca się zasadami zrównoważonego rozwoju, prowadzi swoją działalność z wysokim zaangażowaniem oraz dbałością o kwestie: pracownicze, społeczne, poszanowania praw człowieka, środowisko naturalne oraz prowadzi działania przeciw korupcji. Grupa Kapitałowa LOTOS w ramach zarządzania ryzykiem korporacyjnym, identyfikuje w swojej działalności ryzyka ze wspomnianych obszarów i realizuje działania mitygujące w celu ich ograniczenia.

Istotne ryzyka zostały szczegółowo opisane w tabeli poniżej. Wskazano w nich odniesienia do poszczególnych obszarów oddziaływania pozafinansowego: patrz symbole P (pracownicze), S (społeczne), ŚN (środowisko naturalne), PK (przeciwdziałanie korupcji), PPC (poszanowanie praw człowieka).

W celu zapewnienia należytej staranności i ograniczenia istotnych ryzyk Grupa LOTOS S.A. jako spółka giełdowa utrzymuje system zapewnienia zgodności (zwany dalej Systemem Compliance), który obejmuje wszystkie komórki organizacyjne Grupy LOTOS S.A. oraz spółki zależne. Głównymi zadaniami systemu jest zapobieganie i ograniczanie ryzyka prawnego jak również zapewnienie zgodności prowadzonej działalności z wymaganiami prawnymi, regulacjami korporacyjnymi, a także normami etycznymi oraz przyjętymi standardami postępowania.

W 2017 roku nowo utworzony Dział Compliance skupiał się na rozwoju systemu poprzez wdrażanie jednolitych zasad w całej Grupie Kapitałowej LOTOS. W ramach compliance tworzone były stopniowo mechanizmy korporacyjne i rozwiązania organizacyjne pozwalające na minimalizowanie ryzyka naruszenia prawa i jego konsekwencji. Najważniejsze aktywności obejmowały bieżący monitoring prawny i wdrożenie zmieniających się przepisów, śledzenie nowych projektów legislacyjnych oraz koordynowanie procesu zgłaszania stanowiska spółki odnoszącego się do nich. Ponadto w komórkach organizacyjnych Grupy LOTOS S.A. oraz spółkach zależnych prowadzona była ocena zgodności prowadzonej działalności z wymaganiami prawnymi. Utworzono elektroniczną platformę do wymiany informacji i dokumentacji Compliance. Prowadzono również działalność szkoleniową i edukacyjną skierowaną do pracowników Spółki w zakresie istotnych zmian w obowiązujących regulacjach.

W spółce funkcjonuje system wykrywania nieprawidłowości, który zapewnia osobom zgłaszającym (sygnalistom) poufność i anonimość.

Tab. 44. **Opis kluczowych ryzyk związanych z zagadnieniami niefinansowymi w Grupie Kapitałowej LOTOS**

Ryzyko małe ● ○ ○ Ryzyko umiarkowane ● ● ○ Ryzyko znaczące ● ● ●

Ryzyko stabilne → Ryzyko z trendem wzrostowym ↗ Ryzyko z trendem spadkowym ↘

OPIS ZAGADNIEŃ NIEFINANSOWYCH:

P pracownicze
S społeczne
PK przeciwdziałanie korupcji
ŚN środowisko naturalne
PP poszanowanie praw człowieka

	KATEGORIA	SKRÓCONY OPIS RYZYKA	SPOSÓB MITYGACJI / POSTĘPOWANIA Z RYZYKIEM	POTENCJALNE NEGATYWNE SKUTKI RYZYKA	POZIOM RYZYKA	TREND
RYZYKA OPERACYJNE						
1.	**Ryzyko wydobycia** P ŚN	Ryzyko awarii podczas procesu wierceń i wydobycia, ograniczenia dostępności infrastruktury wiertniczej i wydobywczej	Wdrożenie licznych działań ograniczających i monitorujących skuteczności sposobu nadzoru nad ryzykiem w następujących obszarach: erupcji niekontrolowanej, awarii otworowej, rozlewu ropy, pożarów oraz kolizji morskichm.in. poprzez • monitoring parametrów procesowych • testy sprawności urządzeń • stosowanie odpowiednich środków ochrony • postępowanie zgodnie z obowiązującymi procedurami bezpieczeństwa i realizacji prac	• Ograniczenie produkcji, przerwanie ciągłości działania • Szkody dla ludzi i szkody środowiskowe • Pogorszenie reputacji • Ograniczenie przychodów oraz koszty związane z rekultywacją, skutkujące pogorszeniem wyników finansowych	● ● ○	→
2.		Ryzyko geologiczno-złożowe i techniczne instalacji wgłębnych	• Wykonywanie bieżących analiz złożowych (aktualizacja modeli statyczno-dynamicznych) , wykonywanie bieżących analiz pracy odwiertów oraz pracy pomp • Wykonywanie działań umożliwiających realizację prognozowanego wydobycia • Realizacja cyklicznych planów przeglądów	• Niewykonanie prognozowanego wydobycia, • Pogorszenie przychodów i wyników finansowych	● ● ●	→

			• Poddawanie urządzeń okresowym inspekcjom przez instytucje certyfikujące (PRS, UG, UDT). • Prowadzenie optymalnej polityki magazynowej części zamiennych oraz realizacja przyjętej polityki remontowej maszyn i urządzeń. • Podnoszenie kwalifikacji pracowników			
3.	**Ryzyko BHP** P ŚN PP	Wypadki w całym cyklu produkcji i łańcuchu logistycznym (w tym wypadki drogowe, kolejowe podczas transportu produktów oraz lotnicze przy transporcie pracowników na platformę)	• Systematyczne kontrole przestrzegania przepisów BHP na stanowiskach pracy • Podnoszenie świadomości i zaangażowania pracowników w budowaniu kultury bezpieczeństwa pracy poprzez aktywnie prowadzone działania • Wdrażanie corocznego Planu BHP dla Grupy Kapitałowej LOTOS • W ramach projektu EFRA m.in. opracowanie "Zasad bezpieczeństwa w Projekcie EFRA" w formie książki, prowadzenie newslettera, wdrożenie Programu Incentive - wyróżniania pracowników za bezpieczną pracę; cotygodniowe przeglądy BHP z udziałem Kierownictwa budowy • W zakresie wypadków lotniczych: o Wysokie wymagania bezpieczeństwa stawiane dla floty powietrznej - certyfikaty AOC, E12, dopuszczenie IFR. o Stały monitoring warunków pogodowych i odpowiednia logistyka przewozów osobowych statkami, celem zminimalizowania ryzyka. o Nadzór nad warunkami umowy z przewoźnikiem, mający zapewnić odpowiednią jakość i bezpieczeństwo transportu.	• Szkody dla ludzi i szkody środowiskowe • Pogorszenie reputacji i koszty odbudowy wizerunku • Koszty rekultywacji i odszkodowań • Przerwanie ciągłości działania, ograniczenie przychodów i wyników finansowych	●●○	→
4.	**Ryzyko zakupowe** S	Współpraca z nierzetelnym dostawcą uczestniczącym w tzw. „karuzeli podatkowej”	• Szczegółowa weryfikacja kontrahentów • Wprowadzenie stosownych zapisów w umowach z kontrahentami • Stosowanie zasad należytej staranności	• Powstanie zobowiązań podatkowych VAT • Ograniczenie wyników finansowych	●●●	↘
	RYZYKA REPUTACJI I COMPLIANCE					
5.	**Ryzyko prawne** PK PP	nadużycia rozumiane jako celowe działanie lub zaniechanie działania, stanowiące złamanie przepisów prawa lub	• Program Zarządzania Ryzykiem Nadużyć, który obejmuje koordynację działań w zakresie funkcjonowania rozwiązań ustanowionych w poszczególnych procesach biznesowych, służących zapobieganiu i wykrywaniu nadużyć, jak również działania skierowane na edukowanie organizacji w zakresie zapobiegania	• Straty finansowe dla GKL • Utrata reputacji	●●○	→

		zasad obowiązujących w GK GL S.A., w wyniku którego dopuszczająca się go osoba odnosi nieuprawnione korzyści lub którego rezultatem są nieuzasadnione straty ponoszone przez firmę (w tym działania korupcyjne).	nadużyciom, identyfikację i ocenę ryzyka nadużyć oraz formułowanie całościowej oceny poziomu odporności organizacji na nadużycia. • Program Etyczny, który obejmuje swoim zakresem funkcjonowanie Kodeksu etyki, Rzecznika ds. etyki i Linii etyki, a także działalność szkoleniową.			
6.	S	naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych	• Wdrożenie standardów wewnętrznych w tym obszarze, m.in. w ramach Polityki bezpieczeństwa, procedury o zasadach ochrony danych osobowych • Realizacja audytów, w tym przy udziale doradcy zewnętrznego, weryfikujących przestrzeganie obowiązujących zasad oraz stopień przygotowania organizacji do spełnienia nowych wymagań RODO • Podnoszenie świadomości pracowników (szkolenia, spotkania)	• Kary finansowe • Utrata reputacji	●●○	→
7.	**Ryzyko środowiskowe** ŚN	wyciek ze statku przewożącego ropę/ produkty GKL	• Korzystanie z usług dostawców realizujących algorytmy postępowania wynikające z rezolucji Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO) oraz respektujących wymagania konwencji morskich dotyczących bezpieczeństwa • Zapisy dot. wymagań względem stanu technicznego statków w umowach zawieranych z partnerami handlowymi oraz dostawcami usług transportu morskiego • Współpraca z armatorami będącymi członkami ITOPF (International Tanker Owners Pollution Federation Ltd.) oraz posiadających stosowne certyfikaty ubezpieczeniowe • Uczestnictwo w funduszu International Oil Pollution Compensation Fund (IOPCF)	• Skażenie ekologiczne • Utrata reputacji • Straty finansowe z tytułu utraty ładunku • Ograniczenie przychodów i wyników finansowych	●●○	→

8.		wyciek ropy na platformie	• Utrzymanie stanu technicznego jednostek morskich minimalizujące wystąpienia awarii na platformach • Prowadzenie działań w fazie projektowania i prowadzenia robót wiertniczych, mających na celu kontrolę ryzyka w zakresie przypływów płynu złożowego do otworu wiertniczego • Przeprowadzanie corocznych ćwiczeń w zakresie zwalczania rozlewów olejowych • Odpowiedni dobór sprzętu przeciwrozlewowego	• Skażenie ekologiczne • Utrata reputacji • Koszty likwidacji szkód • Przerwanie ciągłości działania • Ograniczenie przychodów i wyników finansowych	●●○	→
9.		okresowo zwiększona emisja zanieczyszczeń w procesie rafineryjnym	• Stałe monitorowanie parametrów procesowych oraz emisyjnych • Utrzymanie wysokich standardów technicznych; stosowanie wymogów BAT • Realizacja planów zarządzania środowiskowego	• Utrata reputacji • Kary finansowe	●○○	→
10.	**Ryzyko pracownicze** P	brak akceptacji pracowników dla zmian wdrażanych w GKL	• W przypadku działań restrukturyzacyjnych otwarta komunikacja z pracownikami, zakładowymi organizacjami związkowymi, radą pracowników dot. planowanych zmian • Komunikacja zewnętrzna do mediów dot. planowanych działań restrukturyzacyjnych • Umożliwianie pracownikom przekwalifikowanie, przeszkolenie do nowych zadań • Wsparcie w przypadku zmiany miejsca pracy i relokacji, pomoc finansowa • Działania outplacementowe, wsparcie w poszukiwaniu nowej pracy poza GK LOTOS • Bieżące monitorowanie klimatu społecznego	• Spadek lojalności i motywacji do pracy, opóźnienia w realizacji projektów, • Utrata reputacji • Ograniczenie potencjału rozwoju kompetencji	●○○	↘
11.		trudności w pozyskaniu nowych wykwalifikowanych pracowników oraz utrzymaniu kompetentnych	• Budowa systemu zarządzania wiedzą w celu efektywnego przekazywania i dzielenia się wiedzą oraz systemowego rozwoju kompetencji pracowników niezbędnych do realizacji bieżących i perspektywicznych celów biznesowych • Program rozwoju kadry menedżerskiej	• większe nakłady na promowanie pracodawcy i rekrutację oraz na programy przeciwdziałające	●●○	↗

		i doświadczonych pracowników	• Budowanie angażującego środowiska pracy podnoszącego efektywność • Tworzenie wewnątrz organizacji przestrzeni dla rozwoju i innowacji • Budowanie wizerunku dobrego pracodawcy wewnątrz i na zewnątrz organizacji	odejściom pracowników		
12.	**Ryzyko społeczne** S PP	protesty społeczne w związku z realizacją projektów inwestycyjnych	• Utrzymywanie dobrych relacji z interesariuszami. Prowadzenie spotkań mających na celu przybliżenie tematów realizowanych projektów • Prowadzenie otwartej komunikacji nt. bieżącej działalności GKL, jak również projektów realizowanych przez firmę • Dbałość o relacje z mediami branżowymi, lokalnymi, ogólnopolskimi oraz zagranicznymi. • Kooperacja z nadzorem właścicielskim firmy oraz poszczególnymi organami administracji publicznej, celem przeciwdziałania tematom kryzysowym, które mogą pojawić się w ramach poszczególnych procedur legislacyjnych, wynikających zarówno z regulacji krajowych, jak i unijnych.	• Opóźnienia przy realizacji projektów rozwojowych • Utrata reputacji • Ograniczenie przychodów i wyników finansowych		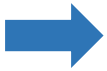

Podpisy Członków Zarządu Grupy LOTOS S.A.

Niniejsze Sprawozdanie zostało zatwierdzone do publikacji

Prezes Zarządu

Marcin Jastrzębski

Wiceprezes Zarządu ds. Ekonomiczno – Finansowych

Mateusz Aleksander Bonca

Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji i Handlu

Jarosław Kawula

Ernst &Young Audyt Polska
spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k.
Rondo ONZ 1
00-124 Warszawa
Tel. +48 22 557 70 00
Faks +48 22 557 70 01
warszawa@pl.ey.com
www.ey.com/pl

SPRAWOZDANIE NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO REWIDENTA Z BADANIA ROCZNEGO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

Dla Walnego Zgromadzenia oraz dla Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A.

Sprawozdanie z badania rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Przeprowadziliśmy badanie załączonego rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku Grupy Kapitałowej LOTOS („Grupa Kapitałowa"), w której jednostką dominującą jest Grupa LOTOS S.A („Spółka") z siedzibą w Gdańsku, ul. Elbląska 135, obejmującego skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2017 do dnia 31 grudnia 2017 roku, skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej sporządzone na dzień 31 grudnia 2017 roku, skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych i skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2017 roku do dnia 31 grudnia 2017 roku oraz dodatkowe informacje i objaśnienia („załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe").

Odpowiedzialność Zarządu Spółki oraz członków Rady Nadzorczej za skonsolidowane sprawozdanie finansowe

Zarząd Spółki jest odpowiedzialny za sporządzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego i za jego rzetelną prezentację zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej oraz innymi obowiązującymi przepisami prawa, a także statutem Spółki. Zarząd Spółki jest również odpowiedzialny za kontrolę wewnętrzną, którą uznaje za niezbędną dla sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego niezawierającego istotnego zniekształcenia spowodowanego oszustwem lub błędem.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości („ustawa o rachunkowości"), Zarząd Spółki oraz członkowie Rady Nadzorczej Spółki są zobowiązani do zapewnienia, aby skonsolidowane sprawozdanie finansowe spełniało wymagania przewidziane w ustawie o rachunkowości.

Building a better working world

Odpowiedzialność biegłego rewidenta

Naszym zadaniem było wyrażenie opinii o tym, czy załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe przedstawia rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego Grupy Kapitałowej zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej i przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości.

Badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego przeprowadziliśmy stosownie do postanowień:

- Ustawy z dnia 11 maja 2017 roku o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym („ustawa o biegłych rewidentach"),
- Krajowych Standardów Rewizji Finansowej w brzmieniu Międzynarodowych Standardów Badania przyjętych uchwałą nr 2783/52/2015 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 10 lutego 2015 roku z późn. zm.,
- Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 537/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 roku w sprawie szczegółowych wymogów dotyczących ustawowych badań sprawozdań finansowych jednostek interesu publicznego, uchylającym decyzję Komisji 2005/909/WE („rozporządzenie 537/2014").

Regulacje te wymagają przestrzegania wymogów etycznych oraz zaplanowania i przeprowadzenia badania w taki sposób, aby uzyskać racjonalną pewność, że skonsolidowane sprawozdanie finansowe nie zawiera istotnego zniekształcenia.

Celem badania jest uzyskanie racjonalnej pewności co do tego, czy skonsolidowane sprawozdanie finansowe jako całość nie zawiera istotnego zniekształcenia spowodowanego oszustwem lub błędem, a także wydanie sprawozdania niezależnego biegłego rewidenta zawierającego naszą opinię. Racjonalna pewność jest wysokim poziomem pewności, ale nie gwarantuje, że badanie przeprowadzone zgodnie z powyżej wskazanymi standardami zawsze wykryje istniejące istotne zniekształcenie. Zniekształcenia mogą powstawać na skutek oszustwa lub błędu i są uważane za istotne, jeżeli można racjonalnie oczekiwać, że pojedynczo lub łącznie mogłyby wpłynąć na decyzje gospodarcze użytkowników podjęte na podstawie tego skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Ryzyko niewykrycia istotnego zniekształcenia, powstałego na skutek oszustwa jest wyższe niż ryzyko niewykrycia istotnego zniekształcenia powstałego na skutek błędu, ponieważ oszustwo może obejmować zmowy, fałszerstwo, celowe pominięcia, wprowadzanie w błąd lub obejście kontroli wewnętrznej i może dotyczyć każdego obszaru prawa i regulacji, nie tylko tego bezpośrednio wpływającego na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

Badanie polega na przeprowadzeniu procedur służących uzyskaniu dowodów badania kwot i ujawnień w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Dobór procedur badania zależy od osądu biegłego rewidenta, w tym od oceny ryzyka istotnego zniekształcenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego spowodowanego oszustwem lub błędem.

Building a better working world

Dokonując oceny tego ryzyka biegły rewident bierze pod uwagę działanie kontroli wewnętrznej, w zakresie dotyczącym sporządzania i rzetelnej prezentacji przez Spółkę skonsolidowanego sprawozdania finansowego, w celu zaprojektowania odpowiednich w danych okolicznościach procedur badania, nie zaś wyrażenia opinii na temat skuteczności kontroli wewnętrznej Spółki. Badanie obejmuje także ocenę odpowiedniości przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, racjonalności ustalonych przez Zarząd Spółki wartości szacunkowych, jak również ocenę ogólnej prezentacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zakres badania nie obejmuje zapewnienia co do przyszłej rentowności badanej Grupy Kapitałowej ani efektywności lub skuteczności prowadzenia spraw Grupy Kapitałowej przez Zarząd Spółki obecnie lub w przyszłości.

Zgodnie z Międzynarodowym Standardem Rewizji Finansowej 320 pkt. 5 koncepcja istotności stosowana jest przez biegłego rewidenta zarówno przy planowaniu i przeprowadzaniu badania jak i przy ocenie wpływu rozpoznanych podczas badania zniekształceń oraz nieskorygowanych zniekształceń, jeśli występują, na skonsolidowane sprawozdanie finansowe, a także przy formułowaniu opinii biegłego rewidenta. W związku z powyższym wszystkie stwierdzenia zawarte w sprawozdaniu biegłego rewidenta z badania, w tym stwierdzenia dotyczące innych wymogów prawa i regulacji, wyrażane są z uwzględnieniem jakościowego i wartościowego poziomu istotności ustalonego zgodnie ze standardami badania i osądem biegłego rewidenta.

Wyrażamy przekonanie, że uzyskane przez nas dowody badania stanowią wystarczającą i odpowiednią podstawę do wyrażenia przez nas opinii z badania. Opinia jest spójna z dodatkowym sprawozdaniem dla komitetu audytu wydanym z dniem niniejszego sprawozdania z badania.

Niezależność

W trakcie przeprowadzania badania kluczowy biegły rewident i firma audytorska pozostawali niezależni od jednostek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej zgodnie z przepisami ustawy o biegłych rewidentach, Rozporządzenia 537/2014 oraz zasadami etyki zawodowej przyjętymi uchwałami Krajowej Rady Biegłych Rewidentów.

Zgodnie z naszą najlepszą wiedzą i przekonaniem oświadczamy, że nie świadczyliśmy usług niebędących badaniem, które są zabronione przepisami art. 136 ustawy o biegłych rewidentach oraz art. 5 ust. 1 Rozporządzenia 537/2014.

Wybór firmy audytorskiej

Zostaliśmy wybrani do badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej uchwałą Rady Nadzorczej z dnia 31 lipca 2015 roku. Skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy Kapitałowej badamy nieprzerwanie począwszy od roku obrotowego zakończonego dnia 31 grudnia 2010 roku; to jest przez okres 8 kolejnych lat.

Najbardziej znaczące rodzaje ryzyka

W trakcie przeprowadzonego badania zidentyfikowaliśmy poniżej opisane najbardziej znaczące rodzaje ryzyka istotnego zniekształcenia (kluczowe sprawy badania), w tym spowodowanego oszustwem oraz opracowaliśmy stosowne procedury badania dotyczące tych rodzajów ryzyka. W przypadkach, w których uznaliśmy za stosowne dla zrozumienia zidentyfikowanego ryzyka oraz wykonanych przez biegłego rewidenta procedur badania, zamieściliśmy również najważniejsze spostrzeżenia związane z tymi rodzajami ryzyka.

Zagadnienia te zostały uwzględnione w kontekście naszego badania załączonego skonsolidowanego sprawozdania finansowego jako całości oraz przy formułowaniu opinii o tym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. W związku z powyższym nie wydajemy odrębnej opinii na ich temat.

opis rodzaju ryzyka istotnego zniekształcenia (kluczowe sprawy badania)	*procedury biegłego rewidenta w odpowiedzi na zidentyfikowane ryzyko*
<u>Analiza utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych</u> *Dlaczego zagadnienie jest kluczową sprawą badania.* Grupa prezentuje istotne rzeczowe aktywa trwałe w segmencie wydobywczym o wartości 2 404,2 miliona złotych oraz w segmencie produkcji i handlu o wartości 8 761,5 miliona złotych. Grupa przeprowadziła analizę przesłanek utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych dla poszczególnych ośrodków wypracowujących środki pieniężne. Analiza wartości odzyskiwalnych tych aktywów odnosi się do wyników testów na utratę wartości wykorzystujących zdyskontowane przepływy pieniężne poszczególnych ośrodków generujących środki pieniężne. Testy na utratę wartości odzyskiwanej rzeczowych aktywów trwałych oparte są w dużym stopniu na szacunkach Zarządu, między innymi takich jak: prognozy ceny ropy naftowej i gazu, strategia Spółki, planowane nakłady	Nasze procedury badania obejmowały, między innymi: • ocenę dokonanej przez Zarząd analizy wystąpienia przesłanek na utratę wartości aktywów; • analizę założeń makroekonomicznych obejmujących ceny ropy naftowej oraz gazu, kursy walutowe, inflację oraz krańcową stopę wzrostu z uwzględnieniem dostępnych publicznie analiz rynkowych oraz analiz własnych; • ocenę przyjętych wolumenów wydobycia poprzez porównanie do raportów zasobowych przygotowanych przez ekspertów branżowych; • ocenę niezależności i kompetencji ekspertów na raportach, których polega Spółka;

kapitałowe, prognozowane przychody i koszty, średnioważony koszt kapitału oraz krańcowa stopa wzrostu, które są zależne od oczekiwań w odniesieniu do przyszłych warunków rynkowych i gospodarczych. Prognozy te obarczone są znaczącym ryzykiem zmian ze względu na zmieniające się warunki rynkowe. W związku z powyższym uznaliśmy analizę utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych za kluczową sprawę z badania. Ujawnienia związane z utratą wartości rzeczowych aktywów trwałych zaprezentowane są w notach 7.10, 13.2.1 oraz 13.2.2.	• ocenę średnioważonego kosztu kapitału poprzez ocenę istotnych danych wsadowych w wyliczeniu średnioważonego kosztu kapitału przy wykorzystaniu pracy specjalistów z zakresu wycen; • ocenę planowanych nakładów kapitałowych, przyszłych przychodów oraz kosztów, a także pozostałych założeń poprzez analizę budżetów inwestycyjnych oraz wykonania historycznego takich budżetów; • ocenę modeli zdyskontowanych przepływów pieniężnych wykorzystywanych przez Spółkę w zakresie ich zgodności z odpowiednimi standardami sprawozdawczości finansowej; • ocenę modeli zdyskontowanych przepływów pieniężnych pod kątem poprawności arytmetycznej; • ocenę ujęcia w księgach wyników testów na utratę wartości rzeczowych aktywów trwałych; • ocenę analizy wrażliwości testów na utratę wartości ujawnionej w nocie 13.2.2; • ocenę adekwatności ujawnień w zakresie testu na utratę wartości; • sprawdzenie spójności przyjętych założeń do testów na utratę wartości względem założeń przyjętych do innych szacunków; • uzyskanie szczegółowego oświadczenia Zarządu/zarządów co do kompletności i poprawności przekazanych nam danych i istotnych założeń; • ocenę adekwatności ujawnień w zakresie testu na utratę wartości.

Ryzyko VAT związane z koniecznością zachowania należytej staranności *Dlaczego zagadnienie jest kluczową sprawą badania.* Grupa w trakcie roku dokonuje istotnych transakcji zakupu i sprzedaży wewnątrzwspólnotowej z wieloma podmiotami, w tym uczestniczy w obrocie towarami i produktami o podwyższonym ryzyku związanym z wyłudzeniami VAT. Jednocześnie Grupa w przeszłości była przedmiotem postępowań kontrolnych, w wyniku których organ skarbowy określił istotne zobowiązania w podatku VAT, co jest opisane w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym w nocie 29.1. Zgodnie z wymogami ustawy o VAT Grupa zobowiązana jest do zachowania należytej staranności, tzn. podjęcia wszelkich niezbędnych środków celem rzetelnego rozliczenia podatku (Ustawa o VAT art. 17 ust 2a). W związku z powyższym uznaliśmy ryzyko VAT związane z koniecznością zachowania należytej staranności za kluczową sprawę z badania.	Nasze procedury badania obejmowały, między innymi: • zaangażowanie wewnętrznych specjalistów z zakresu podatków pośrednich w ramach badania; • udokumentowanie zrozumienia procedury związanej z weryfikacją kontrahentów w ramach zachowania należytej staranności oraz przeprowadzenie testów zidentyfikowanych mechanizmów kontrolnych zidentyfikowanych w ramach tego procesu; • procedury analityczne istotnych dostawców i odbiorców z uwzględnieniem danych historycznych; • analizę spraw sądowych oraz kontroli podatkowych prowadzonych przez organy podatkowe w spółkach należących do Grupy Kapitałowej; • uzyskanie szczegółowego oświadczenia Zarządu/zarządów co do kompletności i poprawności przekazanych nam danych i istotnych założeń; • ocenę adekwatności istotnych ujawnień w tym zakresie.
Szacunek dotyczący rezerw rekultywacyjnych w segmencie wydobywczym *Dlaczego zagadnienie jest kluczową sprawą badania.* Z związku z eksploatacją złóż paliw kopalnych Grupa ujmuje w bilansie rezerwy z tytułu rekultywacji w kwocie 1 074,3 miliona złotych.	Nasze procedury badania obejmowały, między innymi: • analizę uzyskanych przez Grupę raportów zewnętrznych ekspertów;

Obowiązek dokonania prac rekultywacyjnych wynika z obowiązujących aktów prawnych oraz umów na eksploatację złóż w krajach, gdzie Grupa prowadzi swoją działalność. Kalkulacja rezerw rekultywacyjnych oparta jest na szeregu założeń, w tym zakresu i kosztów jednostkowych planowanych prac rekultywacyjnych, stopy dyskonta oraz innych założeń makroekonomicznych. W związku z powyższym uznaliśmy szacunek rezerw rekultywacyjnych w segmencie wydobywczym za kluczową sprawę z badania. Ujawnienia dotyczące rezerw rekultywacyjnych w segmencie wydobywczym zaprezentowane są w notach 7.25.1 oraz 25.1.	• ocenę kompetencji i niezależności ekspertów przygotowujących raporty użyte do kalkulacji rezerw; • udokumentowanie procesu wyliczenia rezerw rekultywacyjnych w spółkach wydobywczych; • ocenę przyjętych przez Grupę polityk rachunkowości oraz ich zastosowania; • ocenę przyjętych głównych założeń w wyliczeniu rezerwy rekultywacyjnej dla poszczególnych złóż, w tym stopy dyskonta oraz indeksu inflacji; • sprawdzenie matematycznej poprawności dokonanych wyliczeń; • sprawdzenie spójności przyjętych założeń do szacunku rezerwy rekultywacyjnej względem założeń przyjętych do testów na utratę wartości; • uzyskanie szczegółowego oświadczenia Zarządu/zarządów co do kompletności i poprawności przekazanych nam danych i istotnych założeń; • ocenę adekwatności istotnych ujawnień w tym zakresie.

Opinia

Naszym zdaniem, załączone skonsolidowane sprawozdanie finansowe:

- przedstawia rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej i finansowej Grupy Kapitałowej na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz jej wyniku finansowego za rok obrotowy od dnia 1 stycznia 2017 roku do dnia 31 grudnia 2017 roku, zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej i przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości,
- jest zgodne co do formy i treści z obowiązującymi Grupę Kapitałową przepisami prawa i statutem Spółki.

Building a better working world

Sprawozdanie na temat innych wymogów prawa i regulacji

Opinia na temat sprawozdania z działalności

Nasza opinia o skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym nie obejmuje sprawozdania z działalności Grupy Kapitałowej.

Za sporządzenie sprawozdania z działalności Grupy Kapitałowej zgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości oraz innymi obowiązującymi przepisami prawa jest odpowiedzialny Zarząd Spółki. Ponadto Zarząd Spółki oraz członkowie Rady Nadzorczej Spółki są zobowiązani do zapewnienia, aby sprawozdanie z działalności Grupy Kapitałowej spełniało wymagania przewidziane w ustawie o rachunkowości.

Naszym obowiązkiem zgodnie z wymogami ustawy o biegłych rewidentach było wydanie opinii, czy sprawozdanie z działalności Grupy Kapitałowej, za wyjątkiem treści rozdziału „Oświadczenie na temat informacji niefinansowych", zostało sporządzone zgodnie z przepisami prawa oraz, że jest ono zgodne z informacjami zawartymi w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Naszym obowiązkiem było także złożenie oświadczenia, czy w świetle naszej wiedzy o Grupie Kapitałowej i jej otoczeniu uzyskanej podczas badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego stwierdziliśmy w sprawozdaniu z działalności Grupy Kapitałowej istotne zniekształcenia oraz wskazanie, na czym polega każde takie istotne zniekształcenie.

Naszym zdaniem sprawozdanie z działalności Grupy Kapitałowej zostało sporządzone zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami i jest zgodne z informacjami zawartymi w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Ponadto, oświadczamy, iż w świetle wiedzy o Grupie Kapitałowej i jej otoczeniu uzyskanej podczas badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego, nie stwierdziliśmy w sprawozdaniu z działalności Grupy Kapitałowej istotnych zniekształceń.

Opinia na temat oświadczenia o stosowaniu ładu korporacyjnego

Zarząd Spółki oraz członkowie Rady Nadzorczej Spółki są odpowiedzialni za sporządzenie oświadczenia o stosowaniu ładu korporacyjnego zgodnie z przepisami prawa.

W związku z przeprowadzonym badaniem skonsolidowanego sprawozdania finansowego, naszym obowiązkiem zgodnie z wymogami ustawy o biegłych rewidentach było wydanie opinii, czy emitent obowiązany do złożenia oświadczenia o stosowaniu ładu korporacyjnego, stanowiącego wyodrębnioną część sprawozdania z działalności Grupy Kapitałowej, zawarł w tym oświadczeniu informacje wymagane przepisami prawa oraz w odniesieniu do określonych informacji wskazanych w tych przepisach lub regulaminach stwierdzenie, czy są one zgodne z mającymi zastosowanie przepisami oraz informacjami zawartymi w załączonym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Building a better working world

Naszym zdaniem w oświadczeniu o stosowaniu ładu korporacyjnego Spółka zawarła informacje określone w paragrafie 91 ust. 5 punkt 4 lit. a, b, g, j, k oraz lit. l Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim („Rozporządzenie").

Informacja o sporządzeniu oświadczenia na temat informacji niefinansowych

Zgodnie z wymogami ustawy o biegłych rewidentach informujemy, że Spółka sporządziła oświadczenie na temat informacji niefinansowych, o którym mowa w art. 49b ust. 1 ustawy o rachunkowości jako wyodrębnioną część sprawozdania z działalności Grupy Kapitałowej.

Nie wykonaliśmy żadnych prac atestacyjnych dotyczących oświadczenia na temat informacji niefinansowych i nie wyrażamy jakiegokolwiek zapewnienia na jego temat.

Warszawa, dnia 6 marca 2018 roku

Kluczowy Biegły Rewident

Ernst & Young Audyt Polska
spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
spółka komandytowa
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa

Jarosław Dac
biegły rewident
nr 10138

działający w imieniu:
Ernst & Young Audyt Polska
spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k.
Rondo ONZ 1, 00-124 Warszawa
nr ewid. 130